

K 190 563
3 or

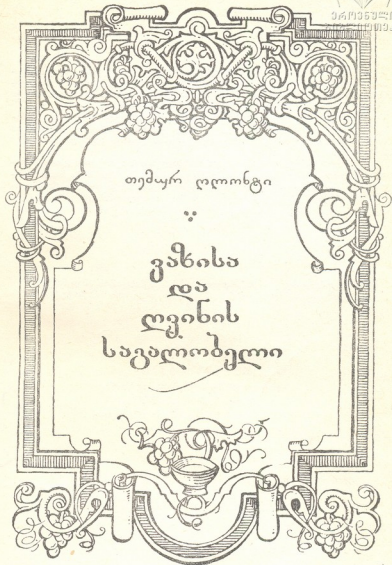
ՀԱՅԿԵՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՅԵՐԵՎԱՆԻ
ԵՎ
ԵՅՊԻՆԻ
ԿՆՆԱԿԱՆՆԵՐԸ

გამომცემლობა „საპროტან საქართველო“
თბილისი – 1983

თემურ ღლოხტი

•

ვაზისა
და
ღვინის
სავალობულო

1924

634. 8+678+5 11
42. 36+36 87771
663. 2+634. 8 (47. 928) 899961. 11
3 135

1) ღვინო
2) კაზი

კრებულში თავმოყრილია სხვადასხვა ეპოქისა და რწმენის ხალხთა მი-
თოლოგიაში, ხელოვნებასა და მხატვრულ შემოქმედებაში ვაზისა და ღვი-
ნის სიმბოლიკის ამსახველი მასალები, ნაზვენებია ვაზისა და ღვინის როლი
კაცობრიობის მატერიალურსა და სულიერ ცხოვრებაში.

კრებულის ავტორს ეკუთვნის წინათქმა და ნარკვევი — „შენ ხარ ვენა-
ხი“, აგრეთვე, კრებულში გაბნეული მასალა მევენახეობისა და მეღვინეობის
საინტერესო საკითხებზე, რომლებიც ავტორის გვარის აღნიშვნის გარეშეა
მოტანილი.

კრებული პირველი ცდაა ამგვარი მასალების თავმოყრისა და გამოცე-
მისა ქართულ ენაზე, ამიტომ, ბუნებრივია, მას არა აქვს პრეტენზია ამომ-
წურავად და სრულყოფილად წარმოადგინოს ვაზისა და ღვინის სიმბოლი-
კის ამსახველი არქეოლოგიური თუ ეთნოგრაფიული მასალა, სხვადასხვა
ხალხისა და ეპოქის სახვითი ხელოვნების შედეგები თუ პოეტური ქმნი-
ლებანი.

რეკომენდებულია საქართველოს სსრ მეზღვაეობის, მევენახე-
ობისა და მეღვინეობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის
მიერ.

რ ე ც ე ნ ზ ე ნ ტ ე ბ ი :

ბიოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფ. ბ. მოსიაშვილი
ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი,
დოც. ზ. კიძნაძე

10
25
0617
K190523

საქიგ-2000
შეამოწმებულია

Г 40405—119 139—82
M601(08)—83

© გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“ 1983

ქ. შატავის სახ. ხტ-
ბის სახელობაში
ჩისკუგალიძის
ბიბლიოთეკა

40852 21 25

წინათქმა

ძვირფასო მკითხველო!

გაზაფხულზე, როცა ძალამოცემული მზის სხივი შენს სულშიაც შემოადრწევს და გული მინდვრად და ბალ-ვენახად გაგიწევს, ნოტიო მიწის სურნელი შეგივრძენია ალბათ, და გონებაში ანაზღეულად გაგივლია: მიწამ გაიღვიძაო... მართლაცდა, უამი დამდგარა აღორძინებისა და მიწაც, შენი დედა მიწაც, ახალი სიცოცხლით იწყებს ცხოვრებას...

შენც, როგორც ამ მაღლიანი მიწის შეიღს, გული თითქოს ჯერ არგანცდილი სიხალისით გვესება, ნაბიჯი ლალი და მსუბუქი, თვალი წყლიანი, მკლავი მარჯვე და მოუღლეელი გიხდება, ენა კი სააღერსოდ და საღექსოდ გერჩის...

მიწისა და ცის, გენისა და ჯიშის, მოყვასისა და მეგობრის სიყვარული გიღვივდება, ტრფობის ნაპერწკალი გისახლდება გულში და შენც ახალ გაზაფხულს, კიდევ ერთ ახალ იმედის წელს შენს მშობელ მიწასთან ერთად იწყებ...

მიწამ გაიღვიძა!...

შრომისა და აღორძინების, ტრფობისა და სიმღერის, ლექსისა და აღმაფრენის უამი დაგდგომია!..

მაშ, გავიდეთ ზვარში და მევენახეს, ჩვენს გულუბრ მასპინძელს, კესტუმროთ, ალიონიდან მიმწუხრამდის ვაზებს რომ დასტრიალებს თავს, სხლავს და ალაძაზებს... დღეობით, საათობითა და წუთობით რომ ელოდება კვირტის გაშლას... ვაზის კვირტი ზომ მისივე სიცოცხლის კვირტია, ვენახი კი მისივე არსობის სიმბოლო, მისი ხატი და სალოცავი, მისი ფარი და მახვილი, მისი მხარშიმდგომი მეგობარი, მისი დამლოცავი და გამპატიოსნებელი, მისი რწმენა და იმედი ზვალინდელი დღისა...

ვაზის ძირში მუხლჩაზრილს, ვინ იცის, რამდენჯერ უღუღუ-

ნია ვაზისა და მზის საგალობელი, შინმოუსვლელი დარდი და ვარაში ვაზის რქის ალერსში რამდენჯის ნია...

ვაზის ყვავილობას ამ მაღლიან მიწასთან ერთად ისიც შეპხარის, შესთხოვს ზენაარს, მზის ალერსი არ მოაკლოს აყვავებულ იმედს და სეპედნიერად გამონასკვოს ღვთიური მტკვნის ჩანასახი... შემდეგ კი ძილი და მოსვენება ეკარგება, ყოველ ცისმარე ჩანასახის ზრდას დასციცინებს, ებრძვის გვალვასა თუ ღრუბელს და მიწის უბრალო შვილი ღმერთკაცად იქცევა... წარმოუდგენელს წარმოიდგენს, შეუძლებელს შეძლებს...

ბარაქიანი რთველი კი მისი გამარჯვებაა!...

მაღლიერი მიწა სიუხვით ავსებს, წლის სარჩოსა და საბადებელს ძღვნად აძლევს, ქორწილებსა და ძეობებს უმრავლებს, ვაზის კურთხეული წვენით ალოცვინებს ცასა და მიწას, შემოქმედსა და მფარველ ანგელოზებს, ღედაენასა და ოჯახს, დღევანდელი და ხვალინდელი დღის რწმენასა და იმედს; „წუთისოფლის სტუმრობის“ ჟამს ამქვეყნიური სისხლსავსე და იმედიანი ცხოვრების შინაარსით უვსებს, ალხენს და ამღერებს...

ისიც ისევე ელოლიაყვება ვაზის რქასა და მის ღვთიურ წვენს, როგორც მისივე ახლო თუ შორეული წინაპარი...

ჩემო მკითხველო! შენ თუ არა, შენი წინაპარიც, ახლო თუ შორეული, მევენახე იქნებოდა... შენშიც, როგორც ამ მაღლიანი მიწის შვილისა და იმ შენი წინაპრის შთამომავალშიც ხომ მევენახისა და მეღვინის გენისეული პოტენცია ბუდობს... ვენახი თუ არ გაგისხლავს და არ დაგიბარავს, ზვარში ხომ მაინც გაგივლია ვაზის ყვავილობის ჟამს ანდა მსუყვე შემოდგომის პირს... სულ სხვაგვარად აგჩქროლებია გული და ვაზის რქა შენი სხეულის ნაწილად გიგრძენია... ეგების ვერც კი ამჩნევ და, შენში მევენახის ის უძველესი გენი იღვიძებს ხოლმე...

შენი გონების თვალსაწიერი იმ შორეულ დროსაც მისწვდება, როცა შენმა წინაპარმა ვაზი კაცთა მოდგმის სამსახურში ჩააყენა და ვაზისადმი მიმართებაში უწმინდესი და უზენაესი გრძნობები ჩააქსოვა... ამიტომ არ გაგიჭირდება ძველი ეკვიპტელი თუ შუმერი, ხეთი თუ ბერძენი მევენახის ენის გაგება; მათი ენა ხომ ვაზისა და მზის ენაა, აღორძინებისა და ნაყოფიერების, მშვიდობისა და შექმნის ენაა, ღვთით კურთხეული ვაზის წვენის — ღვინის ენაა, აგრერიგად რომ შლის და არღვევს ენობრივსა და რასობრივ სამანებს...

რთელობის ჟამია!

მაშ, ვესტუმროთ მსუფე ზვარს, მოვირთველიანოთ!...
ოქროსფერი მტევნებით დატვირთულ ურემს, ჭრიალინო შექვა-
ლოთ მარნის კარი და საწნახელში მასპინძელთან ერთად შარ-
ვალდაკაპიწებული ჩავდგეთ... მასთან ერთად ავმღერდეთ, ვაზი-
სა და მზის საგალობლით შევხვდეთ ღვინის დაბადებას...

„მასპინძელო, ჩვენო ღვინო, მარნის კარი გვიჭრიალე,
მოგვიტანე კოკით ღვინო, ყელი ჩაგვიმაჭრიანე...“

ვერც კი გრძნობ, ისე ინთები ბახუსის ცეცხლით და სა-
დღევრძელოსავით იმეორებ პოეტის მიერ წარმოთქმულ ქებათა
ქებას ვაზისას და ღვინისას...

შემდეგ ახალი ღვინით ივსებ ფიალას და როგორც თამადა,
პირველ სადღევრძელოს მშვიდობასა და მეგობრობაზე წარმო-
თქვამ... შენს წინაშეა ქართული სუფრა და პოეტის მიწვევით
შენც ამ სუფრის თანამეინახე ხარ...

ქართული სუფრის სტუმრები — ბერძენი, ებრაელი, არაბი,
ფრანგი, სპარსელი, გერმანელი, ჩინელი, რუსი, შოტლანდიელი,
სომეხი, კორეელი, ინგლისელი, მოლდაველი, იაპონელი, დანი-
ელი პოეტები ქართულად წარმოთქვამენ თავიანთ ლექსებს და
შენ ერთხელ კიდევ რწმუნდები, რომ მზის ენერგიით სავსე სი-
თხე — ღვინო ყველა ერის შვილისთვის ძმობის, სიყვარულისა
და სიკეთის კეთილშობილური გრძნობების სათავეა...

დროდადრო ფრანგთან ერთად ბურგუნდიის, შამპანისა და
კონიაკის ძველ სარდაფებს ეწვევი, ხერესსა და ტოკაის ესპა-
ნელთან და უნგრელთან ერთად უსინჯავ ჭაშნიკს და მერე რქა-
წითლით სვამ ყველა ქვეყნის მევენახისა და მეღვინის სადღევ-
რძელოს...

ინტერესით ეცნობი ნაამბობს მევენახეობისა და მეღვინეო-
ბის წარსულსა, აწმყოსა და მომავალზე, სიამაყით ისმენ სხვა-
დასხვა ქვეყნის შვილთა მიერ წარმოთქმულ ქებათა ქებას ვაზი-
სას და ღვინისას...

მაშ, ასე, ძვირფასო მკითხველო, ქართული ენა იყოს შენი
მეგზური ამ მეტად მრავალფეროვანსა და ლამაზ სამყაროში!...

„შპე ხარ ვენახი...“

კაცობრიობის მატერიალური კულტურის განვითარების ისტორიაში ვაზს განსაკუთრებული ადგილი უკავია. ადამიანის გონება ვერ სწვდება იმ შორეულ წარსულს, როცა მან პირველად იგემა ყურძნის ნაყოფი და მისი ღვთიური წვენი საგან პირველად დაითრ. მისთვის ეს მოვლენა, ალბათ, ისეთივე სასწაული იყო, როგორც სამყაროს პირველხილვა.

შეუძლებელია ვაზის ასაკის ზუსტად დადგენა: ვაზი; ალბათ, სამყაროს შექმნისთანავე გაჩნდა, ყოველ შემთხვევაში, მეცნიერთა მიერ დადგენილად ითვლება, რომ ვაზი ჯერ კიდევ ქვის ხანამდე არსებობდა.

ვაზის წარმოშობა შორეულ გეოლოგიურ ეპოქას განეკუთვნება და ჩვენგან რამდენიმე მილიონი წლითაა დაშორებული. ზედაცარცულ პერიოდში არსებობდა მცენარე, რომლის ფოთოლი წააგავს თანამედროვე ვაზის ფოთოლს.

შესამეულ პერიოდში, როცა წაბლისფერი ნახშირი იქმნებოდა, ვაზი ევროპის ტერიტორიაზე ფართოდ იყო გავრცელებული. ამ პერიოდში ისლანდია და გრენლანდია, ჩრდილოეთი ამერიკა ალმასკამდე და იაპონია მწვანე საფრით იყო დაფარული. ამას ადასტურებს ქვებსა და ნახშირზე ვაზის ფოთლების, თესლისა და მერქნის ნაწილების ანაბეჭდები. ჩრდილოეთში ეს საფარი გამყინვარების პერიოდის მსხვერპლი შეიქნა. ვაზის ნაყოფი საუკეთესო საკვებს წარმოადგენდა ადრეული ქვისა და ბრინჯაოს ხანის ადამიანისათვის დასავლეთ და

ცენტრალურ ევროპაში, ხმელთაშუა ზღვის აუზში, კავკასიონის სამხრეთში და ახლო აღმოსავლეთში, რასაც პრეტენტიურულ დასახლებულ ადგილებში ნაპოვნი წიპწები ადასტურებს¹.

მცირე აზიაში, საბერძნეთში, ჩრდილოეთ იტალიასა და იუგოსლავიაში კულტურულ ფენებში ნაპოვნია ყურძნის წიპწების ანაბეჭდები თიხის ნატეხებზე. ტროასა და ტირნისის ცნობილმა გათხრებმა ნათელჰყო, რომ ოთხი ათასი წლის წინ ყურძენი ადამიანის საყვარელი საკვები პროდუქტი იყო.

კულტურული ვაზი (*Vitis vinifera*) არ არის ნაპოვნი ველურ მდგომარეობაში. მასთან ახლოს მდგომი სახე, ტყის ყურძენი (*Vitis silvestris*) იზრდება ტყეებსა და ხეობებში. მისი გავრცელების არეალი დაახლოებით იმავე საზღვრებით არის გარემოცული, რომლითაც შემოფარგლულია განვითარებული მევენახეობის რაიონები. ეს ზონა იწყება დასავლეთ საფრანგეთიდან და გრძელდება აღმოსავლეთით შუა აზიამდე (კოპეტ-დაღი).

კავკასიური ვაზი (*Vitis caucasica* Vav.) გავრცელებულია მცირე აზიაში, ამიერკავკასიასა და აღმოსავლეთის ქვეყნებში პინდუკუშამდე².

ვაზის ამერიკულ სახეებს, მიუხედავად მრავალფეროვნებისა და რიცხობრივი სიმრავლისა, მონაწილეობა არ მიუღია კულტურული ვაზის წარმოქმნაში. ჩრდილოეთ ამერიკაში მევენახეობისა და მეღვინეობის ისტორია დაკავშირებული იყო საკუთარ, ამერიკულ სახეებთან. *Vitis vinifera* ძველ აღმოსავლეთში, ძველ სამყაროში შეიქმნა.

ადამიანი უხსოვარი დროიდან ველური ვაზის ნაყოფს საკვებად იყენებდა როგორც ყურძნის, ისე მისი დადუღებული წვენის – ღვინის სახით.

ადამიანი ველური მცენარეების ნაყოფისაგან დადუღებულ სასმელს, შესაძლებელია, მარცვლეულისა და ძირხვენების გაშენებამდე იცნობდა³.

როგორც დასავლეთი, ისე აღმოსავლეთი საქართველო მდიდარია ვაზის გარეული და გარდამავალი ფორმებით. ვე-

¹ R. Weinhold, Vivat Bacchus! Leipzig, 1975.

² იქვე.

³ იქვე.

ლური ვაზის სოხვეზე კოლხეთში ჯერ კიდევ ანტიკური ავტორები მიუთითებდნენ.

ველური ვაზის ჯიშის *V. silvestris* ფოთლის ანაბეჭდი აღმოჩენილ იქნა მდ. არაქსის ხეობაში (ნახიჩევანის ასსრ), რომელიც ზედა პლიოცენს მიეკუთვნება. ეს ჯიში ახლაც იზრდება ველურად შავი და ხმელთაშუა ზღვების აუზებში, მრავლად არის აფხაზეთში, აჭარაში, გურიაში, რაჭა-ლეჩხუმში, იმერეთში, განსაკუთრებით — მუხნარში, წიფლნარსა და წაბლნარში, აღმოსავლეთ საქართველოში კი მდინარეების — ლიახვის, ქსნის, არაგვის, ალაზნის, იორის, თეძამის, ხრამისა და სხვათა ტყისპირა დაბლობზე, აგრეთვე, მათაა ფერდობებზე შეფენილ ტყეებში. *V. silvestri*-მ დასაბამი მისცა კულტურული ვაზის ევრაზიულ ჯიშებს¹.

აბორიგენული ვაზის ჯიშების შესწავლის საფუძველზე გამოყოფილია სამი ძირითადი ეკოლოგიურ-გეოგრაფიული ჯგუფი:² I ჯგუფში (*Proles pontica* Negr. — პონტოს ჯგუფი) შედის საქართველო, მცირე აზია, საბერძნეთი, ბულგარეთი, უნგრეთი, რუმინეთი, მოლდავეთი (ბესარაბია), II ჯგუფში (*Proles occidentalis* Negr. — დასავლეთის ჯგუფი) — საფრანგეთი, გერმანია, ესპანეთი, პორტუგალია; III ჯგუფში (*Proles orientalis* Negr. — აღმოსავლეთის ჯგუფი) — შუა აზია, ავღანეთი, ირანი, სომხეთი, აზერბაიჯანი.

შავი ზღვის აუზის ჯგუფი გეოგრაფიული ნიშნების მიხედვით იყოფა ქართულ (*subprol. georgica* Negr.) და ბალკანურ (*subprol. balcanica* Negr.) ქვეჯგუფებად.

პონტოს ჯგუფს ახასიათებს თეთრი ჯიშების ყინვაგამძლეობა, საღვინე ჯიშების (ხარისხოვანი და რაოდენობრივი) სიმრავლე და სასუფრეთა ნაკლებობა; ყურძნის მაღალი სიმჟავე (6–10%), შაქრის ზომიერი შემცველობა (18–20%).

ამ ჯგუფის ვაზის ჯიშები, რომლებიც დასავლეთ საქართველოში, ძველი კოლხეთის ტერიტორიაზეა გავრცელებული, მორფოლოგიური ნიშან-თვისებებით ახლოს დგანან ველურ ვაზთან.

¹ А. М. Негруль, Виноградарство с основами ампелографии и селекции, М., 1956, გვ. 20.

² А. М. Негруль, Происхождение культурного винограда и его классификация, Ампелография СССР, т. I, М., 1946, გვ. 182–183.

შავი ზღვის ჯგუფის საღვინე ვაზის ჯიშების წარმოშობის ძირითადი რაიონია დასავლეთი და აღმოსავლეთი საქართველო, კახეთი და ძველი კოლხეთი, მცირე აზია. აქედან მევენახეობა გავრცელდა სხვა რაიონებში.

საქართველო კულტურული მევენახეობის ერთ-ერთი სამშობლოა, სადაც მევენახეობის წარმოშობის ორი ძირითადი კერა არსებობდა — დასავლური (კოლხეთის) და აღმოსავლური (იბერიის). შესაძლებელია, აღნიშნულ კერებში მევენახეობა წარმოიშვა და განვითარდა ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად¹.

ქართველებს მეზობელი ხალხები ძველთაგანვე „მიწის მუშებს“, „მიწისმოქმედებს“ უწოდებდნენ. სტრაბონი თავის აღწერილობაში იბერიის მოსახლეობის უშუალო მწარმოებელთა ყველაზე მრავალრიცხოვან ფენას — თავისუფალ გლეხობას „მესამე გენოსის“ სახელით იხსენიებს — „მიწათმოქმედნი და მეომრები“².

რა გასაკვირია, რომ მიწათმოქმედ ხალხს, რომელსაც მეზობელ ხალხთა ენებზე სახელადაც „მიწისმოქმედი“ — „გეორგოს“ ერქვა, შეექმნა კულტურული ვაზის ჯიშები და შემოქმედებითი ხასიათი მიეცა მევენახეობა-მელვინეობის განვითარებისთვის.

როგორც მკვლევარები ვარაუდობენ, კულტურულ მევენახეობაზე გადასვლა მოხდა ისეთ ადგილებში, სადაც უხვად იყო როგორც ველური, ისე ველურიდან კულტურულზე გარდამავალი ფორმები ვაზისა. ამ მხრივ საკითხის ძიებას მივყავართ კავკასიამდე, რადგან ყველაზე მჭიდრო კავშირი ველურ და აბორიგენულ ვაზის ჯიშებს შორის შეინიშნება დასავლეთ საქართველოში (აფხაზეთი, გურია, აჭარა, იმერეთი), აზერბაიჯანში (ყუბის რაიონი, მთიანი ყარაბაღი, ნახიჩევანის ასსრ), სომხეთში და თურქმენეთის (დასავლეთი კოპეტ-დაღი) ზოგიერთ მოსაზღვრე რაიონში.

მას შემდეგ, რაც ადამიანმა ვაზი ტყიდან თავის კარ-მიდამოზე გადმოიტანა, მისი ზრდა-განვითარებისთვის თვალყურის დევნება ყოველდღიურ საზრუნავად ექცა. მერე უკეთესის

¹ П. М. Жуковский, Культурные растения и их сородичи, Л., 1964, გვ. 568.

² გ. მელქიშვილი, საქართველოში კლასობრივი საზოგადოებისა და სახელმწიფოს წარმოქმნის საკითხისათვის, თბ., 1955, გვ. 160.

შერჩევაც სცადა, შესარჩევაც საკმაოდ გააჩნდა ტყის მდიდარი ფლორიდან, დროთა განმავლობაში გამოცდილებაც¹ შეეძინა, მიწისმოქმედის ინტუიცია კი, ალბათ, არასოდეს დაუკარგავდა ბუნების შვილსა და, ამგვარად, თანდათან ისახებოდა კულტურული მევენახეობის საწყისები.

ცნობილი არ არის ადგილი, სადაც ვაზი მთიშინაურა ადამიანმა. ისტორიულ და მეცნიერულ მონაცემებს თუ დავვეყრდნობით, აღმოჩნდება, რომ კულტურული ვაზის უძველესი რეგიონი წინა აზიაა.

სახეთა წარმოქმნის წინააზიურ კერაში საკმაოდ დიდი როლი უნდა ეთამაშა კავკასიას, კერძოდ, საქართველოს, ვინაიდან წინა აზიის ეს რეგიონი უდიდეს მთათა სისტემაშია მოქცეული და მისი ნიადაგურ-კლიმატური პირობებიც მრავალფეროვანია. მდინარეების ნოყიერი სანაპირო ზოლები, უაღრესად განვითარებული მიწათმოქმედება, მჭიდროდ დასახლებული პუნქტები, რაც დამახასიათებელი იყო როგორც დასავლეთი, ისე აღმოსავლეთი საქართველოსთვის (განსაკუთრებით კი მთის წინა ზოლისათვის), ქმნიდა კულტურულ მევენახეობაზე გადასვლის რეალურ პირობებს¹.

კასპიის, შავი და ხმელთაშუა ზღვის რაიონები წარმოადგენენ კულტურული ვაზის უძველეს ცენტრებს. დაახლოებით 5-7 ათასი წლის წინ ვაზი კულტივირებული იყო ამიერკავკასიაში, შუა აზიაში, აგრეთვე, სირიასა, მესობოტამიასა და ეგვიპტეში. დაახლოებით 3 ათასი წლის წინათ მევენახეობა აყვავებული იყო საბერძნეთში, საიდანაც გავრცელდა ხმელთაშუა ზღვის სანაპირო ქვეყნებში, დასავლეთით, ჯერ რომში (იტალიაში), შედარებით მოგვიანებით კი საფრანგეთში².

საქართველოში (კოლხეთში) მევენახეობისა და მეღვინეობის განვითარების მაღალ დონეს გვიდასტურებს მითი კოლხეთში არგონავტების ლაშქრობის შესახებ, რაც საქართველოსა (კოლხეთისა) და საბერძნეთის ძველი ურთიერთობის რეალურ ამბებს უნდა ასახავდეს³. კოლხეთში შემოსული არგონ-

¹ ა. ბ. ხ. ო. ჩ. ა. ძ. ე. მევენახეობა-მეღვინეობა ძველ საქართველოში არქეოლოგიური მასალების მიხედვით, თბილისი, 1963, გვ. 37.

² А. М. Негруль, Виноградарство с основами ампелографии и селекции, М., 1956, გვ. 37.

³ ა. ბ. ხ. ო. ჩ. ა. ძ. ე. არგონავტიკა, III, თარგმნა ა. გელოვანმა, თბ., 1975, გვ. 123.

ნავტები მოიხიბლნენ ვაზებში ჩაფლული აიეტ მეფის სასახ-
ლით, რომლის ძირში რძის, ღვინისა და სურნელოვანი ზედიკა
შადრევენები მოჩუჩხუხებდა:

არგონავტების მფარველმა პერამ ნისლით დაფარა მთელი მიდამო.
ჯანლით დაბურა ქალაქი ეაც, რომ სასახლემდე ევლოთ ფარულად,
კოლხთა მრავალათასიანი ხალხის თვალისთვის შეუმჩნეველთა.
მაგრამ როგორც კი ველი გალიეს, აიეტ მეფის ჭიშკრებს მიაღვინენ,
ანაზდეულად გაფანტა პერამ ჯანლი, ქალაქზე ჩამოწოლილი,
და შესცქეროდნენ გაოცებულნი კოლხთა მბრძანებლის მზიურ სასახლეს,
ციხეს, გალავანს, ფართო კარიბჭეს და მშვენიერი სვეტების სარტყელს,
კედლებს გარშემო რომ ევლებოდა მოჩუქურთმებულ, მჭიდრო რკალადა.
სასახლის ზემოთ, ღავვარდნის თავზე, მყარი სპილენძის მძიმე ფილებზე
აღმართულიყო ქვის კონტა კოშკი, დიდოსტატური ზრუნვით ნაგები.
იაზონმა და მისთა მხლებელთა ზღურბლზე უსიტყვოდ გადააბიჯეს.
ვაზის ლერწები მწვანე გვირგვინად დახვეულიყვნენ, შეფოთლილები.
დრო იყო ვაზის ყვავილობისა, აღმა ასული ამკობდა სვეტებს,
დაბლა კი თოხი, მარად უშრობი წყარო შადრევნად მოჩუჩხუხებდა —
ქეფესტოს ღმერთის ხელით გათხრილი მიწის გულიდან მორაკრაკენი.
ერთი მათგანი რძის წყარო იყო, მეორე ღვინის, ხოლო მესამე
სურნელოვანი ზეთისა გახლდათ, მეოთხე — წყაროს წყალი ანკარა...

ა პ ო ლ თ ნ ი ო ს რ თ დ ო ს ე ლ ი

ამიერკავკასია, კერძოდ, საქართველო, საიდანაც ვაზის
კულტურა ევროპაში შევიდა და გავრცელდა, კულტურული
ვაზის ჩამოყალიბების ერთ-ერთ უდიდეს ცენტრად არის მიჩ-
ნეული. ამჟამად საქართველოში 500-ზე მეტი ჯიშია აღრი-
ცხული, სახელდობრ, კახური — 80, ქართლური — 72, იმერუ-
ლი — 75, რაჭა-ლეჩხუმური — 50, მეგრული — 60, გურული —
53, აჭარული — 52, აფხაზური — 58 და სხვა¹. საქართველოში,
გეოგრაფიულად მცირე ტერიტორიაზე, ამგვარი მდიდარი და
მრავალფეროვანი ვაზის ასორტიმენტის არსებობა თავისთა-
ვად მეტყველებს იმაზე, რომ საქართველო ერთ-ერთი უძვე-
ლესი და ძირითადი რეგიონია კულტურული ვაზის წარმოშო-
ბისა.

ოფიციალური, სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი მკა-
ფიოდ მეტყველებს ქართული ვაზის ჯიშების ხვედრით წილზე
მსოფლიოს და საბჭოური ვაზის ჯიშთა ასორტიმენტში. მსოფ-

¹ ნ. კეცხოველი, მ. რამიშვილი, დ. ტაბიძე, საქართველოს ამჟე-
ლოგრაფია, თბ., 1960, გვ. 2.

ლითში გავრცელებულია 20 000-ზე მეტი ვაზის ჯიში, საბჭოთა კავშირში კი დაახლოებით — 1 180. საქართველოში არსებობს 500-ზე მეტი ჯიშის ვაზი, რაც შეადგენს მსოფლიო ასორტიმენტის 2,5%-ს. საქართველოში 2,5-ჯერ მეტი ვაზის ჯიშია, ვიდრე აზერბაიჯანში (200)*, 5,5-ჯერ მეტი, ვიდრე სომხეთში (90), 2,5-ჯერ მეტი, ვიდრე შუა აზიაში (200), 3,5-ჯერ მეტი, ვიდრე დაღესტანში (150)¹. საქართველოში გავრცელებული ვაზის ჯიშების ხვედრითი წილი საბჭოთა კავშირის ვაზის ჯიშთა ასორტიმენტში შეადგენს 42%-ზე მეტს.

როცა მევენახეობისა და მეღვინეობის შორეულ წარსულზე ჩამოვაგდებთ სიტყვას, უპირველესად ამიერკავკასიის, მცირე აზიის, შუამდინარეთის, ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნები უნდა ვახსენოთ.

ვაზის გამოყენების ასაკი 7-9 ათასი წლით განისაზღვრება. მცირე აზიაში მევენახეობისა და მეღვინეობის გავრცელების პიონერებად ხეივანი ითვლებიან. მესოპოტამიაში (ასურეთში, ბაბილონეთში) ვაზი ცნობილია ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 3 500 წლით ადრე².

სირია, პალესტინა და მესოპოტამია უძველესი მიწათმოქმედების, უძველეს ცივილიზაციათა ტერიტორიაა (შუმერა, აქადი, ფინიკია და სხვ.). არქეოლოგები არ ეჭვობენ, რომ შუმერები მთებიდან არიან ჩასული ორმდინარეთში. შესაძლებელია, მესოპოტამიის სამდინარო ცივილიზაცია მონაცვლემემკვიდრე იყოს ამიერკავკასიის მთიელთა უფრო ძველი სამთო მიწათმოქმედებისა³.

ძვ. წ. V ათასწლეულში შუმერთა ქვეყანაში (სამხ. მესოპოტამია) განვითარებული იყო მევენახეობა, ფინიკის, ხილეულისა და ბოსტნეულის, პურეულის მოყვანა; მაგრამ თითქმის ყველაფერი ნასესხები იყო სხვა ქვეყნები-

* აზერბაიჯანში, საინგილოს ტერიტორიაზე, ქართული ჯიშებია გავრცელებული. კახის რაიონის ტყეებსა და ძველ ნასახლარებზე ამჟამადც გარეული და გაგარეულებული ვაზის ჯიშები და ფორმები არსებობს.

¹ П. М. Жуковский, Культурные растения и их сородичи, Л., 1964, გვ. 572.

² იქვე, გვ. 570.

³ ა. ბოხოჩაძე, მევენახეობა-მეღვინეობა ძველ საქართველოში არქეოლოგიური მასალების მიხედვით, თბილისი, 1963, გვ. 37.

დან — ამიერკავკასიიდან, ინდოეთიდან და სხვ.¹ ამ მისაზრებას მხარს უჭერს მითოლოგიაც.

აღსანიშნავია, რომ შუამდინარეთში კვების პროდუქტებიდან მნიშვნელოვანი ადგილი ღვინოს ეკუთვნოდა. უგარიტის სამეფოს მიწათმოქმედთა დასახლებებში სამუშაოები სრულდებოდა სპეციალური „სამეფო კაცების“ მეშვეობით. პროფესიათა შორის აღსანიშნავია მევენახისა და ღვინის დამყენებლის პროფესია².

ღვინით ვაჭრობა შუამდინარეთში ფართოდ ყოფილა გავრცელებული. კიშის ლურსმული ტექსტები გვამცნობს, რომ წარღვნის შემდეგ აზაგ-ბაუს IV ლეგენდარული დინასტიის პერიოდში ღვინით ვაჭრობის საქმეს ქალი უძღვებოდა. აქ ლაპარაკია 5 000 წლის წინანდელ პერიოდზე. თავისთავად საინტერესოა ის ფაქტი, რომ ამ შორეულ ეპოქაში ქალი წარმატებით უძღვებოდა საზოგადოებრივ საქმიანობას³.

ადრეული ურის სამეურნეო საქმიანობაში გამოიყოფოდა მებაღე-მევენახის პროფესია (lu-geštin — sangu). „ყურბენი ცნობილი იყო სამხრეთ შუამდინარეთში, შესაძლოა, ჯერ კიდევ არქაული ურუქის IV ფენის ეპოქაში. ადრეულ ურში, როგორც ჩანს, ღვინო ყველაზე მეტად გავრცელებული პროდუქტი იყო. ამაზე მეტყველებს მრავალი სახელი, კერძოდ, ღვინის აღმნიშვნელი ტერმინი — getin“⁴.

XXV—XXIV საუკუნეებში ჩვენს ერამდე ლაგაშში სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტებიდან გამოირჩევა ყურბენი და ღვინო. ურის III დინასტიის საქალაქო არქივის დოკუმენტებიდან ირკვევა, რომ სამეფო მეურნეობაში შედიოდნენ მრავალი სპეციალობის მქონე ადამიანები, მათ შორის აღინიშნება მებაღეობა-მევენახეობასთან დაკავშირებული პროფესიები. ლაგაშში ვაზი ხეხილის ბაღებში ირგვებოდა (სხვა კულტურებთან ერთად), იყო აგრეთვე ცალკე სავენახე ფართობებიც. ლაგაშში 2500 წელს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ხელოვნურად სარწყავი ხეხილის ბაღები და ვენახები ყოფილა გაშენებული.

¹ П. М. Жуковский, Культурные растения и их сородичи, М., 1950, гл. 371—373.

² М. А. Гельцер, Экономика сирийского города во II тыс. до н. э., М., 1970, стр. 2—7.

³ R. Weinhöld, Vivat Bacchus, Leipzig, 1975.

⁴ А. И. Тюменев, Государственное хозяйство древнего Шумера, М. — Л., 1956, гл. 81—82.

ყურძნის ღვინის წარმოება, ალებ-მიცემობა მეფეების, ქურუმებისა და ვაჭრების საყვარელი საქმიანობა იყო ძველ მესოპოტამიასა და მის აღმოსავლეთით მდებარე მთიანეთში მცირე აზიამდე. ბაბილონეთში გავრცელებული იყო როგორც სასუფრე, ისე საღვინე ვაზის ჯიშები. კარგი ღვინით განთქმული იყო მთიანი ჩრდილო-დასავლეთი მხარე. ბაბილონეთსა და ასურეთში მევენახეობის ფართოდ განვითარებაზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ ამ სახელმწიფოებში „ყველაზე უფრო დიდი თანამდებობის პირად სპასალარი ირიცხებოდა; მას მოსდევდა მეღვინეთუხუცესი, სასახლის ზედამხედველი და სატახტო ქალაქის უფროსი“¹.

ლაგაშში სამეფო ღვინოსთან ერთად აღმოსავლეთის მთებიდან ექსპორტის სახით დამატებით გაჰქონდათ ღვინო, როგორც ფართო მოხმარების პროდუქტი. აქ დღევანდელი ირანის დასავლეთი და სამხრეთ-დასავლეთი რაიონები უნდა იგულისხმებოდეს. ამ ტერიტორიის ერთი ნაწილი ძველ ელამს ეჭირა. აქ ლაპარაკია მევენახეობის უძველეს რაიონზე, რ. ვაინჰოლდის აზრით, შესაძლოა, მის თავდაპირველ სამშობლოზეც კი².

ძველ სპარსულ ლეგენდებში ღვინის სამშობლოდ ირანი ითვლება. ერთ-ერთი ლეგენდა — „სპარსეთში ღვინის გაჩენის ამბავი“ — ზორასნის მეფეს — შემირანს მიაწერს ღვინის გავრცელებას სპარსეთში. ეს ის შემირანია, რომელმაც ურარტუს ქალაქი შემირანი დააარსა. ლეგენდის მიხედვით, არწივმა ყურძნის რამდენიმე წიპწა მოუტანა სამადლობლად სპარსეთის მეფისწულს და ამით ჩაეყარა საფუძველი სპარსეთში მევენახეობა-მეღვინეობას. მაგრამ თუ კარგად დავუკვირდებით, ლეგენდა არ ლაპარაკობს სპარსეთის, როგორც მევენახეობა-მეღვინეობის ჩასახვის უპირველესი ქვეყნის სასარგებლოდ. „ეს ლეგენდა შეიძლება თავდაპირველი სახით მევენახეობის სამშობლოდ სწორედ ძველი ურარტუს მიწა-წყალს მიიჩნევდა“³.

რაც შეეხება სპარსეთს, ძველი წელთაღრიცხვით III-I ათასწლეულებში ეკავა ტერიტორია სპარსეთის ყურის ჩრდი-

¹ დ. უზნაძე, ძველი აღმოსავლეთი და პირველყოფილი კულტურა, 1917, ნაწ. I, გვ. 68.

² R. Weinhold, Vivat Bacchus, Leipzig, 1975.

³ გ. მელიქიშვილი, ურარტუ, თბ., 1951, გვ. 114.

საქართველოს
სამეცნიერო
ბიბლიოთეკა
თბილისი

1. მიქელანჯელო ნოე და
თრობა. სკულპტურა
პეტროს ფონსკა

II. ივრიზის კლდეზე ნაკვეთი რელიეფი. ხეთების მეფე ვარპალავასი ნაყოფიერების ღმერთის წინ. ძვ. წ. 730 წ.

ლოეთით და მიდიითა და ელამით იზოლირებული იყო მდინარეთისაგან, ტერიტორიულად კი — მოცილებული ტავრის მთებიდან, მევენახეობის განვითარებისთვის ხელსაყრელი რეგიონიდან. არც სპარსეთის ნიადაგურ-კლიმატური ფაქტორები იძლეოდა მევენახეობის განვითარებისთვის შესაფერის პირობებს.

ურარტუ ორმდინარეთის ცივილიზებულ სამყაროს ტავრის ტყიანი და მაღალი მთებით ემიჯნებოდა. ტავრის მთებიდან მეფე სარგონმა ურარტუზე თუ თაბალ-მუშქის მეფეთა წინააღმდეგ ლაშქრობის დროს წამოიღო ლედვისა და ვაზის საუკეთესო ჯიშები და აქადის სამეფოში გაავრცელა. სარგონი ხომ ხალხის მეხსიერებაში „მებაღედ“ წოდებული დაჩნა. ტავრის მთები ამავე დროს წინა აზიას ორ კულტურულ სამყაროდ (შუამდინარეთი, ხეთების სამეფო) ყოფდა.

ურარტუს სახელმწიფო ორი კულტურული სამყაროს მთმიჯნავე რეგიონში შეიქმნა, რომელიც, თავის მხრივ, კულტურული მევენახეობისა და მეღვინეობის წარმოშობისა და განვითარების ერთ-ერთ უძველეს და უპირველეს კერად უნდა მივიჩნიოთ. ტავრის მთებიდან მაღალხარისხოვანი ლედვისა და ვაზის ჯიშების წაღება ნიშნავს იმას, რომ ამ რეგიონში მაღალგანვითარებული მეხილეობა და მევენახეობა არსებობდა. მწვანე საფრით მოსილ მთებსა და ტყიან მთისპირა მასივებს ხელი უნდა შეეწყო ამ რეგიონში კულტურულ სახეთა წარმოქმნისა და განვითარებისთვის. გავიხსენოთ ისიც, რომ ბიბლიურ პირველ მევენახე-მეღვინეს — ნოეს ურარტუს ტერიტორიასთან, კერძოდ, არარატის მთასთან აკავშირებს მითოლოგია.

ცნობილია, რომ ურარტუში (ურარტული და ასურული წყაროების მიხედვით) ფართოდ იყო განვითარებული მევენახეობა. ხშირია ცნობები მეფეების მიერ უზარმაზარი ბედლებისა და მარნების მშენებლობის შესახებ, რაზეც არქეოლოგიური გათხრების დროს მოპოვებული მასალები მეტყველებს¹.

ურარტუელთა ციხესიმაგრის—თეიშებაინის (დღევანდელი კარმირ-ბლურის გორაკი, ერევნის მახლობლად) გათხრების დროს სხვადასხვა საინტერესო მასალასთან ერთად აღმოჩნდა

¹ ძველი აღმოსავლეთის ხალხთა ისტორია, თბ., ტ. 1, გვ. 126.

საქართველოს სსრ-ის
სახელმწიფო
ბიბლიოთეკის
აღმოსავლეთის
აქტივების განყოფილება

ღვინის დიდი მარანი მიწაში ჩაფლული ქვევრებითურთ¹.

შორეულ წარსულში სირიაში ვაზი ფართოდ ყოფილა გავრცელებული. თიხის ფილებზე დაწერილი ტექსტების მიხედვით ვიწყებ, რომ სირიის ტერიტორიაზე ძვ. წ. II ათასწლეულის შუა ხანებში მართლ ერთ დასახლებულ რაიონში ვენახის 81 მეპატრონე ცხოვრობდა. რ. ვაინჰოლდის ვარაუდით, მოსავლის ნაწილი სავაჭრო გზებით კვიპროსის, მცირე აზიის, ეგვიპტისა და კრეტის მიმართულებით გაჰქონდათ. 500 წლის შემდეგ ფინიკიელები იწყებენ ამ გზებით ღვინის საექსპორტოდ გატანას და დიდ მოგებასაც ნახულობენ. ღვინის ექსპორტით ფართო სავაჭრო ურთიერთობა იქნა დამყარებული საბერძნეთთან და ხმელთაშუა ზღვის დასავლეთ ქვეყნებთან².

სირიასა და ფინიკიაში ვაზის კულტის არსებობაზე მიგვანიშნებს მცენარეული სამეფოს ღვთაების — ადონისის ფართო პოპულარობა. ადონისი ხშირად გაიგივებული იყო მოკვდავ და კვლავ გაცოცხლებად ფრიგიულ ღვთაებასთან — ატისთან, რომლის კულტმაც ღრმა კვალი დატოვა დასავლეთ აზიის ხალხთა მითოლოგიურ წარმოდგენებსა და სარიტუალო ყოფაში³.

ადონისისა და ატისის სიკვდილსა და მიწისქვეშეთში წაავლას გლოვობდა ხალხი, ზოლო გაზაფხულზე საზეიმო ცერემონიალით აღნიშნავდა მათს მკვდრეთით აღდგომას.

მევენახეობა-მეღვინეობა ასურელთა სათაყვანებელი საქმიანობა იყო. ძვ. წ. VII საუკუნის მამულების სარეგისტრაციო წიგნი გვაუწყებს, რომ დღევანდელი ალეპოს დასავლეთ ნაწილში მდებარე ხარანის რაიონში უდიდეს ფართობებზე ყოფილა გაშენებული ვაზი. აღნიშნულია ორი ათასიდან ოცდაცხრა ათასამდე ვაზის ნარგაობა. ამ პერიოდში ნინევიის დაბლობზე ვაზი ხეებზე ჰქონიათ გაშვებული. ასურელთა ყოფაში ღვინო ფართოდ გამოიყენებოდა. ძვ. წ. IX საუკუნეში ასურ-ნასირფალ II, ასურეთის გულუხვმა მბრძანებელმა, ქალხუში ბაღებით გარშემორტყმული სასახლის საზეიმო გახსნა ათი ათასი რუმბი ღვინით აღნიშნა. ნიმრუდის ბორცვის ქვეშ მოქცეული ბრწყინვალე ციხესიმაგრის არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩნდა დიდი რაოდენობით ღვინის შესანახი

¹ გ. მელიქიშვილი, ურარტუ, თბ., 1951.

² R. Weinhold, Vivat Bacchus, Leipzig, 1975.

³ И. Г. Фрезер, Атис, «Нов. Москва», 1924, гл. 19.

ჭურჭელი, რაც მიგვანიშნებს ახლო აღმოსავლეთის ამ ვაზ-
ონში მევენახეობა-მეღვინეობის ფართო მასშტაბით განვითარებაზე¹.

საქვეყნოდაა ცნობილი, თუ რა როლს ასრულებდა ვაზი ბერძენი ხალხის ყოფასა და მითოლოგიაში. არა მარტო საბერძნეთში, არამედ იტალიასა და ეგვიპტეში სახელმწიფოებრივი იყო კვიპროსის, კრეტის, ქიოსის, ლესბოსისა და სამოსის მაღალხარისხოვანი ღვინოები. ეს ფაქტორი თავისთავად მეტყველებს ბერძენი მევენახისა და მეღვინის მაღალ ოსტატობაზე, ცოდნასა და გამოცდილებაზე, რასაც პლინიუსის, პესიოდეს, ქსენოფონტესა და სხვა ავტორთა წერილობითი წყაროებიც ადასტურებს².

ვაზისა და ღვინისადმი ჰომეროსის კალამიც არ დარჩენილა გულგრილი; ღვინის როლსა და საყოფაცხოვრებო დანიშნულებაზე საკმაო წარმოდგენა გვექმნება „ილიადასა“ და „ოდისეას“ მიხედვითაც. თეტიისის თხოვნით ჰეფესტო აქილეუსისთვის საგანგებოდ გამოჰქვდავს ფარს, რომელსაც სხვა სიუჟეტებთან ერთად ამშვენებს ყურძნის კრეფისა და სართვლო ზემის ამსახველი მეტყველი სცენა:

ზემით მოხატა დახუნძლული თქროს ვენახი,
მხოლოდ მტევნები კიაფობენ სურათზე შავად,
ვაზი უჭირავს ვერცხლის ჭიგოს.
ვენახთან ახლოს
მუქლურჯი თხრილი და ბრპენისაგან თეთრი კედელი
გამოსახულა. ვაზებს შუა ვიწრო ბილიკზე
ჩანან მზიდავნი.

რთველი არის ბარაქიანი.
ქალწულთ და ყმაწვილთ გული უცემთ ღებნით და შვებით,
სავსე გიდელით როცა მიაქვთ ტკბილი ნაყოფი.
იმათ შორის დგას მშვენიერი ერთი ჭაბუკი,
წკრილა ფორმინგს რომ აჟღერებს და ტკბილად მღერის,
ჭაბუკის გვერდით მოხდენილად როკავენ ყრმანი.
დგას ჟრამული, ჟღერს სიმღერა, ქუხს საფერხისო.

საბერძნეთში ვაზისა და ღვინის კულტის უდიდესი პოპულარობის აღსანიშნავად მარტოოდენ დიონისეს — ვაზისა და ღვინის ამ კოლორიტული ღვთაების ხსენებაც იკმარებდა (იხ. გვ. 37).

¹ R. Weinhold, Vivat Bacchus, Leipzig, 1975.
² კ. მ. დ. ე. ბ. ძ. ე., მეღვინეობა, თბ., 1931, გვ. 5.

ძველ ეგვიპტეში მევენახეობისა და მეღვინეობის განვითარებაზე ანტიკური ავტორები მიუთითებენ. მევენახეობა ნილოსის ნაპირებზე ძვ. წ. 6 000 წლით ადრე ჩაისახა¹. ძველ ეგვიპტურ ტექსტებში ხშირად იხსენიება ყურძნის ღვინო. მისი სხვადასხვა დანიშნულებით გამოიყენებოდა: როგორც ღმერთებისადმი მსხვერპლად შესაწირი პროდუქტი, სადღესასწაულო, საღამო ხანისა თუ დაკრძალვის ცერემონიების აუცილებელი კომპონენტი, როგორც ძღვნად მისართმევი პატივსაცემი რამ.

ჰეროდოტე, დიოდორე, სტრაბონი, პლინიუსი, აფინეუსი აღნიშნავენ, რომ ძველ ეგვიპტელებს უყვარდათ ღვინო და მას იყენებდნენ როგორც სატაძრო მსხვერპლშეწირვის დროს, ისე დღესასწაულებსა და ჩვეულებრივ ყოფით სიტუაციებში.

როვლის, ყურძნის ფეხით დაჭყლელისა და გამოწურვის სცენებს ძველი ეგვიპტელები საფლავის კედლებზე გამოხატავდნენ. ამგვარი სიუჟეტები აღმოჩენილია V და VI დინასტიებისა (საკარა) და XII დინასტიის სამარხებში (ელ-ბერშში), ამავე პერიოდის ბენი-ჰასანის სამარხებში.

ტუტ-ანჰ-ამონის სამარხსა და ასუანის მახლობლად მდებარე წმ. სიმეონის ტაძრიდან მოპოვებული ქვევრების ფსკერზე არსებული ნალექის ქიმიურმა ანალიზმა დაადასტურა, რომ ქვევრებში ღვინო ინახებოდა, მათში აღმოჩნდა ღვინის ქვის ნაშთი².

როგორც ვხედავთ, ძველ ეგვიპტეში ვაზსა და ღვინოს უაღრესად საპატიო ადგილი ეკავა და მრავალმხრივი დანიშნულება ჰქონდა. საფლავის კედლებზე ვაზისა და ღვინის გამოსახვას და ღვინით სავსე ქვევრების ქურუმთა სამარხებში ჩატანებას კი გარკვეული სიმბოლური დანიშნულება ჰქონდა.

ძველი ეგვიპტელები ვაზს შპალერსა და რკალზე უშვებდნენ. იშკამის სახელწოდებით ცნობილი, რკალზე ვაზის გაშვების უზბეკური მეთოდი ეგვიპტელებისაგან არის ნასესხები³.

ძველ ეგვიპტელებს ღვინის დაღუვისადმი წამახალისებე-

¹ П. М. Жуковский, Культурные растения и их сородичи, Л., 1964, гл. 570.

² А. Лукас, Материалы и ремесленные производства древнего Египта, гл. 56.

³ П. М. Жуковский, Культурные растения и их сородичи, Л., 1964, гл. 570.

ლი ასეთი ჩვეულება ჰქონდათ: სტუმრების წინ გამოიტანდნენ მიცვალებულის ხის გამოსახულებას, რომელზეც წარწერილი იყო: „შეხედე, დალიე და ჯანმრთელი იყავი, თორემ როცა მოკვდები, შენც ასეთი იქნები“.

ყოველივე ზემოთქმულის მიუხედავად, აღსანიშნავია ის, რომ ეგვიპტეში ველური ვაზი არ არის და ამის გამო მევენახეობა უცხოეთიდან გადმონერგილ სასოფლო-სამეურნეო დარგად უნდა იქნას მიჩნეული¹.

ძველი წელთაღრიცხვის II ათასწლეულის მიწურულს ახალწარმოქმნილ ისრაელის სახელმწიფოში ფართოდ ვითარდება სოფლის მეურნეობა, განსაკუთრებით კი მიწათმოქმედება. ფართოდ გავრცელდა ისრაელსა და იუდეაში მებაღეობა-მევენახეობა, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ მიწათმოქმედება, კერძოდ, მებაღეობა-მევენახეობა, ჯერ კიდევ ძველი პალესტინელების, ანუ ქანაანელთა მეურნეობის ძირითად დარგს შეადგენდა, მიწათმოქმედებას ებრაელები ხომ ქანაანელებისაგან დაეუფლნენ. მათგანვე ისწავლეს ღვინის დაყენებაც.

ღვინოს მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა ძველ ისრაელელთა სამეურნეო საქმიანობაში. იგი ხშირად იხსენიება ხორბალთან და ზეთთან ერთად, როგორც პალესტინის პროდუქტები.

ვაზის კულტურა ფართოდ იყო გავრცელებული ისრაელის მთელ ტერიტორიაზე. ვაზს უპირატესად აშენებდნენ ბორცვებსა და მთათა ფერდობებზე, აგრეთვე ისრაელის დაბლობზე. ამასთანავე, აგებდნენ ხელოვნურ ტერასებს ვაზის გასაშენებლად.

ძველ ისრაელში ყველაზე მეტად განთქმული იყო ქებრონის ვენახების ღვინო. თითოეულ მევენახეს თავისი ყურძნის საჭყლეტი ჰქონდა.

რთველი მხიარულ დღესასწაულად იქცეოდა ხოლმე ისრაელში. ყურძნის კრეფისას მთელს ქვეყანაში გაისმოდა საყვირების ხმა, მხიარული სიმღერები და ცეკვები. მას მხიარული შეძახილებისა და სიმღერების თანხლებით ჰყვლდნენ. ღვინოს სარდაფებში ინახავდნენ ერთი ან რამდენიმე წლის განმავლობაში.

ისრაელელები ღვინოს წყლით არ აზავებდნენ, მაგრამ ჩვე-

¹ ი. ვ. ჯავახიშვილი, საქართველოს ეკონომიური ისტორია, ტ. II, 1935, გვ. 370.

ულებად ჰქონდათ ღვინოში სხვადასხვა მცენარის სურნელოვან ფესვთა ნაყენების გარევა.

ღვინის ხარისხი განისაზღვრებოდა ფერისა და სურნელების ადგილის მიხედვით. წითელ ღვინოს, თეთრთან შედარებით, უფრო პატივს სცემდნენ. საუკეთესო ღვინო („ქერულიმი“) პალესტინაში მზადდებოდა, მას მოსდევდა ფრიგიული, სარონული, კარმელიტური და ეთიოპური ღვინოები.

ძველ არაბეთსა და მის მეზობელ ქვეყნებში ფინიკის პალმასთან ერთად გავრცელებული იყო ვაზის კულტურაც. ვაზსა და ღვინოს არაბები დიდ პატივს სცემდნენ, მათგან საუკეთესოს კი არაბი პოეტები ქებით იხსენიებდნენ. „ყურძნით დიდად გაითქვა სახელი ხაზრამაუთის მთავარმა ქალაქმა — შიბამმა, არაბი პოეტები განსაკუთრებულად აქებდნენ მისი ყურძნის ღვინოს. ცნობილი იყო, აგრეთვე, მექასთან ახლოს მდებარე ქალაქის — ტაიეფის ყურძენი, ქალაქისა, რომლის ვენახები გაანადგურა მაჰმადმა“¹.

ძველ არაბულ პოეზიაში, კერძოდ, ალ-ახტალის, აბუ ნუვასის, იბნ ალ-მუთაზის, ალ-კუტამისა და სხვათა პოეტურ შემოქმედებაში ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკას განსაკუთრებული ადგილი უკავია.

ჯერ კიდევ ისლამამდელ ეპოქაში წარმოიქმნა საგნის მხატვრული აღწერის თავისებური მეთოდი, რომელიც საგანზე მსჯელობისას გულისხმობდა არა თვით საგნის სახელწოდების აღნიშვნას, არამედ მისი თვისებების გადმოცემას მეტად მრავალფეროვანი ტერმინოლოგიის გამოყენების საშუალებით².

სწორედ ეს მეთოდი დაედო საფუძვლად არაბულ პოეზიაში ვაზისა და ღვინის სიმბოლურ-მხატვრულ გააზრებას, რამაც ახალ თვისებრივ სიმალემდე აიყვანა შემოსენებულ არაბ პოეტთა მთელი მხატვრული შემოქმედება და დაუპირისპირა არაბული პოეზიის მოძველებულ პოეტურ ტრადიციებს.

მეორე მხრივ, ძველი არაბული პოეზია მდიდარ მასალას იძლევა არაბულ ყოფით სამყაროში ვაზისა და ღვინის დანიშნულების შესწავლისთვის, კერძოდ, საშუალება გვძლევა გა-

¹ М. Машанов, Очерк быта арабов в эпоху Мухаммеда, ч. I, 1885, 33-51.

² Н. Н. Пурцеладзе, К пониманию поэтического символа у Абу Нуваса, Семитские языки, Сб., М., 1965, 33-645.

ვეცნოთ ღვინის მოხმარების სარიტუალო წეს-ჩვეულებებს,¹ გავიგოთ, თუ რაოდენ მრავალფეროვანი იყო არა მარტო ღვინისა და საღვინე ჭურჭლის გასიმბოლოებული ტერმინოლოგია, არამედ თვით საღვინე ჭურჭლისა და სასმისების ნუსხა¹.

ახ. წ. VII საუკუნიდან მოყოლებული, როცა ასპარეზზე ახალი რელიგიური მოძღვრების შემოქმედი მაჰმადი გამოჩნდა, ისლამმა თავისი თავი რადიკალურად დაუპირისპირა ქრისტიანიზმს, იუდეიზმსა და ძველ არაბულ, კერძოაყვანის-მცემლურ იდეოლოგიას (რომელთაგანაც თავად წარმოიშვა), როცა „ვაზის ასულთან“ სიახლოვის აკრძალვით მკვეთრად გაემიჯნა თავისივე ხალხის პრეისლამურ მითოლოგიურ ყოფას.

როგორც ვხედავთ, ახლო აღმოსავლეთის უძველეს ქვეყნებში ისლამის გავრცელებამდე ვაზი და ღვინო განმსაზღვრელ როლს თამაშობდა ხალხთა მატერიალურსა და სულიერ ცხოვრებაში. ღვინის სავაჭრო, საექსპორტო ობიექტად ქცევამ კი განსაკუთრებული როლი ითამაშა ამ ხალხთა თეოლოგიურ და მითოლოგიურ სამყაროთა ურთიერთდაახლოების საქმეში. ღვინის, როგორც პროდუქტის, გატანასა და გავრცელებას თან სდევდა ვაზსა და ღვინოსთან დაკავშირებულ მითოლოგიურ წარმოდგენათა ერთგვარი ექსპორტიც ამა თუ იმ ხალხის სულიერ ყოფაში.

საყოველთაოდან ცნობილი ბიბლიური წარმოდგენები ვაზსა და ღვინოზე. ქანაანელებმა პალესტინის ახალ მკვიდრთ წარმატებით უანდერძეს მიწათმოქმედის, კერძოდ, მევენახისა და მეღვინის ხელოვნება, შემდგომში ვაზისა და ღვინას კულტმა ხომ უმაღლეს გამოხატულებას მიაღწია ისრაელელთა ყოფასა და თეოლოგიაში.

ფრიად საინტერესოა, უძველეს ხალხებში რაოდენი ზრუნვით იყო გარემოცული ბუნების, კერძოდ, მეფუტკრეობის, მევენახეობის, ბალ-ბოსტნების, საერთოდ, ნარგაობის დაცვის საკითხი. ბაბილონეთის მეფის — ჰამურაბის კანონთა კრებულისა და ხეთური კანონების (II ათასწლეული ჩვენს წელთაღრიცხვამდე) თანახმად, მკაცრად ისჯებოდა ხეხილისა და

¹ И. Ю. Крачковский, Избранные сочинения, т. II, М.—Л., 1956, გვ. 424; т. VI, М.—Л., 1960, გვ. 89.

ვაზის ქურდობა, განსაკუთრებით კი ახალგაზრდა მოზარცა და მსხმოიარე ხეხილის მოჭრა.

ბასკურ სამყაროში ვხვდებით მიცვალებულთან ბუღი სუფრის გამართვის უძველეს ტრადიციულ წესს — ქელესსა და ე. წ. ორმოცს, რომელსაც ჭერის გახსნა ემთხვევა. სუფრას გვარის უხუცესი ღოცავს და უძღვება. მესუფრენი შინ სხდებიან. სუფრაზე შემოაქვთ წვნიანი ხორცი, კომბოსტო, მუხუდო, ყველი (ზოგიერთი ცნობით, შაშხი და ტკიბილეული) და, რასაკვირველია, სუფრის უმთავრესი კომპონენტი — ყურძნის ღვინო (და არა სხვა სასმელი). მეტად საყურადღებოა ის, რომ სუფრის გასრულების წინ ქიშმიშს ჩამოარიგებენ ისე, რომ თითოეულს 14—20 მარცვალი შეხვდეს. ჩვეულების თანახმად, ქიშმიშს იქვე შეექცვიან, ნაწილი კი შინ მიაქვთ. გარეთ მყოფნი არ სხდებიან; მათ მარტოოდენ პურსა და ღვინოს მიართმევენ¹. ამ ჩვეულებაშიც გარკვეული სიმბოლიკა შეანიშნება: მითოლოგიურად და თეოლოგიურად პური და ღვინო ხომ უმთავრეს საკვებ პროდუქტებად მიიჩნევა.

ღვინისადმი მიმართების საინტერესო ფორმაა შემონახული ბასკურ ცეკვაში. მოცეკვავემ ისე უნდა იცეკვოს ღვინით სავსე ჭიქის გარშემო, რომ არ შეეხოს და ღვინო არ დაღვაროს². ამ ჩვეულებაში იგრძნობა არა მარტო მოცეკვავის მოხერხებულობა და ოსტატობა, არამედ გამჟღავნებულია ღვინისადმი, ამ ღვთიური სასმელისადმი, ბასკის განსაკუთრებულად თავდაჭერილი მიმართება.

ვაზი და ღვინო, ადამიანის მატერიალური ცხოვრების განმსაზღვრელი ეს ორი დიდი ფაქტორი, კაცობრიობის არსებობის მთელი ისტორიის მანძილზე მისი სულიერი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი იყო. ძნელია მოიძებნოს ბუნებაში სხვა მცენარე, რომელსაც ისეთი განმსაზღვრელი როლი ეთამაშოს მიწათმოქმედი ადამიანის მატერიალურსა და სულიერ ცხოვრებაში, როგორსაც ასრულებდა და ასრულებს ვაზი, უძველესი მითოლოგიური გაგებით „ხე სიცოცხლისა“.

¹ ს. გაბუნია, ბასკურ-ქართული ეთნოგრაფიული პარალელები (მიცვალებულთან დაკავშირებულ წეს-ჩვეულებათა მიხედვით). 1981 წლას თემატიკური გეგმით გათვალისწინებული ნაშრომი. ხელნაწერი ინახება ი. ჯავახიშვილის სახ. ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის კავკასიის ეთნოგრაფიის განყოფილებაში.

² Philippe Veyrin, Les Basques, 1955, გვ. 272, ილუსტრ. 51.

ჩვენს მიზანს არ შეადგენს მკითხველისთვის მევენახეობა-
მელვინეობის განვითარების ისტორიის მეტ-ნაკლებად სრულყოფილ
სურათის მიწოდება.

ზემოთ წარმოდგენილი მცირე ისტორიული ექსკურსი გარ-
კვეულ წარმოდგენას იძლევა მევენახეობის უძველეს კერებზე,
მიახლოებით მაინც მიგვანიშნებს ვაზის სახეთა გავრცელების
ცენტრებს. მოწოდებული მასალების ფონზე, ვფიქრობთ, უფ-
რო მეტად საინტერესო იქნება ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკის
საკითხებზე საუბარი.

მას შემდეგ, რაც ადამიანი ვაზს დაუკავშირდა, მისი ამ
კულტურისადმი მიმართება მრავალასპექტიანი თეოლოგიური
და მითოლოგიური სიმბოლიკის შინაარსით გამდიდრდა. გაი-
დეალებულმა და უწმინდესი, უმაღლესი კატეგორიის ცნებე-
ბად გასიმბოლოებულმა ვაზმა და ღვინომ ღრმა კვალი დატო-
ვა ცივილიზებული სამყაროს მატერიალურსა და სულიერ
ცხოვრებაში.

მევენახის მიმართებას ვაზისადმი დღესაც უძველესი მი-
თოლოგიური მსოფლმხედველობის ნელსურნელება დაჰკრავს.
მეურნე კაცი ვაზს, სხვა ხეხილთან შედარებით, დღესაც
განსაკუთრებული მზრუნველობით მოსავს, ელოლიავება, თავს
დაჰკანკალებს. მასში ქვეშეცნეულად, სიმბოლოებით მოაზ-
როვნე მევენახე-წინაპრის სული ტრიალებს და მის მიმართე-
ბას ვაზისადმი ამდღეობული, პოეტური ელფერი დაჰკრავს.

ამდენად, ვფიქრობთ, ჩვენს მკითხველს აღეძვრება სურვი-
ლი და ინტერესი, გაეცნოს უძველესი ცივილიზებული ქვეყ-
ნების ხალხთა ვაზის კულტურასთან დაკავშირებული თეოლო-
გიური და მითოლოგიური წარმოსახვის მრავალსახეობას.
ჩვენი კრებულის შინაარსი და მიზანდასახულობა ნაწილობ-
რივ ხომ ამასაც ითვალისწინებს.

შენ ხარ ვენახი, ახლად აღყვავებული,
მორწი, კეთილი, ედემში დანერგული,
აღვა სულნელი, სამოთხით გამოსრული,
ღმერთმან შეგამკო, ვერავინ გჯობს ქებული,
და თავით თვისით მზე ხარ გაბრწყინებული.

„და იწყონოე კაცმან საქმედ ქუშყანისა, და დაასხა ვენახი და ღუნო მისგან და დაითრო...“ მოგვითხრობს ბიბლია და ამით გვამცნობს, რომ სიცოცხლის კვლავ აღორძინება დედამიწაზე ვაზით დაიწყოს.

და ეს მოხდა ღვთის ნებით...

უზენაესის მიერ ნოესადმი ნაბოძები ვაზი სიცოცხლის აღორძინებისა და ნაყოფიერების სიმბოლოდ იქცა.

აგრე სწამდათ უძველეს ხალხებს და ეს რწმენა გენისეული ინერციის მსგავსად გადაეცემოდა მოდგმიდან მოდგმას, თაობიდან თაობას...

უძველეს ხალხთა თეოლოგიურმა და მითოლოგიურმა აზროვნებამ შემოგვინახა ვაზისადმი, როგორც უზენაესი კატეგორიისადმი, ადამის ძეთა სულიერი მიმართების მთელი სამყარო...

მიაბიჯებდა ადამიანი საუკუნეებში და ვაზის ძალითა და სახელით (ანუ უზენაესის ძალითა და სახელით) ებრძოდა ბოროტებასა და შუღლს, სძლევედა ჟამიანობასა და ძალმომრეობას...

მიწათმოქმედ ხალხებში ვაზი თანდათან ჩამოყალიბდა მათი წილხვედრი მიწის, მშობელი მიწის (როგორც უზენაესი და უწმინდესი კატეგორიის) სიმბოლოდ, ვაზის მოვლა-პატრონობისთვის ზრუნვა და ბრძოლა სამშობლო მიწისთვის ბრძოლის ტოლფას კატეგორიად იქცა.

ვაზი იქცა ადამიანისთვის ოჯახისა და მამულის სიმბოლოდ, არსებობისა და რწმენის ქვაკუთხედად, ზნეობრივი სახისა და სულიერი მიმართების განმსაზღვრელად, მშობელი მიწისა და ცის კავშირად, სვალინდელი იმედიანი დღის სტიმულად, ჭირის გამქარვებლად და ლხინის მეგობრად, სათნოებისა და კაცთმოყვარეობის წყაროსთვალად, აღფრთოვანებისა

და შთავთნების მესტვირედ, ლექსისა და სიმღერის მეუფედ...
აცნობრებდა და ამღერებდა ვაზი ადამიანს და შთავთნების...
მარადიულ ლამპრად ენთო მისთვის დღენიადაგ...
და იყო ასე მარადის: კაცი ვაზითა და ვაზი კაცითა...

ვაზო, ვაზო, ღმერთის სულო, ღმერთის სისხლო, სხეულო...
შოთანიშნიანიძე

ვაზის დაკავშირება ღმერთთან უძველეს მითოლოგიურ სიმბოლიკად უნდა მივიჩნიოთ. ძველ ხალხებს ვაზი ღვთიური ძალის მცენარედ მიაჩნდათ და მისდამი ზრუნვასა და მოვლა-პატრონობას უზენაესისადმი სულიერი მიმართების მაგიურა ელფერი დაჰკრავდა.

შუამდინარულმა სამყარომ, კერძოდ, ბაბილონეთმა მდიდარი მითოლოგიური მემკვიდრეობა დაგვიტოვა. ბაბილონურმა თეოლოგიურმა და მითოლოგიურმა აზროვნებამ, რომელსაც ბევრი რამ უნდა შეეთვისებინა წინარე შუმერული ცივილიზაციისაგან, ღრმა კვალი გაავლო ახლო აღმოსავლეთისა და წინა აზიის ხალხთა სულიერ ცხოვრებაში, სადაც ჩვენ ეპოქათა და საუკუნეთა კვალდაკვალ განუწყვეტლივ ვხვდებით ბაბილონურ მითოლოგიურ სახეთა პარალელებს. ერთიანი, წინარე საწყისიდან მომდინარე მითოლოგიური სახის მთარულობა ნიშანდობლივ მომენტად არის ქცეული. ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკაც, შესაძლოა, შუამდინარული მითოლოგიური მსოფლმხედველობის პირმშო იყოს. ეს სიმბოლიკა უშუალოდ უკავშირდება ბაბილონური ღვთაების — თამუზის, როგორც მოკვდავი და კვლავ აღდგომადი ღვთაების ცნებას. უძველეს ხალხებში ვაზი სიკეთისა და ბარაქიანობის სიმბოლოდ, „სიცოცხლის ხედ“ იყო მიჩნეული.

საინტერესოა ჰიპოთეზა იმის შესახებ, რომ ბაბილონური ეპოსის ბრწყინვალე ძეგლში — „გილგამეშიანში“ აღწერილი „სიცოცხლის ხე“, რომელიც სირიის დასავლეთ ნაწილში ხარობს — ვაზია¹.

„სიცოცხლის ხის“ გამოსახულებას ვხედავთ ასურულ სიუჟეტში, კერძოდ, ასურნასირფალ II-ის ქალხური სასახლის

¹ R. Weinhold, Vivat Bacchus, Leipzig, 1975.

რელიეფზე (IX საუკუნე ძვ. წ.): არწივისთავიანი და ფრთებიანი ღვთაება ყურძნის მტევანს ან გირჩს წყვეტს „სიცოცხლის სიდან“¹ (ილ. XI).

ვაზი და ღვინო იყო არა მარტო უზენაესთან მიმართების სიმბოლური ნიშანი, არამედ მატერიალური სიძლიერის წყარო, ღვთის მიერ „სიცოცხლის სასმელად“ ბოძებული პროდუქტი.

მითოლოგიურად, პური და ღვინო სასიცოცხლო, ღვთიურა საკვებია; ღმერთმა შექმნა სამყარო, ღმერთმა შექმნა ადამიანი და ღმერთივე აძლევს მას ამ საარსებო საკვებს: „და მიუგო უფალმან და ჰრქვა ერსა თჳსსა: აჰა, მე გამოვაკლენ თქუწნდა იფქლსა და ღვნოსა და ზეთსა, და განსძლეთ მათგან, და არა მიგცნე თქუწნ არღარა მერმე საყუძღვრელად წარმართთა შორის“ (იოველ, 2, 19).

აქადური მითოსის თანახმად, პური და ღვინო აღიქმებოდა როგორც „ჭამადი სიცოცხლისა“ და „სასმელი სიცოცხლისა“:

ენქიდუ, იგეჲე ჭამადი,
საზრდო სიცოცხლისა,
და შესვი სასმელი,
ვით ქვეყნის წესია.

გ ი ლ გ ა მ ე შ ი ა ნ ი
(თარგმანი ზ. კიკნაძისა)

ადაპას, აქადური პოეზიის გმირს, როცა იგი წარსდგა უმაღლესი ღმერთის წინაშე:

სიცოცხლის საჭმელი მიუტანეს, არ შეჭამა.
სიცოცხლის სასმელი* მიუტანეს, არ შესვა.

ა დ ა პ ა
(თარგმანი ზ. კიკნაძისა)

უზენაესი — ღმერთი ზრუნავს კაცთა მოდგმისთვის, უგზავნის მას „წმინდახელიან“ მოძღვარს, რათა მრევლს არ მთაკლდეს მაცოცხლებელი, ღვთიური საკვები. ღმერთი — ეა ერადუელ მოძღვარ კაცს ადამის მოდგმის ბელადად აქცევს:

უბიწო, წმინდახელიანი, მცხებელი ქურუმი,
ღვთაებრივ წესებზე მზრუნველი არს.

¹ История искусства зарубежных стран, М., 1979, გვ. 82.

* მართალია, აქ ლაპარაკია ღვინოზე, მაგრამ ღვინოც ერთი დანიშნულებით მოიხმარებოდა და სიმბოლურობის თვალსაზრისით ერთი კატეგორიის ცნებად იგულისხმებოდა.

მცხოვლებთან ერთად პურს აცნობს იგი,
ერიდუს მცხოვლებთან პურს აცნობს იგი,
საზრდელს და სასმელს ერიდუსთვის მარადდღე ამზადებს
და ტაბლას აწყობს წმინდა ხელებით.

ა დ ა პ ა
(თარგმანი ზ. კეკელიძისა)

როგორც ვხედავთ, „ღვთიური წესია“ პურისა და ღვინის მომზადება კაცთათვის, აკი აგრე ბეჯითად ასრულებს „ღვთის ნებას“ „წმიდახელიანი“ ერიდუელი მოძღვარი.

სასოწარკვეთილებამდე მისული გილგამეში რჩევისთვის მიმართავს „ღვთაებრივ მეღვინე-ქალს“, რომელიც

ზის ზღვის საჯდომზედ,
ზის და შორს აქვს თვალი მიპყრობილი,
ღოქი უდგია მას, სასმისი უდგია მას,
საბურავი პპურავს...

გილგამეშიანი
(თარგმანი მ. წერეთელმა)

სიმბოლურია მეღვინე ქალის ზღვის საჯდომზედ ჯდომა, წყალი ხომ ბარაქიანობისა და ნაყოფიერების სახეა მითოლოგიურად. გავისხენოთ სიყვარულის ბაბილონური ქალღმერთი იშთარი, ანუ შუმერული ინინა, „вышедшая из неба-воды“¹.

ბაბილონური მითოლოგიის თანახმად, ადამიანებს წერაკითხვა ასწავლა, მეცნიერებასა და ხელოვნებას აზიარა თევზის მსგავსება არსებამ თანხმა, რომელიც ზღვიდან ამოვიდა², ხოლო იგივე ბაბილონური ღმერთი ეა (რომლის მიერ ბელადად მოვლენილი ერიდუელი მოძღვარი „საზრდელსა და სასმელს ერიდუსთვის მარადდღე ამზადებს“) ერთდროულად იყო მიწისქვეშა წყლები და სიბრძნის უფალი. მითოლოგიის თანახმად, „ადამიანს ყოველი სულიერის ენა წყლის კაცმა ასწავლა“³.

მეტად საინტერესოა შუმერისა და აქადის ერთიანი სახელმწიფოს მეფის—სარგონის ცხოვრების ამბავი. ასურბანიფალის ბიბლიოთეკის თიხის ფირფიტაზე ვკითხულობთ: დედამ საი-

¹ Н. Марр, Яфетический сборник, т. V, гл. 178.

² Б. А. Тураев, Классический восток, т. I, 1924, гл. 218—219.

³ აკ. ბაქრაძე, ფიქრი და განსჯა, ვაჟა-ფშაველა და მითოსი, 1972,

დუმლოდ შობილი ბავშვი ლერწმის კიდობანში ჩასვა და მდრ-
ნარე ევფრატში გადააგდო:

წამილო მდინარემ, აქისთან, მერწყულთან მიმიტანა,
აქიმ, მერწყულმა, წყლიდან სარწყულით ამომიტანა,
აქიმ, მერწყულმა თავის მებაღედ დამადგინა.
ოღეს მებაღე ვიყავ, იშთარმა შემიყვარა..

თ ა მ უ ზ ი ს ს ი ზ მ ა რ ი
(თარგმნა ზ. კიკნაძემ)

სარგონის დაკავშირება მდინარე ევფრატთან სიმბოლო-
ურია. ეს მდინარე სათავეს იღებს ტავრის მთებიდან, საიდანაც
მთელი შუამდინარეთის მპყრობელ მეფეს აქადში ჩამოაქვს
ტკბილი „საღვინე ნაყოფების“ მომცემი ვაზი და ლელვი,
აგრეთვე სხვადასხვა მცენარის ნერგი, რომლებსაც აქადში
მანამდე არ იცნობდნენ. ხალხი მეფე სარგონს „მებაღეს“
შეარქმევს¹.

წყალს — მდინარე ევფრატს — განახლებისა და ნაყოფიე-
რების სიმბოლოს, შუამდინარეთში მოჰყავს ახალშობილი,
რომელიც შემდგომში შექმნის არა მარტო შუმერისა და
აქადის გაერთიანებულ სახელმწიფოს, არამედ ვაზის რქით
ხელში „მებაღედ“, ანუ სიუხვისა და ნაყოფიერების მეუფედ
მოევლინება ქვეყანას. სარგონს შეიყვარებს ღმერთქალი
იშთარი, რომელიც წარმოშობილია „из неба — воды“ (იხ.
ზემოთ).

როგორც ვხედავთ, ვაზის დაკავშირება აღორძინებისა და
ნაყოფიერების ცნებასთან და ამ გზით წყლის, როგორც სიცო-
ცხლის საწყისის კულტთან, უძველესი მითოლოგიური მოტივ-
თაგანია. ამას ნათლად ადასტურებს ძველევგვიპტური პოეზიაც:

მდინარე — ღვინოა!
ღმერთი პტა კი — ლერწამი მისი,
ღმერთქალი სოხმეთ — ფოთლებია წყალმცენარეთა,
კოკრები მათი — ღმერთქალია ტურფა იარიტ,
ხოლო ყვავილი — ღმერთი ნეფერტუმ.

ძ ა ლ ა ს ი ყ ვ ა რ უ ლ ი ს ა
(თარგმნა მ. ლებანაძემ)

¹ Н. Д. Флиттнер, Культура и искусство Двуречья и со-
седних стран, «Искусство», Л. — М., 1958, გვ. 135.

წყალი — ნაყოფიერება — ვაზი — სიბრძნე ერთი მითოლოგიური ქსოვილის ურთიერთგანმაპირობებელი მოტივების ძველებრაულ თეოლოგიაში აშკარად გამოკრთის მთელნი მდინარული მითოლოგიისთვის დამახასიათებელ ამ მოტივთა პარალელები: „მე, ვითარცა ვენაჰმან, აღმოვა-ცენე მაღლი, და ყვავილი ჩემი არს ნაყოფი დიდებისა და სიმდიდრისა. მოვედით ჩემდა, რომელთა გსურისთ, და ნაყოფთაგან ჩემთა განძღეთ. რამეთუ ესენება ჩემი არს უტკბილეს თაფლისა, და სამკვდრებელი* ჩემი უფროჲს გოლეულისა თაფლისა. მჭამელსა ჩემსა მერმეცა შიოდენ, და მსმელსა ჩემსა კვალადცა სწყუროდენ. მსმენელსა ჩემსა არა პრცხვენეს, და რომელი მუშაკობდეს ჩემთანა, არა სცოდოს. ესე ყოველი არს წიგნი აღთქმისა ღუთისა მაღლისა, სჯული, რომელიცა ამცნო მოსემ სამკვდრებლად კრებულსა იაკობისა. იგი განაძღებს სიბრძნითა, ვითარცა ბისონი და ვითარცა ტიგროსი მას დღესა შინა ახალთა (ნაყოფთა), ადავსებს მეცნიერებითა, ვითარცა ევფრატი და ვითარცა იორდანე მას დღესა შინა მკისასა. იგი განავრცობს სწავლასა, ვითარცა ნათელი და ვითარცა გეონი მას დღესა შინა სთვლისასა“.** (ისო ზირაქი, 24, 20).

ალბათ, ძნელია მოიძებნოს ძველი აღმოსავლეთის მითოლოგიაში უფრო სრულყოფილად და ამაღლებულად ამ ურთიერთგანმაპირობებელ მოტივთა ამგვარი შერწყმა და ერთიან მითოლოგიურ ქსოვილად წარმოსახვა.

შემთხვევითი არ უნდა იყოს „გილგამეშიანში“ „ღვთაებრივი მელვინე-ქალის“ სიმბოლური სახის წარმოჩენა. უძველესი მითოლოგიური გაგებით, ვაზი ხომ „სიცოცხლის ხეა“, ქალი, მდედრი კი — სიცოცხლის საწყისი. ამდენად, ქალის დაკავშირება ვაზთან ერთიანი, ნაყოფიერების არსის შემცველი სიმბოლიკის არსებობაზე მიგვანიშნებს.

* მემკვიდრეობა.

** „დაბადების“ ზოგიერთი, დროთა განმავლობაში დამახინჯებული და გაუგებარი ადგილი 1976 წლის „ბიბლიის“ რუსულ გამოცემასთან შეჯერების შედეგად გასწორებულია აზრობრივად და სტილისტურად ჩვენ მიერ (თ. ლ.).

ტანი შენი — ხე ფინიკისა, ტუპუნი შენნი —

ვაზის მტევნები.

ვთქვი: ავალ ფინიკზე, მოვეჭიდები მის რტოებს, ერკანულში
შინგლიჩოთქა
ტუპუნი შენნი იქნებოდნენ ვით ვაზის მტევნები.

ქ ე ბ ა თ ა ქ ე ბ ა

(თარგმნა ზ. კიკნაძემ)

ბიბლიურად ღვინო მიჩნეულია აღორძინებული ცხოვრებისა და ქვეყნის ნაყოფიერების სიმბოლოდ. წინასწარმეტყველნი ღვინოსთან სიმბოლურად აკავშირებდნენ ბედნიერ მომავალს, მესიანურ დროს¹. ვენახი, ვაზი ებრაულ ლიტერატურულ ძეგლებში მრავალგვარ კონტექსტშია მოხსენიებული. უმეტესწილად, იგი ებრაელი ხალხის სიმბოლური გამოხატულებაა: „რამეთუ ვენახი უფლისა საბათისი სახლი ისრაელისა არს...“ (ესაია, — 5,7)².

ვენახი უზენაესის — ღმერთის რჩეულია: „უგალობდი თ მას — ტ რ ფ ი ა ლ ე ბ უ ლ ს ა ვ ე ნ ა ჯ ს ა: მე, ღმერთი, მფარველი მისი, დღითი-დღედ ვასვამ მას; დღე და ღამე ვჰსცავ მას, რაფთა ვინმე არა შეეპარებოდის“ (ესაია, 27,2).

ღმერთი, რომელმაც თავის გულისსწორად ისრაელი აირჩია, ვაზს თავისივე რჩეულის სიმბოლოდ მიიჩნევს და ორივეს თანაბარი მზრუნველობით მოსავს: „ხოლო აწ ისმინე იაკობ, ყმაო ჩემო, და ისრაილ, რომელი გამოვირჩიე. ესრეთ იტყვს უფალი ღმერთი, რომელმან შეგქმნა შენ, და გამოგზილა შენ მუცლითგან, მერმე შეგეწიო შენ, ნუ გეშინის, ყმაო ჩემო იაკობ, და შეეჭარებულთ ისრაილ, რომელი გამოვირჩიე. რამეთუ მე მივსცე წყალი წყურვილისა შინა, მავალთა შორის ურწყულსა დავდვა სული ჩემი თესლსა ზედა შენსა, და კურთხევანი ჩემნი შკლთა ზედა შენსა“ (ესაია, 44, 1).

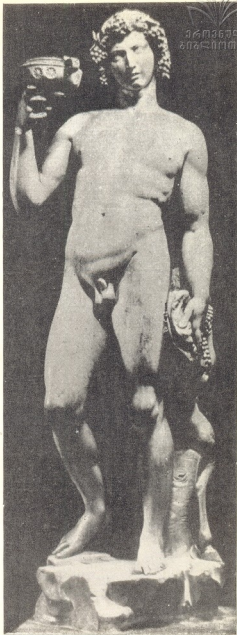
მართალია, სიმბოლურად ეს მესიანური მომავლის მინიშნებებია, მაგრამ ვაზსა და მის ნაყოფში ზებუნებრივი ღვთიური მნიშვნელობის არსის ჩადება უპირველეს და უწინარეს სიმბოლიკად უნდა მივიჩნიოთ. „ესრეთ იტყვს უფალი, ვითარ სახედ იბოების კუფხალი ტევანსა შინა, და იტყვან ნუ განჰრყუნნი მას, რამეთუ კურთხევა უფლისა არს

¹ Еврейская энциклопедия, т. V, С. — Петербург.

² შუა საუკუნეების ებრაული პოეზია. ებრაულიდან თარგმნა ჯ. აფი-აშვილმა, თბ., 1979, გვ. 235.

111. მიქელანჯელო. დიონისე (ბახუსი). მარმარილო. 1496-97 წწ. ფლორენცია. ეროვნული მუზეუმი.

ეროვნული
მუზეუმი

IV. პეტერ რუბენსი. ბახუსი.

მის შორის“ (ესაია, 65,8). ასევე: „ვენაგმან და ლედუმან მოსცეს ძალი მისი“ (იოველი, 2,22).

მსგავსად შუამდინარული მითოლოგიური გაგებების, ლიურად პური და ღვინო სასიცოცხლო, ღვთიური საკვებია, რომელსაც უზენაესი აძლევს თავისივე შექმნილ ძეს კაცისას და დღენიადაც ზრუნავს მისთვის. „აჰა, მე გამოვავლენ თქვენ და იფქლსა და ღვინოსა და ზეთსა, და განსძლეთ მათგან, და არა მიგცნე თქვენ არღარა მერმე საყუმდრელად წარმართთა შორის“ (იოველი, 2,19).

ბიბლიურად ყოველი მშვენიერი და ამალეებული — თორა, ისრაელი, იერუსალიმი, მესია, ჭეშმარიტებანი მეტაფორული აზროვნებით გაიგივებულია ღვინოსთან, ზოლო ყოველივე მდაბიური და ცოდვიანი შედარებულია ძმართან¹.

ძველ ისრაელში ღვინო დიდ როლს ასრულებდა სამსხვერპლო კულტის რიტუალში. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს „ღვინის დაღვრა“, როგორც დამატებითი ელემენტი ცხოველთა მსხვერპლად შეწირვის რიტუალისა.

„ღვინის დაღვრა“, როგორც კულტის ელემენტი, იგულისხმებოდა მოსეს კანონში „პურის მსხვერპლთან“ ერთად და სრულდებოდა საზოგადო მსხვერპლშეწირვის დროს.

„დაღვრისათვის“ საჭირო ღვინის რაოდენობა განისაზღვრებოდა შესაწირავი ცხოველის ჯიშის მიხედვით. „დაღვრისათვის“ განკუთვნილ ღვინოს „შექარი“ ეწოდებოდა, რაც მაგარ, ძველ ღვინოს ნიშნავდა.

„დაღვრისათვის“ არჩევდნენ საუკეთესო ღვინოს პალესტინის განსაკუთრებული ადგილიდან, თუ არ იკმარებდა, ნაკლები ხარისხის ღვინოს უმატებდნენ. განსაკუთრებულ მითითებებსაც კი აძლევდნენ მეღვინეებს, თუ როგორ შეენახათ ღვინო, რომ მას შეენარჩუნებინა არომატი. ღვინოს პირდაპირ საკურთხევლის კედლის ძირში ღვრიდნენ.

ძველ ისრაელში ღვინოს მეტაფორულად „ყურძნის სისხლს“, „ყურძნის ნაყოფს“ უწოდებდნენ.

ძველ ეგვიპტელებს, როგორც მიწათმოქმედ ხალხს, ვაზის კულტისადმი თავიანთი სულიერი მიმართება მეტად პოპულარული ღვთაების — ოსირისის თაყვანისცემაში გაუმჟღავნდათ.

¹ Еврейская энциклопедия, т. V, С. — Петербург.
3. თ. ლონტი.

მითი ოსირისზე შეიქმნა მას შემდეგ, რაც ეგვიპტელებმა მიწათმოქმედებას მოჰკიდეს ხელი. ოსირისს შავი თმები აქვს, რაც შავმიწის ფერია, ხოლო მისი ძმა სეთი, რომელიც ცხოვრობდა ოსირისს, ჟღალთმიანი და მწითური პირისაჩისაა, რაც უდაბნოს ფერს გულისხმობს.

ოსირისი მიწათმოქმედებასთან დაკავშირებული ღმერთია. გაზაფხულზე, როცა წყალდიდობა იწყება, ბუნების აყვავებისა და განახლების დროც მოდის. ამ დროს ცოცხლდება ოსირისი და მისი ღვთიური ძალა მცენარეს სიცოცხლეს ანიჭებს. ასე სწამდათ ძველ ეგვიპტელებს, რომლებიც გაზაფხულზე სიმღერითა და ცეკვით, სახალხო სანახაობების მოწყობით შეიმობდნენ ნილოსის ავსებისა და ვაზის დღესასწაულს¹.

ძველი ეგვიპტელები, ოსირისს, ნაყოფიერების ღმერთს, მსხმოიარე ვაზის ძირში გამოსახავდნენ. მსხმოიარე ვენახი აღიქმებოდა როგორც სისხლსავსე და ნაყოფიერი ცხოვრების სიმბოლო.

მცირე აზიაში ხეთები ითვლებიან მევენახეობისა და მეღვინეობის გავრცელების პიონერებად. ხეთების მიერ კლდეზე ნაკვეთ სიუჟეტში აშკარად იგრძნობა შუამდინარული მითოლოგიის ზეგავლენის კვალი: ნაყოფიერების ღმერთს ერთ ხელში პურის თავთავები უჭირავს, მეორე ხელი კი ყურძნის მტევნებით აქვს დამშვენებული (ილ. II).

ხეთებს ძლიერ სწამდათ ბუნების გაცოცხლებისა და განაყოფიერების ჭაბუკი ღმერთის — ტელეფინუსისა. იგი ხეთების მკვდრადი და კვლავ აღდგომადი ღვთაება იყო. ტელეფინუსი დაიკარგებოდა ხოლმე და დედამიწაზე სიცოცხლეს ჩერდებოდა. მოსძებნიდნენ თუ არა მას ღმერთები, ცხოვრება კვლავ აღორძინდებოდა.

მითოლოგიურად ტელეფინუსი ვაზს უკავშირდება. ხეთური მითი მოგვითხრობს, რომ ერთხელ ჭაბუკი ღმერთი დაიკარგა. მამამისმა, ჭექა-ქუხილის ღმერთმა, მის მოსაძებნად ჯერ არწივი, ხოლო შემდეგ ფუტკრების მთელი ოჯახი გააგზავნა, მაგრამ მის კვალს ვერ მიაგნეს. სკაში თავლი ილეოდა და ფუტკრებს დაღუპვა ელოდა, რომ ამ დროს ერთმა ფუტკარმა ვენახში მიაგნო ტელეფინუსის კვალს. მან ვაზის ფოთლე-

¹ Р. И. Рубинштейн. Мифы древнего Египта, Л., 1959, 83-78.

ბის სქელი ფენის ქვეშ იბოვა ჭაბუკი ღმერთი, უკბინა და გამოაღვიძა. ტელეფინუსის გაღვიძებას თან მოჰყვა ბუნებრივი მოღვიძება და აღორძინება.

ანტიკური მითოლოგია მეტად მდიდარ მასალას გვაწვდის ვაზისა და ღვინის კულტთან დაკავშირებით. მჭიდრო კონტაქტებმა მეზობელ სახელმწიფოთა ხალხებთან, აგრეთვე აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის ტომებთან (რაზეც მითები მეტყველებს), მნიშვნელოვანწილად განაპირობა ანტიკურ მითოლოგიურ სახეთა სიმდიდრე და მრავალფეროვნება.

რასაკვირველია, მითი ვაზისა და ღვინის ღმერთის შესახებ უნდა წარმოშობილიყო მევენახეობისა და მეღვინეობის ქვეყანაში, ასეთად კი მეცნიერები მცირე აზიასა და კავკასიას მიიჩნევენ. დიონისეს სახე სინთეზურია, მისი ბუნება კი წინააღმდეგობრივი და გაორებადი, რაც იმაზე მიგვანიშნებს, რომ მან ბერძნულ პანთეონში დამკვიდრებამდე ბევრი რამ ისესხა სხვადასხვა ხალხის მითოსიდან და თავისივე თავდაპირველი იერსახეს ნასესხებ თვისებათა წყალობით ბევრი რამ შესძინა.

ნოე, რომელსაც პირველი მევენახე-მეღვინის ფუნქცია აკისრია მითოლოგიურად, თავისი კიდობნით დაშორებული იყო ისრაელელთა საცხოვრისს; იგი იმყოფებოდა ვაზისა და ღვინის კლასიკურ რეგიონში—კავკასიაში. ამასთანავე, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ებრაელები თავდაპირველად მომთაბარე ცხოვრებას ეწეოდნენ და მიწის დამუშავება და ღვინის დაყენება მათ ქანაანელებისაგან ისწავლეს, უდავო ხდება ებრაელთა მითოსში ნოეს ამბის სესხების შესაძლებლობა; მით უმეტეს, რომ უძველესი და უწინარესი მითი წარღვნის შესახებ ბაბილონური მითოლოგიის კუთვნილებაა. მითის თანახმად, ენლილი განაუკვდავებს წარღვნას გადარჩენილ ერთადერთ კაცს ზიუსუდრას, „შემნახველს სულდგმულთა და კაცთა თესლისა“¹.

ბაბილონური მითი წარღვნის შესახებ არის ნაწილი დიდი ეპოსისა ღმერთკაც გილგამეშის შესახებ, რომელიც ბაბილონური ლიტერატურის უშესანიშნავეს ძეგლად ითვლება².

მიუხედავად იმისა, რომ ორმდინარეთში ვაზი მეორეული მოვლენა უნდა იყოს, შუამდინარულმა მითოლოგიამ შემოინა-

¹ ზ. კ. კნაძე, თამუზის სიზმარი, 1969, გვ. 6.

² გ. ნელიქიშვილი, როგორ ამეტყველდნენ ლურსმული წარწერები, თბ., 1961, გვ. 50.

სა ვაზისა და ღვინისადმი, როგორც ღვთაებრივი ძალის კატე-
გორიებისადმი, ადამიანის მიმართების მთელი სამყარო-
თავისებურ განვითარებას პოულობდა საუკუნეთა განმავლო-
ბაში შავი ზღვისა და ხმელთაშუა ზღვის აუზების ხალხთა მი-
თოლოგიურ აზროვნებაში.

უნდა ვივარაუდოთ, რომ ორმდინარეთში ვაზის კულტუ-
რის შემოტანასა და გავრცელებასთან ერთად ჩრდილოეთიდან,
მევენახეობა-მეღვინეობის ქვეყნიდან, უნდა შემოსულიყო ვა-
ზისადმი მითოლოგიური მიმართებისა თუ ვაზისადმი მიძღვ-
ნილი საკულტო რიტუალის დამახასიათებელი ორგიული
ელემენტებიც. ამგვარ მოვლენებს ხომ არაერთგზის პქონია
ადგილი ძველი აღმოსავლეთის ცივილიზებულ ხალხთა კულ-
ტურული ურთიერთობების განვითარების მთელი ისტორიის
მანძილზე. ზემოთქმულს უძველეს ხალხთა მითოლოგიური სა-
ხეების პარალელების არსებობაც კარგად ადასტურებს.

საკმარისია დავასახელოთ ბაბილონური თამუში, ძველ-
ეგვიპტური ოსირისი, წინაბერძნული წარმოშობის პერსეფო-
ნე, ელინისტური ეგვიპტის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ღვთაე-
ბა სერაპისი, ფრიგიული ატისი და ფინიკიურ-სირიული
ადონისი. ჯერ კიდევ ბერძენ მწერლებს (კერძოდ, ჰეროდო-
ტეს) შესაძლებლად მიაჩნდათ ერთმანეთისთვის შეედარები-
ნათ ეგვიპტელი ოსირისი და ბერძენი დიონისე, ისიდა და
დემეტრე. კიბელას, ისიდასა და ოსირისის, აგრეთვე, სპარსულ
ღვთაებათა კულტებში ფართო ასპარეზი პოვეს რომის იმპერია-
ში და დიდი ზეგავლენა მოახდინეს ანტიკური მითოლოგიისა
და რელიგიური ფილოსოფიის განვითარებაზე.

ბერძნებმა, რომლებმაც საუკუნეთა განმავლობაში საკმაოდ
ნაყოფიერად შეითვისეს მეზობელი ხალხების კულტურული
ტრადიციები, შემდგომში თავად უდიდესი პოლიტიკური, ეკო-
ნომიკური და კულტურული ზეგავლენა მოახდინეს მეზობელ
ხალხთა ფსიქიკასა და ცნობიერებაზე.

ბერძნული თვისებებით შენელებული აღმოსავლური კულ-
ტები კვლავ უბრუნდებოდა მათივე წარმოშობის კერებს. ცნო-
ბილია, თუ როგორი პოპულარობით სარგებლობდნენ სერაპი-
სისა და ისიდას კულტები მთელს რომის იმპერიაში. სერაპისი
მოწიფულ, ძლიერ ვაჟკაცად გამოისახებოდა და გამოსწობილი
იყო ბერძნულ ტანსაცმელში.

ბერძნულმა მითოლოგიამ ერთგვარი სინთეზი მიახდინა შუამდინარული, წინაბერძნული თუ აღმოსავლური მითოლოგიური სახეებისა, შექმნა ბერძენ კლასიკურ ღვთაებთა მრავალრიცხოვანი პანთეონი, რომელსაც ამშვენებს ვაზისა და ღვინის კულორიტული ღვთაება — დიონისე. დიონისეს კულტს უდიდესი დამსახურება მიუძღვის არა მარტო ანტიკური მითოლოგიური აზროვნების განვითარებაში, არამედ საზოგადოდ, ცივილიზებული სამყაროს კულტურული განვითარების ისტორიაში.

ღვინო ზევსის და სემელეს ვაჟმა უბოძა კაცთა დარღთა მკურნალად.

ა ღ კ ე ო ს ი

როცა ანტიკურ მითოლოგიაში ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკის საკითხებს ვეხებით, რასაკვირველია, უპირველესად დიონისეს კულტის გარშემო უნდა წარვმართოთ საუბარი. რამდენადაც დიდია ამ ღვთაების როლი და მნიშვნელობა ბერძნულ წარმართულ პანთეონში და, საზოგადოდ, ანტიკურ მითოლოგიაში, იმდენად ბურუსითაა მოცული ამბავი დიონისეს დაბადებისა და მოღვაწეობის შესახებ, რადგან წინააღმდეგობრივი და გაორებადი ბუნებისაა ვაზისა და ღვინის ეს მიმზიდველი, მაგიური ძალის ღვთაება.

იმდენად მჭიდრო და ურთიერთგანმაპირობებელი ხასიათისა იყო ადრე თუ გვიან ანტიკური პერიოდის უძველეს ხალხთა კონტაქტები, რომ დიონისეზე საუბარი, ნებისთ თუ უნებლიეთ, მაინც მიგვაახლოებს ბერძნების მეზობელ ხალხთა კულტებთან და მათს საერთო თვისებებს ხელშესახებად წარმოგვაჩენინებს.

წარმოუდგენელია არ გავითვალისწინოთ ძველ ბერძენთა ურთიერთმიმართების სფეროები, ერთი მხრივ, ძველი ელადის ხალხთა, მეორე მხრივ კი, მეზობელ სახელმწიფოთა კულტურული ტრადიციებისადმი.

ბერძნებმა წარმატებით შეითვისეს, ერთი მხრივ, ძველი ელადის ხალხთა კულტურული ტრადიციები, მეორე მხრივ კი,

განუწყვეტილად განიცდიდნენ კუნძულ კრეტის მინოსური კულტურის ზეგავლენას მთელი II ათასწლეულის მანძილზე ჩვენს წელთაღრიცხვამდე.

განუწყვეტილად

ცნობილ ბერძენ ისტორიკოსს — დიოდორეს მიაჩნდა, რომ მთელი სამყარო ღმერთებისა და მასთან ერთად ყველა მისტერია საბერძნეთში კუნძულ კრეტადან შემოვიდა. მართლაცდა, მთავარი დამაკავშირებელი რგოლი საბერძნეთსა და დიდ აღმოსავლურ სამყაროს შორის იყო კუნძული კრეტა.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 1500 წლების ახლოს ბერძნები ხდებიან კუნძულ კრეტის მმართველები და ხშირდება მათი სხვადასხვა ხასიათის კონტაქტები ხეთებთან, სირიელებთან, ეგვიპტელებთან, მცირე აზიის ხალხებთან.

ხეთების სახელმწიფოს დაშლის შემდეგ ბერძნები მჭიდრო ურთიერთობაში იყვნენ იმავე ტერიტორიაზე არსებულ ფრიგიასა და ლიდიასთან, აგრეთვე, აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის ტომებთან, რაზეც ნათლად მეტყველებს მითები სილენსა და ფრიგიის მეფე მიდასზე, ტანტალსა და ნიობზე, პელოპსზე, დიონისეზე და სხვ. როგორც ჩანს, ბერძნულ მითოლოგიაში შეტანილ იქნა მცირეაზიელ და კავკასიელ ტომთა ეპოსიდან ნასესხები სიუჟეტები¹.

მიკენური პერიოდი (დაახლოებით 1600-დან 1100 წლებამდე ჩვენს წელთაღრიცხვამდე) არის ბერძნული მითის ფორმირების პერიოდი. ბერძენთა წარმოდგენაში ხდება ერთგვარი სინთეზი წინაბერძნული თუ აღმოსავლური მითოლოგიური ხასიათებისა, მეორე მხრივ კი ბერძნებს თავად უდევთ წილი ახლო აღმოსავლეთის ხალხთა მითებსა და ხელოვნებაში. პესიოდეს თეოგონიაში მოთხრობილი ამბები ბევრ საერთოს შეიცავს აღმოსავლეთის მითებთან.

უძველეს ხალხთა წარმოდგენებში ბუნების მოვლენათა შესახებ დასაბამი მისცა თეოლოგიური და მითოლოგიური აზროვნების ჩამოყალიბება-განვითარებას. ბუნების მოვლენებში სასწაულებრივი ძალების ძიებამ და ღრმა რწმენამ ამ მოვლენათა მაგიური საწყისისა, წარმოშვა კიდევ ღვთაებათა მთელი გაღერება, რომელშიც ერთ-ერთი საპატიო ადგილი მუდამ ეკავა მიწათმოქმედებასთან დაკავშირებულ ღვთაებას.

¹ А. В. Урушадзе, Страна волшебницы Меден, Кавказ и Средиземноморье, Тб., 1980, გვ. 22.

გაზაფხულზე ბუნების კვლავ ამწვანებამ და ხმელი თესლიდან ცოცხალი მცენარის აღმოცენებამ ძველ ხალხებში წარმოიქმნა რწმენა მკვდრეთით აღდგომის შესახებ. ამგვარმა რწმენამ დასაბამი მისცა ღვთაებათა არსში მოკვდავი და კვლავ გაცოცხლებადი ფუნქციის გაცნობიერებას. ძველ ბაბილონელთა სათაყვანებელი ღვთაება ღუმუში, ანუ თამუში სწორედ ამგვარი ნიშან-თვისებების მქონეა.

მოკვდავი და კვლავ აღდგომადი ფუნქციის მატარებელია ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე და მის ჩრდილოეთით მოსახლე უძველეს თრაკიულ ტომთა უზენაესი ღვთაება ზალმოქსისი. აღსანიშნავია, რომ სამხრეთ თრაკიულთათვის იმავე ფუნქციის მატარებელია დიონისე.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე V საუკუნის ბერძენი მწერლები, კერძოდ, ჰეროდოტე, თრაკიელი კულტების ნიშან-თვისებებს დიონისეს კულტთან აიგივებდნენ. დიონისეს დელფოსური კულტი წარმოშობილია სწორედ ამ პირველსაწყისი თრაკიელი დიონისესაგან¹.

მოკვდავი და კვლავ აღდგომადი ღვთაებაა წინაბერძნული წარმოშობის პერსეფონე, ზევსისა და დემეტრეს ქალიშვილი, მიწისქვეშეთის მეუფე. ბერძნებმა, ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე მოსვლისა და ძველი ელადის ხალხთა კულტურასთან ზიარების შემდეგ პერსეფონე კორასთან გააიგივეს.

პერსეფონე დემეტრეს ქალიშვილია. დემეტრესა და პერსეფონესადმი იყო მიძღვნილი წინაბერძნული წარმოშობის აგრარული დღესასწაულები ელევსინში. ელევსინიების დაწესება დემეტრეს მიეწერება.

პერსეფონესგან ნასესხები ნიშან-თვისებები ჩანს დიონისეს ხასიათში. ისიც, პერსეფონეს მსგავსად, სიკვდილსა და სიცოცხლესთან დაკავშირებული ღმერთია.

გავიხსენოთ დიონისესადმი მიძღვნილი დღესასწაულები — ანთესტერიები, რომლებიც ერთდროულად იყო ძველი ღვინის ჭაშნიკისა და ახალი ყვავილობის სიმბოლური საზეიმო ცერემონიალი. შარშანდელი ღვინის ჭაშნიკისა და გაზაფხულის ყვავილობის ზეიმის ერთ დღესასწაულად შერწყმა სიკვდილ-სიცოცხლის მარადიული სახეცვლილების თავისებური,

¹ А. Погдин, Боги и герон Эллады, С.—П., гз. 161.

მხოლოდ დიონისური სულითა და განწყობილებით სიმბოლიკაა.

გაზაფხულის ყვავილობა ხომ მიწის წიაღიდან ტარს, ბუნების მთელი სიმდიდრე და სილამაზე მიწისქვეშეთიდან მოდის, იქიდან, სადაც დამარხულია მკვდარი ყვავილები და მცენარეები, გარდაცვლილი ადამიანები, წარსული წლების მთელი სილამაზე. ეს ყოველივე მარადიულ ციკლს ქმნის. ასევე ერთიან, მარადიულ ციკლად აღიქმება დიონისესადმი მიძღვნილი დღესასწაულებიც, რომლებიც წლის სხვადასხვა დროს, ბუნების ცვალებად პერიოდებთან დაკავშირებით იმართებოდა. ეს დღესასწაულები უშუალოდ უკავშირდებოდა ვაზის ყვავილობის, ყურძნის დამწიფების, რთვლობის, ტკბილის დუღილის, ღვინის დაყენების სხვადასხვა ფაზასა და პერიოდს.

დიონისეს წინააღმდეგობრივსა და გაორებად ბუნებას ჯერ კიდევ ძველი ბერძენი მწერლები აღნიშნავდნენ. იმთავითვე ძნელი იყო შინაგანი კავშირის დამყარება, ერთი მხრივ, ყურძნის კრეფის მხიარულ დღესასწაულებსა და, მეორე მხრივ, კითერთნის ორგიებსა და დიონისეს ორფიულ მისტირიებს შორის. როგორც ჩანს, ერთ ღმერთში გაერთიანდა სხვადასხვა წარმომშობის ღვთაებათა თვისებები.

საინტერესოა მოსაზრება¹, რომ „თავდაპირველად დიონისე თავისი ცხოველური არსით ხარის კულტთან იყო გაიგივებული და ამიტომაც უძველეს გამოსახულებებზე (სვეტებზე ჩამოკიდებულ ნიღბებზე) იგი ხარის რქებით იყო გამოსახული“.

დიონისეს ხარის კულტთან გაიგივება უშუალოდ უკავშირდება მის ხოთონიურობას და ამ კულტის უძველეს წარმომობაზე მიგვანიშნებს. უადგილო არ იქნება თუ გავიხსენებთ ქართულ ტომებში ხარის კულტის უდიდეს პოპულარობას და ვაზისა და ღვინის კულტის უძველეს წარმომომობას.

რაც შეეხება მითს დიონისეს შესახებ, მას აღმოსავლური წარმომომობის მითად მიიჩნევენ². ამ ვერსიას, უდავოდ, აქვს თავისი საფუძველი. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ თავდა-

¹ Н. П. Кондаков, Греческие терракотовые статуетки в их отношении к искусству и быту, 34004 Д, т. II, Одесса, 1879, 83-100-103.

² А. Т. Петискус, Олимп, или греческая и римская мифология, С. — П., М., 1873, 83. 166.

პირველად, დიონისეს კულტი დიდ წინააღმდეგობას ბოდა წარმართულ საბერძნეთსა და რომში. ოფიციალური მაღალი წრე ერთგვარი შიშითა და უნდობლობით ეკიდებოდა ამ ღვთაების კულტის გავრცელებას. ამგვარი ოპოზიციის თავი და თავი თვით დიონისეს ხასიათი იყო. ხალხში მეტად პოპულარული ეს ღვთაება თავისუფალი ნებისა და სამართლიანობის სიმბოლოდ იყო მიჩნეული. ოფიციალური წრისათვის კი იგი უცხო და თითქოს მიუღებელი იყო — განმათავისუფლებელი და ველური ბუნებისა, ამდენად გონებისა და სოციალური წყობისთვის ერთობ საშიში, თუმცა სწორედ ამ თვისებების გამო ხდებოდა ეს ღვთაება მაგიური და მომნუსხველი ძალის მქონე.

აღსანიშნავია, რომ სიტყვა „ბასარა“, რაც დიონისეს სამოსს ნიშნავს, ბერძნულში არ არის¹; იგი უცხოური წარმოშობისაა.

ვერსიას, რომ დიონისეს მითი უცხოური წარმოშობისაა, თითქოს მხარს უჭერს თქმულებანი მეფეების — პენთევსისა და ლიკურგოსის შესახებ.

მათში მოთხრობილი ამბები შეიძლება გავიგოთ, როგორც სხვა ქვეყნიდან დიონისეს კულტის შემოტანის საწინააღმდეგო ოპოზიცია².

დიონისეს სახელი ამოკითხული იყო პილოსის ფირფიტაზე, რომელიც ეკუთვნის XIII საუკუნეს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე³. თიხის ფირფიტები, რომლებიც ნაპოვნია ჰომეროსამდე (VIII საუკუნე ძვ. წ.) ხუთი საუკუნით ადრე არსებული სასახლეების ირგვლივ, არ იძლევა არავითარ ლიტერატურულ ტექსტებს, განსხვავებით შუმერთა, აქადის, ხეთური სამეფოსა და ქანაანისაგან. მიკენურ ფირფიტებში მოხსენიებულია კერძო სახელები, რომლებიც შემდგომში მხოლოდ მითოლოგიაში შემოტანა. როგორც ჩანს, ეს სახელები მაშინ ჯერ კიდევ არ იყო ფიქსირებული თქმულებებში, რომლებმაც შემდგომში ბერძენთა მითოლოგიაში დაიმკვიდრა ადგილი⁴. პილოსის ფირფიტაზე აღმოჩენილი წარწერის საფუძველზე დიონისეს

¹ მითოლოგიური ლექსიკონი, 1972, გვ. 83.
² Мифология древнего мира, М., 1977, გვ. 266.
³ იქვე, გვ. 266.
⁴ იქვე, გვ. 239.

კულტის საბერძნეთში გადასვლის პერიოდი შედარებით მო-
რეულ წარსულში უნდა ვიგულისხმოთ¹.

არც ერთ ღვთაებას არ ჰქონდა იმდენი მეტსახელი, რამდენ-
ნიც დიონისეს, რომელსაც „მრავალსახელას“ უწოდებდნენ.
მისი გავრცელებული მეტსახელებია: ბრომიოსი, ლიეუსი, ლი-
სიოსი, ლიბერი, ევანი, ევიოსი, დითირამბი².

დითირამბი „ორჯერ დაბადებულს“ ნიშნავს. ეს სახელი
დიონისეს დაერქვა იმის გამო, რომ თითქოს ზევსმა ორჯერ
დაუბრუნა მას სიცოცხლე: ერთხელ, როცა დაბადების დროს
სიკვდილისაგან იხსნა სემელეს ვაჟი, მეორედ კი მაშინ, როცა
ჰერასაგან ფარულად დაავალა ღმერთების წარმოგზავნილ
ჰერმესს, წაეყვანა ნორჩი დიონისე ნიმფებთან, სადაც იგი
უნდა გაეზარდათ სილენის მეთვალყურეობით.

იტალიაში დიონისეს კულტი შეერწყა ადგილობრივი
ღვთაების — ლიბერის კულტს და ასე გაჩნდა დიონისეს ეს
მეტსახელი.

იტალიელთა ადგილობრივი ღვთაების — ლიბერის სახე-
ლიც კარგად ხსნის ვაზისა და ღვინის ღვთაების სიმბოლურ
ხასიათს, „ლიბერ“ — ხომ თავისუფალს ნიშნავს. მაშასადამე,
ვაზისა და ღვინის ღვთაება იტალიის მკვიდრთაც თავისუფალი
ნების სიმბოლოდ ჰყავდათ წარმოდგენილი.

რომაელები დიონისეს ბახუსს უწოდებდნენ. ორფელები
ამტიციებდნენ, რომ დიონისეს დედა იყო პერსეფონე, შემდეგ
დიონისე ტიტანებმა დაგლიჯეს და იგი კვლავ შობა სემე-
ლემ. ამ მითის ელევსინური ვარიანტის მიხედვით, პირვე-
ლად შობილ დიონისეს ერქვა იაკხოსი (ბაკხოსი), რომელიც
ბგერათა მსგავსებისა და ჟღერადობის მიხედვით გააიგივეს
ბახუსთან (ბაკხოსთან)³.

ევროპიდე გვაუწყებს, რომ დიონისე ზევსისა და მეფე კად-
მოსის ქალიშვილის — სემელეს ვაჟია. ა. პოგოდინს მიაჩნია,
რომ სემელე შეიძლება თრაკიელი მიწის ღვთაება იყოს⁴.

როცა ჰერამ ზევსისა და სემელეს სიყვარულის ამბავი შეი-
ტყო, გაბრაზდა და სამაგიეროს გადახდის მიზნით ბორთტი

¹ მითოლოგიური ლექსიკონი, თბ., 1972, გვ. 83.

² А. Г. Петискус, Олимп, или греческая и римская мифология, С. — П., М., 1873, გვ. 165.

³ მითოლოგიური ლექსიკონი, თბ., 1972, გვ. 83.

⁴ А. Л. Погдин, Боги и герои Эллады, გვ. 161.

ზრახვა გაივლო გულში: სემელეს, რომელიც ზევსისაგან შვილს ელოდებოდა, ურჩია ზევსისთვის ეთხოვა, რომ უზრუნველყოფილი ღვთაება მშობიარობის წინ მთელი თავისი ბრწყინვალეობის ხლებოდა მას. ზევსი უარზე იდგა, მაგრამ ბოლოს მაინც აუსრულა სემელეს თხოვნა, თავისი ნამდვილი სახით — ჭეკაქუხილად მოევლინა. ზევსის ცეცხლის ალმა დასწვა სემელე, რომელმაც მოასწრო შვილის შობა. მაგრამ ცხრა თვე ჯერ არ შესრულებოდა ახალშობილს. მასაც დედამისივით დაღუპვა ელოდა, მიწას რომ უცებ კედლად არ ამოეზარდა სურო, რომლის ჩრდილმაც ზევსის ცეცხლისაგან იხსნა ნორჩი დიონისე. სურთს მიღმა ღვთიური ცეცხლი გიზგიზებდა, რამაც უკვდავად აქცია დიონისე.

გადარჩენილი ახალშობილი ზევსმა თეძოში ჩაიკერა და როცა ცხრა თვე შესრულდა, დიონისე ქვეყანას მოევლინა. მეტად საინტერესო მოსაზრებას აყენებს ა. პოგოდინი. იგი ამ მითში ხედავს დიონისესთან დაკავშირებულ კოსმიური ხასიათის რაღაც ლეგენდას, რომელშიც ზევსი სინათლის ღმერთს გამოხატავს, სემელე მიწის ღვთაების სიმბოლოა, მათი შვილი კი სინათლისა და მიწის ნაყოფი — ვაზი¹.

ზევსმა ახალშობილი პერმესს გადასცა, რომელმაც იგი ნისის მთაზე წაიყვანა და აღსაზრდელად იქაურ ნიმფებს დაუტოვა.

დიონისემ ბავშვობა უზრუნველად და მხიარულად გაატარა გარეულ ცხოველებთან, ნიმფებთან, სილენებთან, სატირებთან, მწყემსებთან და მეღვინეებთან ერთად. წამოიზარდა თუ არა, იწყო მოგზაურობა ქვეყნებში, ინდოეთამდეც კი მიაღწია. სადაც კი მივიდა, ყველას ვაზის მოყვანა და ღვინის დაყენება ასწავლა, ჩაუნერგა ადამიანებს, მედგრად მდგარიყვნენ სიმართლის მხარეზე, რისთვისაც ხალხი მასში თავის კეთილისმყოფელს ხედავდა.

საინტერესოა თქმულება დიონისეს მიერ ინდოეთის დაპყრობის შესახებ. ეს ისტორია განსაკუთრებულ ხასიათს ანიჭებს მითს დიონისეს შესახებ. მრავალ მკვლევარს მიაჩნია, რომ ეს მითი წარმოიშვა ალექსანდრე მაკედონელის მიერ ინდოეთის დაპყრობის დროს, ზოგი კი მას უფრო ადრინდელ პერიოდს მიაკუთვნებს².

¹ А. Л. Погодин, Боги и герои Эллады, гл. 162.

² Рене Менуар, Мифы в искусстве, С. — П., 1899, гл. 170.

დიონისეს ინდოეთის ლაშქრობაში მონაწილეობდნენ ნემფები, სახედარზე ამხედრებული სილენი, სატირები და ბაკელი ქალები. როცა ინდოეთის მეფე დარიადესი მიემდინისეს, მიწიდან მყისვე ვაზი ამოიზრდება, შემოეხვევა მას და მოძრაობის საშუალებას არ აძლევს. როცა ინდოეთის არმია მდინარეს მიაწყდება, დიონისეს ძალით იგი მაგარ ღვინოდ გადაიქცევა, ხახადამშრალი მეომრები მიეძალებიან ღვინოს და საშინლად თვრებიან...

დიონისე ადამიანებს თხის, ხარის, ლომის, ჯიქისა და სხვა ცხოველთა სახით ეჩვენებოდა, მის ამაღლაში ხომ ტყის თითქმის ყველა ბინადარი შედიოდა. მისი ღვთიური, შემრიგებლური ბუნების წყალობით ერთმანეთის გვერდით მშვიდობიანად არსებობდნენ ბუნებით ერთმანეთის მიმართ მტრულად განწყობილი ცხოველები. მოგზაურობის დროს დიონისე სასწაულებს ახდენდა, მიწიდან ღვინის, თაფლისა და რძის შადრევნებს ადენდა.

დიონისე უსიტყვო ერთგულებას თხოულობს. მისი კეთილშობილური ძღვენი ღვინოა, რომელსაც ადამიანებისთვის სიხარული მოაქვს. მაგრამ იქ, სადაც არ სურთ მისი მიღება, დიონისე ძალას მიმართავს. ალბათ, ამ ტრადიციის ანარქულია დღემდე შემორჩენილი ჩვეულება ღვინის დაძალებისა.

დიონისეს მხლებელი სატირები ბერძნებს წარმოდგენილი ჰყავდათ ნახევართხებად, ნახევარადამიანებად (ზედა ტანი ადამიანისა აქვთ, ქვედა — თხისა). ბერძნების ეს წარმოდგენა დაკავშირებულია დიონისესთან, როგორც ღვინის ღმერთთან: ღვინოს ხომ თხის ტყავისაგან გაკეთებულ ტიკში ინახავდნენ. რამდენადაც დიონისე თავისი წარმოშობით ღვინის წარმოშობას უკავშირდებოდა, იმდენად მისი ნახევართხა მხლებლები ღვინის შესანახ ჭურჭელს დაუკავშირდნენ. ამიტომ იყო, რომ დიონისეს ყოველთვის თხის ჩლიქით გამოსახავდნენ.

საბერძნეთში დიონისეს მისვლის შესახებ მრავალი მითი არსებობს. აღსანიშნავია, რომ კუნძულ იკაროსიდან ნაქსოსზე მიმავალი დიონისე ტირენიელ მეკობრეთა გემზე მოხვდა. იგი ანძაზე მიაბეს და მონად გაყიდვა დაუბირეს, მაგრამ ღვთიური ძალის შემწეობით მან სასწაული მოახდინა (ილ. IX):

ხომალდზე უხვად აჩუხჩუხდა ღვინო კროლა,
სურნელოვანი, თაფლოვანი, ვით ამბროსია.

განცვიფრებულნი შესცქეროდნენ მეზღვაურები.
წამს აღიშართა, მაღალ ანძას შემოეხვია
მაღალი ვაზი, დახუნძლული მწიფე მტევნებით.
ანძის გარშემო უსურვაზი იკლაკნებოდა,
ივალს აამებდა გარს ნაყოფთა, ყვაეილთა ფერი,
ხოფებზე ყვაეილთ გვირგვინები წამოიფინა.
მესაჭეს სთხოვეს ხმელეთისკენ ხომალდის მართვა...
მოულოდნელად ტყვე-ჭაბუკი ლომად გადაიქცა,
ხმით საზარელით დაიგრგვინა, გემზე გამოჩნდა
ავის ნიშანი — ბანჯგვლიანი დათვი მძვინვარე.
წამოიშართა მხეცი ყალყზე. გემბანზე იდგა
თვალეებბრიალა ლომი მძლავრი. მეზღვაურები
გარს შემოერთყვენ ბრძენ მესაჭეს შეძრწუნებულნი.
ლომი წინამძღოლს დაეძგერა, შუა გაგლიჯა,
სხეები გაექცნენ საზარ ხვედრს და ზღვას მისცეს თავი.
იქ დელფინებად გადაიქცნენ. მხოლოდ მესაჭე
დაინდო ღმერთმა, ბედნიერპყო და ასე უთხრა:
„ნუ კრთი მესაჭევ, საყვარელო, დიონისე ვარ,
ხმაურიანი ღმერთი! მშობა ქვეყნად სემელებ,
კადმოსის ქალმა, როცა ტრფობით ზევსს შეუერთდა.

უცნობი ავტორი
პიმნი დიონისესადმი

ელადაში მოსულ დიონისეს პირველად ეტოლიასა და
ატიკაში უმოგზაურია, სადაც მეფე ოინეუსმა პირველმა მიიღო
დიონისესაგან ვაზი. ატიკაში დიონისეს თავდაპირველად სოფ-
ლები იკარია და ელევექტრა მოუნახულებია. დიონისემ საჩუქ-
რით დააჯილდოვა იკარიის მცხოვრები იკაროსი კეთილგან-
წყობილი შეხვედრისთვის. იკაროსმა გადაწყვიტა გაევრცელე-
ბინა ღვინო თავის თანამოძმეებში და დაიწყო ღვინით სავსე
კასრით მოგზაურობა მთელს ქვეყანაში. იგი ყველას ასინჯებდა
ღვინოს, მაგრამ ყოვლად მოულოდნელი და ტრაგიკული ინ-
ტორია დატრიალდა. ღვინომ დაათრო ხალხი. ამან გაუგებრო-
ბა გამოიწვია, რადგან ღვინოს ჯერ არ იცნობდნენ. იფიქრეს,
იკაროსი ხალხს წამლავსო და მოკლეს მათთან კეთილი გან-
წყობით მოსული თანამოძმე. იკაროსი დამარხეს ხის ძირში და
გაზაფხულზე მისი ნეშტიდან ვაზი ამოიზარდა. ქალიშვილმა
ერიგონამ, მამის საფლავი რომ იხილა, სასოწარკვეთისაგან
მამის საფლავზე ჩამოიხრჩო თავი. დიონისემ შური იძია ატი-
კის მცხოვრებლებზე, რომლებსაც წყლული დაერია და მუსრს
ავლებდა. ქალიშვილები კი, ერიგონას მსგავსად, თავს

იხრწობდნენ. შეშინებულმა ატიკელებმა ორაკულს მიმართეს რწმუნისთვის. ორაკულმა დაავალა ატიკელებს, მოეტყვნათ მამა-შვილის გვამები და დანაშაული გამოესყიდებინათ. მაგრამ გვამები ვერ იპოვეს და დანაშაულის გამოსყიდვის მიზნით მოაწყვეს დღესასწაული დიონისეს პირველი თაყვანისმცემლების პატივსაცემად. შემდგომში ეს დღესასწაული გადაიქცა ერთ-ერთ ყველაზე საყვარელ სახალხო გართობად რთველობის პერიოდისა. ერიგონას ხსოვნის ნიშნად ხის ტოტებზე ჰკიდებდნენ პატარა სტატუეტებს, ნიღბებს და ფიგურებს, ხალხი კი მღეროდა სიმღერებს, რომლებშიც გადმოცემული იყო იკაროსისა და მისი ქალიშვილის სევდიანი ისტორია. ამავე დროს ხალხი ცეკვავდა გაბერილ და გაზეთილ საღვინე ტყავებზე — ტიკებზე. გადმოცემის თანახმად, იკაროსმა პირველმა დაამზადა ამგვარი ტიკი იმ თხის ტყავისაგან, რომელიც მის ვენახში შეპარულიყო და ყურძენს მიერთმევდა.

ათენური დიონისიები, რომლებიც უბრალოებითა და უშუალოებით გამოირჩეოდა, იონელთა ერთვნიულ დღესასწაულად იქცა არა მარტო ათენში, არამედ კუნძულებსა და მათს მცირე-აზიურ კოლონიებშიც.

ათენურ დიონისიებს მეტად საზეიმო ხასიათი ჰქონდა. დღესასწაული იწყებოდა იმით, რომ დიონისეს წინასწარ საზვარაკოდ გასუქებულ ხარს უკლავდნენ, რომლის დროსაც სრულდებოდა დიონისეს სადიდებელი სიმღერა—დითირამბი. იმართებოდა სხვადასხვა ხასიათის ღონისძიება — ეტლთა სრბოლა, რბენა, კრივი და სხვ.

შემდეგ შექეიფიანებული და გამხიარულებული პროცესია მიემართებოდა ქალაქგარეთ. აუცილებელი ატრიბუტი ამ სამხიარულო პროცესიისა იყო ფალოსი. პროცესიას წინ მიუძღოდა ფალოფორი, რომელსაც ხელში ეჭირა ჯოხზე წამოცმული ფალოსი. მოზეიმებს ტკბილეულობით სავსე კალათები მოჰქონდათ, ერთმანეთს ქილიკური გადაძახილებით უმასპინძლდებოდნენ და უწმაწურ სიმღერებს (ე. წ. ფალიკურ სიმღერებს) მღეროდნენ. შემდგომში ფალიკური სიმღერები გახდა ერთ-ერთი საწყისი კომედიისა.

თუ პირველ ხანებში დითირამბის დანიშნულება მხოლოდ დიონისესადმი ხოტბის შესხმა იყო, შემდეგში ის დიონისეს თავგადასავლის მომთხრობელ სიმღერად გადაიქცა. კორიფევ-

სი — დითირამბის დამწყები — იყო განსახიერება ტანჯული დიონისესი, დანარჩენი გუნდი კი — დიონისეს მხლებელი სატირებისა. თხის ქურქში გამოწყობილი გუნდის მომღერლები ეწოდებოდათ „ტრაგოი“, ხოლო მათ სიმღერას — „ტრაგო-დია“ — „ტრაგოს“ თხა, ხოლო „ოდე“ — სიმღერა, ე. ი. „თხათა სიმღერა“.

დღესასწაულის იმ ნაწილმა, როცა დიონისეს დითირამბს უმღეროდნენ, დასაბამი მისცა ტრაგედიას.

დიონისურ დღესასწაულში ფალსის ცერემონიული აქტი სიმბოლური მნიშვნელობისაა, კერძოდ, იგი სქესობრივი ძალისა და ნაყოფიერების სიმბოლოდ უნდა ყოფილიყო მიჩნეული ბერძენთა მიერ. განაყოფიერების ძალის თაყვანისცემა უძველეს ხალხებში სიმბოლოურად უკავშირდებოდა განახლებისა და აღორძინების ცნებას. დიონისეს კულტიც, როგორც ბუნების გაცოცხლებისა და აღორძინების ფუნქციის მატარებელი, თავის თავში მოიცავს განაყოფიერების ძალის სიმბოლურ გაგებას.

მცირე დიონისიობის მსგავსი დღესასწაული იყო ე. წ. ალოი, რთვლობის დღესასწაული. აღსანიშნავია, რომ ამ დროს დიონისე იყოფდა დღესასწაულს პურეულის მფარველ ქალღმერთ დემეტრესთან (შესაძლოა, ქართულში დამკვიდრებული „ალოთბა“ ბერძნული „ალოი“-დან მოდიოდეს).

ზამთრობით, წლის ყველაზე მოკლე დღეებში იმართებოდა დიონისესადმი მიძღვნილი სხვა დღესასწაული ლენეის მოედანზე ათენში, დიონისეს ერთ-ერთ ყველაზე ძველსა და მიღებული სალოცავ ადგილას.

იანვრის დღესასწაულს ეწოდებოდა ლენეი (სიტყვა „lenos“ ნიშნავს ჩანს, რაშიც ყურძენი იჭყლიტებოდა). თვით სიტყვის შინაარსი მიგვანიშნებს დღესასწაულის ხასიათზე. ამ დროისთვის ყველგან მთავრდებოდა ყურძნის დაჭყლეტა და დიონისეს პატივსაცემად ახალ ღვინოს სვამდნენ. ადამიანები სუროთი ირთვებოდნენ, სუროთივე რთავდნენ წმინდა ადგილს, აწყობდნენ დიდ პროცესიას, ურმებზე ფარსებს მართავდნენ, თეატრში კი საზეიმო წარმოდგენები იდგმებოდა.

დიონისესადმი მიძღვნილ თებერვლის დღესასწაულს ანთესტერიები ეწოდებოდა. იხსნებოდა ღვინით სავაე კასრები და ღვინოს ყველა სვამდა განურჩევლად წოდებისა და მდგო-

მარტობისა — წარჩინებულნი თუ მონები, რადგან დიონისე ყველას თანაბარუფლებიანს ხდიდა (თუნდ ამ ერთი მტრითაც გასაგები ხდება დიონისეს ერთობ დიდი ავტორიტეტი და პოპულარობა ხალხის ფართო ფენებში). მეორე დღეს იმართებოდა დიდი საზოგადო ქეიფი, რომელსაც ყველა ესწრებოდა. თითოეული მათგანი ღებულობდა თავის წილ საუკეთესო ღვინოს და საყვირების თანხლებით იწყებოდა ნამდვილი შეჯიბრი ღვინის სმაში. მოქეიფენი თავს იმშვენებდნენ გაზაფხულის პირველი ყვავილებისაგან მოწეული გვირგვინებით, რომლებსაც ქეიფის ბოლოს სწირავდნენ დიონისეს წმინდა სალოცავს. ბავშვებიც ირთებოდნენ გაზაფხულის პირველი ყვავილებით და ზეიმობდნენ ანთესტერიებს, მხოლოდ უფროსებისაგან განცალკევებით.

ეს იყო საყოველთაო სიხარულის დღე, როცა ხალხური გადმოცემების თანახმად, დედამიწაზე ბრუნდებოდა დემეტრეს ქალიშვილი პერსეფონე და უერთდებოდა დიონისეს. ამ მოვლენის აღსანიშნავად იმართებოდა საზეიმო მსხვერპლშეწირვა ტაძარში, რომელიც წელიწადში ერთხელ, მხოლოდ ამ დღეს იღებოდა.

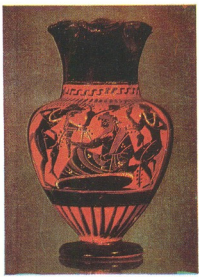
ზეიმის მესამე, ბოლო დღეს ქოთნებით მოქქონდათ შესწირავი მიწისქვეშეთის დმერთის — ჰერმესისა და გარდაცვლილთა სულებისთვის. ეს ცერემონია მიძღვნილი იყო ვითომდა წარღვნის დროს დაღუპულთა ხსოვნისადმი, მაგრამ სინამდვილეში, იგი სიმბოლურად უკავშირდებოდა ზამთრის დამთავრებას, რაც უძველესი დროის რწმენათა გამოძახილი უნდა იყოს.

დიონისესადმი მიძღვნილი მარტის დღესასწაულები, ე. წ. დიდი დიონისიები, იმართებოდა განსაკუთრებული ზეიმითა და ფუფუნებით. საუკეთესო პოეტები თხზავდნენ დიონისესადმი მიძღვნილ დითირამებს. პისისტრატემ დააწესა საგუნდო სიმღერებისა და ცეკვების შესრულება, მღეროდნენ დიონისეს ცხოვრებისა და გმირობის ამბებს. საზეიმო პროცესიის შემდეგ სათაყვანებელ ღვთაებას მსხვერპლს სწირავდნენ, შემდეგ კი იწყებოდა მხიარული სანახაობანი. ხალხი ნიღბებს იკეთებდა, იცინოდა და მხიარულობდა.

დიდი დიონისიების ბოლო ოთხი დღე ეძღვნებოდა თეატრალურ სანახაობებს, ტრაგედიებს, კომედიებს, სატირულ ფარსებს.

V. კარავაჯო. ბახუსი.

VI. შვეფიგურიანი მცირე
ოინოხოია. სილენი დიონი-
სეს ღვინით უჯღებს სას-
მისს, ატიკა. ძვ. წ. VI სა-
უკუნის მეორე ნახევარი.
აბე მინოს კოლექცია.

VII. ლორენცო ბარტოლი-
ნი. მევენახე ბიჭუნა.

ათენის გარდა დიდ დიონისიობას ზემოთდნენ კუნძულებსა და ეგეოსის ზღვის სანაპიროებზე, სადაც ჰყვავდა მეღვინეობა. თითქმის ყოველ კუთხესა და მხარეში გაჩნდა დღევანდელი ლეგენდარულ ისტორიასთან დაკავშირებული ადგილები; მაგალითად, კუნძულ ეგეაზე იყო ბორცვი ნისა, სადაც თითქოს გაიზარდა დიონისე; ნაქსოსის კუნძულზე თითქოს დაიბადა ეს ღვთაება, აქვე იყო ნისას მთა და დიონისეს გამოქვაბული; კუნძულებზე — ქიოსზე და ლესბოსზეც გაჩნდა დიონისეს კულტთან დაკავშირებული უძველესი ადგილები.

ძველი ისტორიკოსების აზრით, ნისა, სადაც დიონისე ფერიებთან იზრდებოდა, სხვადასხვა ადგილას — ეგვიპტეში, არაბეთში, ინდოეთში მდებარეობდა¹.

კუნძულ კრეტაზე გავრცელებული იყო ლეგენდა დიონისესა და არიადნეს დაქორწინების შესახებ. ამ მოვლენასთან დაკავშირებით ყოველ წელს იმართებოდა ქეიფი, რომელსაც მიიჩნევდნენ დიონისეს საქორწინო დღესასწაულად.

დიონისესა და არიადნეს შვილებიც დაკავშირებული არიან ვაზთან და ღვინოსთან, რაზეც მათი სახელებიც კარგად მიგვანიშნებს: ენობიონი (ღვინოს მტევანი), ევანტი (მოყვავილე, აყვავებული).
1912

რაოდენ წინააღმდეგობრივი და გაორებადი ბუნებისა არ უნდა იყოს დიონისეს სახე, ჩვენთვის, უპირველეს ყოვლისა, საინტერესოა მისი, როგორც ვაზისა და ღვინის ღვთაების, სიმბოლიკა მითოლოგიასა თუ სახვით ხელოვნებაში.

ერთობ მიმზიდველი და მრავალსახოვანია დიონისეს კულტის მითოლოგიური სამოსელი. დიონისემ უბოძა ადამიანს მშვიდობიანი და კეთილშობილური მცენარე — ვაზი, რითაც გაამდიდრა და აამაღლა მისი სული; დიონისემ ასწავლა ადამიანს კეთილშობილური სითხის — ღვინის დაყენება და მისი მოხმარება, რითაც ზნეკეთილი, დამთმობი და გულაღილი გახდა იგი, გაამხიარულა, შეარიგა დამდურებულ მოყვასს თვისას, სიმღერის ხასიათი მოუყვანა და პირველქმნილი ბუნების მშვენიერებისაგან მიაქცევინა გონების თვალი, ლექსისა სათქმელად განაწყო, ჩანგი გამოათლევინა, ზედ სიმები და-

¹ მითოლოგიური ლექსიკონი, თბ., 1972, გვ. 83.

აჭიმინა და თავდავიწყებით აგალობა, მიწისა და ცის, უზუნაე-
სი შემოქმედის დაღადისი აღავლენინა, ძვალსა და რბილურ
გაუნელა მშობელი მიწის სიყვარული...

ხალხი თაყვანს სცემდა დიონისეს, როგორც განმანათლებელს,
ლევებს, თავისუფალი ნების აღმძვრელს, სიმართლის მოყვა-
რულსა და თანასწორუფლებიანობის მომნიჭებელს, შფოთისა
და უთანხმოებათა მომწესრიგებელს, ზეაწეული განწყობილე-
ბისა და აღფრთოვანების მეუფეს... ამ უკანასკნელ თვისებათა
წყალობით დიონისე იმდენად იყო გაიგივებული აპოლონთან,
რომ მიზნული იყო მუზეუმის ბელადად, მუსიკისა და პოეზიის
მფარველად, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ მისი სიმღერა
და პოეზია ხან ვნებიანი და მშფოთვარე, ხან კი მწუხარე ანდა
თავშეუკავებლად მხიარული იყო¹. შემთხვევითი როდია, რომ
დიონისეს დღესასწაულებმა, ე. წ. დიონისიებმა, დასაბამი მის-
ცა ბერძნული თეატრის წარმოშობას.

შეიძლება ითქვას, რომ ოლიმპის მკვიდრთაგან დიონისე
თითქმის ერთადერთი ღვთაებაა, რომელიც ყოველთვის ხალხ-
თან ერთადაა თავისი მხიარულებითა თუ სევდით. ეს არის
სწორედ მისი განუზომელი პოპულარობის თავი და თავი.

დიონისე — ღმერთი (ვინც გვეხატა მარანზე),
კოლხიდაში იზრდებოდა ღმერთების აგარაკზე.

აქ დარბოდა და ტყეებში ალუბს აწიოკებდა,
და ცეკვავდა პორიზონტი ამ რიტმებით გაზრდილი,
ცეკვავდა და
კოლხეთის ტანს ესვეოდა ვაზივით.

შოთა ნიშნიანიკე

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქართველოს ტერიტორიაზე
უძველეს ხანაშივე ველური ვაზი ფართოდ იყო გავრცელებუ-
ლი და ხალხი მის ნაყოფს ყურძნისა თუ ღვინის სახით იმთა-
ვითვე იყენებდა. ამდენად, საქართველოს ტერიტორიაზე

¹ А. Л. Пог о д и н, Боги и герои Эллады, гл. 169.

არსებობდა ხელშემწყობი პირობები ვაზისა და ღვინის კულტის გასავრცელებლად. მიწათმოქმედ და ვაზის მოტრეფე ქართველ კაცს ეს მცენარე ზებუნებრივი ძალის წმინდა „სიცოცხლის ხედი“ ჰქონდა წარმოდგენილი. ამას დღევანდლამდე შემორჩენილი სარიტუალო წეს-ჩვეულებები თუ ეთნოგრაფიული მასალებიც კარგად ადასტურებს.

აგუნა, აგუნა, გადმოიარე,
ბახვი, ასკანა გადმოიარე!
ჩვენს მამულში ყურძენით,
სხვის მამულში ფურცელით,
ჩვენს მამულში ვოდორ-ვოდორით,
სხვის მამულში კიმბალ-კიმბალით...

აგუნა ნაყოფიერებისა და სიუხვის ქართულ ღვთაებად არის მიჩნეული¹. მისი კულტი ქართულ ტომებში დიონისეს კულტის გავრცელებამდე კარგა ხნით ადრე უნდა ყოფილიყო დამკვიდრებული. აგუნას სახელის ფუძე „აგუნ“ ღვინის საყოველთაოდ გავრცელებული სახელის ფუძესთან იგივეობას ამჟღავნებს, რაც კიდევ უფრო მეტად ამაგრებს ზემოაღნიშნულ მოსაზრებას აგუნას კულტის უპირველესი წარმოშობის შესახებ.

ი. მეგრელიძის მიხედვით, დიონისეს (ბიბლიური, კერძოდ, — ფინიკიური ადონას) თრეულები ჩანან რომაული ვაკხი, იგივე ბახუსი, ქართული (კოლხური) — ბახუა და აგუნა (გურული), ჯუჯელია (მეგრული) და სხვ. ბახუა — აგუნა — ჯუჯელიას არეალი ფართოვდება — აგუნა „ანგურას“ ფორმით გვხვდება რაჭა-ლეჩხუმში, ადიღეში (ნართული თქმულებების აგუნა — კასრი ნართთა სასწაულმოქმედი სასმელისთვის), სპარსეთში (ანგურა — ყურძენი) და სხვაგან, რაც დადასტურებულია სამეცნიერო ლიტერატურაში.

უფრო და უფრო ვრცელდება მოსაზრება, რომ სიტყვა ღვინო (ღუინო, ღინი, გინი, ღუინო—ვინო, ვაინ, ვეინ,...) და ბახუსის კულტი (შდრ. ბახუა, ბახვი და მათგან ნაწარმოები სახელები, გვარები და ტოპონიმები, ღუ-ინ-ღვინ, გუნ-, დიალექტ. ღუნო, გუნ-ა-გუნ-ა, ლე-ღუ-ლეღვი და სხვ.) ქართული (კოლხური) წარმოშობის შეიძლება იყოს².

¹ E. K. Накашидзе, Очерк виноградарства и виноделия в Гурии и Мингрелии, 1896, გვ. 10.

² ი. მეგრელიძე, კვლავ დიონისე — ვაკხ — ბახუს — აგუნას კულტის შესახებ. სამეცნ. ხესია, მიძღვნილი ქართული ხალხური მევენახეობა-მეღვინეობის ისტორიის საკითხებისადმი, მოსხ. თეზისები, 1971, გვ. 9.

სახალწლოდ, საქართველოში, ყურძნის უხვი მოსავლის სიმბოლოდ აცხოვდნენ პურს, რომელსაც ქართლში, უმეტესად რაჭაში ყურძნის მტევნის ფორმა ჰქონდა და „ვაზის“¹ „ვაზის რქასა“ და „მტევანს“ უწოდებდნენ. გურიაში კი ცხვარი მრგვალი ფორმისა იყო და მას „აგუნას პური“ ეწოდებოდა. ახალი წლის მიჯნაზე ოჯახის უფროსი ვენახს მიულოცავდა დღესასწაულს და პურს ვაზთან ახლოს გატეხავდა ან ვაზის რქაზე ჩამოაცვამდა¹.

ძველი ქართული სიტყვა „თხიერი“ აღნიშნავდა თხის ტყვისაგან დამზადებულ ჭურჭელს (ტიკს), რაშიც ღვინოს ასხამდნენ. ძველქართულად „დათხევა“ სითხის დაქცევას, დაღვრას ნიშნავდა. „და არავინ შთაასხის ღვინო ახალი თხიერთა ძუელთა, რამთა არა განხეთქნეს ღვინომან ახალმან თხიერი იგი, და ღვინო დაითხოს, და თხიერი წარწყმდენ ...არამედ ღვინო ახალი თხიერთა ახალთა ჯერ-არს შთასხმად...“ (ახალი აღთქუმაჲ, ლუკა, 5, 37, 38).

როგორც ვხედავთ, „თხ“ ძირით ნაწარმოებ საგნისა („თხიერი“) და მოქმედების („დათხევა“) აღმნიშვნელ სიტყვებს ერთი საერთო ფუძე აქვთ. ისინი წარმოდგებიან „თხა“ სიტყვისაგან. თანამედროვე ქართულში ეს „თხ“ ფუძე შემორჩა ყოველი თხევადის აღმნიშვნელ სიტყვა „სითხე“-ს.

ძნელია იმის თქმა, სიტყვა „თხიერი“ უძველეს ბერძნულ-ქართულ კულტურულ ურთიერთობათა შედეგად გაჩენილი და დამკვიდრებულია, თუ იგი ადგილობრივი, ქართული წარმოშობისაა. ამ უკანასკნელ მისაზრებას შესაძლოა მხარს უჭერდეს ეთნოგრაფიულ ყოფაში დღემდე შემორჩენილი ზოგიერთი ჩვეულება.

საქართველოში, განსაკუთრებით კი დასავლეთ საქართველოში, თხას, სხვა შინაურ ცხოველებთან და ფრინველებთან ერთად, დღესაც განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ქართველი მეურნე კაცი. შესაძლოა, აღმოსავლეთ საქართველოში თხის მიმართ ამგვარ ყურადღებას დღესდღეობით ვერ ვხედავთ, მაგრამ დღემდე შემორჩენილია რთველობის დროს თხის დაკვლის ჩვეულება, რაც უეჭველია ვაზისა და ღვინის

¹ В. В. Бардавелидзе, Древнейшие религиозные верования и обрядовое графическое искусство грузинских племен, Тб., 1957, 33, 73.

კულტისადმი მიძღვნილი უძველესი სარიტუალო ტრადიციის გამოძახილია. ასევე შეიძლება ითქვას შემოდგომობით დღესასწაულის აღნიშვნის ჩვეულებაზე.

აღსანიშნავია, რომ XX საუკუნემდე მთაწვანის სამეგრელოს მრავალ სოფელში რთვლის დღესასწაულის აღნიშვნის ტრადიციამ. ამ დღესასწაულს რთვლის დამთავრებასთან დაკავშირებით მართავდნენ და მას „სთველის გიორგობა“ ეწოდებოდა. კლავდნენ თხას ან მამალს (შედლებისდა მიხედვით) და ადულებდნენ ფელამუსს. ოჯახის უფროსი შემთისვამდა ზურგზე შვილს — გოგოს ან ბიჭს, ჩამოუვლიდა ვაზებს და ფელამუსს წაუსვამდა, ამასთანავე წარმოთქვამდა სურვილს, რომ ვაზებიც ისევე მოხრილიყვნენ დახუნძლული ნაყოფისგან, როგორც თვითონ იყო მოხრილი საკუთარი შვილის სიმძიმით¹.

როგორც ვხედავთ, აქაც ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკა თხის კულტთან არის დაკავშირებული, თვით დღესასწაულის შინაარსი კი მიგვანიშნებს იმას, რომ იგი მიძღვნილი იყო ნაყოფიერებისა და სიუხვის ღვთაებისადმი. უდავოა ამ სარიტუალო წეს-ჩვეულების უძველესი წარმოშობა.

შემთხვევითი არ არის აგუნას ლექსში გურიის სოფლების — ბახვისა და ასკანის ხსენება. ეს სოფლები ვაზისა და ღვინის ღვთაების კულტთან დაკავშირებული ადგილები ჩანს. ბახვის სახელი ბერძნული ღმერთის — ბახუსის სახელიდან უნდა მოდიოდეს, ასკანა კი — ბახუსის შთამომავლის ენეასის ვაჟის — ასკანიის პატივსაცემად უნდა დაერქვათ ამ სოფლისთვის².

აღმოსავლეთ, ნაწილობრივ დასავლეთ საქართველოში გავრცელებულმა სარიტუალო საფერხულო ცეკვებმა შემოგვინახა ვაზისადმი, როგორც წმინდა მცენარისადმი, ქართველ ტომთა მიმართების არაერთი ნიუანსი. ერთ-ერთი საფერხულო ცეკვა, რომელიც სრულდებოდა წმინდა ადგილებში ან ტაძრების წინ, ფართოდ იყო გავრცელებული ხევსურეთში, ფშავში, თუშეთში, ხევში, კახეთში, ქართლსა და რაჭაში. საფერხულო ცეკვის მისამღერ ტექსტში ლაპარაკია იმაზე, რომ ღვთის კარიბჭესთან იზრდება ალვის ხე, რომელსაც კენ-

¹ Е. К. Накашидзе, Очерк виноградарства и виноделия в Грузии и Мингрелии, 1896, გვ. 11.

² ა. ლეკიასვილი, შენ ხარ ვენახი, თბ., 1972, გვ. 115.

წერთში მწიფე ყურძნის მტევნები ასხია. მის გარშემო ფერ-
ხულს უვლიან შავებში ჩაცმული გოგო-ბიჭები. ვინც არ გაინ-
ჯა მწიფე ყურძნის მარცვალი, უდროოდ გარდაიცვალა¹ და ვინც
არ იწვევს ის გარემოება, რომ ალვის ხეზე ასული ვაზის არის
ძველ საქართველოში ფართოდ გავრცელებული მაღალი
ვაზი. ლამაზი, ტანადი, მაღალი ალვის ხე, რომელიც წმინ-
და ადგილას იზრდება, ძველ ქართველთა რწმენით, წმინდა
მცენარეა.

უკეთუ ახალგაზრდები, რომლებმაც არ გასინჯეს მწიფე
ყურძნის მარცვალი და უდროოდ გარდაიცვალნენ, უნდა ვი-
ფიქროთ, რომ ყურძენს ჰქონია ადამიანის სიკვდილისაგან
ხსნისა და თავდაცვის, სიცოცხლის გახანგრძლივების უნარი.
მაშასადამე, მწიფე ყურძნის გასინჯვა ადამიანს წმინდა ვაზას
მაცოცხლებელ ძალასთან აზიარებს.

როგორც ვხედავთ, სარიტუალო-საფერხულ ცეკვაში
მქლავნდება უძველესი ხალხური რწმენა, რომლის მიხედვით,
ალვის ხესთან შერწყმული წმინდა ვაზის მწიფე ნაყოფი ადა-
მიანს უნარჩუნებს ხანგრძლივ სიცოცხლეს, მაცოცხლებელ
ძალას, რაც იმაზე მიგვანიშნებს, რომ ქართველი ტომებ-
ა წმინდა ადგილებში მზარდ მაღლარ ვაზს თაყვანს სცემდნენ
როგორც „ხეს სიცოცხლისას“.

სახლო სალხინოდ დადგმულ, აშენებულ ხისათ,
სახლად ღმერთმა აგაშენოს, არ ჩამოხვიდე ძირსათ!
ჩვენი მასპინძლის მარანში ალვის ხე ამოსრულიყო,
თავში მოესხა ყურძენი, ბოლომდე გამოსრულიყო,
მისი დამთვრალი ბიჭები ტალახში ამოსვრილიყო¹.

როგორც ამ ხალხური ლექსიდან ვგებულობთ, სარიტუალო
ფერხულს ქართველი კაცი სახლის აშენების დროსაც ასრუ-
ლებდა, ხოლო მარანი, სადაც „ალვის ხე ამოსრულიყო“,
წმინდა ადგილად ითვლებოდა.

მართალია, აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში მევე-
ნახეობა, გეოგრაფიული და კლიმატური პირობების გამო ვერ
განვითარდებოდა, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ მთიანეთის
სალოცავებს აღმოსავლეთ საქართველოს ბარის რაიონებში

¹ В. В. Бардавелидзе, Древнейшие религиозные верования и обрядовое графическое искусство грузинских племен, Тб., 1957, გვ. 55.

ქონდათ ფართო სავენახე ფართობები, რომლებსაც ამუშავებდნენ მთის თემთა რიგითი წევრები. ნაწილობრივ ეს მოება, უმთავრესად კი მთის მოსახლეობის მჭიდრო კულტურულ-ისტორიული და რელიგიური კავშირები და ერთობა ბარის მოსახლეობასთან განაპირობებდა მაღლარი ვაზის, როგორც „სიცოცხლის ხის“ გაცნობიერებული წარმოდგენის, ფართოდ გავრცელებას საქართველოს მთელს ტერიტორიაზე.

უძველესი ქართული ყოფითი ტრადიციები, რომლებმაც დღევანდლამდე მთაღწიეს, ქართველ ტომთა წარმოდგენებისა და წეს-ჩვეულებების ანარეკლია. ადამიანის ცხოვრებაში ყველაზე მნიშვნელოვანი მომენტები — დაბადება, ნათლისღება, ნიშნობა, ქორწილი, დასაფლავება, საოჯახო თუ საზოგადოებრივი დღესასწაულები ღვინის რიტუალური შესმის გარეშე არ ტარდებოდა. აქ თვალნათლივ იგრძნობა ხალხური წარმოდგენა ყურძნის წვენზე, როგორც წმინდა, ღვთიურ სასამეღზე.

როგორც ვხედავთ, ქართულ ყოფაში არა მარტო ადამიანები, არამედ თვით ღმერთებიც უღვინოდ ვერ ძლებენ. ეს რწმენა იყო მიზეზი საყოველთაოდ გავრცელებული ჩვეულებისა — ღმერთებისთვის ღვინის (ან პურის) ძღვნად მიერთმევისა.

ღმერთებისთვის ძღვნად მისართმევ ღვინოს ზედაშე ეწოდებოდა. იგი ეძღვნებოდა სასოფლო, საგვაროვნო და სანათესავო დაჯგუფებათა პატრონებს, ე. წ. „სამძთა“ პატრონებს, თემისა და ხევის მფარველებს, სახლის მფარველ სულს, „სახლთანგელოზს“. დასავლეთ საქართველოში ღმერთისადმი მიძღვნილ ზედაშეს ეწოდებოდა საღმერთო, საბატონო, საწირავი, საკალანდო, ანუ ახალწლის ჭური, სამაისო, ჭაბუკისადმი მიძღვნილი — „საჭაბუკო“; მეგრელები ზედაშეს სხვადასხვა სახელს უწოდებდნენ — სათწოდინარო, შკვითული, საოთუთაშხით, სახეხუნჯო, სათედორო და სხვ.

ყოველწლიურად, ამა თუ იმ წმინდანის სახელზე ოჯახის უფროსი შეარჩევდა თვითნადენი, პირველი წვენის ღვინოს — ზედაშეს, წარმოთქვამდა წმინდანის მისამართით სალოცავ ტექსტს და მარნის მარჯვენა კუთხეში ქვევრში, ანუ ჭურში ჩაასხამდა. როცა წმინდანის დღესასწაულის დღე დადგებოდა, ოჯახის წევრები იკრიბებოდნენ მარანში, საზედაშე ქვევრის თავზე შესაწირავ ცხოველს დაკლავდნენ, ოჯახის უფროსი

დაილოცებოდა, ქვევრს თავს ახდიდა, ამოიღებდა ღვინოსა და უმასპინძლდებოდა შეკრებილთ. ამ დღემდე საზედაშეკრებას თავის ახდა სასტიკად იკრძალებოდა.

ამასთანავე, იყო საზედაშე ღვინის მოხმარების სხვა ფორმაც, როცა ოჯახის უფროსს ზედაშე მიჰქონდა ხატში და იქ სვამდნენ დღესასწაულის მონაწილენი.

როგორც დასავლეთ, ისე აღმოსავლეთ საქართველოში საზედაშე ქვევრები ჩაფლული იყო მიწაში პირდაპირ ვენახებში, მარნებსა და ეკლესიათა ეზოებში.

მცხეთის რაიონში ძალისის წმ. გიორგის ეკლესიის ეზოში აღმოჩენილ იქნა 115 თიხის ქვევრი, რომლებიც გამოიყენებოდა სოფლის მცხოვრებთა მიერ საოჯახო და საგვარეულო ზედაშისთვის. სათემო საზედაშე ქვევრები, გადმოცემის თანახმად, 320-დან 640 ლიტრამდე ტევადობისა იყო, საოჯახო საზედაშე ქვევრები კი 32 ლიტრზე მეტი¹.

საქართველოში იმდენად პოპულარული იყო ვაზისა და ღვინის კულტი, რომ მარანი წმინდა ადგილად ითვლებოდა და მას ოჯახი იცავდა „ბოროტი სულებისაგან“, ავი თვალისა და „უწმინდური“ ქალებისაგან (როგორც მიაჩნდათ, მშობიარობის პირველ კვირებსა და მენსტრუაციის დღეებში).

მარანში ატარებდნენ ზოგჯერ საოჯახო რელიგიურ რიტუალს, კლავდნენ შესაწირავ ცხოველს, იწერდნენ ჯვარს ან ბავშვებს ნათლავდნენ.

ამგვარი სალოცავი მარანი — ნაგებობები ნანახია ქართლსა და სამეგრელოში, მაგალითად, სოფ. ბაზალეთში ლაშარის ჯვრის ნიშ-მარანი და საზედაშე ქვევრები. ლაშარის მარანში, რომელიც ამასთანავე ლაშარის ნიშიც იყო, სამი საზედაშე ქვევრი მიწაში იყო ჩაფლული, თითოეული 70 ლ ტევადობისა. ღვინოს ჭილურტში ყიდულობდნენ და ამ ქვევრებში ასხამდნენ. ზედაშედ წითელი ღვინო ერჩიათ. ამ ღვინოს ხარჯავდნენ ან საღმრთოში, რომელიც ხვნის წინ იმართებოდა, ან ლაშარის ჯვრის, გმირი კობალეს, წმ. გიორგისა და თამარ დედოფლის დღეობებზე, რაც მკათათვის პირველს უწევდა. საზედაშე ქვევრს საღმრთოში მოხმარების წინ მოხსნიდნენ ხოლმე პირს. ზედაშეს მოხმარების შემდეგ შეიძლებო-

¹ B. B. Бардавелидзе, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 65.

და კიდევ ეყიდათ ღვინო და კვლავ ჩაეხსათ ქვევრებში მთ-
დევნო დღეობისთვის¹.

სალოცავი მარან-ნაგებობები გავრცელებული იყო სამეგრელოშიც. ამგვარ ნაგებობებს საფჯარეს ან ოხვამერი მარანს უწოდებდნენ, რაც „სალოცავ მარანს“ ნიშნავდა².

როგორც ვიცით, ძველი წელთაღრიცხვის IV—III საუკუნეებში დასრულდა ერთიანი, აღმოსავლურ-ქართული სახელმწიფოს ჩამოყალიბების პროცესი. გ. მელიქიშვილის ვარაუდით, მცირეაზიური წარმოშობის ქართველურ ტომებს აქტიური წვლილი მიუძღვით ამ რთული პროცესის დასრულებაში და მცირეაზიული ტრადიციები სწორედ მათი მეშვეობით უნდა დანერგილიყო როგორც საკულტო-რელიგიურ სფეროში, ისე მატერიალურ კულტურაში. ამ მიმართებით უნდა აღინიშნოს, რომ იბერიის ოფიციალური პანთეონის სათავეში ხეთურ-მცირეაზიული სახელის მატარებელი ღმერთები ჩნდებიან და მცირეაზიული წარმოშობის ტოპონიმები უმკვიდრდებათ შიდა ქართლის ტერიტორიაზე წარმოშობილ საქალაქო ცენტრებს³.

ხეთურ-მცირეაზიულ სამყაროსთან ურთიერთობათა ანარეკლი კარგად იგრძნობა სამადლო — ნასტაკის — ციხია-გორაზე აღმოჩენილი მატერიალური კულტურის ძეგლებში.

ძვ. წ. II ათასწლეულის ხეთური მითი ნაყოფიერებისა და მცენარეულობის მფარველი ღვთაების—ტელეფინუსის შესახებ ქართულ სამყაროში აისახა და მისი ანარეკლი დღევანდლამდე შემორჩენილი ქართულ სინამდვილეში. ეს არც არის გასაკვირი, ვინაიდან კოლხეთსა და იბერიაში ყოველთვის ნაყოფიერი ნიადაგი იყო მომზადებული ვაზთან დაკავშირებული განაყოფიერებისა და აღორძინების ღვთაებათა კულტის დასამკვიდრებლად.

ხეთური პანთეონის პოპულარული ღვთაების — ტელეფინუსის სახელი შემორჩა არა მარტო ქართულ გეოგრაფიულ სახელწოდებებს, არამედ იგი სვანური ფერხულის სახელწოდე-

¹ ვ. ბარდაველიძე, აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ტრადიციული საზოგადოებრივი საკულტო ძეგლები, თბ., 1974, გვ. 96.

² Н. С. Топурия, Из истории материальной культуры грузинского народа (Обычай, связанные с виноградарством и виноделием в запад. Грузии), Тб., 1954, Автореферат.

³ ვ. თლოთრაძე, დაკრძალვის წესები ელინისტური ხანის საქართველოში, თბ., 1980, გვ. 65.

ბასა და თვით შინაარსშიც შემოინახა. მაგალითად, კოლხეთის ციხე-სიმაგრე „ტელეფისი“, სოფელი ტელეფა (ხსარტსკკოლონი), „ტოლების მთა“, სოფელი ტოლები (სამტრედიის რაიონი); ძველი ქართული ცეკვის სახელწოდება „თულო“, სქესობრივი დამოკიდებულების აღმნიშვნელი სიტყვა „ტულაობა“, განაყოფიერებისა და შვილიერების ღვთაების სადიდებელი სვანური ფერხულის სახელწოდება „მელაა ტელეფია“, ან „მელაა ტულეფია“¹.

ერთი შეხედვით, ეგებ უცნაურად მოგვეჩვენოს სქესობრივი შინაარსის სიტყვის დაკავშირება ტელეფინუსის, როგორც ღვთაების, სახესთან. მაგრამ გავიხსენოთ, რომ ტელეფინუსი ნაყოფიერებისა და მცენარეების ღვთაებაა. „სვანეთში დაცული ადრეკილამს დღესასწაულის „მელაა ტულეფია“, ანუ „ტელეფია“ შესაძლებელია სქესობრივი დამოკიდებულების აღმნიშვნელ ტულაობასთან იყოს დაკავშირებული. ახლა, მას შემდგომ, რაც მე-14 ს. ქ. უწინარესი საუკუნის ხეთური ლურსმული ტექსტი აღმოჩნდა, რომელშიც ნაყოფიერების ღვთაების—ტელეფინუსის წასვლა და ამის გამო ქვეყანაში მოუსავლიანობისა და უნაყოფობისა, ხოლო შემდგომ ამ ღვთაების კვლავ უკან დაბრუნების წყალობით, ისევ მოსავლიანობა—ნაყოფიერების აღდგენის ამბავია მოთხრობილი, დანამდვილებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ადრეკილამს ლაშხური ფერხულის სიმღერის სიტყვები „ადრეკილაა წაგვივიდა და მოგვივიდა“ ამავე, უკვე ქ. წ. მე-14 ს. ტექსტში აღბეჭდილი სარწმუნოებრივი თქმულების ანარეკლს წარმოადგენს და მელაა ტელეფია-ც სწორედ ამ ღვთაება ტელეფინუსის სახელია“².

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ადრეკილამს ლაშხური ფერხული და სვანური „მელაა ტულეფია“ სქესობრივი განაყოფიერების, შვილიერებისა და, საერთოდ, მოსავლიანობის მფარველი ქართული ღვთაების — „კვირიამს“ სადღესასწაულო რიტუალის შემადგენელი კომპონენტებია. ამასთან, ბუნების გაღვიძებისა და აღორძინების ცნება თავის თავში გულისხმობს განაყოფიერების სიმბოლურ გაგებას. ნათქვამის დამადასტურებ-

¹ დ. ჯანელიძე, ქართული თეატრის ხალხური საწყისები, თბ., 1948, გვ. 12.

² ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937, გვ. 250.

ლად შეგვიძლია დავასახელოთ დიონისეს კულტი, როგორც ბუნების გაცოცხლებისა და აღორძინების ფუნქციის მატარებელი, რაც მოიცავს განაყოფიერების ძალის სიმბოლურ ცნებას. გავიხსენოთ ისიც, რომ უძველესი ხეების მიერ კლდეზე ნაკვეთი ნაყოფიერების ღმერთი პურის თავთავებითა და ვაზის მტევნებით იყო შემკული.

თრიალეთის ყორღან კურუხტაშის ვერცხლის სასმისზე, რომელიც ძვ. წ. II ათასწლეულის შუა ხანას განეკუთვნება (მცირე აზიისა და მესოპოტამიის დიდი სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნების ხანა¹), გამოსახულია მხეცისთავიანი, მელიისკუდიანი და ტუნიკით მოსილი 23 არსების მსვლელობა. ისინა დგანან სკამზე მჯდარი არსების წინაშე. ხელში თითოეულს დიდი სასმისი უჭირავს. სკამზე მჯდარი არსების უკან ჩანს „სიცოცხლის ხე“ (რომლის ძირში თრი მდინარე მოედინება), ხოლო წინ — სამფეხა სამსხვერპლო, მაღალი ჭურჭელი და ორი ცხოველია.

შ. ამირანაშვილმა² და პ. უშაკოვმა³ შემოაღნიშნულ ვერცხლის სასმისზე გამოსახული პროცესია განახლებისა და აღორძინების ღვთაების — ტელეფინუსის საკულტო მისტერიის გამოსახულებად მიიჩნიეს.

პ. უშაკოვის აღიარებით აშკარაა, რომ XV—XIV საუკუნეებში ძვ. წ. საქართველოში უკვე არსებულა მაღალი კულტურა, რაც საქართველოს უძველეს მოსახლეობას ხეთური წრის მოწინავე ხალხებს უკავშირებს⁴.

შემოაღნიშნული მონაცემები ცხადყოფს, რომ შემთხვევითი არ უნდა იყოს თრიალეთის ვერცხლის სასმისზე წარმოდგენილი საკულტო რიტუალის შემსრულებელთა ტანსაცმელზე გამოსახული მელიის კუდი და სვანურ სარიტუალო ფერხულში „ტელეფიასთან“ ერთად „მელიას“ ხსენება.

შესაძლოა, ლაშხურსა და სვანურ ფოლკლორსა და სარიტუალო ყოფაში შემოინახა უფრო ძველი ურთიერთობების

¹ Б. Куфтин, Археологические раскопки в Триалети, ст. 87, 145.

² შ. ამირანაშვილი, ქართული ხელოვნების ისტორია, თბ., 1943, ტ. I, გვ. 34.

³ П. Ушаков. Хеттская проблема, თსუ შრომები, XVIII, 1941, გვ. 111.

⁴ იქვე.

ამსახველი მასალები (რაც მოსალოდნელია), ქართველ ტომთა ხეობთან გენეტიკური კავშირებისდროინდელი სტრუქტურული მენტების ანარეკლი.

კოლხეთისა და იბერიის ურთიერთობა ანტიკურ (ანუ ბერძნულ-რომაულ) სამყაროსთან მეტად ფართო და მრავალასპექტიანია, ვინაიდან საქმე გვაქვს არა მარტო სხვადასხვა ტიპისა და სტრუქტურის საზოგადოებათა ურთიერთობებთან, არამედ ფრიად სხვადასხვა ხასიათის (პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ, კულტურულ) კონტაქტებთან, რომლებიც ვითარდებოდა განსხვავებულ პირობებში თითქმის მთელი ათასწლეულის მანძილზე—ჩვენს წელთაღრიცხვამდე VI საუკუნის ნახევრიდან ჩვენი წელთაღრიცხვის III—IV საუკუნეებამდე¹.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე IV—III საუკუნეებში იბერიის ტერიტორიაზე ნათლად იგრძნობა ელინისტური კულტურის ნაკვალევი, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ კოლხეთმა თავიდან აიცილა ელინიზაციის ძლიერი გავლენა, რაც ერთობ საგრძნობია ბერძნული კოლონიზაციის მთელ რიგ რაიონებში².

აღსანიშნავია, რომ კოლხეთს ყოველთვის მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა ელინთა მატერიალურსა და სულიერ ცხოვრებაში. კოლხურ ტომებს ჯერ კიდევ უხსოვარი დროიდან გააჩნდათ ძალიან მჭიდრო, ზოგჯერ გენეტიკური კავშირებიც კი, ეგეოსის აუზისა და მცირე აზიის ხალხებთან³.

ზემოაღნიშნულმა მჭიდრო კონტაქტებმა, უდავოდ, დატოვა თავისი კვალი ხალხთა მითოლოგიურ აზროვნებაში. თავდაპირველად მეზობელ ხალხთა მითოლოგიური სახეებით გამოდირებული დიონისეს კულტი კლასიკური ფორმით კვლავ უბრუნდებოდა პირველსახეთა წარმოშობისა და გავრცელების ადგილებს.

ანტიკურ სამყაროსთან მჭიდრო ურთიერთობამ თავის მხრივ განაპირობა დიონისეს კულტის გავრცელება იბერიასა და კოლხეთში, თუმცა ამ ქვეყნებში ვაზისა და ღვინის კულტის გავრცელებისთვის იმთავითვე ნოყიერი ნიადაგი არსე-

¹ О. Д. Лордкипанидзе, Античный мир и восточное причерноморье, Кавказ и средиземноморье, Тб., 1980, გვ. 7.

² О. Д. Лордкипанидзе, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 16.

³ А. В. Урушадзе, Страна волшебницы Медузы, Кавказ и Средиземноморье, Тб., 1980, გვ. 22.

ბობდა. ვანისა (ხელმძღვანელი თ. ლორთქიფანიძე) და ნასტასის (ხელმძღვანელი ა. ბონონაძე) არქეოლოგიურმა ექსპედიციებმა შუქი მოჰფინეს საუკუნეთა განმავლობაში ფერტილ წყრილ ისტორიას. დიონისეს საკულტო ტაძართა ნანგრევებინა და სხვა უძვირფასესი მასალების აღმოჩენამ დაადასტურა დიონისეს კულტის ფართო გავრცელება და პოპულარობა კოლხეთსა და იბერიაში.

ადგილობრივი კულტების არსებობას ხელი არ უნდა შეეშალა მეტად პოპულარული დიონისეს კულტის დანერგვისთვის საქართველოში, პირიქით, დიონისეს კულტს საქართველოში დიდი ხნის წინ შემზადებული ნიადაგი დახვდა.

მსგავს მოვლენებს ვხედავთ რომაულ მითოლოგიასა და რელიგიაში, სადაც ახალი კულტების შეღწევას არ გამოუწვევია ადგილობრივი, ძველი კულტების დამხობა. რომაელები თავიანთ ღმერთებთან ერთად თავყვანს სცემდნენ ბერძნულ და ეგვიპტურ კულტებს. ეს დამახასიათებელია არა მარტო რომაული მითოლოგიისა და რელიგიისთვის; ასე იყო ბაბილონურ რელიგიაშიც, რომელმაც შეისისხლხორცა მრავალი ელემენტი უფრო ძველი შუმერული რელიგიისა, აგრეთვე, ძველ ეგვიპტელთა რელიგიისა, რომელმაც, თავის მხრივ, კარგად შეითვისა სირიული ღმერთების — ბაალის, ასტარტის, ქადეშისა და რეშეფის კულტები¹.

კაცობრიობის დვრიტა ზედროულია და უცვლელი, წარმავალია მისი გამოვლენის ფორმები.

ზ უ რ ა ბ კ ი კ ნ ა ძ ე

ჯერ კიდევ უძველეს ხანაში ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკის ჩასახვასთან და განვითარებასთან ერთად მისი საინტერესო ფორმები იქნა ნაპოვნი სახვით და გამოყენებით ხელოვნებასა და პოეზიაში.

ვაზი ყოველ დროსა და საუკუნეში არა ერთი მხატვრისა და პოეტის, მოქანდაკისა და ხალხური ოსტატის შთაგონების

¹ Тренчени — Вальдапфель Имре, Мифология, М., 1959.

წყაროდ ქცეულა. „ვაზი ხელოვნებასა და ლიტერატურაში“ დიდი და მრავლისმომცველი თემაა, რომლის მეტ-ნაკლებად სრულყოფილი სახით წარმოდგენა შეუძლებელია მთელი მოცულობის მიმოხილვაში, ამიტომ ჩვენც ზოგიერთი მომენტის აღნიშვნით დავკმაყოფილდებით.

ჯერ კიდევ უძველეს ხეობებს კლდეზე ამოუკვეთავთ ნაყოფიერების ღმერთი, რომელსაც ერთ ხელში პურის თავთავები უჭირავს, მეორე ხელი კი ყურძნის მტევნებით აქვს დამშვენებული. მის წინ მლოცველის პოზაში დგას ხეობის მეფე ვარპალავასი. რვრიზის კლდის რელიეფური სიუჟეტი ეკუთვნის 730 წელს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე. აღსანიშნავია, რომ კომპოზიციის ავტორს შინაარსისთვის გარეგნული გამოხატვის ფორმაც შესაფერისი შეურჩევია. ნაყოფიერების ღმერთი მსხვილი ნაკვთებით გამოირჩევა, წვერი და თმა ყურძნის მტევნისმაგვარი აქვს, მკლავები და ხელის მტევნები დიდი და ძლიერი; იგრძნობა, რომ მსხვილი და ძლიერი ფეხებით მყარად დგას და მომღიმარი იერით გასცქერის ვარპალავასს. მეფის გამოსახულება ჩვეულებრივი ადამიანისთვის დამახასიათებელი პროპორციების მქონეა, ღმერთის ფიგურასთან შედარებით მომცრო ზომისაა (ილ. II).

მაღალ განვითარებას მიაღწია აქადის სახვითმა ხელოვნებამ სარგონიდების ეპოქაში. თუ ურის I დინასტიის დროინდელ პერიოდში ჩვენ ვხვდებით ცხოველების რეალისტურ გამოხატვას, აქადური ხელოვნების ოსტატები მშვენივრად ახერხებენ ადამიანის რეალისტური სახის შექმნას. მეტად საინტერესოა სპილენძისაგან გამოყვანილი ორი მოჭიდავის ფიგურა, რომლებიც ჭიდაობის პროცესში ცდილობენ თავებზე შემოდგმული სასმისების წონასწორულ მდგომარეობაში შენარჩუნებას. ეს ფიგურა მეტად რეალისტურ პლანშია გადაწყვეტილი და ზოგადი კონფიგურაციითა და ხასიათით ქართველი ოსტატის მიერ შესრულებულ მცირე სასმისს მოგვაგონებს.

ასურული ხელოვნება განვითარების მაღალ საფეხურს ერთხელ კიდევ (და უკანასკნელად) აღწევს ასურბანიფალის (668—633 წწ. ძვ. წ.) მმართველობის დროს. ასურული ოსტატები შუმერელი ანიმალისტების ბრწყინვალე გამგრძელებლად გვევლინებიან ასურბანიფალის რელიეფებში.

ერთ-ერთ რელიეფზე ასურბანიფალი გამოსახულია მკვირ
მეუღლესთან ერთად. ისინი ვაზის ხეივანში ნადიმობენ
(ილ. XI). ხეზე გაშვებული ვაზი (მაღლარი) „სიცოცხლის ხე“
სიმბოლურ გამოხატულებად უნდა მივიჩნიოთ.

ასურბანიფალის რელიეფებში ჩვენ ვხვდებით ცხოველთა
რეალისტურ გამოსახულებებს, სადაც ასურელ ოსტატთა სა-
შემსრულებლო ხელოვნება სრულყოფილებამდე არის ასული.
ერთ-ერთ რელიეფზე ნინევიიდან ასახულია ბაღი, ფინიკია
პალმა და ხეზე გასული ვაზი (მაღლარი), როგორც შემოთ
აღვნიშნეთ, „სიცოცხლის ხის“ სიმბოლო. ვაზის ძირში წევს
ძუ ლომი, ხოლო მის გვერდით დგას ხვადი (ილ. XII).

ხეზე გაშვებული მსხმოიარე ვაზის ძირში ლომის გამო-
სახვა, ვფიქრობთ, გარკვეულ სიმბოლიკასთან უნდა იყოს და-
კავშირებული.

ვაზის ძირში მწოლიარე ლომის ან არწივის გამოსახულე-
ბები ქართულ ძეგლებში არაერთგზის გვხვდება. ეს სიუჟეტუ-
რი პლანი, ერთი შეხედვით, შუამდინარულ მითოლოგიურ
ელემენტებს ენათესავება, თუმცა, შესაძლოა, ეს სიახლოვე,
ფორმობრივ მსგავსებას არ სცილდებოდეს. საერთოდ, ამგვარ-
ი კომპოზიცია მართლ ქართულ ძეგლებში არ გვხვდება, იგი
მთელი ძველი სამყაროსთვის დამახასიათებელი მთარული
მითოლოგიური სიუჟეტია.

თუ გავითვალისწინებთ მოსაზრებას, რომ კოლხიდურზე
ამოტვიფრული ლომი სიმბოლურად მზეს გამოსახავს¹, ხოლო
ლომი მითოლოგიურად ცხოველთა სამყაროს მბრძანებლად,
მეფედ არის მიჩნეული, მაშინ, შესაძლოა, ღმერთის მიერ
ვაზის წმინდა მცენარედ — „სიცოცხლის ხედ“ მიჩნევა და მას-
თან ლომის დაკავშირება უმაღლესი კატეგორიების (მზე —
ლომი — ვაზი) ღვთაებრივი ურთიერთკავშირის სიმბოლურ
გამოხატვად მივიჩნიოთ. ასევე შეიძლება ითქვას მარტვილის
ტაძრის ფრაგმენტზე გამოსახულ სიუჟეტზეც, სადაც ვაზის
გვერდით არწივია გამოსახული (არწივი ხომ ფრინველთა სამ-
ყაროს მბრძანებელი), ანდა ბაგრატის ტაძრის სვეტისთავზე
გამოხატულ ვაზისა და ლომის კომპოზიციაზე.

მითოლოგიურად მზე არის ვაზისთვის სასიცოცხლო ძა-

¹ О. Лордкипанидзе. Античный мир и восточное причер-
номорье, Кавказ и Средиземноморье, Тб., 1980, გვ. 12.

ლის მიმნიჭებელი, მისი ცხოველმყოფელი სხივების მეშვეობით იქცევა ვაზის ღვთიური წვენი „სიცოცხლის სასმელად“, რომელიც უზუნაესის მიერ ქვეყნის მბრძანებელი ხალხის პატრონად და ღვთის ნება-სურვილის აღსასრულებლად წარმოგზავნილ მეფეს მოაქვს ხალხისთვის. ქართველი ტომების წარმოდგენით, კოლხეთის მეფე აიეტი მზისაგან წარმოიშვა, ხოლო მზე ყველაზე მეტად აღიარებული ღვთაებაა ქართველი ტომების წარმართულ პანთეონში.

უკეთუ ამ თვალსაზრისით მივუდგებით საკითხის განხილვას, მაშინ ხეთების მიერ კლდეზე ნაკვეთი სიუჟეტი შემდეგნაირად უნდა გავიგოთ: ნაყოფიერების ღმერთი პურსა და ყურძენს (ანუ ღვინოს) — „ჭამადს სიცოცხლისას“ და „სასმელს სიცოცხლისას“ უძღვნის მეფეს, რათა მან თავის ხალხს მიუტანოს საარსებო საკვები. ღმერთს კეთილი ღიმილი აღბეჭდვია სახეზე. აღნიშნული სიუჟეტის ამგვარი ინტერპრეტაცია შუამდინარული მითოლოგიური მსოფლმხედველობიდან გამომდინარეობს.

„სიცოცხლის ხის“ სიმბოლურ გამოხატულებას ვხედავთ ასურულ რელიეფში, რომელიც ასურნასირფალ II-ის ქალხურ სასახლეს ამშვენებდა (ძვ. წ. 883—859 წწ.). რელიეფზე გამოსახულია არწივისთავიანი და ფრთებიანი ღვთაება, რომელიც „სიცოცხლის ხიდან“ მარჯვენა ხელით წყვეტს ყურძნის მტევანსა თუ გირჩს (ილუსტ. XIII). ქალხურს სასახლის რელიეფია მეორე დეტალზე გამოსახულია ასურნასირფალ II თასით ხელში.

ვაზ-ყურძნის სიმბოლური გამოსახვის შესანიშნავი ფორმები იქნა ნაპოვნი უძველესი ხანის გამოყენებით ხელოვნებაში. მოპოვებული არქეოლოგიური მასალების მიხედვით, ეს უპირატესად გამჟღავნდა საყოფაცხოვრებო დანიშნულების ჭურჭლისა და სამკაულების მხატვრულ გაფორმებაში.

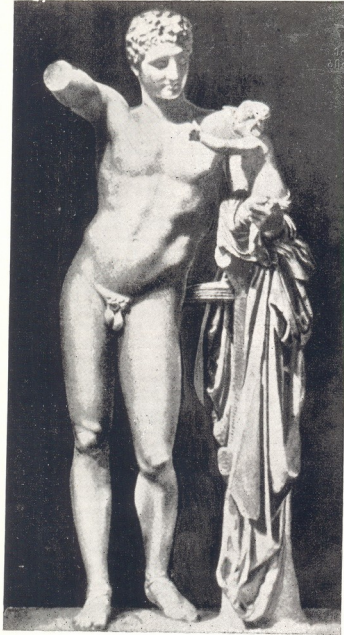
ალაზნის ველზე, სოფ. არხილოსკალოსთან აღმოჩენილ სამარხეულში, რომელიც ძველ და ახალ წელთაღრიცხვათა მიჯნის მახლობელ ხანას განეკუთვნება, მოპოვებულია ერთი წყება საგნებისა (ჭურჭელი, სამკაული და სხვ.), რომელთა შესამკობად გამოყენებულია ვაზ-ყურძნის მოტივები, რაც იმას მოწმობს, რომ მევენახეობა-მეღვინეობის ხანგრძლივი მოწიფული კულტურა მკვიდრადაა შესული მოსახლეობის

IX. ექსეკუტი. კილიკის
 შიგა ზედაპირის მონატუ-
 ლობა — ლიონისე ხომალ-
 დზე. ძე. წ. VI საუკუნის
 III მეოთხედში.

VIII. კილიკი. შიგა ზედა-
 პირის მონატულობა. არია-
 დნეს უგზარხოვერული დი-
 ონისე მოსასევემზლად მი-
 კეცხს. ნოლი. ძე. წ. IV სა-
 უკუნის დასაწყისი.

X. პრაქსიტელი. პერმესი
და ყრმა ღიონისე. ძვ. წ.
IV სოკუნე.

ყოფაშიც, აზროვნებაშიც და მხატვრულ შემოქმედებაშიც. მეტად საინტერესოა არმაზისხევის, სამთავროს, ბაგინეთისა და ბორის სამარხებში აღმოჩენილი ვერცხლისა და ბრინჯაოს საღვინე სურები; ერთ-ერთ მათგანს (არმაზისხევისას) ყურზე ამოჭრილი აქვს მტევნებიანი ვაზის გამოსახულება; არმაზისეული აზარფეშა და პინაკი ვაზის რტო-ფოთლებითა და მტევნებით არის შემკული; არმაზისხევურსა და ეგებ არცთუ უცხოეთში გაკეთებულ ვერცხლის პინაკზე გამოსახულ ქალს ხელში სიუხვის ყანწი უჭირავს, რომლიდანაც ყურძნის მტევნები მოჩანს. სამთავროს, ბორისა და კლდეეთის თქროს საყურეები ყურძნის მტევნისებური სამკაულითაა დამშვენებული¹.

არქეოლოგიური მასალების მიხედვით, აღმოსავლეთ საქართველოში ვაზის ელემენტების საყურედ გამოყენება მასობრივი მოვლენაა ჩვენი წელთაღრიცხვის პირველ საუკუნეებში.

სოფელ ბორთან ახლოს აღმოჩენილი ვერცხლის ორყურა თასზე, რომელსაც ორმაგი ძირი აქვს, რელიეფურად არის გამოსახული ვაზის ფოთლები და ყურძნის მტევნები. ეს თასი ახალი წელთაღრიცხვის I საუკუნით არის დათარიღებული².

ძველ ეგვიპტეში სასაფლაოთა კედლებზე ხშირად გამოსახავდნენ ყურძნის კრეფის სცენებს. მაგალითად, ეს სიუჟეტი ნანახია საკარაში, V და VI დინასტიების სამარხებში, ელ-ბერშის XII დინასტიის სამარხში, ამავე პერიოდის ბენი-ჰასანის სამარხებში. XVIII და XIX დინასტიების (თებეს) ნეკროპოლისა და საისის პერიოდის ერთ სამარხში ნაპოვნია გამოსახულებანი ყურძნის კრეფის, ფეხებით ყურძნის ჭყლეტისა და გამოწურვისა. როგორც ამ გამოსახულებებიდან ჩანს, ყურძენს ფეხებით მანამ ჭყლეტდნენ, სანამ წვენი მთლიანად არ გამოიწურებოდა³.

აღსანიშნავია ვაზის ელემენტების გამოყენება საფლავის ქვის ორნამენტებში საქართველოში, კერძოდ, იმერეთში, სადაც საფლავის ძეგლებისთვის დამანასიათებელია მცენარეუ-

¹ საქართველოს არქეოლოგია, თბ., 1959, გვ. 316.

² Е. Придик, Новые кавказские клады, П., 1914.

³ А. Лукас, Материалы и ремесленные производства Древнего Египта, М., 1958, гв. 56.

ლის, ფრინველთა და ცხოველთა ე. წ. „ლაზური ტიპის“ ორნამენტები¹.

ვაზის სტილიზებული გამოსახულებებით არის გაფორმებული ვანის ნაქალაქარის გათხრების შედეგად აღმოჩენილი ცალკეული არქეოლოგიური ძეგლები².

სევასტოპოლში გათხრილი ერთ-ერთი სარკოფაგის კედელი დამშვენებულია დიონისეს სიუჟეტზე შექმნილი რელიეფით, რომელზეც გამოსახულია ვაზი მწიფე ყურძნის მტევნებით, ბიჭუნებითა და ადამიანთა პროფილებით. რელიეფი ჩვენი წელთაღრიცხვის II—III საუკუნეებით თარიღდება. მეორე რელიეფი კი მეულღეების — ფემისტასა და ვასილკას სარკოფაგს ამშვენებს. ისიც შემკულია ვაზისა და ყურძნის მტევნებით დახუნძლული ლერწის გამოსახულებებით. სარკოფაგი ჩვენი წელთაღრიცხვის II—III საუკუნეებს ეკუთვნის³.

ანტიკურ შავიზღვისპირეთში დიონისეს კულტის ფართოდ გავრცელების დამადასტურებელია ქერჩ-ხერსონესის გათხრების შედეგად მოპოვებული მასალებიც. აღმოჩენილია როგორც დიონისეს სტატუეტები და ცალკე თავის გამოსახულება (ძვ. წ. IV—III საუკუნეები), ისე შავფიგურიანი თინოხთია და კრატერი (ძვ. წ. VI—V საუკუნეები) დიონისეს გამოსახულებებით. კრატერის გაფორმება ფერმწერ ლიდოსის ყალამს ეკუთვნის.

ტირიტაკში ნაპოვნი დიონისეს სტატუეტი (ძვ. წ. III საუკუნის დასაწყისი) გამოირჩევა სხეულის თავისუფალი, ლამაზი მოძრაობით და არ ჩამოუვარდება ძვ. წ. IV—III ს-ების ბერძენი ოსტატების საუკეთესო ნამუშევრებს. ხერსონესში ნაპოვნი დიონისეს თავის ფორმის სასმისი ახალი წელთაღრიცხვის I—II საუკუნეებით თარიღდება⁴.

დიონისეს თემას ხელოვნების არა ერთი ნიმუში მიეძღვნა; მათ შორის აღსანიშნავია მისივე პორტრეტული და სიმბოლური გამოსახულებანი.

დიონისეს გამოსახულება მრავალფეროვანია. განსაკუთრე-

¹ ვ. ბარდაველიძე, ივრის ფშავლებში, ენიშკის მოამბე, 1941, თბ., ტ. XI, გვ. 75—76.

² ქ. რაშიშვილი, ტერაკოტები ვანიდან, ვანი II, თბ., 1976, გვ. 204.

³ Г. Соколов, Античное причерноморье, Л., 1973.

⁴ იქვე.

ბით უნდა აღინიშნოს დიონისეს სკულპტურული ფიგურა, რომელსაც ასაკოვანი იერი აქვს და გრძელი, კოჭებამდე მოსასხამი მოსავს. აქ დიონისე აღმოცენებადი ძალის მამულა მონატავს. დიონისეს ეს გამოსახულება ცნობილია „ინდოეთის ვაკის“ სახელწოდებით¹, მაგრამ ეს მცდარი ვერსიაა, გამოსახულება წმინდა ბერძნულია.

ძველ საბერძნეთში დიონისეს საკულტო გამოსახულების უძველეს ფორმად მიჩნეულია ხის სვეტზე მისი სახის გამოსახვა, ანდა მასზე თიხის ნიღბის ჩამოკიდება².

V საუკუნიდან ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ფართოდ მკვიდრდება დიონისეს საკულტო გამოსახულებანი, რომლებშიც ხაზგასმულია მისი მრავალმხრივი ძალა. ამას ადასტურებს დიონისეს ყველა თანამედვეი ატრიბუტის წარმოდგენა მის საკულტო გამოსახულებებთან ერთად³.

ხელოვნებაში ყველაზე ხშირად გვხვდება უწვევრული დიონისე. იგი მშვენიერი ჭაბუკია, თითქმის ქალური სილამაზისა. ხუჭუჭა, ტალღოვანი თმა ვაზის ლერწებითა და სურთი აქვს დამშვენებული. ტანსაცმლის მაგივრად მოცმული აქვს თხის ტყავი, ოდნავ შესამჩნევად მოჩანს რქები. ამგვარი ჭაბუკური იერით დიონისე გამოსახავს ღვინის ღმერთს⁴.

ბერძენმა ფერმწერმა არისტიდემ დახატა დიონისეს მშვენიერი პორტრეტი. კორინთოს ადგბის შემდეგ ეს სურათი გადაიტანეს რომში. პლინიუსის გადმოცემით, კონსულმა მუმუსმა პირველმა გააცნო რომაელებს საზღვარგარეთული ხელოვნების ნიმუშები და მათ შორის ეს პორტრეტიც.

პერგამოსის მეფემ — ატიგალმა, სამხედრო ნადავლის გაყოფის დროს კონსულს ექვსასი ათასი დინარი შესთავაზა არისტიდეს ნახატისთვის. გაცემული მუმუსი მიხვდა, რომ დიონისეს სურათში რაღაც სასწაულმოქმედი ძალა იყო ჩაქსოვილი, რომელსაც იგი თავად ვერ გრძნობდა და სურათი აღარ

¹ Мениуар Р., Мифы в искусстве старом и новом. С. — П., 1899.

² Н. П. Кондаков, Греческие терракотовые статуетки в их отношении к искусству и быту, 3400 Д, Т. II, Одесса, 1879, зб. 101—103.

³ М. А. Наливкина, Терракоты Мирмекния и Тиритака, МИА, № 25, 1952, зб. 334.

⁴ А. Г. Петискус, Олимп или греческая и римская мифология в связи с египетской, германской и индийской, 1873, зб. 169.

გაყიდა, მიუხედავად მეფის დიდი თხოვნისა. კონსულმა სურათი ცერერას ტაძარში მიათავსა. ეს იყო პირველი სურათი, რომში საჯაროდ გამოფენილი¹.

ერქონულში
გნებლირითაჲსა

ვაზისა და ღვინის ახალგაზრდა ღვთაებას სხვადასხვა მდგომარეობასა და ვითარებაში გამოსახავდნენ. იგი ხან ავაზაზე ამხედრებული ჩანს, ხან კი ვეფხვებით გამართულ ეტლში ზის. ვეფხვი, ავაზა და ფოცხვერი დიონისეს ჩვეულებრივი მეგზურებია მისდამი მიძღვნილ ხელოვნების ნიმუშებში, რითაც საზგასმულია დიონისეს მითის აღმოსავლური წარმომავლობა. ვაზი, სურო, კვერთხი, თასი და დიონისური ნიღბები მისი ჩვეულებრივი ატრიბუტებია.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ჩვენს წელთაღრიცხვამდე IV საუკუნის მნიშვნელოვანი ძეგლი, პელას სასახლის მოზაიკური კომპოზიცია — „ავაზაზე ამხედრებული დიონისე“² (ილ. XVII).

აღრეულ საუკუნეებში სწამდათ, რომ სურო დათრობისაგან იფარავდა ადამიანს; ამიტომ იყო, რომ მოქეიფენი თავებს სურთით ირთავდნენ. ზოგიერთ გამოსახულებაში კვერთხზე ვაზია შემოხვეული, ზოგზე კი — სურო. კვერთხის თავში ნაძვის გირჩია. საბერძნეთში, ბევრგან გირჩებს ღვინის დაყენების დროს ხმარობდნენ.

დიონისესადმი მიძღვნილ მონეტებსა და მედალიონებზე გამოსახავდნენ მითურ კალათს, რომელშიც ეწყო საზოგადო მომსახურების დროს გამოსაყენებელი ნივთები, აგრეთვე, გამოსახავდნენ ესკულაპისადმი მიძღვნილ გველს, რითაც ხაზს უსვამდნენ ღვინის სამკურნალო თვისებებს.

ცნობილმა სკულპტორმა სკოპასმა, რომელიც ცხოვრობდა ძვ. წ. V საუკუნის შუა ხანებში, შექმნა მთვრალი ბაქხელი ქალის ქანდაკება. თმებგაშლილ ქალს ახალდაკლული გარეული თხა მოაქვს. ეს ქანდაკება თანამედროვეთა შორის დიდი პოპულარობით სარგებლობდა.

დიონისეს ორჯერ დაბადების მოტივი ხელოვნების მრავალ ნაწარმობს დაედო სიუჟეტად. იგი გამოსახულია უძველეს თიხის ჭურჭელსა თუ კამეაზე³.

¹ Рене Менуар, Мифы в искусстве, С. — П., 1899, гл. 155.
² Ю. Д. Колпинский, Искусство эгейского мира и Древней Греции, М., 1970, гл. 87.
³ Рене Менуар, Мифы в искусстве, С. — П., 1899, гл. 168.

ძვ. წ. V საუკუნის ცნობილმა ბერძენმა ფერმწერმა ზევ-
კსისმა ვაზის კულტურას უძღვნა მხატვრული ტილო, რომელიც
ლიც შემდეგ საფუძვლად დაედო ცნობილ ლეგენდას ისტორიულ
ისტორიულ ანეკდოტს¹. ამ სურათზე მწიფე ყურძენი ისე
ცოცხლად იყო გამოსახული, რომ ჩიტებს ნამდვილი ეგონათ
და ტკბილი ნაყოფის შესაჭმელად სურათთან მიფრინდებოდ-
ნენ ხოლმე.

ძვ. წ. V საუკუნის ანტიკურ ხელოვნებაში მნიშვნელოვანი
წვლილი მიუძღვის ატიკელ სკულპტორ ფიდიასს (500—
490 წწ. — 431 წ. ძვ. წ.), რომლის ხელმძღვანელობით იყო
შექმნილი პართენონის მდიდარი სკულპტურული ანსამბლი.
ოლიმპიური ტაძრის ფრიზი მთლიანად არ არის ჩვენამდე
მოღწეული, მაგრამ ჩანს, რომ თავდაპირველად აქ უნდა ყოფი-
ლიყო გამოსახული 350-ზე მეტი ადამიანისა და 250-მდე ცხო-
ველის ფიგურა. ტაძარზე 12 ოლიმპიური ღმერთის ქანდაკე-
ბაა. აღმოსავლეთ ფრონტზე სხვა ღმერთებთან ერთად გამო-
სახული არიან დემეტრე და პერსეფონე; აქვე მწოლიარე პო-
ზაში გამოსახულია ახალგაზრდა ღვთაება — დიონისე.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე V—IV საუკუნეების პერიოდი
ბერძნულ ხელოვნებაში კლასიკურად ითვლება. ამ პერიოდის
ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ქმნილებად, ეპიდავრის თეატრთან
ერთად, მიჩნეულია დიონისეს დიდი თეატრი ათენში, რომ-
ლის მშენებლობა დაიწყო V საუკუნეში და დასრულდა IV საუ-
კუნეში. თეატრი განლაგებული იყო აკროპოლისის სამხრეთ
ფერდობზე და აგებული იყო მარმარილოთი. იგი გაანგარიშე-
ბული იყო 17 ათასი მაყურებლისთვის. თეატრის პირველ
რიგებში მოთავსებული იყო მარმარილოსაგან გამოკვეთილი
სავარძლები საპატიო სტუმრებისთვის.

დელფოსში დიონისეს საკურთხეველი აპოლონის ტაძრის
ტერიტორიაზე მდებარე თეატრის მარჯვენა წინამხარეს ემიჯ-
ნებოდა. აპოლონის თეატრისა და დიონისეს საკურთხეველის
არსებობა ძვ. წ. VI—II საუკუნეებით იფარგლება.

ალექსანდრე მაკედონელის მიერ ირანის დაპყრობის შემ-
დეგ მაკედონელებმა ძველი სალოცავის ადგილას ააგეს ათი-
ნას ტაძარი (III საუკუნე ძვ. წ.). ამ ადგილებში ჩატარებული

¹ История искусства зарубежных стран, М., 1979, гл. 134.

არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩენილია ადრეული ელინიზმის ბრწყინვალე ძეგლები, მათ შორის ტერაკოტული და ბრინჯაოს სტატუეტები.

მიდიაში, პერსეპოლისის დაწვიდან (330 წ. ძვ. წ.) ნახევარი საუკუნის შემდეგ, იმ ადგილას, რომელსაც ნისას უწოდებდნენ, დენავარის ასლოს აგებულ იქნა ბერძნული ტაძარი, რომელიც დიონისეს უნდა ეკუთვნოდეს¹. გათხრების შედეგად ამ ადგილებში ნაპოვნია სილენის ექვსი ნილაბი და ბიუსტი.

ერაყის მუზეუმში, ბაღდადში, ინახება დიონისეს ბრინჯაოს თავი ხათრიდან, რომელიც ძვ. წ. I საუკუნით თარიღდება².

ძვ. წ. IV საუკუნის ანტიკური ხელოვნება გულისხმობს ამა თუ იმ საკულტო თუ მითური პერსონაჟის ინდივიდუალიზაციის უდიდეს მომენტს. ამ დროს გამოჩენილი ოსტატები გამოხატავენ ღვთაების არა უბრალოდ გარკვეულ ტიპს, არამედ ღვთაებას გარკვეულ სიტუაციაში³.

ყრმა დიონისე ზოგჯერ გამოსახულია თავისივე აღმზრდელთან — სილენთან ერთად. დიონისე ზოგჯერ ჰერმესს უჭირავს ხელში, ზოგჯერ კი მხარზე ჰყავს შესმულ, როცა ღმერთების წარმოგზავნილს ყრმა დიონისე ნიმფებთან მიჰყავს.

ძვ. წ. IV საუკუნის უდიდესი ბერძენი მოქანდაკის — პრაქსიტელის შემოქმედება ახალი ეტაპია ხელოვნების ისტორიაში. გრაციითა და დახვეწილი ჰარმონიით გამოირჩევა მისი მარმარილოს ქანდაკება — „ჰერმესი და ყრმა დიონისე“ (ილ. X). პრაქსიტელი ისწრაფვის გადმოგვცეს ჰერმესის ძლიერი და ლამაზი სხეულის მოძრაობის სიფაქიზე და კეთილშობილება. ოსტატი აღწევს მიზანს. იგი ავლენს მარმარილოს ფარულ შესაძლებლობას — შუქ-ჩრდილების რბილი, მოციმციმე თამაშის ეფექტით წარმოაჩინოს უნაზესი ფაქტურული ნიუანსები⁴.

დიონისური სიუჟეტებით ლარნაკებისა და კილიკების მონატვა გავრცელებული იყო ანტიკურ საბერძნეთში. აღსა-

¹ В. Г. Луконин, Искусство Древнего Ирана, М., 1977, 33-103.

² ი კ ვ ე.

³ Александрийская поэзия, 1972, 33. 7—8.

⁴ Ю. Д. Колпинский, Искусство эгейского мира и Древней Греции, М., 1970, 33. 87.

ნიშნავია ცნობილი ოსტატის — ბრიგას მიერ მოხატული კი-
ლიკი „დიონისე მენადებთან და სატირებთან ერთად“ ვულჩი-
დან, რომელიც ეკუთვნის დაახლოებით 490 წელს წველს.
წელთადრიცხვამდე; ე. წ. ოსტატ კარნიუსის იტალიკური
წარმოების კრატერი „დიონისე მენადებთან“ ჩელი დელ კამ-
პოდან (დაახლოებით 410 წ. ძვ. წ.); ძვ. წ. IV საუკუნის დასა-
წყისის კილიკი ნოლიდან, რომლის შიგა ზედაპირზე გამოსა-
ხული არიან დიონისე და არიადნე. ეს უკანასკნელი მხარში
შესდგომია მთვრალ დიონისეს, ხელი წელზე შემოუხვევია და
მეუღლე მოსასვენებლად მიჰყავს. კილიკის გვერდები წრეზე
დამშვენებულია ვაზის ფოთლების ფაქიზი და მსუბუქი გამო-
სახულებებით (ილ. VIII).

ლარნაკის ფერმწერთა ანტიკურ ოსტატებს შორის განსა-
კუთრებით უნდა აღინიშნოს ექსეკიუსის შემოქმედება. მის
ყალამს ეკუთვნის მეკობრეთა მიერ დიონისეს შეპყრობის შე-
სახებ შექმნილი მითის თემაზე მოხატული კილიკი — „დიონ-
ისე ხომალდზე“ ვულჩიდან, რომელიც დაახლოებით 535
წელს ეკუთვნის ძველი წელთადრიცხვით (ილ. IX).

ოსტატი გადმოგვცემს ლეგენდაში აღწერილი მოვლენების
შედეგს, ფინალს: დიონისე კვლავ ღმერთკაცის იერით წამო-
წოლილა ხომალდზე, რომელსაც გარს შემოხვევიან დელფი-
ნები. მთელს ამ კომპოზიციას გვირგვინად ადგას ყურძნის
კუმის მტევნებით დატვირთული, ანძაზე ამოზრდილი ვაზის
გამოსახულება, რაც კომპოზიციის ცენტრში გამოსახული
დიონისეს გამარჯვების სიმბოლოდ აღიქმება და ლამაზად
უსვამს წერტილს ამ წარმტაცი ლეგენდის მხატვრულ-კომ-
პოზიციურ ქარგას.

ექსეკიუსის ქმნილება არის ძველ ბერძენთა მეტაფორული
და პოეტური აზროვნების ბრწყინვალე მაგალითი, აზროვნე-
ბისა, რომელშიც მთელის დეკორატიული გამომსახველობა
მშვენვირად ერწყმის სანობრივ-პოეტური ასოციაციების მრავ-
ალფეროვნებას¹.

უკანასკნელი წლების ვანის, ნასტაკისის, სარკინეს, ალა-
იანისა და ძალისის არქეოლოგიურმა აღმოჩენებმა მრავალ-
საუკუნოვანი ფერფლი გადააცალეს საქართველოში დიონი-

¹ Ю. Д. Колпинский, Искусство эгейского мира и Древней Греции, М., 1970, гл. 47.

სეს კულტის ფართოდ გავრცელების დამადასტურებელ მტკიცებულებას.

ვანის ნაქალაქარის ტერიტორიაზე „მოზაიკურიატაკიანი“ ნაგებობის გასუფთავებისას სხვა მასალასთან ერთად აღმოჩნდა დიონისეს წრის სხვადასხვა ღვთაებათა (პანი, სატირი, არიადნე, მენადები) თავების ექვსი ჰორელიეფური გამოსახულება, აგრეთვე, ამფორები და ქვევრები. ეს ნაგებობა აგებული უნდა იყოს ძვ. წ. II საუკუნის მეორე ნახევარში. გამოთქმულია ვარაუდი, რომ მოზაიკურიატაკიანი ნაგებობა, რომლის დასავლეთ ნაწილში საკურთხეველია აგებული, წარმოადგენს საკულტო ნაგებობას — ტაძარს¹.

ვანის ნაქალაქარზე მოპოვებული მრავალფეროვანი მასალიდან გამოირჩევა ტერაკოტული გამოსახულებები, რომლებიც ქალღმერთ დემეტრესა და დიონისეს საკულტო წრეს ეკუთვნის. ვანის ტერაკოტები (ქანდაკებები და ნიღბები) თარიღდება ელინისტური პერიოდით — ძვ. წ. II—I საუკუნეებით. კარიბჭის ჩრდილოეთით, კრამიტის ნატეხებისა და დანახშირებული ხის ნაშთებში აღმოჩნდა გვირგვინით თავშემკული დიონისეს ნიღაბი. დიონისეს ტერაკოტასთან ახლოსვე ნაპოვანია ორმოცამდე მცირე ზომის კოჭობი (ქოთნის მოყვანილობის ჭურჭელი). გავიხსენოთ დიონისური ანთესტერიების (საგაზაფხულო დიონისიობის) მესამე დღე, ანუ ქოთნების დღე (khitros), როცა ყვავილებთან და ღვინოსთან ერთად დიონისეს სწირავდნენ ქოთნებს. როგორც ჩანს, ტერაკოტა და ქოთნები გადმოქცეული კედლისა და კრამიტის დაწოლისაგან ჩაღწევილია².

ვანის დიონისეს ნიღაბი საკულტო დანიშნულებისა უნდა იყოს. ამგვარ ნიღბებს ჰკიდებდნენ ღვთაებისადმი განკუთვნილ სამლოცველოში ან უბრალოდ წმინდა ადგილზე³.

ანტიკური იბერიის ქალაქის — სარკინეს გათხრების დროს (ხელმძღვანელი ა. ბონოჩაძე) აღმოჩენილია ტერაკოტული

¹ ნ. სოშტარია, თ. ლორთქიფანიძე, რ. ფუთურიძე, არქეოლოგიური გათხრები ვანში 1967 წელს, ვანი I, თბ., 1972, გვ. 178.

² ნ. სოშტარია, თ. ლორთქიფანიძე, რ. ფუთურიძე, გ. ლეჟავა, არქეოლოგიური გათხრები ვანში 1966 წელს, ვანი I, თბ., 1972, გვ. 158—159; ქ. რამიშვილი, ტერაკოტები ვანიდან, ვანი II, თბ., 1976, გვ. 202.

³ ქ. რამიშვილი, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 201.

ნიღბები და სტატუეტები — ელინისტური პლასტიკის ბრწყინ-
ვალე ნიმუშები. ერთ-ერთ ტერაკოტულ სტატუეტზე, რომელიც
ხულია ახალგაზრდა დიონისე თავზე ორი პატარა რქით,
მეორეზე კი დიონისეს მუდღე — არიადნე (ილ. XVIII).

ტერაკოტული ნიღბების გამოსახულებანი (ილ. XIX) დიონისეს წრის მითოლოგიურ პერსონაჟებს განეკუთვნება, რაზეც მეტყველებს ის, რომ ერთ-ერთ მათგანს ყურების მაგივრად გამოსახული აქვს ვაზის ფოთლები, რომლებზეც ყურძნის მტევნები ჰკიდია.

როგორც ჩანს, ტერაკოტული ნიღბები გამოფენილი იყო საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობის ინტერიერში ერთ რიგში, რაზეც მეტყველებს მცირე ზომის ხერტილები ნიღბების გვერდებზე თასმის გასაყრელად კედელზე დამაგრების მიზნით.

სარკინეში აღმოჩენილი სტატუეტები და ნიღბები თარიღდება ჩვენს წელთაღრიცხვამდე II საუკუნის დასასრულისა და I საუკუნის დასაწყისის პერიოდით.

აღსანიშნავია, რომ ღმერთების ფიგურები შესრულებულია მკაცრად კანონიზებულ სტილში (რაც მოსალოდნელი იყო კიდეც), ხოლო ნიღბები ადგილობრივ ტიპაჟებს გამოხატავენ. ნიღბების ცალკეული ელემენტებისა და საერთო აღნაგობის მიხედვით, მათ არაფერი აქვთ საერთო ბერძნულ-რომაულ სამყაროში გავრცელებულ ნიღბებთან¹.

დიონისეს კულტის არსებობაზე მიუთითებს ალაიანის გათხრების დროს აღმოჩენილი გემები თიკნის, ყურძნის მტევნისა და დიონისეს გამოსახულებებით. შიშველ და შეზარხოშებულ დიონისეს ხელში უჭირავს სასმისი — კილიკი. თუ გავითვალისწინებთ მოსაზრებას, რომ აღმოსავლეთ საქართველოში გემების ნაწილი დამზადებულია ადგილობრივ (მათ შორის აღნიშნული გემებიც), მაშინ შეგვიძლია ვიგულისხმოთ ალაიანში დიონისეს კულტის არსებობა გვიანელინისტურ ეპოქაში.

ალაიანშივეა ნაპოვნი იტალიკური წარმოების ბრინჯაოს სურა (ილ. XX). მისი ყურის ძირში, მედალიონზე, გამოსახუ-

¹ А. л. Бохочадзе, Настакиси, Саркине, Дзалиси — города Иберии античной эпохи, КСИА, Вып. 151, М., 1977, гб. 93—108.

ლია შიშველი და შეზარხოშებული დიონისე, რომელიც ტახტზეა წამოწოლილი. არ არის გამორიცხული, რომ ჭეშმარიტად მონღოლური გემა წარმოადგენს ამ გამოსახულების მიხედვას.

ძალისში აღმოჩენილ დიდ ტაძარ-სასახლის კომპლექსში აღსანიშნავია 48 მ² ფართობის დარბაზი, რომლის იატაკი მოზაიკურია (გამოყენებულია 12 ფერის კენჭები). იატაკი მდიდრულად არის ილუსტრირებული გამოსახულებებითა და წარწერებით, მცენარეული და გეომეტრიული ორნამენტებით. გამოსახულებები იატაკზე მთლიანად დიონისეს კულტს განეკუთვნება. ვაზის თალარში, ტახტზე, სხედან დიონისე და არიადნე, რომლებსაც თავები შემკული აქვთ ვაზის ყლორტებისაგან დაწნული გვირგვინებით. არიადნეს გაწვდილ მარჯვენა ხელში სიუხვის რქა — ყანწი უჭირავს. თავებს ზემოთ ბერძნულად მათივე სახელებია წარწერილი.

დიონისეს მარცხნივ, სუროს ლერწებით თავდამშვენებული, დგას მესაქონლეობის მფარველი ღმერთი — პანი, რომელსაც ხელში სალამურების შეკვრა უკავია.

დიონისესა და არიადნეს ქვემოთ გამოსახულია საღვინე ჭურჭელი — კრატერი. ჯვრის ფორმის გამოსახულების ერთ-ერთ კვადრატში მოჩანს ახალგაზრდა ქალი, რომელსაც მარჯვენა ხელში უჭირავს გიორჩიანი ლანგარი — მარადიულობისა და ნაყოფიერების სიმბოლო¹.

ანტიკურ პერიოდში შიდა ქართლში დიონისეს კულტის ფართოდ გავრცელებას გვიდასტურებს, აგრეთვე, სოფელ კოდისწყაროს მიდამოებში უკანასკნელ ხანს ნაპოვნი დიონისეს ბრინჯაოს ინკრუსტირებული ქანდაკება, რომელიც ტრადიციულ, კლასიკურ სტილშია შესრულებული.

როგორც ზემოაღნიშნულმა არქეოლოგიურმა გათხრებმა დაადასტურა, დიონისესადმი მიძღვნილი ტაძრები ძლიერა ხანძრის შედეგად განადგურებულა. ეს ურთხელ კიდევ ამტკიცებს იმას, რომ ქრისტიანობა, საქართველოში ახლადდამკვიდრებული სახელმწიფო რელიგიური აპარატი, სპობდა წარმართული კულტურის ძეგლებსა და ამ კულტურის ყოველგვარ გამოვლინებას ცეცხლითა და მახვილით ებრძოდა. რელიგიურ-იდეოლოგიური ფანატიზმის ტალღამ არა ერთი

¹ ა. ბოხოჩაძე, არქეოლოგიური გათხრები ალაიანსა და ძალისში, თბ., 1981, გვ. 64—77.

უბრწყინვალესი წარმართული ძეგლი აღგავა პირისაგან მი-
წისა. ამგვარი ფანატიზმით დაბანგულმა პატრიარქმა ფერფელ-
ლემ IV საუკუნის ორმოციან წლებში ფერფლად აქცინა ბიზანტი-
სანდრიის ბრწყინვალე სერაპეუმი — ტაძარი სერაპისისა. დიო-
ნისესადმი მიძღვნილი სატაძრო კომპლექსები კოლხეთსა და
იბერიაში და, ალბათ, ქართული დამწერლობისა და ლიტერა-
ტურის მრავალი წარმართული ძეგლიც, ქრისტიანულმა ინ-
სტიტუტმა ფერფლს გაატანა.

მიუხედავად ზემოთქმულისა, ქრისტიანულმა რელიგიამ
მრავალი რამ ძველი სამყაროდან შეითვისა და გაითავისა.
ვერც მონუმენტური ფერწერა თუ სახვითი ხელოვნება ვერ
გაექცეოდა უმდიდრესი ტრადიციების მქონე ანტიკური სამ-
ყაროს ზეგავლენას. ამიტომაც იყო, რომ ჩვ. წ. IV—V საუკუ-
ნეებში ქრისტიანული ტაძრების მშენებლობის დროს გრძელ-
დებოდა მონუმენტური ფერწერის ტრადიციების განვითარება.
ბაზილიკის კედლებს ფრესკებით ამშვენებენ, მოზაიკით ფარა-
ვენ ობსიდებსა და თალებს. მართალია, ეს ნამუშევრები გამო-
ხატავს ახალ, ქრისტიანულ იდეებს, მაგრამ ფორმალურად
მიჰყვება ანტიკური ტრადიციების ნაკვალევს. ამ პერიოდის
კედლის ფერწერული და მოზაიკური ნამუშევრებიდან ყველა-
ზე ადრინდელია რომის სანტა-კონსტანცას მავზოლეუმის
პლაფონის მოზაიკური კომპოზიცია, რომლის ცენტრალური
ნაწილი უკავია ვაზით დაწნულ გამოსახულებებსა და ყურძნის
დაწურვის სცენას (ილ. XXI). არსითა და მიზანდასახულობით
ეს კომპოზიციები ქრისტიანული სიმბოლიკის მოთხოვნებს
აკმაყოფილებს, მაგრამ ფერწერული გამომსახველობითი ნიუ-
ანსებით ამჟღავნებს რეალისტურ ანტიკურ ხელოვნებასთან
სიახლოვეს.

ერთი მხრივ, ანტიკური ტრადიციების ზეგავლენით, ხო-
ლო, მეორე მხრივ, დიონისეს მეტად მიმზიდველი კულტის
პოპულარობით უნდა აიხსნას დიონისური თემატიკის განვი-
თარება აღორძინებამდელსა თუ აღორძინების შემდგომ პერი-
ოდებში.

შუა საუკუნეების წიგნის ილუსტრაციებში დიონისე განასა-
ხიერებდა შემოდგომას — მოსავლის აღების დროს (ზოგჯერ
მხოლოდ ოქტომბრის თვეს)¹.

¹ Мифы народов мира, М., 1980, гл. 382.

აღორძინების ხანის სახვით ხელოვნებაში ფართო ადგილი ეთმობა დიონისეს თემას. XV—XVIII საუკუნეებში დიონისეს სკულპტურულად თუ ფერწერულად არა ერთ შემოქმედს უკამოუსახავს, ამასთანავე, მეტად პოპულარულია ბაკქანალიის სცენების აღწერა (ა. მანტენაა, ა. დიურერი, ა. ალტდორფერი, ტიციანი, მიქელანჯელო, პ. რუბენსი, ი. იორდანსი, ბ. შპრანგერი, ნ. პუსენი, დონატელო, ი. დანკერი, ბ. ტორვალდსენი და სხვ.). თითქოს მოულოდნელი, მაგრამ თავისთავად ნიშანდობლივია ის ფაქტი, რომ რომის წმინდა პეტრეს ტაძრის ბრინჯაოს კარი დამშვენებულია ა. ფილარეტეს პლასტიკური რელიეფით — „ბახუსი დელფინებად აქცევს ტირენიელებს“.

XIX-XX საუკუნეებში დიონისესთან დაკავშირებული მითების თემებზე არა ერთი მუსიკალური ნაწარმოები შეიქმნა (კ. დებუსის დივერტისმენტი — „ბახუსის ტრიუმფი“ და მისივე ოპერა — „დიონისე“; ა. დარგომიჟსკის ოპერა — ბალეტი — „ბახუსის ზეიმი“; ჟ. მასნეს ოპერა — „ბახუსი“ და სხვ.).

მართალია, ქრისტიანობამ სასტიკი ბრძოლა გამოუცხადა ვაზისა და ღვინის წარმართულ ღვთაებათა კულტებს და მათი ტაძრები ფერფლად აქცია, გვერდი მაინც ვერ აუარა ხალხას ყოფასა და შემეცნებაში წმინდა მცენარედ, „სიცოცხლის ხედ“ გაცნობიერებულ ვაზის სიმბოლურ კულტს, ვაზი და ღვინო ქრისტეს გარკვეულ სიმბოლოდ აქცია (წითელი ღვინო — ქრისტეს სისხლი... იხ. ილუსტრ. XXIV). სიმბოლურია ის გარემოებაც, რომ წმინდა ნინო ვაზის ჯვრით ხელში შემოვიდა ქრისტიანობის საქადაგებლად საქართველოში, ვაზის უძველეს სამშობლოში.

ზოგადქრისტიანული სიმბოლიკა ქართულ სინამდვილეშიც აისახა: ტაძართა შემკულობაში ვაზის გამოსახულებამ გარკვეული ადგილი დაიკავა. ვაზის სტილიზებული გამოსახულებებით არის შემკული ბოლნისის ტაძარში ჩაშენებული სტელები. ვაზის ორნამენტებითაა დამშვენებული აკაურთა (VI ს.), ზღუდერი (X—XI ს.), ბაგრატიის ტაძრის სვეტისთავი (XI ს.), ჯვრის მონასტერი (VI ს.), ატენის (VII ს.), მარტვილის (X ს.), ანანურის (XVII ს.) (ილ. XXII), სამთავისის (XI ს.), სვეტიცხოვლის (XI ს.) (ილ. XXIII) და სხვა ტაძრები.

ახ. წ. X საუკუნიდან ძველ ქართულ მხატვრობასა და ქანდაკებაში სხვადასხვა ჯიშის ვაზის ფოთლისა და ყურძნის

მტევნის გამოსახულება ხშირია. მაგალითად, ბაგრატის ტაძრის სვეტისთავზე გამოქანდაკებულია გრძელმტევანას ან დიდმტევანას ჯიშისმაგვარი კუმის მტევანი.

ანანურის მიძინების ტაძრის აღმოსავლეთის კედლის სიუჟეტი მსხვილი და წვრილმარცვლიანი მტევნებით არის შემკული. სვეტიცხოვლის ხის ძველი კანკელი კი დამშვენებულია მოკლემტევანას მსგავსი მსხვილი და მრგვალმარცვლოვანი ჯიშის ყურძნის მტევნებით, ხოლო იმავე სვეტიცხოვლის ქვის ძველ კანკელზე გამოსახულია მოკლემტევანას ჯიშისმაგვარი წვრილმარცვლიანი და წოწოლა მტევნები. ბანის (IX-X სს.) ტაძრის კედელი შემკულია აკიდოს ჯიშისმაგვარი მტევნებით¹.

აღსანიშნავია, რომ ჯრუჭის ოთხთავის მხატვრობაში ვაზის ბარვაა გამოსახული. ფერებით შესრულებულ კომპოზიციაზე აშკარად ჩანს თეთრი და წითელი ყურძნის მტევნები. ერთ ძირზე ორფერი ყურძნის არსებობა მცნობის შედეგი უნდა იყოს. შემოაღნიშნულ ძეგლთა სკულპტურული გამოსახულებები გვიჩვენებს, რომ ერთსა და იმავე ძირს სხვადასხვა სიდიდისა და მოყვანილობის მტევნები და მარცვლები ასხია, რაც აგრეთვე მხოლოდ სხვადასხვა ჯიშის მცნობის წყალობითაა შესაძლებელი. ყოველივე ეს იმის დამადასტურებელია, რომ ძველად საქართველოში ვაზის მცნობას მისდევდნენ².

მტევნებდასახმული ვაზის გამოსახულებას ვხვდებით ქვისგან გამოკვეთილ და სხვადასხვა სიუჟეტით დამშვენებულ ბასკურ სვეტზე, რომელსაც თავზე ქვისავე ჯვარი ადგას. ერთ-ერთ გვერდზე მტევნებს შორის ხარის თავია ამოკვეთილი. სვეტი აღმართულია ნავარის პროვინციის დასახლებული პუნქტის — ეჩალარის პატარა მოედანზე, სამრევლო ეკლესიის მახლობლად და მას „ეჩალარის ჯვარს“ უწოდებენ³. სვეტის ეს კომპოზიცია მეტად საინტერესო სიმბოლიკის ამოკითხვის უფლებას იძლევა.

თუ გავითვალისწინებთ, რომ თავდაპირველად დიონისე

¹ ი. ვ. ჯავახიშვილი, საქართველოს ეკონომიური ისტორია, ტფ., ტ. 11, 1935, გვ. 523.

² იქვე.

³ Arte popular vasco, San Sebastian, 1977, გვ. 170, 184.

თავისი ცხოველური არსით ხარის კულტთან იყო გაიგივებული (იხ. გვ. 40), ცხადი ზღედა ეჩალარის სვეტზე ვაზისა და ხარის ერთად გამოსახვის გარკვეული სიმბოლური საფიქრებელია, რომ ვაზისა და ხარის კულტი ბასკურ რეგიონში უძველესი წარმოშობისა უნდა იყოს. ქრისტიანულ სვეტზე უძველესი წარმართული სიუჟეტის არსებობა დამადასტურებელია იმისა, რომ ქრისტიანობამ ბევრი რამ წარმართული მითოლოგიური და თეოლოგიური სიმბოლიკიდან გაითავისა და საკუთარ ფორმოებრივ ჩარჩოებში მოაქცია.

აღსანიშნავია, რომ ბასკების მიერ შექმნილ მცენარეთა უძველეს სიმბოლურ-გრაფიკულ გამოსახულებებს შორის ვხვდებით ყურძნის მტევნისმაგვარ გრაფიკულ სიმბოლოს¹.

ვაზის მერქანს ძველად სამშენებლო მასალადაც იყენებდნენ. განსაკუთრებით მიღებული იყო ვაზის მერქანი საეკლესიო მშენებლობაში. ამის თაობაზე პლინიუს მცირე რამდენიმე საგულისხმო ცნობას გვაწვდის. მეტაპონში იუნონის ტაძარი ვაზის ხის სვეტებზე ყოფილა დაყრდნობილი. ახლაც, ამბობს პლინიუსი, ეფესოს დიანის ტაძრის სახურავზე კვიპროსის ვაზის მთლიანი ხისაგან გამოყვანილი კიბით ადიან ხოლმეო. იგი ამასთანავე გვაუწყებს, რომ ქ. პოპულონიუმში ვაზის ერთი ხისაგან გამოკვეთილი იუპიტერის ქანდაკების ნახვა შეიძლება, რომელიც საუკუნეთა განმავლობაში დაუზიანებელიაო. რომაელი ბუნებისმეტყველის აზრით, ვაზის დიდ ღირსებას ისიც წარმოადგენს, რომ საერთოდ, არც ერთ სხვა ხეს ვაზივით გამძლეობა არა აქვს².

ძველად, საქართველოში, ვაზს ფიცრებად თლიდნენ და სამშენებლო მასალად იყენებდნენ. დათლილი ვაზის ფიცრებისაგან დაუმზადებიათ XII საუკუნეში გელათის მონასტრის კარები. ასევე ვაზისაგან იყო დამზადებული მღვიმევისა (ჭიათურის ახლოს) და ქორუბნის (საჯავახოს ქვემოთ) მონასტერთა კარები³.

საინტერესო ცნობას გვაწვდის ი. სტოვბუნი იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში მოზარდი ვაზის შესახებ: „ჯვრის მონასტრის კარებში შემოსულს პირველი ხვდებოდა ძველი, ტან-

¹ Arte popular vasco, San Sebastian, 1977, გვ. 200.

² ი. ვ. ჯავახიშვილი, საქართველოს ეკონომიკური ისტორია, ტფ., 1935, ტ. II, გვ. 385.

³ კ. მთღეპაძე, მელვინეობა, 1931, გვ. 7.

მსხვილი ვაზი და მისი ლერწებით შეკრული საგრილბულო.
ასეთს იერუსალიმის სხვა ტაძრებში არ შევხვდრივარ. ესეც,
აღბათ, მისი ერთ-ერთი ქართული ნიშანია¹.
ეროვნული
განჯირობება

აღბათ, გარკვეული სიმბოლური მნიშვნელობა უნდა ჰქონოდა მიცვალებულის დაწვენას ვაზის წალმის ნაფენზე. ნასტაკისის ველზე ქვის ფილებით ნაშენები ადრეფეოდალური ხანის სამარხში, რომელიც ახალი წელთაღრიცხვით VI საუკუნეს ეკუთვნის, მიცვალებული დასვენებული იყო წალმის ნაფენზე. უნდა ვივარაუდოთ, რომ მიცვალებულის საქმიანობა მევენახეობა-მეღვინეობასთან იყო დაკავშირებული.

თვალი რომ გავადევნოთ უძველეს ცივილიზებულ ხალხთა პოეზიაში ვაზისა და ღვინის სიმბოლური გააზრებისა და გამონატვის ფორმებს, საოცარ სიანლოვესა და მსგავსებას აღმოვაჩინებთ მითოლოგიური აზროვნების ცალკეულ ფორმებთან. ეს არც არის მოულოდნელი. პოეტური აზროვნება მითოლოგიური სამყაროთი იკვებებოდა და ფაქტიურად წარმოადგენდა მითოლოგიური მსოფლმხედველობის სუბიექტურ, რელიგიურ-ინტუიციურ გამოვლენასა და წარმოჩენას.

საზოგადოდ, ვაზისა და ღვინის ღვთაება მორწმუნე ხალხში გაცნობიერებული იყო, როგორც თავისუფალი ნების, ყოველგვარ ჩარჩოებთან შეუგუებლობის, მებრძოლი და დაუმორჩალებელი სულის ცნება. ამგვარი გაგება გარკვეულწილად აისახა პოეტურ აზროვნებაშიც. პოეტური, უყალიბო და უჯებირო სული ღვინოში ღვთიურ, სიმბოლურ გააზრებას ეძიებდა და დადადისის აღსავლენად სახოტბო ფორმასაც შესაფერის ელფერს ანიჭებდა.

ნათქვამის ნათელი დადასტურებაა სუფისტური დოგმებით დამძიმებულ ისლამურ სამყაროში ნათლის სვეტივით აღმობრწყინებული რუდაქის, ჰაფეზის, აბუ ნუვასის, ომარ ხაიამის პრეტესტანტული პოეტური ხმები, როგორც ადამიანის რელიგიურ ჩარჩოებთან (და, საზოგადოდ, ყოველგვარ ჩარჩოებთან) შეუგუებლობისა და თავისუფლებისაკენ სწრაფვის მარადიული სიმბოლო.

ისლამის რჯულმა თუმც ეს ღვინო მკაცრად აკრძალა,
სვი და ნუ დარდობ, თვით ისლამის რჯული სად არის?

ან კიდევ:

¹ ი. ს ტ ო ვ ბ უ ნ ი, შოთა რუსთაველის ფრესკა, თბ., 1981, გვ. 33.

თმარ ხაიამის ეს ღაღადისი, შესაძლოა, ქვეყნის მთლიანად, გენისეული გამოძახილი იყოს იმ ეპოქათა, როცა მისი წინაპრული წინაპრები ვაზის კულტურაში უზენაესის ძალის გამოხატვას ხედავდნენ და ღვინოს ღვთიურ სითხედ მიიჩნევდნენ. თითქოს იღვიძებს ის უძველესი გენი, რომელიც ესოდენ მრისხანედ და საუკუნოდ ჩაჰკლა სუფისტურმა ისლამურმა მახვილმა. „ვაზის ასულის“ საკუთარ ღვთაებად გამოცხადება იმ სისხლსავსე და ნაყოფიერი ცხოვრების აღიარებაა (სუფისტურ ისლამთან დაპირისპირებით), რომლის სიმბოლოდაც მიიჩნევდნენ უძველესი ხალხები ვაზსა და ღვინოს.

განა მევენახე-მეღვინის ფსიქოლოგიური სამყარო არ შეიგრძნობა აბუ ნუვასის პოეტურ აზროვნებაში, მიუხედავად იმისა, რომ მისი საცხოვრისი ვაზებანხილ მიწაზე მდებარეობს და ცას კი გამაყრუებელი ისლამური ბაიათი სწვდება?:

როცა მოკვდები ვაზის ძირში დამასაფლავე,
რომ ჩემმა ძვლებმა შეისრუტოს ამ ღვთაებრივ ფესვების წვენი.

როცა უძველეს ხალხთა პოეტურ აზროვნებაში ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკის შესახებ ვმსჯელობთ, გონების თვალი მაინც შუამდინარული მითოლოგიისაკენ მიისწრაფვის, ვინაიდან სწორედ აქედან იღებს სათავეს შემდგომში ბიბლიური, ანტიკური, მთელს ეგეოსურ სამყაროსა და ძველ აღმოსავლეთში სხვადასხვა დროს, სხვადასხვა ფორმით გამოვლენილი მითოლოგიური თუ პოეტური სახეები.

დრონი მეფობდნენ, ისტორიის ასპარეზზე ხალხები და კულტურები ერთმანეთს ენაცვლებოდა, მაგრამ ვაზისა და ღვინის სიმბოლიკა მითოლოგიასა და პოეზიაში მაინც უცვლელი რჩებოდა თავისი არსითა და თემატიკით, სხვადასხვა იყო მხოლოდ მისი გამოვლენის ფორმები.

მარადიული გაზაფხულის, მარადიული აღორძინების თემა ჯერ კიდევ უძველესი ცივილიზებული მსოფლიოს მამოძრავებელსა და სულიერ საზრდოს წარმოადგენდა.

საოცარი, მარადიული ფერებით სავსე სამყარო იშლება მკითხველის თვალწინ ძველი ჩინური, სპარსული, ბერძნული, იაპონური, ვიეტნამური, კორეული პოეზიის გაცნობისას...

ალეგასტრზე შესრულებულ
ლი რელიეფი ნინეიდას.
ძე. წ. 660 წ. ბრიტანეთის
მუზეუმი. ლონდონი.

XI. ასურელთა მეფე ასურ-
რბანიდელი თაგის მეულ-
ღესთან ერთად ჯაზის თა-
ლარში გამართულ ნადიშზე.

საქართველოს
მეცნიერებათა
აკადემიის
ბიბლიოთეკა

ქიდან, დაბლოებით 660
წ. ძვ. წ. ბრეტანეთის მუ-
ზეუმი, ლონდონი

XII. ხედი და ქვ. ლომები
მსმლითი კვანძის ქოშო.
ასურული რელიეფი ჩინი.

გაზაფხული — ბუნების გაღვიძების ხანა, ყვავილები, მწვანე მთლი, მეგობარი, სატრფო, ლექსთა კრებული, მთვლიანი ღამე და... ღვინო — ამ უფაქიზესი და ულამაზესი სამყაროს ერთ თაიგულად შემკვრელი, შთაგონებისა და პოეტური ტაზის წყაროსთვალვი, ადამიანთა შორის ძმობისა და მეგობრობის მარადიული ცეცხლის გამღვივებელი...

ღვინოს როგორ დაღვევდა უმეგობროდ, ულექსოდ, უსატრფოდ ჩინელი ან ქართველი, ებრაელი ან ბერძენი, სპარსელი ან ეგვიპტელი, როგორ დაილოცებოდა ისე, რომ ლექსთა კრებული არ გადაეშალა და არ ჩაერთმა უზენაესისა და მზის, მიწისა და ცის, მეგობრისა და სატრფოს, ხვალისდელი დღისა და ბარაქის სადიდებელი...

ერთი მზე უნათებდა და ათბობდა ბაბილონელსა და ჩინელს, ეგვიპტელსა და კორეელს, ბერძენსა და არაბს, ქართველსა და ინდოელს, მთვარეც ერთი ჰყავდათ ღამეული ზმანებებისა და იდუმალი ტრფიალის თანამზრახველად, ოცნებების სასპარეზოდ, ლხინის თანამეინახედა და ლექსის მეგობრად...

სივრცისა და დროის სამანები აშორებდათ ურთიერთს, მაგრამ პოეტური გულისთქმა მაინც ტყუპისცალივით მსგავსი ჰქონდათ ერთი მზის ქვეშ დაბადებულებს...

მარადიული, კეთილშობილური და უწმინდესია ადამიანის განწყობა ვაზისადმი. არათუ წარსულ საუკუნეებში, დღესაც ვაზი პოეტური შთაგონების დაუშრეტელი წყაროა.

„ვაზო, შვილივით ნაზარდო“, აგრე უბრალოდ უთქვამს ქართველ პოეტს მევენახის გულისნადები და ამ უბრალო თქმაში მთელი თავისი მდიდარი სული და გული ჩაუქსოვია...

ვაზის კულტურამ მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოახდინა მევენახის, როგორც მიწათმოქმედი კაცის, მსოფლმხედველობასა და სულიერ სამყაროზე, მისი რელიგიურ-მითოლოგიური და პოეტური აზროვნების ჩამოყალიბებაზე...

მევენახის, ფრანგი იქნება თუ უნგრელი, ქართველი თუ ბულგარელი, ბერძენი თუ რუმინელი, გაუთვითცნობიერებელი პოეტური სული თავის თავს ვაზისადმი, ამ უწმინდესი მცენარისადმი ფანტიკურ სიყვარულსა და ერთგულებაში ამჟღავნებს... დააკვირდით მევენახის შრომას, მის სულშიც ჩაიხე-

დეთ და თქვენ თავად იგრძნობთ ამ დაფარული, გამოუქმელო პოეტური ენერჯის სითბოს...

ქართველ კაცს დასაბამიდან დაჰყოლია უნარი განსაკუთრებულად, სხვათაგან გამორჩევით გამოეთქვა ყოველივე — ლხინი თუ დატირება, სიყვარული თუ სიძულვილი, თავისი წილხვედრი მიწისა და ცის ტრფიალი, განსაკუთრებით კი ვაზის სიყვარული, ფანატიზმით აღსავსე ტრფიალი ვაზისა... ქართველი მევენახის მიმართება ვაზისადმი მიწიერი, სისხლსავსე პოეზიით არის აღსავსე და აგრე მოდის დასაბამიდან...

ვაზი ქართველი კაცის სულიერ სფეროში ისე ძლიერად არის ჩაზრდილი და გახარებული, რომ შეუძლებელიც კია წარმოვიდგინოთ იგი ვაზის გარეშე; ვაზი ხომ ქართველი კაცის ხორცისა და სულის ნაწილია.

ვაზი ქართველი კაცისთვის ერთვნიული დამოუკიდებლობისა და თავისთავადობის, მისი სულიერი მრწამსის განმსაზღვრელი უდიდესი ფაქტორთაგანი იყო და არის. ვაზის დაკარგვით ქართველი კაცი ერთვნიულ სახესაც დაკარგავდა და წაიშლებოდა. ეს კარგად ესმოდა თავადაც და ამიტომაცაა ქართველი ხალხის არსებობის მთელი ისტორია ვაზისა და სამშობლოსთვის თავგანწირული ბრძოლის ისტორია.

ვაზი ქართველი კაცისთვის ერის სიმბოლოა, გულზე სატარებელი თვალისჩინია:

ქართლ-კახეთი ლეგენდაა,
იმერეთი — ზღაპარი,
სამეგრელო ოცნებაა — გაფრენილი ფაფარი,
გურია კი სიმღერაა, ხოლო რაჭა — სიზმარი,
ყველა ერთად — ვენახია ჩვენი დასაფიცარი.

(შოთა ნიშინიანძე)

ქართველი პოეტი ძლიერი, ერთვნიული ფესვებით არის დაკავშირებული წარსულთან, მისი პოეტური შთაგონება წინაპართა მითოლოგიური აზროვნების სიღრმეებიდან საზრდოობს, მაგრამ ამავე დროს საოცრად თანადროული და ერთვნიულია მისი ღალადისი... ვაზის სამშობლოს ცნებად ვასიმბოლოება ერთდროულად უძველესიც არის და თანამედროვეც. იგი ვაზივით და სამშობლოსავით მარადიულ კატეგორიადაა ქცეული...

შენ ხარ ვენახი, მზის ფსალმუნიდან
და თქმულებიდან ლერწებნაყარი,
ბიბლიას ვავლი თუ გაუვიდა,
შენ, ახალ რწმენას, თავზე დაგხარით.
შენ ხარ ვენახი, შენ ხარ ნუგეში,
ვაშის ვენახი და ქვის ვენახი,
მადლი შენს ძირებს, სათოფურებში
და სიმღერებში რომ შეგვენახე.
შენ ხარ ვენახი მტრის დარბეული,
წიგნის ვენახი და ხმლის ვენახი,
მადლობა შენდა, შე კურთხეულო,
ასე ჯანმრთელად რომ შეგვიწახე.
შენ ხარ ვენახი ამოხეთქილი
ჩვენი სულიდან,
ძვლიდან,
ხორციდან,
დაგბედებია ჭამი კეთილი,
ქართული ჯიში რომ აღორძინდა.
ბედი შექმნილი ჩალისფერ დროშით
და ნინოს თმებით შეკრულ ვაზიდან,
ხალხის მარჯვენამ ახლანდელ დროში
უფრო და უფრო მაღლა აზიდა.
მხარში ვუდგივართ შენს ძლიერებას
საქმით,
ოცნებით
და სტრიქონებით.
რად გვინდა მეტი ბედნიერება —
შენ ხარ ვენახი, ჩვენ — ჭიგოები...

(შოთა ნიშნიაანიძე)

ეს ღაღადისი ფესვებლთნიერი და საუკუნეთა ბედუკულ-
მართობაში ჭაბუკად გამოვლილი მევენახე ქართველი ხალხის
გულისთქმაა.

„ვაზო, შვილიშვიდი ნაზარდო...“

ხილთა ქება ბევრი თქმულა
და ჩვენამდე დაწერილა,
მაგრამ საქართველოს მიწა
რადგან საზრედ გაჩენილა,
პირველ ყოვლის ყურძენს ვაქებ,
იმას ვენაცვალე ძირში,
უნდა ვაქო ქართულ ვაზის
ყველა, სუთასივე ჯიში...
მაშ, დიდება ძველო ვაზო,
სიხარულო აწინდელი:
საჩინოვ და საფერავო,
ძელშავო და რქაწითელი!
კრახუნავ და თჯალეშო,
ჩხავერო და იზაბელავ,
შაბიამნით გალუმბულთ
საქართველოს ცისა ფერად...
მიყვარს ჩხაზე მარცვლის შეცლა,
მწიფე ზვრებში ხეტიალი:
აქეთ — ყიფიანის შავი,
იქით —
თეთრა ცხვედიანის.

და ვიგონებ ხალხურ ლექსებს
და ყურს ვუგდებ ოქროს ფუტკარს,
რაც ყურძენზე ლექსი თქმულა
და რაც ყურძენს ლექსი უთქვამს:
„ყურძენმა თქვა: მეც ხილი ვარ,
სექტემბერში მეც მწიფე ვარ,
თუმცა ფენმოგრებილი ვარ,
ყველა ხილის ხელმწიფე ვარ!
ვამშვენებდი ღვინს და ქორწილს,
ტურფა საქართველოს მთა-ბარს:
აქეთ — სამეუფო ტრაპეზს
იქეთ — გლეხიკაცის ტაბლას!
დასტოვებდა ზვარს და კერას,
მიდიოდა გლეხი ლაშქრად,
მეომარს და მევენახეს
რა მიჰქონდა მსუბუქ საგზლად?
ბრძოლასა და ბრძოლას შუა,
ჭამისათვის თუ გცხელაო,
მოიხზრიკე ტკბილი კვერი,
ჩამიჩი და ჩურჩხელაო!“...
პირველ ყოვლის ყურძენს ვაქებ —
იმას ვენაცვალე ძირში —
ერთად ვაქეთ ქართულ ვაზის
ყველა ხუთასივე ჯიში.
მაშ, დიდება, ძველო ვაზო,
სიხარულო აწინდელო —
ხარისთვალავ, ბუდეშურო,
ძელშავო და რქაწითელო,
კრახუნავ და ოჯალეშო,
ჩხავერო და იზაბელავ,
შაბიამნით გალუმბულო
საქართველოს ცისა ფერად,
იღორძინე, იდიადე,
იძლიერე აწ და მარად
საქართველოს სასახელოდ!
საქართველოს გასახარად!

ვაზის ჭირიმე, ვაზისა,
 უფლისგან კურთხეულისა,
 წითელი ღვინის დედაა,
 გამხარებელი გულისა!..
 ვაზო, შვილივით ნაზარდო,
 ულვაშებ გადგიგრენია,
 ჩაჰკონებიხარ ჭიგოსა,
 შუაზე გადგიტენია...
 თუ დაგიზურგავს ყურძნითა,
 ვერ გაუძლია ბეჩავსა...
 რად არ ამკიდე, ვზიდავდი,
 არ დავზოგავდი მე თავსა!...
 ჭირიმე შენი ფესვისა,
 მოვკვდები მე შენს ძირშია,
 შენით ვარ მხნე და გულადი,
 იმედით გასაჭირშია!
 შენი ზედაშის მაღლს ვფიცავ,
 შენ არ მოგაკლო ბარია,
 გაგსხლა, შაგყელო, გაგთოხნო,
 არც კი ჩნდეს მონათხარია;
 გაგფურჩქნო, გაგალამაზო,
 როგორც რომ პატარძალია,
 აღარ დავზოგო მე შენთვის
 ჩემი ღონე და ძალია...
 ვაზის ჭირიმე, ვაზისა,
 უფლისგან კურთხეულისა,
 წითელი ღვინის დედაა,
 გამხარებელი გულისა ...

რ ა ფ ი ე ლ ე რ ი ს თ ა ე უ

საინტერესოა, რომ:

1980 წლის მონაცემებით, საქართველოში იყო 147 ათასი ჰა
 სავენახე ფართობი, აქედან მსხმოიარე — 112 ათასი ჰა; 1980

წლის 1 აპრილისთვის გამომუშავებული იყო 39,943 ათასი
დალ ღვინომასალა, წლის ბოლოსათვის კი ღვინო — 21,556
ათასი დალ, შამპანური — 13,445 ათასი ბოთლი, 1784 ათასი
დალ კონიაკი.

1980 წლისათვის ვენახს მსოფლიოში 10 მლნ ჰექტარამდე
ფართობი ეჭირა. ევროპის წილად მოდიოდა მთელი ფართო-
ბის 72,6% (საბჭოთა კავშირში — 13,5%), აზიისა — 14,62%,
ამერიკისა — 7,72%, აფრიკისა — 4,31%, ავსტრალიისა და
ოკეანეთის ქვეყნების წილად — 0,75%.

ევროპაში ყველაზე მეტი სავენახე ფართობი ჰქონდა ესპა-
ნეთს — 1 678 ათასი ჰა, შემდეგ იტალიას — 1 377 ათასი ჰა,
საფრანგეთს — 1 194 ათასი ჰა, საბჭოთა კავშირს — 1 323 ათა-
სი ჰა.

ესპანეთში მოიკრიფა 65 377 ათასი ცენტნერი ყურძენი,
იტალიაში — 130 805 ათასი ცენტნერი, საფრანგეთში — 89 110
ათასი ცენტნერი, საბჭოთა კავშირში — 66 270 ათასი ცენტ-
ნერი.

მსოფლიოში პირველი ადგილი ყურძნის ღვინის წარმოე-
ბის მხრივ, 1980 წლის მონაცემებით, იტალიას უკავია. აქ
გამომუშავებული იყო 84 750 ათასი ჰექტოლიტრი ღვინო, საფ-
რანგეთში — 69 203 ათასი ჰექტოლიტრი, ესპანეთში — 43 519
ათასი ჰექტოლიტრი, საბჭოთა კავშირში — 32 248 ათასი ჰექ-
ტოლიტრი, არგენტინაში — 24 052 ათასი ჰექტოლიტრი.

იტალიაში მთელი წლის განმავლობაში მოხმარებული
ღვინის რაოდენობა შეადგენდა 53 მლნ ჰექტოლიტრს, საფ-
რანგეთში — 51 მლნ ჰექტოლიტრს, ესპანეთში — 23 952 ათას
ჰექტოლიტრს, საბჭოთა კავშირში — 38 მლნ ჰექტოლიტრს,
არგენტინაში — 21 072 ათას ჰექტოლიტრს.

ვაზო,
ლაშაზო,
ფესვო
ნაკურთხო,
ვაზო,
ქართველი კაცის დიდებაჲ,

ფერით ზურმუხტო,
ბარაქით უხვო,
შენით სამშობლო ხარობს, ირთვება.
ვაზო

ქალწულო,
დალაღდაწნულო,
ვაზო

შენს გამო არ ვართ მოცლილი...
შემოდგომაზე,

გვითხარ, ასულო,
რთველი არის თუ შენი ქორწილი?!
ოჯახს დოვლათად დაებედები,
ყველა დაგხარის,
თავზე გეველება.

ნერგო კეთილო
ქართულ ედემის,
გუნდი ვარსკვლავთა
გშვენის მტევნებად.
ვაზო, მცხეთაში ჯვარად შეკრულო,
ლერწო,

ქალწულის თმებით გამოთბარო,
შენით ჩუქურთმა არის შემკული
წრომს

თუ
გუდარეხს,
გარეჯს,
სამთავროს...

ვაზო,
ვართ შენით წელგამართული,
ლხინში ამაყად თასი გვიბყრია.

ვით არ დალოცონ
ვაზი ქართული
იქ, სადაც ღვინის ქებას იტყვიან.
მინდორზე,
სერზე

თუ მთის კალთაზე,
ყველგან სიცოცხლის შუქად შრიალებ,

წყართვე დოვლათის,
ლხინის სათავევ,
მზით ავსებ გულებს,
როგორც ფიალებს.

ნაზო

ქალწულო,
დაღალდაწულო,
ვაზო,
შენს გამო არ ვართ მოცლილი,
შემოდგომაზე,
კვითხარ ასულო,
რთველი არის თუ შენი ქორწილი?...

იოსებ ნონეშვილი

ჰაერიდან, წყლიდან,
შუქის ციმციმიდან,
რა განგებამ შეგქმნა
ჩვენდა სიხარულად?
დღეთა მთელი სუნთქვა,
მიწის მთელი მადლი,
ამ ქარვისფერ მარცვლის
გულში მიმალულა.
მასში ზღვა მღელვარებს,
მასში შუქი ბრწყინავს,
მასში ოცნებათა ლაქვარდები ჩანან,
დაელოცოს ხელი მევენახეს, ვინაც
ეს მზე მიწის მკერდზე
ჩვენთვის მოიყვანა!

თემურ ყულ უმეტალიაძე

საქართველოში სოფლის მეურნეობის, კერძოდ, მევენახეობის მაღალ და დიდ კულტურაზე ისიც ლაპარაკობს, რომ ჩვენს ძველ მეურნეს გამოყენების შესაძლებლობის მიხედვით

მიწის ფართობი მკვეთრად ჰქონდა დახარისხებული. მაშინ-
დედულში გამოყოფილი და გამორჩეული იყო სახნავი, ბაკ-
ნახე, საბოსტნე, საწალკოტე, საიონჯე, საბამბე, საფინიქსი, სა-
წყავი და ურწყავი და სხვ. სახნავთა გვერდით ძველ სიგელ-
გუჯრებში „სავენახე“, „საზვრე“, „ნაზვრევი“ ან „ნავენახარი“
უეჭველად ცალკეა მოხსენიებული.

სავენახე ადგილი უნდა ყოფილიყო მზით კარგად განათე-
ბული, პოხიერი, ქარისაგან დაცული, მარჯვე მისადგომი,
საურმე გზის მქონე. ზვარი სიტყვა მზვარესაგანაა წარმოშო-
ბილი, მზვარე ხომ განათებული სამხრეთისაკენ მიქცეული
ფერდობია. სულხან-საბა ორბელიანი „მზვარეს“ ასე განმარ-
ტავს — „ადგილი მზის მდეგი“.

ვინ არ იცის, რომ ყურძენს მზე უყვარს; ყურძენი დამკრა-
ხული უნდა იყოს და მაშინ მისგან დაწურული ღვინო მაგარი,
გემოიანი და სურნელოვანი დგება. მზვარე ადგილას დამწიფე-
ბულ ყურძნის წვენში შაქარი ყოველთვის 15—20% -ზე მეტია.

სწორედ ამიტომ იყო, ჩვენში ვენახები, ჩვეულებრივად,
მზით განათებულ მთის ფერდობებზე შენდებოდა.

კახური განთქმული ღვინოები: კარდანახული, გურჯაანუ-
ლი, მუკუზნური, ანაგური, წინანდლური და სხვ. მთის ფერ-
დობებზე გაშენებული ვენახის ღვინოებია; ქართლის: მუხრან-
ული, ატენური, მეჯვრისხეული და სხვა მთის ფერდობთა
ვენახის ღვინოებია, ასევეა სვირული, ობჩური, ტვიშური,
ხვანჭკარული და სხვ.

იმავე კახეთში ვაკე ადგილას ღვინო ბლანტე და ძელგია;
ქართლის ვაკის ღვინოები თხელია, წყალწყალა, სურნელებს
მოკლებული, მაშინ როდესაც მთის ფერდობზე გაშენებული
ვენახის ღვინო ცქრიალაა, წმინდა, სურნელოვანი, ბუკეტიანი
და გემრიელი.

კახური, ტიპური ღვინოები დგება 400—450—750 მ სიმაღ-
ლეთა შუა მოქცეულ მიწებზე, რომლებიც მზვარე, განათებულ
მთის ფერდობებზეა მოქცეული; სადაც ნიადაგი ძირითადად
შექმნილია მდინარის მიერ გამონატანი პროდუქტების კონუ-
სებზე და ნიადაგში ზედმეტი წყალი არ დგება, ადვილად
იწრიტება, ნიადაგის შემადგენლობაში კირი შეზავებულია.

ასევე, გარე კახეთში კარგი ღვინო დგება გომბორის ქედის
სამხრეთ კალთებზე, 500—700 მეტრის სიმაღლეზე მოქცეულ

ფერდობებზე (კაკაბეთი — მანავი — საგარეჯო — ნინოწმინდა —
ხაშმი). მდინარე ივრის პირას მოსული ღვინო თავისი სუბი-
სებით ბევრად ჩამორჩება მანავ-საგარეჯოს ღვინოებს. ასევე,
ქართლში საუკეთესო ღვინის რაიონებია ე. წ. გვერდისპირი —
წილკანი — ვაზისუბანი (დამპალი), ქსოვრისი — თეზი — ოკამი,
ხურვალეთი — კირბალი, მეჯვრისხევი — ფლავისმანი და სხვ.

ზემო იმერეთის სვირული ტიპის ღვინო დგება 125-დან
450 მ სიმაღლემდე მდებარე მთისწინა კალთებზე (ვანის, მაია-
კოვსკის, ზესტაფონის, ხარაგაულის რაიონები), რიონისა და
ყვირილის ჭალის ვენახები კი ნაკლები ღირსების ღვინოს
იძლევა.

ნიკო კეცხოველი,
მაქსიმე რამიშვილი,
დიმიტრი ტაბიძე

ბ ა ბ ი ლ ო, სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით,
მალღარი ვენახია. ძველად მალღარი ვაზი გავრცელებული
იყო როგორც დასავლეთ, ისე აღმოსავლეთ საქართველოში.
ქართლ-კახეთში XIX საუკუნემდე იყო შემორჩენილი, იმე-
რეთსა და გურია-სამეგრელოში კი კარ-მიდამოს დღესაც
ამშვენებს ხეზე გაშვებული ვაზი.

მოიხსენ ევ მწვანე მანდილი,
ბაბილო, მალღარო ვენახო,
ხანდახან მომივლის წადილი...
იქნებ, ვერასოდეს ვერ გნახო.
რა ეშხით იყავი მორთული,
რა გესხა ბაბილო ყელამდე,
ადესა თუ მუჯურეთული —
მკერდზე მარჯნებად რომ ელავდნენ.
იმ სიოს მაგივრად ვინ დაქრის,
ვინ დაქრის ბარდებში წყევლითა,
სად გაქრი წამწამო მინანქრის,
სად გაქრი საკოცნელ ცრემლითა.

წყვედიადშიც ბრილიანტს აფრქვევდი —
მინდა ხელისგული შეგახო,
მეც ერთხელ შენსავით გავქრები,
ბაბილო, მაღლარო ვენახო.

ჯ ა ნ ს უ ლ ნ ა რ კ ვ ი ა ნ ი

ვაზი ერთ-ერთი ყველაზე მეტად შრომატევადი კულტურაა. მევენახისაგან დიდ ყურადღებასა და სიფაქიზეს თხოულობს. თოვლის საფარი ჯერ კიდევ არ შეშრობია მიწის გულს და ვაზი კი მევენახეს უხმობს, მისი მაღლიანი მარჯვენის სითბოს შეჩვეული... ხოლო ვიდრე კვირტი გაიღვიძებდეს, გასხვლის მოლოდინშია ვაზი, სხვლის დრო გაზაფხულია, ვიდრე წვენი ამოძრავდებადეს. დროულად გასხლულმა ვაზმა ტირილი არ იცის და ყინვაც ვერაფერს აკლებს.

ახალგაღვიძებულ ვაზს კი დღენიადაგ ზრუნვა და ფუსფუსი სჭირია. ბარვა და აკვრა, თოხნა და გაფურჩვნა-ახვევა, წამლობა და ცის გახსნა, რწყვა და გამოხშირვა.

ძველად, თუ ოჯახს მუშახელი აკლდა ან დიდი ზვარი ჰქონდა, „მეშველს“ მოიწვევდა. მეშველის რაოდენობა ვენახის სიდიდის მიხედვით ისაზღვრებოდა. ჩვეულებრივ, ახლო მეზობლებს იხმარდნენ. მთოხნავენს ხელმძღვანელობდა „მესრიელე“ (მესვეური) — კარგი მთოხნავი, მომღერალი და ენამახვილი ვაჟკაცი... იგი მუდამ ნაპირას იდგა და ცდილობდა სრიელი სწორად „რალდარტყმულივით“ აეყვანა, დროულად არჩევდა „საყენებლებს“, იცავდა მუშაობისა და დასვენების ხანგრძლივობას, თან მოსწრებული ხუმრობით მთოხნავენს ართობდა, დროდადრო ომახიან ორბირულ „მუშურს“ წამოიწყებდა და მძიმე შრომას აიოლებდა...

მზე როცა „სამზიანოზე“ შედგებოდა, უკვე სადილობა იყო. სადილი ქალებს ვენახში მოჰქონდათ. სუფრას მესრიელე განაგებდა, მუშებს იმდენ ღვინოს შეასმევდა, რომ ხალისზე მოეყვანა. მზის გადახრისას ისამხრებდნენ, ხოლო საღამოთი

დიდი ლხინი იმართებოდა. რაგინდ ღარიბი თჯახი არ უნდა ყოფილიყო, მეშველისთვის მაინც კარგ „სამაინძლოს“ გამართავდა.

ერქონული
გენგულიქუქა
ლევან შერშიძე

დაიცა, მივალს გრილოში, ჯამი დარიგდეს თიხისა, ვენახის სათოხნელადა გული დამიწყებს ღიღინსა, დავკრათ და მიწა ვაბრუნოთ, როგორც ნანგრევი ციხისა. დასხდნენ და ღვინო დაასხეს, მოსდევს სხვაც სხვილი ჯამითა, ერთმანეთს ეუბნებიან: ასე აივსე ჯანითა.

ხ ა ლ ხ უ რ ი

საქართველოში ვაზის ჯიშთა მრავალსახეობიდან შერჩეულია 16 ძვირფასი სამრეწველო ვაზის ჯიში, რომლებსაც უკავია საქართველოს ვენახების 76%. ეს ჯიშებია: რქაწითელი, საფერავი, მწვანე, ცოლიკოური, ციცქა, კაბერნე, ჩინური, გორული მწვანე, ალიგოტე, ალექსანდროული, ოჯალეში, უსახელოური, ჩხავერი, პინო, კრახუნა, ხიხვი.

კახეთში ვენახების უდიდესი ნაწილი უკავია რქაწითელს, საფერავს, მწვანეს, კაბერნესა და ხიხვს. მათ შორის კი რქაწითელი ყველაზე მეტ ფართობზეა გაშენებული.

ქართლსა და სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიურ ოლქში ადგილობრივი ვაზის ჯიშებიდან აღსანიშნავია: ჩინური, გორული მწვანე, ჯვარი, ჭყაპა, ქიშური, ადრეული, ბუხა და სხვები. სხვა რაიონის ვაზის ჯიშებიდან აღსანიშნავია რქაწითელი, ალიგოტე, პინო შავი.

იმერეთში ფართოდაა გავრცელებული ცოლიკოური, ციცქა, დონდღლაბი, რკო, ძელშავი, მაჩანოური საფერე, ქვიშხური (გორული მწვანე), მგალობლიშვილი, ალიგოტე, ოცხანური საფერე, პინო შავი, კრახუნა, თეთრი კაპისტონი, ვანის ჩხავერი, კუნძა, რქაწითელი, საფერავი, შარდონე და სხვ.

იმერეთის ჯიშებიდან გამოირჩევა ცოლიკოური. იგი უნივერსალური ჯიში გახდა და ფართოდ გავრცელდა მთელ დასავლეთ საქართველოში.

რაჭა-ლეჩხუმში პირველი ადგილი ფართობის სიდიდით მიხედვით უკავია ცოლიკოურსა და ალექსანდროულს. მათ მოსდევს წულუკიძის თეთრა, გორული მწვანე, რაჭულა მწვანე, ძელშავი, ორბელური, საფერავი, რქაწითელი, უსახელოური, შავი კაპისტონი, მუჯურეთული, ცხვედიანის თეთრა, რკო, ციცქა, დონდღლაბი, მაჩანოური საფერე, მგალობლიშვილი, ალიგოტე.

სამეგრელოში ვენახების მთელი ფართობის 93% ცოლიკოურს უკავია, მას მოსდევს ოჯალეში, ციცქა, კრახუნა, საფერავი, ალექსანდროული, ძელშავი, იზაბელა და სხვა ჯიშები.

საჭირთა აღინიშნოს სამეგრელოს შემდეგი ჯიშები: ჭვიტილური, ჩეჭიფეში, ჩერგვალი, კოლოში, პანეში, ტორთკუნჩი, მახვატელი, დუდღუში, საკუმა, გრეხი, დედოფლის კითო, ვერნახი, პუმპულა, ზერდავი, ჩეში და სხვ.

აფხაზეთში ვენახების მთელი ფართობის 84% ცოლიკოურს უკავია, დანარჩენი — ჩხავერს, ოჯალეშს, საფერავს, რქაწითელს, ალექსანდროულს, ციცქას, წულუკიძის თეთრას. აფხაზეთის ჯიშებიდან აღსანიშნავია ძველთაგანვე ცნობილი მაღალხარისხოვანი ადგილობრივი ჯიშები: ამლახუ, ავასირხვა, აშულაჟი, აუნვატა, ალბიჟი და სხვ.

აჭარა და გურია მდიდარია ვაზის ჯიშებით. მათ ფორმათა წარმოშობის საერთო კერა აქვთ. ვენახების მთელი ფართობის 93% ცოლიკოურს უკავია, შემდეგ — ჩხავერს, ციცქას, მგალობლიშვილს, ოჯალეშს, საფერავს, ოცხანურ საფერეს, ალიგოტეს, იზაბელას, რქაწითელს და სხვა ჯიშებს. მცირედ გავრცელებული ჯიშებიდან აღვნიშნავთ ჯანს, ჭუმუტას, ანანურას, სხილათუბანს, კიკაჩას, მტევანდიდს, მტრედისფეხას, სამჩხავერას, ზენათურსა და სხვებს.

აჭარაში მთელი ფართობის 74% ცოლიკოურს უჭირავს, მას მოსდევს ალიგოტე, ჩხავერი, ციცქა, ჩინური, იზაბელა და სხვ. მცირედ გავრცელებულ ჯიშებს შორის აღსანიშნავია: ჯავახეთურა, თეთრა, მეკრენჩხი, მელიკუდა, მწვანურა, კლარჯული, საწური, შავშურა, ხალთური, ხარისთავალა, ცხენისძუბუ და სხვ.

ნიკო კეცხოველი,
მაქსიმე რამიშვილი,
დიმიტრი ტაბიძე

□

დიდი შეიქნა ჰაი და ჰუი,
აჰყვა ბუნება ჭორსა და ტყუილს,
გამოიტყუა სითბომ ფერები,
გავარდისფერდა ირგვლივ სერები,
გამოიტანა ტყემაღმა კვირტი,
გასკდა გალობით სულელი ჩიტი,
გამოიცვალა კაცმა სამოსი, —
გაზაფხულია გარეშემოში;
მხოლოდ ვენახი არ აჰყვა ტყუილს,
არ დაიჯერა ჰაი და ჰუი,
და როგორც ჭკუადამჯდარი ბრძენი,
დგას და ჭეშმარიტ გაზაფხულს ელოს!

მ უ რ მ ა ნ ჯ გ უ ბ უ რ ი ა

□

ავდგეთ სისხამზე ვენახთა ხილვად,
ვენახთ, თუ აყვავდა ვაზი, თუ იშლება კვირტები ვაზისა,
თუ ყვავის ბროწეული, იქ მოგცემ ალერსთა ჩემთა.

ქ ე ბ ა თ ა - ქ ე ბ ა

□

ამწვანდა მთები,
ტყე და მინდვრები,
ათასფრად ჰყვავის
ბაღი და ზვრები.

ტყემ მოისხა ფოთოლი,
აგერ, მერცხალი ჭყვივის,
ბაღში ვაზი თბოლი,
მეტის ლხენითა ტირის.

ი ლ ი ა

□

ვაზმა, ვიდრე ნაყოფს მოგვცემდეს, უნდა იყვავილოს. ვაზი ივნისში ჰყვავის და როცა კი ამ დროს თავისუფლად ყოფნის ბედნიერი წუთები მომეცემა, მივდივარ ვენახში. და ვაზის ძირში მუხლჩაბრელი ხარბად ვყნოსავ ვაზის ყვავილს, შევიგრძნობ მის უნაზეს სურნელს: აი, საიდან იქმნება ღვინის არომატი!

ნ თ რ ბ ე რ ტ გ ო ტ ი

ლეღვა გამოიღო ყვავილი თვისი, ერკანულა
მეზღირთა
ყვავილი ვაზისა სურნელებით ფშვენს.

აღდექ, სატრფოვ ჩემო, მშვენიერო ჩემო

და წამოდი!

ქებათა-ქება

მოეხვია ვაზი ჭიგოს,
წამოსწია თავი,
ვითომ ცელქი გოგო იყოს,
ისე ტურფად ყვავის.
მზე აცხუნებს ოქროსფერი
მონურჩულე ვაზებს,
ესიზმრებათ ოქტომბერი —
კეკლუცებს და ნაზებს.
მზეს აგროვებს ვრცელი ზვარი
და სისხლისფერ მზის წვეს,
შემოდგომით დაგვიძახებს
და სუფრასთან გვიწვევს.

სოფრონ ბურლაკი

მადლი მიაგეთ, შვილოსან, შემოქმედს, ჯანიანი ხელ-ფეხი რომ გასხიათ, თვალის სინათლე რომ არ გაკლიათ, გულის სიმრთელე, მუხლი და მკლავი რომ გიჭრით და გარჯის უნარი რომა გაქვთ, ვაზის ყვავილობას საკუთარი თვალით რო ხედამთ.

მე არა მგონია, თუ რომელიმე ყვავილის ან ხის აყვავება იქნება ენგრე ლამაზი, მე არა მგონია, რომელიმე ვარდს უფრო საამური სუნი უდიოდეს, ვიდრე ვაზის ყვავილს, ვერცხლის ბუზმენტებსავით რომ შემოესევა ისრიმს.

XIII. არწივისთავიანი ღვ-
თაება „სიციოცხლის ხის“
წინ. ასურნასირფალ II-ის
ქალბუეს სასაბლოს რელიე-
ფის დეტალი. 823-859 წწ.
ძვ. წ.

XIV. ნეპოლური სტამნოსი, დიონისური დღესასწაულის სცენა დიონისე-დენ-დრიტის გამოსახულებით (ცენტრში). ანტიკური მხატვრული კერამიკა.

XV. ვერცხლის სასმისეები, თრიალეთი. II ათასწლეულის შუახანები.

მერმე მოდგება შემოდგომა, თქროს მტევნები დადრეკენ
ვაზის რქებს. ბოლოს თუთის ქვეშ გამართულ მარანში ლალის
ბეჭედივით აკრიალდება ქვევრის თავი.

მე არ ვიცი, თუ რამე სჯობია ამ ამბების დანახვას. დაბა-
რებული მაქვს შვილიშვილებისათვის: როცა მოვკვდები, ჩე-
მივე ხელით დარგულ ვენახში დამმარხონ, ყოველ გაზაფხულს,
ვაზის ტირილის თვეში, ჩემმა ვაზებმა დამიტირონ.

კონსტანტინე გამსახურდია

უცნაურად ყვავის ვაზი,
სილამაზე არ ჩანს ფერთა —
თუმც მტევნებში უნილავი
და ცოცხალი ძალა ფეთქავს.

ნიკოლაა გრიბაჩაძე

გული მისთვის გეხსნება, ვინც ყვავილობის ჟამს კეთილი გუ-
ლით ღვინოს მოგიძღვნის.

საუი შუ-პი

საწყენია, როცა ყვავილობის ჟამს არ თხზავენ ლექსებს და
ჯამებს ღვინით არ ავსებენ.

ვეა გუან-ფუ

საქართველოში, ამ ბატარა ქვეყანაში, უამრავი ვაზ-ყურ-
ძნის ჯიშია გამოყვანილი...

მრავალ სახელს ყურძნის ფერი აღუბეჭდავს: ბროლა,
თეთრაწმინდა, ფითრა, ღრუბელა, სანთელა, თქროყურძენი,

7. თ. ღლონტი.

ზერდაგი, მჟღია, ვარდისფერა, თავცეცხლა, წითლიანი, მურ-
წითელა, თავწითელა, მწვანურა, მწვანე, ჭრელყურძენა, იმ-
ფერი, ჭროლა, ჭვარტლა, შავყურძენა...

ზოგ სახელს — მტევან მარცვლის სიმსხო და მტევანსა
კუნძა, თავკვერი, კვირისტავა, მელისკუდა, სხვილთავა,
მტევანდიდი, კრძელმტევანა, მოკლემტევანა, მხარგრძელი,
ბუტკო, ბურძღალა, კუმსი, ფანხატა, აკიდო...

მსხვილკუმფხალა, ხარისთვალა, დევისთვალა, ჩიტისთვა-
ლა, ყორნისთვალა, ღორისთვალა, წვრილმარცვალა, რგვალ-
ყურძენა, რკო, ცხენისძუძუ, თითა, შავთხილა...

ზოგი ვაზის ლერწის ფერით გამორჩეულია: ოქროულა,
რქაწითელი, მტრედისფეხა, ძელშავი, ხემხუ...

სახელებში ყურძნის უჩვეულო ნიშან-თვისებებსაც ამოი-
კითხავთ:

მჟაველა, მწკლარტა, კვანახურა, შაბია...

კაკნატელა, კრახუნა, მახვატელი...

უწყვეტი, ყუნწმაგარი, მცვივანი, მაჭკვატური...

საკმელა, სულიანი ყურძენი...

ყურძნის შემოსვლის დროს გვამცნობს: მაისა, თიბათვის
ყურძენი, საადრიო, ადრეულა, სადადეგო...

სამეურნეო დანიშნულებას — სამაჭრია, საღვინე, საწური,
სათვალის, საფერავი, საჩურჩხლე, სამარხი, ბადაგი...

ვაზის სადაურობის მაუწყებელია: გორულა, კლარჯული,
დიღმური, თბილური, სვანური, ქართულა, აფხაზური, კახური,
მეგრელაური, საირმულა, არაგვისპირული, ცთლიკაური...

ან დ რ თ ლ ე კ ი ა შ ვ ი ლ ი

იწურება უხსოვარი ხნიდან
აქ ყურძენი, ათასობით წელია;
აქ, აზიის და ევროპის ხიდად,
საქართველო ოქროს საწნახელია!

რქაწითელი,
საფერავი,

თითა,
ბუდეშური ყვირის სიდან: — ჭიტა! —

ოჯალეში,
კაჭიჭი და
ჩხავერი,
იზაბელას მოუვლია მთა-ველი.

რკო,
დონდღლაბი,
ციცქა,
ცოლიკაური —
იმერული ზვრიდან მომდის ხმაური.
ხარისთვალა,
კაბისტონი,
კრაზუნა,
ხიხვი,
თეთრა,
ჩინური და ფრანგულა...
ამ ლექსისთვის რაც დავწერეთ, კმარა!
სხვა ასობით საკუთარი ჯიში
საქართველოს — მშვიდობაში მარად!
საქართველოს — მშვიდობაში მარად!
საქართველოს —

ქორწილსა და ღვინვით!

მ უ რ მ ა ნ ლ ე ბ ა ნ ი ძ ე

მე კარგად ვგრძნობ თავს ამ მაღლიან მიწაზე... იქ, სადაც
3000 წლის წინათ უკვე ვაზის გაშენება-მოვლას მისდევდნენ...
დიდება ვაზსა და ღვინოს, რომელიც ყველა დროის განმავლო-
ბაში ქმნიდა ადამიანისაგან მსახიობსა და ძმას თავისი მოძ-
მისთვის.

პ რ ო ტ ე ნ ი

ამ მტევანში — ღმერთის ნულს
 ღმერთში — შუქრის ნულს

გიორგი ლეონიძე

რქაწითელი ძირითადი სტანდარტული ვაზის ჯიშია, რომლისაგანაც მზადდება კახეთის სუფრის თეთრი ღვინოება. მის სამშობლოდ კახეთი ითვლება. საქართველოში რქაწითელს უკავია მთელი სავენახე ფართობის 55% -მდე. იგი გავრცელებულია საბჭოთა კავშირის მეღვინეობის თითქმის ყველა რაიონში და საბჭოთა კავშირში ვენახების ფართობის 18% უკავია.

რქაწითელი სულ უფრო მეტად იკიდებს ფეხს საზღვარგარეთის ქვეყნებში. ბულგარეთში დიდ ფართობებზეა გაშენებული ეს უნიკალური ჯიში, ხოლო ღვინო — „რქაწითელი“ საექსპორტოდ გააქვთ უცხოეთში. ამერიკის შეერთებულ შტატებში — კალიფორნიაში, რქაწითელი ათას ჰექტარზეა გაშენებული და მაღალი ხარისხის მშრალ სუფრის ღვინოს — „საბჭოთა რქაწითელს“ იძლევა.

საქართველოში რქაწითლისაგან აყენებენ თითქმის ყველა ტიპის მაღალხარისხოვან ღვინოს. საქვეყნოდაა ცნობილი რქაწითლისაგან დაყენებული სუფრის ორდინარული თუ სამარკო ღვინოები. რქაწითლისა და მწვანის კუბაჟით მზადდება „წინანდალი“, „გურჯაანი“, „ტიბაანი“, ორდინარული ღვინოები — „კახეთი“, „გარეჯი“. სუფრის ღვინოების გარდა, რქაწითლისაგან მზადდება პორტვინი, მადერა, ლიქიორული ტიპის ღვინო — „საამო“. იგი აგრეთვე ნედლეულია საქართველოს საუკეთესო კონიაკების — „ენისეელის“, „გრემის“, „საიუბილეოს“ და სხვათა მისაღებად. მისგან დამზადებულია მაღალხარისხოვანი „ხერესი“, აგრეთვე, კარგი ხარისხის სამამპანურე ღვინომასალა.

მწვანე კახეთის ადგილობრივი, ხარისხოვანი და ერთ-ერთი საუკეთესო თეთრი ვაზის ჯიშია. უკანასკნელ წლებში იგი ყირიმშიც გააშენეს.

მწვანესაგან დაყენებული სუფრის ღვინოები (განსაკუთრებით კი ახალგაზრდა) გამოირჩევა ძლიერი და სასიამოვნო ჯიშური ყვავილოვანი არომატით. ამ თვისების გამო მას იყე-

ნებენ ყურძნის სხვა ჯიშებიდან დაყენებული ღვინოების გა-
საკეთილშობილებლად. დღეისთვის მწვანე ძირითადად გა-
მოიყენება ევროპული ტიპის სამარკო ღვინოების — „წინანა-
დლისა“ და „გურჯაანის“ გასაკეთილშობილებლად და სამარკო
ღვინოების — „მანავისა“ და „ბახტრიონის“ დასაყენებლად.

საფერავი მაღალხარისხოვანი წითელი საღვინე ჯიშია,
რომელიც ყურძნის წითელ ჯიშთა მსოფლიო ასორტიმენტის
საუკეთესო წარმომადგენელია. საქართველოს გარდა იგი
კულტივირებულია მოლდავეთში, აზერბაიჯანში, უზბეკეთში,
დაღესტანში, ყირიმის ოლქში, კრასნოდარისა და სტავროპო-
ლის მხარეებში.

საფერავისაგან საუკეთესო სუფრის წითელი ღვინო დგება
მის სამშობლო კახეთში, ხოლო შემაგრებული და სადესერტო
ღვინოები — ყირიმსა და უზბეკეთში.

საფერავისაგან დაყენებული ღვინო გამოირჩევა ინტენსი-
ური მუქი ბროწეულის ფერით, ძლიერი და მწყობრი ბუკეტით,
თავისებური ჯიშური არომატით, სისრულითა და ხალისია-
ნობით.

საქართველოში საფერავისაგან მზადდება კახური და ევ-
როპული ტიპის ღვინოები: სამარკო — „მუკუზანი“, „ნაფარეუ-
ლი“, „ალაზნის ველი“, ორდინარული — „საფერავი“ და შე-
მაგრებული ღვინო — „მარნეული“.

უკანასკნელ წლებში საფერავი შეიტანეს ბულგარეთში და
მისგან კარგი ხარისხის სუფრისა და სადესერტო ღვინოებს
აყენებენ.

საფერავისაგან მიღებული ღვინოები დაძველებისას დიდ-
ხანს ინარჩუნებს სიხალისესა და ჩვეულ არომატს.

ვაზო, მზე ჩაგისახლდა
ამღერებულ კვირტებში,
ამოჭრილხარ ჩუქურთმად
გლეხი კაცის ფიქრებში.
გაბნეულხარ კოლხეთის
სიმღერებში, მითებში
და ნებივრობ ქიტესას
დაკოჭრებულ თითებში.

მრავალ-მრავალ-ქამიერ -
ყვავილობ და ილიმი,
საკმეველად გებნევა
გლესის ტკბილი ღიღინი...
ძეობებში, ქორწილში
დაგეწუროს მტევანი,
სიყვარულის მორევში
ეფლობოდე ყელამდე.
უკვდავ ფესვებს გიკოცნი,
შენს სიმწვანეს შევხარი,
შენ ხარ მზე და ღიმილი,
საქართველოც ეგ არი.

ლინა ბარათაშვილი •

ვაზის, მიწის და
მზის შეზავების
მტევნებდასხმული
შენ ხარ მოძღვრება!

მე მიყვარს შენი
გამწევი ქედი,
და მზისკენ შენი
ვაზური ლტოლვა,
მიკვირს უშენოდ
ან როგორ ვძლებდი,
ან როგორ განვვლე
დუღილის სკოლა.

რითმებს ვჩხვერავ და
ვლიდინებ შენზე,
შენ გჰვრეტ და ვაზზე
სიმღერებს ვლამბავ
და ზღაპარით
ზღაპრებში ვეძებ
შენი და ვაზის ერთობის ამბავს.

კახეთი ჩემი მეორე სამშობლოა. აქ ავიდგი ფენი, როგორც მეცნიერმა, აქ შევიცან კახური ვაზის მაღლი, მისი მძლეუთა მძლე ღვინის ღირსება.

მ ი ხ ე ი ლ გ ე რ ა ს ი მ თ ვ ი

ვისაც უნდა სასწაული იხილოს, მან კახეთში მზის ამოსვლას უნდა უცქიროს, როდესაც ოქროს სხივი ეხვევა მთელ ველს და ალაზანი ბრწყინავს, როგორც ვერცხლისფერი ზონარი...

კეკლუცო კახეთო! ოქროსფერ ღვინის, სიხარულის და სიამის ქვეყანავ!... სეტყვა აზიანებს შენს ვენახებს, გვალვისაგან შრება შენი მდინარენი, მაგრამ არასოდეს არ დაშრება შენი სილამაზის უკვდავი წყარო.

ა რ ტ უ რ ლ ა ი ს ტ ი

— თჩოპინტრეე! თჩოპინტრეე! ჰაიტი, შე ეშმაკის ნაჭლიკარო, ბახუსი რო ჩამოივლის, მარნებში რას დაჯირგალობ.
ღვინო გწყუროდეს — წყლად გექცეოდეს,
პური გშოოდეს — ქვად გექცეოდეს.
ისე ამ ჩემმა სიტყვამ იხაროს, შენ ქართველურად არ იქცეოდე.

ბიჭო, რად არცხვენ იმათ დიდებას,
ვინც საქართველოს მაღლა მიაფრენს,
რა პასუხს აძლევ ვაზის მინდიებს —
პატიოსან და მამაც წინაპრებს.

— კახეთო, ჰაი, კახეთო, კახეთო — დევის მარანო,
შენი ალალი შვილები, ვინა თქვას, არ მიყვარანო.
მაგ ღვინითა ხარ ძლიერი, მაგ ღვინითა ხარ მაგარი,
ყველაზე კარგი მომღებენი, ყველაზე კარგი მაყარი.

კახი — ფეხქალამნიანი, გალომებული, უტეხი, მტრისა არ შეგშინებია, ათასებს ერთი უდექი. აგრემც ხარობდეს, ჰყვოდეს, ეკ ვაზის ძირი ბებერი, კაცი არ დაბადებულა ჯერ შენი შემშინებელი. შენთან ქეიფობს ბახუსი, ქართულად მღერის ბახუსი, ღმერთს სული მისდის კახურში? — დაუსხი, ბიჭო, დაუსხი! კახეთო, ჰაი, კახეთო, კახეთო — ოქროს მარანო, ფარსაგად იყავ, შვილოსან, ე მანდ თავს რამე არ ავნო. კახეთს — დევის მხარბეჭიანს, კახეთს — ვაზის გვირგვინოსანს, მრუდე სიტყვას უბატონოდ ვინ შებედავს, ვინ, შვილოსან, მაგრამ...

ოჩოპინტრე!
 — ოჩოპინტრე! ჰაიბ, შე სამგლე ოჩოპინტრე, შენი ღვინითა ვარ მოწამლული, დამაცა, ერთი მოვჯობინდე!

შოთა ნ ი შ ნ ი ა ნ ი ძ ე

მაგრამ რა ვუყო ჩემს ტკბილ იმერეთს:
 გეგუთს, ვარციხეს, ალისუბანსა;
 ოქროს ბავშვობას, სიზმრებს, სიმღერებს,
 ყრმობას, ოცნებებს თავისუფალსა.

იმ მთებს რა ვუთხრა, ცას შეჭიდულებს,
 გაუთავებელ ზვრებს და მაღლარებს...
 კახეთს რა ვუყო, კახეთს დიდებულს,
 დიდი ალაზნის ცვრიან ბაღნარებს.

ი რ ა კ ლ ი ა ბ ა შ ი ძ ე

1

დიონისე — ლხინის ღმერთი (ვინც გვეხატა მარანზე), კოლხიდაში იზრდებოდა — ღმერთების აგარაკზე. ბავშვობაში აქ დარბოდა ცხენისწყალთან, რიონთან, მაშინ როცა ჩვენს ქუთაისს ქუთაია ჰქვიოდა.

აქ ისწავლა ისრის სროლა, ნადირობა, ჯირითი,
წყალზე ბადის გადაჯდება, ამოხაპვა ქვირითის.
— ფრრ... ფრრრ... — ბუნქნარ-ბუნქნარ ფრთხიალებდა
ცისკარი, —

მიფრინავდა ხოხობი თუ ამორძალის სიზმარი.
აქ დარბოდა

და ტყეებში ალებს აწიოკებდა,
აქ მღეროდა ჭურისთავზე ყელმალალა დოქებთან.
და ცეკვავდა ჰორიზონტი ამ რიტმებით გაზრდილი,
ცეკვავდა და
კოლხეთის ტანს ესვეოდა ვაზივით.

ვაზო, ვაზო — ღმერთის სულო, ღმერთის სისხლო, სხეულო,
ქართულ ლექსში და ანბანში გემღეროს და გეხუვლოს.

— ბაახუ,

ბაახუ,

ბახულიააა! — გასძახოდა გამდეგი
და ღვთაებრივ ნაფეხურებს ასდიოდა ნათელი.
მზეს ბიმბლავდა მტევანივით,
მთვარეს წოვდა ცურივით
და თიხაში გადალასტა ყველა თავის სურვილი:
დანაწილდა ღმერთის ტანი დოქებად და ქვევრებად,
ქოთნებად და კეციებად — კერის ბედნიერებად.

II

ჰაუ, როცა შემოდეგზე ვესტუმრები იმერეთს,
ვიღას ახსოვს სნეულება, სიკვდილი თუ სიბერე.
ყალყზე დგება იმერეთი მოჭიხვინე ულაცად,
მართლა გაგზდის დროსტარების და ქეიფის უნახავს.

— ბაახუ,

ბაახუ,

ბახულიააა! — ისევ ისმის ძახილი...
მიტლაშუნებს ბილიკებად იმ ულაცის აღვირი.
აჰა, ვაზით დაწერილი დაბლობი თუ ზეგანი —
უძველესი იბერია — ეს ბიბლიის დედანი.

ვაზებს,

ხეებს,

ციხე-ტაძრებს,
აკვნებსა თუ აივნებს
სიმღერები მოუსხიათ

და მე გულზე დავიბნევ.

ეს სიმღერაც,

ეს ხორხოციც, დაე, მარად ისმოდეს,

წუთისოფლის სტუმრებო და მკვიდრო მარადისობის...

შოთა ნიშნია ნიძე

ცოლიკოური დასავლეთ საქართველოში ყველაზე მეტად გავრცელებული ვაზის ჯიშია. ფართობით, რქაწითლის შემდეგ, მეორე ადგილი უჭირავს. ცოლიკოური გამოიყენება სუფრის ხარისხოვანი მშრალი და მოტკბო ღვინოების დასაყენებლად. ცოლიკოურისგან დაყენებული ღვინოები გამოირჩევა საკმაო ექსტრაქტულობით, მდიდარი ბუკეტითა და სასიამოვნო სიხალისით.

ცოლიკოური გამოიყენება საკუბაჟე მასალად სამარკო ღვინოს — „ცოლიკოურის“, ორდინარული „იმერულისა“ და მაღალხარისხოვანი მოტკბო ღვინოს — „ტვიშის“ დასაყენებლად. გარდა ამისა, მისგან დიდი რაოდენობით ამზადებენ პორტვინს — „არგვეთას“. აფხაზეთში, ცოლიკოურისაგან მზადდება მოტკბო ღვინო — „ფსოუ“.

ციცქა დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული ვაზის სტანდარტული ჯიშია. მისი დადებითი თვისებებია: უხვი მოსავლიანობა, პროდუქციის მაღალი ხარისხი და ფილოქსერის მიმართ შედარებით კარგი გამძლეობა. იგი კარგად უძლებს ზამთრის ყინვებს. ვენახის დასეტყვის ან გაზაფხულის წაყინვისას უნარი აქვს საკმაო რაოდენობით გამოიღოს სანაყოფე ყლორტები.

ციცქადან მზადდება საშამპანურე ღვინომასალები, ევროპული ტიპის ხარისხოვანი და ადგილობრივი სუფრის ღვინოები.

აბრიალებულ მისი შუქისგან
თვალეში მეწვის —
მოქნილი წელით

მიისწრაფვის მზისაკენ ლერწი.
მას რომ შეეძლოს
სხივისათვის ბწყალის ჩაველება —
მჯერა, თვით მზემდე აიწევდა,
აიმაღლებდა!

გ რ ი გ თ რ ი პ ა ა ტ კ თ ვ ი

ძველ ტაძარში სარკმლიდან
ჩაპარულა ვაზის რტო,
ტრაპეზს შემოხვევია
ქარვისფერი აკიდო.
ამოსვლა რომ მოუნდეს,
უკან ვიღამ აზიდოს?
ეი, ჰეი, მთვრალია,
უგუნური ვაზის რტო!

გ ი თ რ გ ი ლ ე თ ი ნ ი ძ ე

ვარ თვინიერი, მოსაფერები,
მაცოცხლებელ მიწის დობილი,
როს მიმძიმდება ტანი მტევნებით
დედამიწას ვარ დაყრდნობილი;
არ შრიალეებენ მტევნები მაშინ,
ქარს ახლოსაც არ ვეკარები —
რომ შევიფარო მე მწვანე ჩრდილში
დამკრახული, მწიფე ქარვები.
მტევნები მაშინ პატრონს ელიან,
ავსებულნი მზისფერი წვენით.
ისე მშვიდი და უდრტვინველი ვარ,
ეს სიმშვიდე არ ითქმის ენით.
ჩემი ბადაგი სულ ცოტა ხანში,
(არ გეგონოთ ტყუილი, ჭორო),

მოწყენილს, ყარიბს აიყვანს ცაში
მოციმციმე ვარსკვლავებს შორის.
კაცს რომ ზღვა ჰქონდეს გადასავლელი,
ჩემი ძალით ზღვაში გაურევს;
გადაეყრება მძიმე ნაღველი,
გულს სიმღერა აუხმაურებს.
ხან, თუ ვისურვე, სვებედნიერი
გული სევდას დაეწინდება,
მოკვდავში ლირწი და ბიწიერი
ჩემი მადლით განიწმინდება.
თვინიერი ვარ, მოსაფერები —
მიწის მადლი და უკვდავება...
მზით ავსებული მწიფე მტევნებით
მე ნამდვილად ვგავარ ღვთაებას!

ვაჰაგნ დავთიანი

ოდეს ისურვო, რომ გაუტოლდე
პოეტს —
დაკოჭრილ ხელით ნაჯაფით
ასწიე მალლა,
როგორც ალამი,
ყურძნით ავსილი შენი კალათი.
ჩვენ, ვიცი, ერთურთს
კარგად გავუგებთ
ზიარი ტვირთის
ჩვენ ვართ მზიდველი.
მე შენ ლექსების
კრებულს განუქებ,
შენ — ყურძნით სავსე მიძღვენ გიდელი.

სერგეი სერგაევ - მენსკი

ვაზს რომ ვამბობ, მაშინვე
სამშობლო მაგონდება.
როგორც ამ ზერებს, იმასაც
თვალი არ მოშორდება.
მის ფესვებსაც დღემუდამ
თუ არვინ ჩაუბარა —
მყისვე მოეძალება
ათასი დარდუბალა.
ათასი სარეველა,
ფილოქსერა, ნაცარი,
ყველა უბედურება
ქვეყანაზე რაც არი —
ერთად წამოიშლება
ბუკითა და ნადართ,
ზერების ნაცვლად დაგვრჩება
მხოლოდ ნავენახარი...

II

ფუი ეშმაკს!
ეს რას ვამბობ,
რა წამომცდა, გახმეს ენა...
ამ მიწაზე წარსულს დვიძავს,
ჩანს, წარსული მომეჩვენა.
მომეჩვენა,
მაგრამ ფესვი
ჩვენი ვაზის, ჩვენი ჯიშის,
გამოვლილი ათას ცეცხლში,
ათას მწარე გასაჭირში,
სამუდამოდ განბანილა
უკვდავების წყაროსთვალით,
რაც წარსულმა ვერ შეიძლო
მას ვერ შეძლებს მომავალიც...

მაშ, ამ ზვრებში ვიდგეთ მყარად,
ვიდგეთ ჩვენი მძიმე ტვირთით,
საქართველოს გასახარად,
საქართველოს მომავლისთვის!

თ ე დ თ ბ ე ქ ი შ ვ ი ღ ი

„მასპინძელო, ჩვენი ღზინო, მარნის კარი
გვიჭრიალე...“

... მიინავლება მალე ზაფხული, მზე მიაშურებს მწუხრის
სენაკებს,
და შემოდგომის ფერისცვალება
ველებს მორთავს და
მოავენახებს.

მთხე იბნ ეზრა

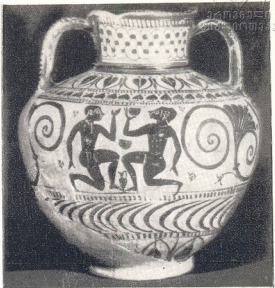
ენკენისთვე რო დადგება,
ვაზებს გადაუსმენ ხელსო!
მოწყვეტენ და შეინახვენ,
ზოგით გაიტკობენ ყელსო.

ხალხურა

შემოდგომა ბარაქიან კალთას დააბერტყავს საქართველოს
ვენახებს. მწიფე მტევნებით დაიხუნძლება ვაზები. დამკრახუ-
ლი ყურძენი სართვლოდ იწვევს გლეხკაცს. კახეთში რთველი

XVI. ამფორა. კომასტები.
ალტენბურგელი ოსტატი.
სამოსი. 550-540 წწ. ძვ. წ.

XVII. ავაზაზე ამხედრებული დიონისე. ჰელასის სასახლის მოზაიკა. ძვ. წ. IV საუკუნე.
პელა, მუზეუმი.

XVIII. დიონისესა და არიადნეს სეულბტურული გამოსახულებები. ნაქალაქარი სარკინე. ძვ. წ. I საუკუნე.

XIX. ტერაკოტული ნიღბები დიონისეს წრის მითოლოგიური პერსონაჟების გამოსახულებებით. ძვ. წ. II საუკ. დასასრული — I საუკუნის დასაწყისი. ნაქალაქარი სარკინე.

სექტემბრიდან იწყება და ოქტომბრის ბოლომდე გასტანს. იმერეთში ოქტომბრიდან, „მწიფობის თვიდან“ ნოემბრამდე მოდის რთვლის ალო. ძველად გურია-სამეგრელოში კი დევ უფრო გვიან იკრიფებოდა მაღლარი ვენახი, დეკემბრამდე დაუკრეფავ ვაზებს ხშირად დაათოვდა კიდეც...

რთველს წინ ხანგრძლივი სამზადისი უძღვის.

შეთვალდება თუ არა ყურძენი, საკრეფლების და ყურძენის გადასაზიდი გოდორ-ძარების წვნა გაჩაღდება სოფლად.

რთვლამდე ერთი-ორი კვირით ადრე ქვევრების რეცხვას შეუდგებიან...

სართვლოდ საწინახლებიც გამოირეცხება, სხვა ჭურჭელ-ხელსაწყოც გასუფთავდება, გამზადდება...

ლიხთიმერეთში ჭურისთავის დასავგოზად აყალო მიწასაც მოიმარაგებენ...

ამასობაში რთვლობაც მოაწევს. თვალდათვალ შეეტყობა ყურძენს სიმწიფე. მწიფე ყურძენი ღუილს დაიწყებს, კანი გაუთხელდება, გამჭვირვალე გაუხდება. ყურძენი „ჩაშავდება“, თეთრი — „ჩაქათქათდება“...

ან დ რ თ ლ ე კ ი ა შ ვ ი ლ ი

რთველი მაშინ უნდა დავიწყოთ, როდესაც ნაყოფი ტექნიკურ სიმწიფეს მიაღწევს... დასავლეთ ევროპაში, გერმანიასა და საფრანგეთში, გამოცდილი მევენახე-მელვინეებისა და სპეციალისტებისაგან შემდგარი კომისია მოსავლის ღირსებას სიმწიფის მხრივ წინასწარ ეცნობოდა, დანიშნავდა დღეს, როდესაც მთელი სოფელი რთველს უნდა შესდგომოდა. ამ წესს, უდავოდ, დადებითი მნიშვნელობა ჰქონდა: ამა თუ იმ რაიონის ღვინოების მიერ დამსახურებული რეპუტაციის შენარჩუნება.

ბურგუნდიაში, მაგალითად, სპეციალისტებისა და დაინტერესებული კომერსანტებისაგან შემდგარი კომისია რთვლის მოახლოების დროს განსაზღვრავს მოსავლის ხარისხისა და რაოდენობის წინასწარი შეფასებით და თანაც აღნიშნავს, თუ

როდის უფრო მიზანშეწონილი იქნება რთვლის დაწყება... მე-
ვენახენი კომისიის აზრს ანგარიშს უწევენ და მათ რჩევას
შეძლებიან დაგვარად იყენებენ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

კონსტანტინე მოდებაძე

ამჟამად, საფრანგეთში, ბორდოს უნივერსიტეტის ენოლო-
გიის კათედრა, რომელსაც ხელმძღვანელობს რიბერო-გაიონი,
კონტროლს უწევს საფრანგეთის უმთავრესი რაიონების მე-
ღვინეობა-მევენახეობას. რთვლის დაწყების ნებართვას იძლე-
ვა ინსტიტუტი. ყოველგვარი სიახლის გამოცდასა და შემოწ-
მებაზე, აგრეთვე, წარმოებაში მის დანერგვაზე პასუხისმგე-
ბელია ინსტიტუტი.

ვანტანგ მოდებაძე

მზემ დახედა მტევნებით დახუნძლულ ვაშებს, დილის ნამი
შეაშრო მწიფე ყურძენს და მკრეფავთა ჟრიამული მოედო
ვენახებს. მკრეფავი უმეტესად ქალია. მათთან ერთად ყმაწვი-
ლები, მოხუცი მამაკაცებიც ინაწილებენ ყურძნის კრეფის
არცთუ მძიმე ტვირთს... ყურძნიან საკრეფლებს ვენახის შარე-
ბის თავსა და ბოლოში ვეება გოდრები ელოდება ძირში ჩა-
ფენილი ვაშის ფოთლებით. მათ ახლომახლო ჯან-ღონით
სავსე მამაკაცები, ბიჭები — „მეგოდრეები“ ტრიალებენ. თუ
მარანი ახლოა, ზურგით მიზიდავენ ყურძნიან გოდრებს, თუ
არადა, ურმებზე დაუდებენ.

საკოლმეურნეო ზვრებში დაკრეფილ ყურძენს კი სატვირ-
თო მანქანებით გადაზიდვენ...

ანდრო ლეკიაშვილი

ყურძენი დამწიფებულა,
დახე, როგორ წითლად ღუის,
ჩქარა, ჩქარა რთველი, თორემ
კოლო, ბუზი თავს დაჰბზუის.

შეიკრიბნენ მკრეფავეები,
ამოუდგნენ თითო ვაზსა,
ყურძენს სვლეპენ, იცინიან
და მოაბეს მხარი მხარსა.

მტევნებს ჰკრეფენ, ჰგლეჯენ, სჭრიან,
გაჰკრეს, გაჰკრეს ვენახს ხელი,
კალათები იზვირთება
და შეიქმნა ხშირი რთველი!..

საურმეზე გოდრები დგას,
კალათს სცლიან ზედიზედა,
აბა ბიჭო მარნისაკენ,
თორემ ძლიერ გაიჭედა.

იკიდებენ მძიმე გოდრებს
სიცილით და ღიღინითა,
ურმით მიაქვთ საწნახლისკენ,
ნება-ნება, ჭრიჭინითა...

აბა გიგო, კრჩხა თუ გინდა:
ან ჯაგანი, ან აკიდო,
შენი წილი ზამთრისათვის
მოდო ზურგზე წამოგკიდო...

ჩვეულება ასეთი გვაქვს,
ხილს ვინახავთ საზამთროსა,
ყურძენი სჯობს შესანახად
ნესვებსა და საზამთროსა...

მზე ჩავიდა. საწნახლიდან,
მოწანწკარებს ტკბილი წყარო,
აბა ბიჭო შეადექით,
ახლა წურვას მოვეუქართო...

ბიჭებმა ფენტ დაიბანეს,
შემოდგნენ საწნახელსა,
გადიან და გამოდიან,
უმაღლიან ყურძნის რთველსა.

აგერ ტკბილმაც მოიმატა,
ძლივსლა იტევს მოკლე ღარი,
ჩქაფაჩქუფით მონქრიალებს,
ქვევრი დახვდა უმაძღარი!..

დაილოცა ღვთის ნაკურთხი,
ჩვენის თფლით მონაგარი,
მაშ, პირველა ღვთისთვის იყოს,
— ზედაშე და კელაპტარი!..

რ ა ფ ი ე ლ ე რ ი ს თ ა ვ ი

დაღამდა, თითქოს ცაზე დასცალეს
ლალის მტევნებით სავსე კალათა,
ადგა სიღნაღი თამადასავით
და სივრცეს თვალი გადაანათა.

თითქოს მიფრინავს გუნდი მერცხლების,
შრიალებს დინჯი ალაზნის ველი.
შუქით გომბორის მთაც ივერცხლება,
როგორც მოხუცი დარბაისელი.

ბიჭები უკვე ყურძენს წურავენ,
მარნებში თქროს შუქი იღვრება,
მოსჩქეფს მაჭარი და ყელს სწყურია
ტკბილი სიმღერის შეღიღინება.

სავსე ურმები ზანტად მიდიან,
დგას სურნელება უხვი მოსავლის,
კავკასიონის მწვერვალს ჰკიდია
ცა — ვარსკვლავების კრიალსანნი.

ო ს ე ბ ნ ო ნ ე შ ვ ი ლ ი

ჩუ, ეს რა ხმაურობაა,
რა მოხდა, რა ყიჟინია?!
გახურებული რთვლობაა,
კოლმეურნეთა ღზინია!
ყურძენსა კრეფენ ქალები,
გოდრებსა ცლიან კაცები,
ვშველი გულალტაცებით და
ვერხვივით ვეშრიალები!
დგას ჩინებული დარი და
ხალხს ყელი მოუღერია,
მღერის საწნახლის ღარი და
მარნის ქვევრებიც მღერიან.

გ ი ო რ გ ი ქ უ ნ ი შ ვ ი ლ ი

აი, გლეხი ვაზს ესტუმრა
პაწაწინა დანით ხელში,
ჭრის ყურძენს და სავსე კალათს
ცლის ღიმილით საწნახელში.

ო ს ე ბ გ რ ი შ ა შ ვ ი ლ ი

უხვი ნაყოფის და ჭირნახულის
ხვავად ქცეულა სოფლის ამაგი,
ველარ ეტევა ქვევრში, ბელლებში,
ხორბლეულის და ღვინის მარაგი.

ა ლ ი თ მ ი რ ც ხ უ ლ ა ვ ა

რომაელები რთვლის დროს ქალაქებიდან სოფლად გადი-
ოდნენ, რათა რთველში მონაწილეობა მიეღოთ. მეფე ნადი-
რობას თავს ანებებდა და თავისი ამალით სოფლად მიდიოდა
ამ საერთო დღესასწაულზე დასასწრებლად. იმართებოდა ცეკ-
ვა, ვალობა, ჭიდაობა და სხვადასხვაგვარი შეჯიბრი. მონებს
ვითომდა „სიტყვის თავისუფლება“ ეძლეოდათ: მათ შეეძ-
ლოთ შეეთხზათ და „დაუსჯელად“ გამოეთქვათ თავიანთ ტირა-
ნებზე არაკები და შაირები, ნება ეძლეოდათ აგრეთვე, ესვათ
ღვინო, რამდენსაც კი შესძლებდნენ და მოისურვებდნენ.

კ თ ნ ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე მ თ დ ე ბ ა ძ ე

ო, მბრძანებელო, მოავლე თვალი
შენს ვენახებს და იხარე გულით!
ვაზებს ჰკიდია მსხვილი მტევნები,
შეხე, ყურძენს ფეხით წურავენ.
შენს გასახარად წვენით სავსეა
წლეულს მარცვლები ათასჯერ მეტად.
მაშ, სვი, ნუნუას ნუ ეტყვი უარს,
მიეც თავი შვებას და ღზენას.
მოსაღამოვდა, ბინდდება უკვე.
მწიფე მტევნებზე ციგლიგებს ცვარი.
ყურძენს წურავენ, ჩქარობენ კაცნი,
ფიცხი ამბოხით ავსებენ ჯამებს,

მბრძანებელთან ჭაშნიკად მიაქვთ.
 სვი, მბრძანებელი, ადიდე ღმერთი,
 ყოვლის სიკეთე ღვთით არის ჩვენთვის.
 ბაღ-ვენახების მეოხს და მფარველს
 შენ აღუვლინე ზეცაში ლოცვა,
 შენ, შენ შესწირე ყურძნის ნაჟური,
 შენ შეახვეწე ჩვენი ზვრები და
 საგაისოდაც სოუხვე ღვინის.

ძველევგობტური ლირიკა

ფეხქვეშ გათელა შემოდგომამ ხეჭეჭურები,
 ჩამოიარა ეზო-ეზო სავსე ხელადით,
 ამირანივით მოიქნია ეს ბრგე ჭურები,
 მოიქნია და დევებივით დაფლა ყელამდე.

შოთა ნიშნიანიძე

მარნის ბაქანზე სუფრა აკურთხეთ,
 მე დაგილოცავთ ფუძის ანგელოზს!

გიორგი ლეთიძე

მასპინძელი, ჩვენო ღვინო, მარნის კარი გვიჭრიალე,
 მოგვიტანე კოკით ღვინო, ყელი ჩაგვიმაჭრიანე!

ხალხური

საქართველოს თანამედროვე ეთნოგრაფიულ ყოფაში ღია და დახურული ტიპის მარნებია გავრცელებული. აქედან დახურული მარანი აღმოსავლეთ საქართველოსთვისაა დამახასიათებელი, ღია კი დასავლეთ საქართველოსთვის, სადაც მის გვერდით დახურული მარანიც გვხვდება.

დასავლეთ საქართველოში იმ ადგილის აღსანიშნავად, სადაც ქვევრებია თავმოყრილი და სამეურნეო ნაგებობა, მარანი დგას, სამი სხვადასხვა შინაარსის ცნება იხმარება: ჭურისთავი, ჭურ-მარანი და მარანი. ჭურის-

თავი ის ადგილია, სადაც ღია ცის ქვეშ, ერთ ადგილზე, მიწაში, თავმოყრილია სხვადასხვა ზომისა და დანიშნულების ქვევრები. ჭურ-მარანი შედგება ჭურისთავისა და მარნისაგან. ჭურის თავზე დგას ნაგებობა მარანი, ჭურები შენობის წინ არის თავმოყრილი ცის ქვეშ, ზოგჯერ კი ფარდულში. მარანში თავმოყრილია როგორც ქვევრები, ისე სხვა სახის ყველა იარაღ-ჭურჭელი, მეღვინეობისათვის რომაა განკუთვნილი.

არქეოლოგიური მასალების საფუძველზე ირკვევა, რომ ქვევრი ღვინის შესანახ ჭურჭლად საქართველოში ძვ. წ. VI საუკუნეში ფართოდ ყოფილა გავრცელებული და გამოყენებული.

ამიერკავკასიისა და კერძოდ საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი ქვევრები განსხვავდებიან ფორმით, სიდიდით და შემკულობით ეგეოსის ზღვის აუზის, სამხრეთი მესოპოტამიისა და სხვა ძველი ქვეყნების მსგავსი ჭურჭლებისაგან, რაც მათი ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელი წარმოშობით შეიძლება აიხსნას.

კოლხური ქვევრი ადრეანტიკურ ხანაში შორეულ ქვეყანაში გაუტანიათ. ბოსფორის ნიმიფეაში, ძვ. წ. IV საუკუნის ფენაში, აღმოჩენილ იქნა კოლხური ქვევრი.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ბ ო ხ ო ზ ა ძ ე

კაცსა სტუმარი ეწვიოს,
სტუმარი არ ნახულისა,
დააპოს ურმისა მორგვი
ზაფხულის შენახულისა.
დასწვას ფიწალი, ორთითი,
ცეცხლი დაანთოს გულისა,
ოთხკუთხივ ბოლი ავიდეს,
დასვას და ანადიმოსა.
ატლასის კაბა ჩააცვას
და ცხენსაც შესვას პილოსა,
ყველა ტყუილად ჩაუვლის,
თუკი არ ასმევს ღვინოსა.

ხ ა ლ ხ უ რ ი

ქართველების სტუმართმოყვარეობა და გულუხვობა ანტი-
 კურ დონეზე დგას, რაც დასავლეთ ევროპას ამ ბოლომდე საუ-
 კუნეების მანძილზე აღარ ახასიათებს.

ჯონ ბ. პრისტლი

მემარნე სანთლებს აუნთებს ქვევრებს,
 ჯამით ახსენებს წმინდა თარიღებს,
 გულს რომ სიცოცხლეს გაუნახევრებს,
 სმურებს იმნაირს ჩამოთარიგებს.

— ლილე, ვარადა!

„გრძელი კახური“

სულ დარჩეს გრძლადა,

არ გამწყდარიყვეს!...

გიორგი ლეონიძე

სავსე ქვევრებში, ვით თონეში, ცეცხლი ენთება —
 ამობრიალდა უკვე მაჭარი,
 ვით მეწამული ლომის ფაფარი —
 იღვიძებს, ბრწყინავს, საკუთარი ცეცხლი ედება.
 იმის დუდილში მიწის სუნიც საცნაურია.
 ჰგავს შორეული ვარსკვლავის ციმციმს.
 ცისა და მიწის ზეიშობს ფიცი —
 გულს სივრცეებში დაუღლეელი ფრენა სწყურია.
 ქვევრებში ბორგავს ღვინის სული — ლტოლვა მარადი,
 აქ ღუის სევდაც მაისის წვიმის
 და მოწკრიალე ზაფხულის სიმის
 მხურვალე ვნებაც — ჩვენი მიწის და არარატის...
 ამ მზის შვილია, ამოზარდა ამ მიწის უბემ,
 ზემთაგონების დაი კეთილი...
 მან იცის გზები გადაკეტილი
 ქვეყნის, სად ტრფობის და სიკეთის ზეიმი სუფევს!

ვაჰაგნ დავთიანი

აკაციის ტევრი...
წნელის სუსტი ღობე...
ქუდმობდილი ქვევრი...
ღვინიანი კობე...
აქ — მზით დამწვარ ხელში
ღვინიანი ჭიქა...
იქ — ცარიელ ქვევრში
დამწყვდეული ჭინკა...
პაპის მონაცემი,
მარად საოცნებო,
კარ-მიდამო ჩემი
დამილოცეთ, ძმებო!

.

ანა კალანდაძე

სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით, მარანი „საღვანე სახლია“. „მარ-ანიდან“ გამოიყოფა „მარ“ ფუძე. ნ. ბერძენიშვილის აზრით, „მარ“ უკავშირდება სამარხს, „სა-მარ“-ის ადგილია, სადაც იმარხება მარები, ანუ ხის ჭურჭელი (იხმარებოდა „საწნახელის“ პარალელურად).

ნ. ბერძენიშვილს დადასტურებული აქვს, რომ „მარ“ თიხის დიდ ჭურჭელს ეწოდება, რომელშიც ზოგჯერ იმარხებოდნენ კიდეც. „სა-მა-რე“ „მა-რის“ მოსათავსებელი ადგილი გამოდის... იმ ადგილს კი, სადაც სამარხებია, „სამაროვანი“ ეწოდება, რომელიც სამარისაგან არის ნაწარმოები. ნ. ბერძენიშვილის მოსაზრებით, „მარი“ თიხის ჭურჭელია, ხოლო „მარანი“ — აღნიშნული ჭურჭლის კრებითი სახელი და მრავლობით რიცხვს გამოხატავს.

ალექსანდრე ბოხოჩაძე

საინგილოში შიოს მარანთან
მუხის სუფრა დგას კახში კახური.
მაღლა თაროზე — ძველი ხელადა,
ძირს — საწნახელი მამაპაპური!
კედლის სურათზე ყვარლის ბაღები,
რთვლობა, პურობა ქართულ ვენახში...
და ცეცხლის პირას შიოს ბაღლები
„კახეთს“ სწავლობენ „დედაენაში“.
და სახლის მამა, გლეხი მართალი,
დაღლილ ჯალაბის ყოველ ძილის წინ
ჩართავს რადიოს და ტკბილ-ქართულით
მშვიდად საუბრობს კახში თბილისი.

ორაკლი აბაშიძე

საინგილოში, უხსოვარი დროიდან, წითელ ღვინოებს ხოხ-
ბისყელა ღვინოებს უწოდებდნენ...

როცა ინგილოს ძვირფასი მეგობარი ან მეომარი ესტუმ-
რებოდა, მასპინძელი სტუმარს თავის მამულში გაანადირებ-
და, მოკლავდა ხოხობს და დიასახლისი ხოხბით ჩახოხბილს
დაამზადებდა (არის მოსაზრება, რომ სიტყვა „ჩახოხბილი“
აქედან უნდა წარმომდგარიყო). სტუმრის პატივსაცემად ახდიდ-
ნენ ხოხბისყელა ღვინით სავსე ქვევრს და სათანადო ღვინითა
და ზარ-ზეიმით აღნიშნავდნენ ღირსეული მეგობრის სტუმ-
რობას.

იასონ ხუციშვილი

შემოგვალამდა. ალი-აბადთან
ულრან ტყის პირად გავკვესეთ ტალი,
წიფლის ტოტები წითლად განათდა,
ცაში ბუბუნით ავარდა ალი.

...
და დაემგვანა ის ღამე ქორწილს,

ბრუნავდა ცეცხლზე მწვადების ჯვარა.
შამფურებს სტეხდა ნადირის ხორცი
და ჩინჩხლებს ჰყრიდა მაშხალის გვარად.

გვქონდა, სულ გვქონდა, რაც გულით გვსურდა
და მადაც გვქონდა დაღლილებს მგლური,
გავხსენით ცეცხლთან თხის ტყავის გუდა,
ნამჯაზე დავდეთ ყანწი და პური.

ჩამოვდგით დინჯად, გავსილი გზისთვის,
ხელადა, როგორც ძვირფასი განძი
და საქართველოს მიწის და მზისთვის
ინგილომ შესვა პირველი ყანწი.

ორაკლი აბაშიძე

ღვინის წარმოება საქართველოში დღეს ძლიერ დაწინაურებულია, თავისუფლად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ იგი არაფრით არ ჩამოუვარდება დასავლეთის მეღვინეობის მოწინავე ქვეყნებს... ღვინის დაყენების ქართულმა წესმა, რომელიც დიდად განსხვავდება ევროპულისაგან, ერთხელ კიდევ დავარწმუნა იმაში, რომ ეს ქვეყანა წარსულში მაღალი ხარისხის ღვინოებით იყო განთქმული და იგი მომავალშიც დარჩება ამ პროგრესული საქმის დამბოლოებელი.

ჯოვანი დალმასო

მე ვიცი,
არის ხელობა ძნელი,
მათი, ვინც მიწას ოფლი აპკურა,
რომ მერე, რთველში,
დაღლილი ხელი
კვლავ განემზადოს ყურძნის საწურად.

საწნახელებში
 ღვინო კი არა —
 მიჩქაფუნობენ თითქოსდა წლები...
 მერე მაჭარი
 მღერის კრიალა,
 მალლა ამოდის მზის ნაპერწკლები.
 ყბედი სირაჯი გალესავს ენას,
 თავბრუს დაგახვევს ქარბუქი სიტყვის,
 მაგრამ მე ბევრის ძალმიძს მოთმენა —
 მისი ხმა ახლაც მუსიკად ისმის.
 მე შევაჩვიე ყური ამ ჰანგებს,
 ამ მათრობელა საუბრით ვთვრები,
 გავირინდები, ვწუმდები განგებ,
 რომ კვლავ ვისმინო ეს ტკბილი ხმები.

ნიკალაა უშაკოვი

ჩვენი ვენახი სულ მწიფობდეს
 სართვლო დარობით,
 რტონი დიოდნენ — დაზნექილნი მსხმოიარობით
 და საწნახელი სიყვარულით გადმოსულიყოს...
 დიდი დღე იყოს,
 დღე საჩინო,
 ძღვევით ურიცხვო...
 ატეხილიყოს, ნავარდობდეს ლექსის გრიგალი!

გიორგი ლეონიძე

ზურმუხტს ქარვა შეჰპარვია,
 შემოდგომის ფერი არის,
 დამდეგ იყო თქტომბრისა,
 ვნახე თქტომბერიანი.

წითელ-ყვითელ მორთულები
იდგნენ მთები

და რა მთები!

რთველი იყო, ყურძენს ჰკრეფდნენ,
ივსებოდა კალათები.

სადღაც სატრფოს უმღეროდა
საზანდარი საზიანი:

„იქნებ გბაძავს შემოდგომა,
რა შენსავით ნაზი არის!“

წინ ვერ წაველ, თითქოს ვიყავ
ამ სურათზე მიჯაჭვული,
უღებ...

მჭრელი, გამკივარი
შემომესმა კრიმანჭული.
„აგერ ნახე შენი ძმები“,
გურულები დამანახვეს.
ვაზებს შორის თვალი მოვკარ
მოფრიალე ყაბალახებს.
ყურძენს ჰკრეფდნენ და სიმღერით
ღრუბლებამდე ადიოდნენ.
ერთი მჭახედ გაჰკიოდა,
ბანს აძლევდა ათიოდე.
გაჰკიოდა, თითქოს ტრფობის
ორლესული მოხვედრია.
გამიკვირდა, აქ რა უნდათ,
აქ ხომ შუა სომხეთია.
შორს გავხედე ყაბალახებს,
ვერ დავფარე გაოცება,
ცხრამეტამდე დავითვალე,
ვერ მოვასწარ გაოცება,
რომ ქართველმა მეგობარმა
მხარზე ხელი გადამხვია,
მითხრა: „ნახე რა რთველია,
მოსავალიც ამას ჰქვია!..
ჩვენ სომხეთის ამ სოფელთან
შეჯიბრში ვართ ჩაბმულები,
ჩამოვედით, ღვინო გვასვეს

წითელ-ყვითელ მორთულები
იდგნენ მთები

და რა მთები!

რთველი იყო, ყურძენს ჰკრეფდნენ,
ივსებოდა კალათები.

სადღაც სატრფოს უმღეროდა
საზანდარი საზიანი:

„იქნებ გბაძავს შემოდგომა,
რა შენსავით ნაზი არის!“

წინ ვერ წაველ, თითქოს ვიყავ
ამ სურათზე მიჯაჭვული,
უღებ...

მჭრელი, გამკივარი
შემომესმა კრიმანჭული.
„აგერ ნახე შენი ძმები“,
გურულები დამანახვეს.
ვაზებს შორის თვალი მოვკარ
მოფრიალე ყაბალახებს.
ყურძენს ჰკრეფდნენ და სიმღერით
ღრუბლებამდე ადიოდნენ.

ერთი მჭახედ გაჰკიოდა,
ბანს აძლევდა ათიოდე.
გაჰკიოდა, თითქოს ტრფობის
ორლესული მოხვედრია.

გამიკვირდა, აქ რა უნდათ,
აქ ხომ შუა სომხეთია.

შორს გავხედე ყაბალახებს,
ვერ დავფარე გაოცება,
ცხრამეტამდე დავითვალე,
ვერ მოვასწარ გაოცება,
რომ ქართველმა მეგობარმა
მხარზე ხელი გადამხვია,
მითხრა: „ნახე რა რთველია,
მოსავალიც ამას ჰქვია!..“

ჩვენ სომხეთის ამ სოფელთან
შეჯიბრში ვართ ჩაბმულები,
ჩამოვედით, ღვინო გვასვეს

ყანწებით და ჩაფურებით.
და როდესაც მოვლენ ჩვენთან,
რომ იხილონ ნატანები,
გვეყოლება თვითეული
ხელის გულზე სატარები“.

— ვინც ჯან-ღონე დაიშუროს,
გავარდესო ბარემ ჯანი!..
საუბრობდნენ მეგობრები
კარინე და დარეჯანი.
სომხებს მხარში მიჰყვებოდა
და გურული ძალას ცდიდა
მიხვეული, მოხვეული
სიმღერით და შარავზითა.
და რჩეული,

დარჩეული

ჭაბუკები, ჭარმაგები,
დღეს შრომაში დალოცვილი
გუშინ თმში ხმალნაქები;
ტანკენარა გოგონები
იდგნენ ალვად რხეულები,
მეგობრობის დიად ფიცით
ერთურთს გადახვეულები.
ეხვეოდნენ, თითქოს ძმა ძმას
არ უნახავს ათი წელი
და სომხურ ვაზს ჩახვეოდა
ჩვენებური რქაწითელი.

იოსებ ნონეშვილი

სულ თვალწინ მიდგას მე ჯუგაანი,
ტკბილ შემოდგომის დინჯი დარები.
ხის აივანზე ბევრი მტევანი,
ყვითალები, როგორც სკოლის ზარები.

სულ ოც'ლწინ მიდგას მე ჯუგაანი,
რთველი ქართული, ტკბილ-სასურველი,
ვაშლით ავსილი სახლის თავანი,
ღია მარანში მაჭრის სურნელი.

ორაკლი აბაშიძე

დღეები, როცა ვაზის მტევნები
ჩაშაქრდებიან სიმწიფით სრულით,
აჩუხჩუხდება როცა ქვევრებში
ქარვისფერ ღვინის მბორგავი სული.

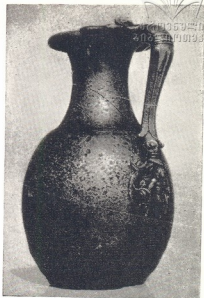

ივან ბუნინი

საქართველოში თქრო იზრდება,
შიგ მზე და სისხლი ერთად მწიფდება,
ვიდრე ვწურავდე მწიფე რქაწითელს,
გულში სევდა ვერ გახელმწიფდება.
რომ საქართველო საწნახელია
და შიგ მირონი ამომჩქეფარებს,
რომ ვაზის ძირში ნაცარცხელია
და ვაზს მკერდებით გადავეფარეთ.
გაგიგონიათ? გრძელი მანძილი
ვაზთან მხარდამხარ, ერთად ვიარეთ,
შეგვინახია უკვდავ განძივით,
ერთმანეთს გული შევუზიარეთ.

.....
უსტუმროდ მზეც კი თბილი არ არი,
ამაზე გეტყვით ღვინო ქართული.
გავხსენით თქვენთვის ყველა მარანი,
სიყვარულია ჭიქას ჩართული!
დღესაც, ვით სახელს მუდამ იმკიდა,
ბრძოლით და შრთმით იმკის ქართველი.

XX. იტალიური წარმოების სურა. დიონისე გამოსახულია ყურის მედალიონზე. ალაიზი. ახ. წ. I საუკუნე.

XXI. ამურება ყურძენს ჰყვებენ. წმინდა კონსტანტას მავზოლეუმის ჰერის მოზაიკიანი სიუჟეტი. რომი. IV საუკუნის I ნახევარი.

XXII. ანანურის შიძინების
ტაძრის კედლის ფრაგმენტი
ვაზის სტილიზებული გა-
მოსახულებით. XVII საუკ.

ასწიეთ სმური შოთას ტიქიდან
და ადღეგრძელეთ მშვიდობის რთველი!
მიიღეთ ჩვენი გულის სიმართლე,
ამაზე მეტი რა გვაქვს ფეშქაში?
გვინდა ვხედავდეთ ძმობის სინათლეს
ყანწის ფსკერსა თუ აზარფეშაში!
დე, იჩხრიალონ საწნახელებმა
ბედნიერების, სიცოცხლის მღერით.
კრიფონ მტევნები უხვად ხელებმა,
დატკბეს ცხოვრება,
ვით მაჭრის ჩქერი!

გიორგი ლეონიძე

დადუღებულან უკვე ქვევრები,
შინ შემოსულა რთველი.
გალაღებულებს მხრებზე მზე გვიზის
ჭიატა — განა მწველი,
მარნიდან მარანს თავს დასტრიალებს
ჩაფი, ყელამდე სველი!

კარლო კალაძე

დადუმდა ღვინო კასრებში მუხის,
მიწყნარებული მარნები სდუმან,
ნელ-ნელა მიწყდა მაჭრის დულილი,
დროებით ჩაქრა და გაიტრუნა.

მაგრამ იელვეს კასრიდან მალე
სპეტაკ ცრემლივით ჭვირვალ წვეთებად
და ღვინის მზისფრად მბრწყინავი ჭავლი
გულზე მგზნებარედ შემოგვენთება.

რუდოლფ ოლშევესკი

წვალებით იშვა —

მუხის კასრში ღვინო ისვენებს,
ნუ გააღვიძებთ, ძალას იკრებს,
ნუ გაიხსენებთ.

ღრმა ძილით სძინავს,
მოუსვენარ დუღილით დაღლილს,
გრილი მარანი
არის მისი საამო სახლი.

მოვა დრო, როცა

ბროლის ჭიქის წკრიალა ხმაში
გამოიღვიძებს, როგორც ძილით
მძინარე ბავშვი.

პეტრე ზადნიპრუ

სარდაფში ბრწყინავს კასრები სველი,
თავის დროს ელის, ისვენებს ღვინო,
რომ დაეწმინდოს გემო და ფერი,
რომ ბროლის თასი გამოაბრწყინოს.

ფრთხილად იარეთ ამ კასრებს შორის.
აქ დრო ჯადოსნურ ძალით მუშაობს,
ნუ შევეხებით, არ შეანჯღრით,
ღვინოს რაიმე არ დაუშავოთ.

სანამდის შორი გზით გავაგზავნით,
სარდაფში მშვიდად ყოფნა ვაცალოთ,
რომ მერე ღვინით ავსილი ჯამით
გულს დარდის ჯანღი გადავაცალოთ!...

ალიმ კეშოკოვი

„სადღებრკელო იყოს მისი...“

„სუფრისა თავსა მჯღოპარავ...“

ჩვენს თამადას გაუმარჯოს,
ტკბილი ღვინი გავატაროთ,
ყველა სიკვდილს ველოდებით,
სანამ დრო გვაქვს გავიხაროთ,
ჩვენი სიცოცხლის დღეები
სიხარულში გავაპაროთ;
ვინც ღვინოში ჭკვას წააგებს,
ის სუფრას არ მივაკაროთ.
ჩვენი ტკბილი პურის ჭამა
ბოლოს აღარ გავიმწართ,
სხვაზე თვალი ჩვენ არ დაგვრჩეს,
რაც გვაქვს ჩვენი, ის ვიკმაროთ,
ჩვენი შრომის პური ვჭამოთ,
სხვისი არა მოვიპაროთ,
ძმობა-სიყვარული გვექონდეს,
გულში შური არ ვიტაროთ.
მოძმე ვნახოთ გასაჭირში,
მივეშველოთ, დავიფაროთ;
ჩვენი მშობლები ვადიდოთ,
ამხანაგს არ გავეყაროთ;

ჩვენსა შვილებს სწავლა მივცეთ,
ნადირივით არ ვატაროთ;
ლხინის სუფრა როცა გვქონდეს,
იეთიმ-გურჯიც დავიბაროთ.

ი ე თ ი მ გ უ რ ჯ ი

.....
ღვინომ შეჰმატა ყველას ხალისი,
ზანგი ფრანგს, ფრანგი ეგვიპტელს ჰკოცნის.
ქართველ ყმაწვილკაცს, ქართველ ქალიშვილს
მთელი მსოფლიო უმართავს ქორწილს.

.....
თურქი არასდროს მსმელი არ იყო,
ვაგლახ, რამდენი ღვინო დალია...
ამბობს: თუ წავწყმდი, ყველამ გაიგოს
გურჯი ქალების თვალთა ბრალია.
ღვინომ გაუხსნა ბასკებს გუნება,
ცეკვით ასტეხეს აურზაური.
ჩვენი სიმღერა ეცნაურებათ,
ახლობელია, ნათესაური.
თამადამ დიდი ყანწი ინდომა
(ამ სადღეგრძელს ყველა ელოდა),
გაუმარჯოსო ქვეყნად მშვიდობის
და მეგობრობის უძლეველობას.

ი ო ს ე ბ ნ ო ნ ე შ ვ ი ლ ი

თამადის გასაგონად თქმული:

ნადიმსა შინა წინამძღუარ თუ დაგადგინეს შენ, ნუ ამადლ-
დები, არამედ იქმენ თანამეინახეთა შორის, ვითარცა ერთი
მათგანი. იზრუნე მათთვის, ყოველი საკმარი შენით ქმნულთა
გარდასდევ, ხოლო შემდგომად მათთანვე ეგრეთ სჯედ, რამთა

ინმარებდე მათთვის, და საქმისა შენისა შემკობისათვის მიიღო გვრგვნი. უფრომსსა სიტყუასა სასმენელსა ეტყოდი შენსა ნამძღარო, რამეთუ ვშვენის შენ გამოძიებითა კელოვნებისაათა, ცოდნითა სიბრძნისაათა, და ნუ აყენებ მუსიკსა. ოდეს სასმენელ იყოს, ნუ მიჰფენ თქმასა და უჟამოდ ნუ ბრძნობ. ვითარცა ბეჭედი ლალისა და სმარაგდისა არს შემკობითა შინა ოქროსაათა, ეგევე არს ტკბილ გალობანი მუსიკათასა სმასა შინა ტკბილისა ღვნისა. შემოკლებულად სიტყუთა მცირითა მრავალთა ეტყოდი. იქმენ ვითარცა მეცნიერ და ოდეს არა სათქუმელ იყოს ღუმენ. შორის დიდ შემძლეთა ნუ შეესწორები მათთა, და სხვსა მეტყუშლებასა ჟამსა, სადაცა არიან უხუცესნი, ნუ მრავალ მეტყუშლებ.

პირველ ქუხილისა წინა უძღვს ელვა, და პირველ სირცხვილისა უძღვს მადლი. ჟამსა შინა აღსდევ და უკანაჲსკნელად ნუ შეუდგები; განვედ სახლით და ნუ მცონარე იქმნები, ისწრაფე სახლად შენდა. მუნ იმღერდი და ქმენ გულის სიტყუაი შენი, ვითარცა გსურის, და ნუ სცოდავ სიტყუთა ამპარტავნითა, და ამით მიერ აკურთხე ღმერთი, რომელმან შეგქმნა შენ და დაგათრო შენ კეთილთაგან მისთა.

იხი ზირაქი, 32.

.
 მოიღეთ ღვინო,
 მოდგით ჭამადი,
 მზით ამიმღერეთ საოსტივანო!..

ილხინე, მაყრიონო მექორწილეთაო,
 განიხარე ხარებათა ზედა!..

— ნუ შეიჭირვებთ, მოდარბაზენო, ნუ შეიჭირვებთ! ილხენდეო, იშვებდეო და განიხარებდეო! —

.
 ილხინე, მაწვიერო მექორწილეთაო,
 იგალობე მგალობელთა შინა!

ღვინით აკურთხე ძალთა მძლეველი, შვების ჟამია

სარკინოზი ხარ,
სადუკეველი,

მემიზგითე თუ შეეკლესიე!..
იმღერდე, მესიტყვეო მექორწილეთაო,
იგალობე, მგალობელთა შინა!

— აღავსეთ კახთა! — ბრძანებს ბატონი, — ხემ სიკეთისამ ისევ
იკეთა,

კვლავ აამზევთ სადარბაზონი,
დასნი ამღერეთ მემუსიკეთა!

დასნი აღხინეთ მემუსიკეთა!..

— მემუსიკეთა...
— მემუსიკეთა...

შემოდექით, მუტრიბებო,
დასნო, კვლავაც იამეთ!
აამღერეთ სანთურები, —
ცამდე აახმიანეთ,

— ცამდე აახმიანეთ!
— ცამდე აახმიანეთ!...

ი ე კ უ დ ა ძ ა ლ ე ვ ი

საქვეყნოდაა აღიარებული ქართული ტრადიციული სუფრის წესები და კანონები, ღვინის სმისა და მოლხენის, უფროს-უმცროსობისა თუ მაგიდის წევრთა თანასწორუფლებიანობის დახვეწილი ნიუანსები. თამადის ამპლუა ზომ უნივერსალიზმამდე აყვანილი ცნებაა თავისი არსითა და მიზანდასახულობით.

განსაკუთრებული შესწავლის საგანია ქართული სუფრის არა მარტო ორგანიზაციული, არამედ ესთეტიკური მხარე. ტყუილად როდი ხიბლავს უცხო თვალს, და არა მარტო უცხოთას, ქართული სუფრა თავისი შინაარსითა თუ გარეგნული მშვენიერებით. ქართული მჭევრმეტყველება ზომ თავისებურა

გვირგვინია ჩვენი სუფრისა, უიშვიათესი თავისი შინაგანი რიტმითა და შინაარსით, დახვეწილი და სრულქმნილი მარტო გარეგნული ბრწყინვალეობით შემკული, არამედ ნათივლოგიკურ აზროვნებას დაქვემდებარებული, მიზანსწრაფული და ლაკონიური. ღვინო კი ქართული სუფრის უმთავრესი ელემენტიაგანია, რომელიც მის მომხმარებელთა კეთილგანწყობასა და გამხიარულებას ემსახურება, აღძრავს ადამიანებში ჰუმანურ, კეთილშობილურ გრძნობებსა და აზრებს, ხელს უწყობს მათ ურთიერთდაახლოებაში.

შეხეთ ღვინით სავსე ჯამებს!
ვიყოთ მხნე და ჯანმრთელი!
დავიხსოვოთ, ძმებო, ღამე
და წრე ამაღამდელი!

.
გაუმარჯოს! ასწით ჯამი!
ამ ცხოვრებას წამიერს!
— გაგიმარჯოს!
— ვაშა! ამინ!
— ვიყოთ!
— მრავალქამიერ!

რ თ ბ ე რ ტ ბ ე რ ნ ს ი

ძმაო, სუფრისა ღვინი ხარ,
მღერა გიყვარს და ღიღინი,
კაცი რო გეშარებოდეს,
შენ პირზე მოგდის სიცილი,
იესო ქრისტემ მაჩვენოს
შენი ყვითელი გვირგვინი!

ხ ა ლ ხ უ რ ი

ქართული სუფრა ცივილიზებულ ადამიანთა სუფრაა, სადაც ყოველთვის მდებრიან. ღვინო — მევენახეობის ქვეყნის — აყვავებული და ამღერებული საქართველოს დიდებაა.

საფრანგეთის დელეგაციის წევრი,
ამონაწერი თბილისის I ღვინის ქარხნის
შთაბეჭდილებათა წიგნიდან

დალიე, ჩემო ბატონო,
დალიე და დადგი თასი!
ღმერთმან თაფლივით შეგარგოს
ეკ და სხვა ბევრი ათასი.

დალიე, ჩემო ბატონო,
დალიე, დამალევინე,
წვეთი არ დარჩეს თასშია,
დასცალე, დამაცლევინე!

დალიე, ჩემო ბატონო,
უარს ნუ მეტყვი ამაში,
ჩვენს სახლში, ჩვენსა მარანში
სულ ღვინი იყოს, თამაში.

ხ ა ლ ხ უ რ ი

ღვინო შევსვი და მაღალა
ყველა ვაჟკაცზე ჩაუქმა.
როგორ იქნება, ამაღამ
თვალი არავის ჩავუკრა.
ვჭეჭოთ,
სახლს ჭერი ავხადოთ —
დღეს ღვინისთვის ვარ მოცლილი.
პატივი დავდოთ ამხანაგს

და დავუფასოთ ქორწილი.
 პატარძალს,
 ადათ-ვალა,
 პირის სანახავს მივართმევ.
 რამდენი პატარძალია...
 თვალს მჭრის ლამაზთა სინათლე,
 ელდა მთელს ტანში დამხანძრავს
 და ჭირის ოფლი გადამდის:
 — დაგვიწყებია აფხაზ კაცს
 ძველაფხაზური ადათი!..
 — ნუ დამიწუნებთ შეხვედრას,
 თვალმა თუ წყალი დალია,
 ასმა მზემ ერთად შემხედა,
 განა და ჩემი ბრალია?..

ბო რ ი ს გ უ რ გ უ ლ ი ა

ვიქეიფოთ, ვილხინოთ, მეტი რა დაგვრჩენია,
 დედაკაცი ერთია — ჩემია თუ შენია,
 დროსტარება, ქეიფი აბა ვის მოსწყენია,
 ვიქეიფოთ, ვილხინოთ,
 სულ ვილხინოთ, ვილხინოთ.

უ ი ლ ი ა მ შ ე ქ ს პ ი რ ი

საქართველო სამი რამითაა განსაკუთრებულად სახელგან-
 თქმული: ღვინოებით, კონიაკებითა და მცხოვრებთა გულითა-
 დობით. ფრანგმა მეღვინეებმა, რომლებმაც მოვიხილეთ სა-
 ქართველო, მეტად მაღალი შეფასება მივეცით ამ თავისებუ-
 რებებს.

მონპელიესა და ეროს ფრანგ მეღვინეთა
 ჯგუფის წევრები (ამონაწერი თბილისის კო-
 ნიაკის ქარხნის შთაბეჭდილებათა წიგნიდან)

ფუჭ წვრილმანებზე არ ღირს ფიქრი,
სჯობია მაგას,
თუნდ წყალწყალა სახარჯო ღვინით
შეივსო თასი,
დასცალო და მაჩვენო ფსკერი!

ო ტ ო მ ო ტ ა ბ ი ტ ო

.
შენ, მეზადურო, დალიე
და ჩვენც დაგვისხი ღვინო!
თუ ცეკვაც იცი — ვიცეკვოთ!
დაბლა ჩამოდი, ღხინო!
მე ხალხთან სიამტკბილობა
მიყვარს და კაციც მით ვარ.

.
ა ლ ე ქ ს ი კ ო ლ ც ო ვ ი

.
ვაჟკაცნო, მოდიოთ დავლიოთ,
სჯობს, რომე ღვინო დავძლიოთ,
ომამდინ სისხლად იქცევა,
მერმე ბრძოლაში დავსთხოთ.
რა ომის ცეცხლი ასტყდება,
ბრძენი სიფრთხილით წანდება,
მაგრამ ძლეული მაშინვე
ან მოჰკლავს, ან შეაკვდება!

.
მ:შ, მოდიოთ, ისევ ღვინითა
დრო გავატაროთ ღხინითა;
ქე:ფი მაინც მოგვივა,
გოგრიოთა ვსვათ, თუ ჩინითა.

რომ დავესწრათ გაზაფხულსა,
ველსა ვსხდეთ მწვანით შემკულსა,
ჩვენ წითელ ღვინოს ვეწაფნეთ,
ვარდი ვანებოთ ბულბულსა.
ოჰ, საყვარლისა ვერ მნახო,
როდემდის იგლოვო! „ახ-ო?“
აბა შენც ჩვენთან ჩაღლივე
თუ რომ შენც არ შემოსძახო!
ზაფხულს ღამე თუ დილითა,
ვერვინ ვერ იშვებს გრილითა;
ჩვენც სიცხე ვერას დაგვაკლებს,
ვსთვრეთ, გავატაროთ ძილითა!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ე

დამისხი ღვინო, გადმოაჩქეფე
ეგ იაგუნდის ჩანჩქერი მაღი,
ისე ელვარე, ვითარცა მზეზე
ამოწვართული ლაპლაპა ხმალი;
ისე კამკამა და ისე სუფთა,
ვით ბროლის თასში გულაბის წყალი;
ისეთი ტკბილი, თითქოს უძინარს
მიელულაო დაღლილი თვალი;
ღრუბლის ბადალი იყოს ფიალა,
თვით ღვინო — წვიმის წვეთების ცალი;
ისე ღვთიური სიტკბო გაგემოს,
თითქოს დატკბიო განგების ძალით.
ღვინოს თუ არ სვამ, გინდ იყავ რვალი,
დაგელეწება რბილი და ძვალი,
თუ კაცს პირიდან სული ამოხდა,
რა მოხდა, ღვინით იცოცხლებს მთვრალი.
ნეტავი ღვინოს ზეცის ტატნობზე
აიტაცებდეს არწივი ბრჭყალით,
რომ მას ვერასდროს წაეპოტინოს
ყველა ფლიდი და ჭკუაზე მწყრალი.

რ უ და ქ ი

ისევ ცრემლით ვხმოვ,
 ჩოქზე ვეცემო,
 ჯამზე ჯამსა ვცლი, ღვინოს — ღვინოზე,
 გა, გარდმოილე აზარფეშები,
 მზის სასმურები გადმომილოცე.

მთ შ ე ი ბ ნ ე ზ რ ა

როცა ღვინის მოხმარების ესთეტიკურ მხარეზე ვლაპარაკობთ, არ შეიძლება არ გავიხსენოთ ტრადიციული ქართული სასმისები. ქართველი კაცი დაუცხრომლად ეძიებდა ნატიფსა და დახვეწილ ფორმებს საღვინე ჭურჭლისას, ამით იგი დიდ ყურადღებას აქცევდა ღვინის მოხმარების გარეგნულ მხარეს, რაც, უთუოდ, სილამაზესა და მომხიბლაობას ანიჭებდა სუფრას.

სამწუხაროა, რომ დღესდღეობით ბევრი ქართული ტრადიციული სასმისი მხოლოდ სამუზეუმო ექსპონატად ქცეულა და მათთვის ქართულ სუფრაზე ადგილი ვეღარ მოგვინახავს. ესენია თიხის, რქის, ხის, სპილენძის, ვერცხლისა და ოქროს საწდე-სასმისები: ჭინჭილა, თასი, ფიალა, კათხა, კოჩხო, ფეშხუმი, სირჩა, ჩხუტი, სარიოში, ჩარქა, ტარკოში, მოწამე, კულა, მოდკოში, ხოწილი, ყარყარა, ხაკანა, მარანი და სხვა. ნაირფერი და დახვეწილი სხვადასხვა ფორმის ჭურჭელი, უთუოდ, ხიბლავდა თანამეინახეთა თვალს და მათში ესთეტიკურ შეჯერძებებს აღძრავდა. არ გადავაჭარბებთ, თუ ვიტყვით, რომ ნატიფი გემოვნებით შესრულებული სასმისი და მასში მოთავსებული კამკამა ღვინო ფორმისა და შინაარსის ერთგვარი პარმონიული შერწყმა იყო.

ამავსებ ღვინით,

აგავსებ ღვინით,

შესვი?

გამოს!

ვის არ სმენია აზარფეშაზე წარწერილი ნიკოლოზ ბარათაშვილისეული სიტყვები. ამ ლაკონიურ, ლამაზ და შინაარსიან

გამოთქმაში სრულად არის ჩაქსოვილი ღვინის დანიშნულ
ბისა და მისი მოხმარების ესთეტიკის მთელი არსი.

ყანწი მიყვარს მე, სპეტიკად თლილი,
ტურფად მოხრილი, ბოლოში წვრილი;
ყანწით მიყვარს სმა ძველებურადა:
ლხინით, ღიღინით, ტკბილად, ძმურადა!
რად მინდა ჭიქა, რად მინდა ბროლი,
მე ყანწი მიყვარს, ყანწი ნასროლი
ტოლუმბაშისგან... აგერ მეც დავცელი
და მეორესა აღარ დავაცელი
შეიქაქანოს... ქუდსა ვკრავ ჭერსა!...
კიდევ ყანწსა ვცელი, შევსტყორცნი მოძმეს,
იგიც მარჯვეა, ფიცხლავ იჭერსა!
რად მინდა თასი, ანუ ბადია?
ღვინის ჭურჭელი, რაც მაბადია,
სულ ენაცვალოს მოჭედილს ყანწსა,
უხვსა, ბოლომდინ ჩვენსა გამტანსა!
ჩვენნი ძველნი რომ ყანწითა სმიდენ,
ჩვენ ვულალატოთ ყანწა გვმართებს კიდევ?!ყანწით სმა უფრო უხდება ლხინსა...
მანამ არ დასცლი, ვერ დასდგამ ძირსა!
დასცლი, — თამადა დაგლოცს, გაკურთხებს!...
არ დასცლი — ყანწი შემოგაფურთხებს!...
მამ მოდით ისევ ყანწს ვტაცოთ ხელი,
ის არის სუფრის შემამკობელი!
ყანწით ვსვათ ისევ ძველებურადა:
ლხინით, ღიღინით, ტკბილად, ძმურადა!..
გთხოვთ, ყველგან ლხინი ყანწით დაიწყოთ,
ყანწი აღარსად არ დაივიწყოთ!
რადგან სხვა სოფელს ვართ წასასვლელნი...
ამისიცა ვარ კვალად მთხოვნელი:
როდესაც მოვკვდე, მოიხმეთ მღვდელი
და ყანწითა სვით შესანდობელი!...

რ ა ფ ი ე ლ ე რ ი ს თ ა ვ ი

ვანის ნაქალაქარში აღმოჩენილი სხვადასხვა ზომის სასმისები (ჭიქისებური, კონუსურტანიანი, ცილინდრულტანიანი, ფეხიანი, დიდი ზომის კათხები), ჯამები, ყურიანი და ყურმილიანი დოქები (ილ. XI), ქვევრები (ძვ. წ. VI-IV საუკუნეები) კოლხური კერამიკული ტურჭლის წამყვან სახეობებად გვევლინება. ყურმილიანი დოქები აღმოჩენილია აგრეთვე სამხრეთ ოსეთში (ძვ. წ. V-IV სს.), აღმოსავლეთ საქართველოში (გოსტიბე, უფლისციხე), რომელთაც ზოგადად ადრეანტიკური ხანით ათარიღებენ.

ო. ლორთქიფანიძე, ე. გიგოლაშვილი,
დ. კაჭარავა, ვ. ლიჩელი,
მ. ფირცხალავა, ა. ტყონია

რა მეფემან უსენს წინა სვა მრავალი დოსტაქანი,
კვლა შესვეს და კვლა აუვსნეს სხვა ფარანი და სხვა ჭიქანი.

შოთა რუსთაველი

გოზაურით ღვინო,
გულთა საღიღინო,
დაუდგა წინა.

დავით გურამიშვილი

ღვინო მინდა!... როცა ჩემს წინ ჯამით ღვინო არის,
მე მგონია ჩემი თავი დიდებულთა გვარის.
ჯერე მინდა გავეყარო ჩემს რჯულსა და რწმენას,
მერე ვაზის ასულთან მსურს დავიწერო ჯვარი.

დამისხი ღვინო — გულის ღონე და სულის ძალი,
გინდაც რომ თავი დამიმძიმოს — მსუბუქი არის,
თასით ამივსე ხელისგული! საწუთრო — ხედავ? —
ულმოხელია, ვით უდაბნოს სასტიკი ქარი.

ერთ ღროს ეს ჩემი ხელადა ალბათ ჩემსავით დელავდა,
მზეთუნახავის ნაწნავი ბორკავდა ქცეულს ხელადა,
ხელი რომ უდევს დოინჯად, ასე არ ჰქონდა ძველადა,
მიჯნურის ყელზე ეხვია, ლალად და უდარდელადა.

თ მ ა რ ხ ა ი ა მ ი

... თასში, რომელზეც მხედართა ხატი გამოუსახავთ,
ხედავ, როგორ იბრძვიან ისინი მერიქიფის ხელში!
თითქოს მათი ხმლებისაგან დაიღვარა სისხლი
და ყელამდე შიგ ჩაძირულნი ამ სისხლით მოთხვრილან.
თითქოს წითელი სამოსელი ჩაუცვამს ამ თასს
და მისი ღილები — საყელოთა მარგალიტებია.

აივსო სასმელით მეინახეთათვის თქრო და ვერცხლი
და როცა ღვინო დაემსგავსა თქროსა და ვერცხლს,
მე ვთქვი: მითხარით,
თქრო მათ შორის რომელია, რომ შევადართო?
მსგავსად ელვარებს მათი ფერი,
განსხვავება მხოლოდ ისაა,
რომ თქრო-ვერცხლი მყარი არის, ეს კი თხიერი!
თქროზე ჯვრები და ბერები გამოუსახავთ:
ბერები ჩუმად კითხულობენ თავის ლოცვანებს,
ხოლო მათ თავზე ღვინის ცაა,
რომელზედაც ბუშტულები ვარსკვლავებია,
ვით მარგალიტი, გაანცებულ ქალწულთაგან

მიმოფანტულა.

ა ბ უ ნ უ ვ ა ს ი

ძმაო, მოიღე
კოკობა თასი, რომ გამოვცალო
შეუსვენებლად ათ ტარკოშ წყალთან
შენაზავი ხუთჯერი ღვინო, რომ უბოროტოდ,
კვლავ გავწიო ბაკხოსის ღვინი.
მოიღე კვლავაც... ჩვენ არასოდეს
სკვითურ ღრეობით და ყაყანით
არ აგვამღვრევს ანკარა ღვინო!
ჩვენ დავლევთ მხოლოდ და ვიღიღინებთ
ხელისგულებზე ჩამომსხდარი
ჭრელი თასებით.

ანაკრეონტი

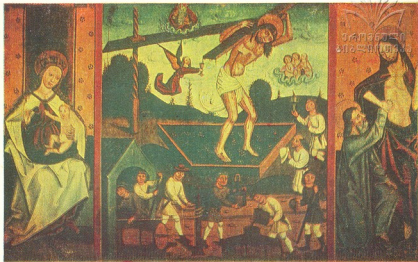
როს განაზავეს ამბროსია
ლამაზ კრატერში,
აღიღო ხელთა ჰერმესმა თასი
ღმერთთა საწესოდ...
და ლამაზ ჭინჭილებიდან ყველა
ღვრიდა ზედაშეს და ლოცავდნენ
ჰასაკ-სრულ სიძეს.
ს ა ფ ო

საუკუნეთა გარდასულთა ეყარა მიწა,
უცხო თვალთაგან საიმედოდ იყო დაცული,
საღვინე სურა უძველესი, მიწაში იწვა,
თითქოს მაღავდა შიშველ სხეულს, როგორც ქალწული.
და ჩვენ შევჭერდით სასწაულის ძველის მსურველნი,
ჩვენს თვალწინ იწვა თიხის ტანი ვით სალოცავი
და მოწვეთავდა თითქოს სულში მისი სურნელი —
დამათრობელი, უებარი და საოცარი.

XXIII. სვეტიცხოვლის სა-
შბრეთის კედლის ორნამენ-
ტი ვახის სტილიზებული
გამოსახულებით.

XXIV. იარეზიდან სისხლდაღენილი ქრისტე ჰყვლებს ყურძენს საწნახელში. გასიმბოლოებული კომპოზიცია. დაახლ. 1500 წ. ბეარის ნაციონალური მუზეუმი, მიუნხენი.

ნიკო ფიროსმანი. რთველი.

რად ამოცურდა?! ქორწილის და ლხინის მლოცველი,
ვით გარდასული საუკუნის თიხის ნაფლეთი,
ვის მოვუკითხოთ, კაცს მხიარულს — თუ კაცს მოწყვნილს,
ვის გავუნათოთ ნაღვლიანი აღმოსაველეთი.

პ ა ვ ე ლ მ ა ტ ე ვ ი

დავლიოთ.
ავანთოთ ჩირალი
თითივით მოკლეა დღე.
ამთარნიე
ჯამები ზორბები,
ჭრელ-ჭრელად ჭედულნი.
ღვინო ზევსის და სემელეს ვაჟმა
უბოძა კაცთა
დარდთა მკურნალად.
დაასხი.
ორგზის შეუვსე თითოს.
რივს მიჰყვეს
რიგი,
ჯამს მიჰყვეს ჯამი!

ა ლ კ ე ო ს ი

„**კლავ ვადღებრძელით ტურვან ქალწულნი...**“

ჭამეთ, მოყვასნო, სვით და დაითრვენით სიყვარულით!
ქ ე ბ ა თ ა ქ ე ბ ა

ვითა ბალი უყვავილოდ, უვარდოდ,
არა მიყვარს ლხინი უეშს-უსატრფოდ!
მოდო, მნათო, სავსე თასი სალხინოდ
ჩაგვირიგე, თუ გინდ ისე, უპროშტოდ
შენი თასი არს სადგური სიამეთ!
დიპლიპიტო დაჰკარ-დაარაკუნეთ!

მაშ აბა, ძმანო, ერთიც სატრფოსთვის
ფიალა სავსე შევსვით წყურვილით;
ვისურვით, რომელ მის ცრემლი ჭმუნვის
გაშრეს, ვით ღვინო ამა ფიალით!

გ რ ი გ თ ლ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

პურსა ჭამენ და ღვინოს სმენ,
სიმღერას არ იტყვიანო.
არ ვიცი, რასა გლოვობენ,
არ ვიცი, არ იციანო.

ხ ა ლ ხ უ რ ი

რად მისწყდა ღვინის ხმა მხიარული?
სჭექეთ სიმღერა მხნე და გულადი!
კვლავ ვადღეგრძელოთ ტურფა ქალწულნი, —
ვინც ჩვენ გვიყვარდა, ვისაც ვუყვარდით!

ღვინო დავისხათ ანაშხეფები,
სავსე ფიალის
ფსკერზე წკრიალით
ყველამ ჩავყაროთ აღთქმის ბეჭდები!

თასები მაღლა! თასებს ვუმარჯვით!
მუზეებს დიდება! აზრს გაუმარჯოს!

.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ პ უ შ კ ი ნ ი

ჭიქა ღვინოს რა სჯობია, ყელში ჩადის სრიალით,
დალიე და ადღეგრძელე ჩემი გულის ტრფიალი,
გულსაც გაეხარდება, სულსაც გაეხარდება.

უილიამ შექსპირი

თვით ბუნებამ დააწესა,
ძმებო, თურმე ტკობის ჟამი:
ყვავილები — გაზაფხულზე,
ზამთრობით კი -- ღვინის ჯამი.

ზამთრის სუსხი ძარღვებს ყინავს,
მარტში სისხლიც იწყებს დნობას.
ოქტომბრიდან მხოლოდ ღვინო,
მაისიდან — მხოლოდ ტრფობა.

ღვინისა და სიყვარულის
ერთად მსურდა დაწყვილება,
მაგრამ, თურმე, კაცის გული
ვერ გაუძლებს ამგვარ ელდას.

მეც ძველისძველ სიბრძნეს მივდევი,
სანამ გულში ფეთქავს ჟინი:
სიყვარულით — გაზაფხულზე,
ზამთარში კი ვთვრები ღვინით.

პიერ ჟან ბერანჟე

მერიქიფევ, ეგ ღვინოა ჩემი რწმენა სრული,
მომაწოდე სავსე ჯამით, როგორც ტკბილი სული.
შენი წესი თუ არ არის ლოთობა და ვნება,
ქალი ჩემი რწმენაა და ღვინო ჩემი რჯული.

ოთარ ხაიამი

ჩემზე ეტი სიმდიდრე
 სულთანს რა აბადია!
 ცალი ხელით ქალი და
 ცალით — ღვინის ბადია!
 — ჰა, ჩააქრეთ სანთელი!
 მე ის აღარ მჭირდება,
 როცა გვერდით მოვისვამ
 ტურფას, სახეზადრიანს.
 მე სულ ღვინო მწყურია,
 მე სულ ღვინო მწადია,
 მაგრამ მისი დალევა
 უშენოდ რა მადლია!
 ჩემი ყური ყოველთვის
 დაფა-ზურნის ჰანგს ეძებს,
 ჩემს თვალს მუდამ ქალის და
 ღვინის მზერა სწადია.

.

 ჰეი, ჰაფეზ, ღვინო და
 სატრფო არ მოიშორო,
 თორემ, ხედავ დღეები
 როგორ სწრაფად გარბიან!

ვნებაამლილი, თმადაშლილი და ღვინით მთვრალი,
 ღამით მიძინარეს თავს დამადგა ღამაში ქალი.
 ხელში ეჭირა ღვინის სურა და მიცინოდა,
 მის გადაღელილ მკერდზე დამრჩა ორივე თვალი.
 დამიჯდა თავთან, მომეფერა და ასე მოთხრა:
 — რატომ არ გინდა მოიხადო მიჯნურის ვალი?
 განცხრომის დროა, პაემანზე მოვსულვარ შენთან,
 შენ გეძინება, მე კი გულზე მედება ალი.
 მიჯნური თუ ხარ, მაშინ ღვინოც უნდა დალიო!
 თუ ღვინოს არ სვამ, სიყვარულით არა ხარ მთვრალი!

ჰე ღვთისმოსავო, ნუ დამიშლი განცხრომას ქვეყნად.
 წადი ჯანდაბას, ავიღია ეშმაკის კვალი!
 ღვინო და ქალი! ჰეი, ჰაფეზ, გიყვარდეს მუდამ,
 თუ გინდა ქვეყნად მოიხადო ალთქმა და ვალი!

ჰაფეზი

უბე შენი — მრგვალი თასი, ღვინისაგან მოუკლებელი,
 მუცელი შენი — ხვაკი იფქლისა, შროშანისაგან გარემოცულა.

ტანი შენი — ხე ფინიკისა, ძუძუნი შენნი — ვაზის მტევნები.

ვთქვი: ავალ ფინიკზე, მოვეჭიდები მის რტოებს,
 ძუძუნი შენნი იქნებოდნენ, ვით ვაზის მტევნები,
 და სურნელება შენთა ნესტთა — ვით ვაშლის სურნელი.

სასა შენი — ღვინო კეთილი, მომდინარე ჩემი მეტრფისაკენ,
 ამმეტყველებელი ძინართა ბაგეთა.

ქებათა ქება

ჩემო მამაცო მეგობარო, ხელში მაქვს თასი,
 მისხია ღვინო, გაზაფხულის ყაყაჩოს მსგავსი.
 ჰგავს ჩამავალ მზის აღმოდებულ, მეწამულ გვირგვინს,
 როგორც ქალწულის ბაგეები, ტკბილია იგი!

ხამიდ ალიმჯანი

□

წყლის პირად ვნახე ჩემი ძამია,
იჯდა, ჩაეშვა ფეხები წყალში,
წინ ედო ხონჩა პურ-ღვინით სავსე, —
სისავსით ჩემი გულ-მკერდის მსგავსი.

ძველევგობტური ლირიკა

□

პარასკევ ღამით მე მთვრალი ვარ
და გაღეშილი.
სატრფო თავში ზის, ხელთ ჯამი მაქვს,
ღვინით ავსილი.
სადაც ღვინს ვნახავ, სადაც არის
ღვინო მჩქეფარე,
ქაფის სახურავს იმათ კარავს
ვადავაფარებ.
ჩემთვის ერთია ეს შაბათი
და პარასკევი,
არე მინახავს ყველგან ტრფობის
ნაკარნახევი.
წინ სანთელი მაქვს. ტრფობისგან ვარ
მეც ვით სანთელი:
მას ცეცხლი სტანჯავს, მე კი მტანჯავს
ღვინო წითელი.
ჩემი მიზანი ტრფობა არის
და საუბარი.
ჩემი სიამეც მხოლოდ ჯამი
და ღვინო არი.
ვაშიყობ, ვლთთობ და ვარ მუდამ
მთვრალი — სნეული.
სჯობს რომ აშიყი იყოს მუდამ
გონდაბნეული.
ღვინოს ვსვამ ისეთს — მამლის თვალზე
როა წითელი,
ისეთ ღამეში, — ყორნის ფრთაზე
რომ არის ბნელი,

არ ეკარება მით ჩემს თვალებს
აწ ტკბილი ძილი,
ტრფობით თვალები საძილოდ აქვს
მას მოთენთილი.
რა ვქნა, თუ კი მე არ მოვილხენ,
არ გავიხარებ,
აბა რა შევსვა, თუ კი ღვინოს
არ მივიკარებ?
არ დაილევა ქვეყნის დარდი
და მწუხარება,
იგი ღრუბლის ჩრდილს და წყლის მორევს
შეედარება.

ა დ ი ბ ს ა ბ რ ი

შ ე ს ა ნ დ ო ბ ა რ ი

ვარ ჭირვეულის ნუგეში,
დამშუშებელი წყლულისო
და მკედრების შესანდობარი,
მოსახსენებლად სულისო.

ა კ ა კ ი

ძმანო, აღვაკვსოთ ფიალა წინაპართ მოსახსენებლად,
რომელთა დაჰსდვეს სიცოცხლე მამულის ასამაღლებლად,
რომელთა სახე დიდების სხივს მოგვფენს გასამხნეველად,
რომელთა სული მაღალი ჩვენც მიგვიზიდებს ცად მაღლად!

გ რ ი გ ო ლ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

მორჩა, ჩავაგეთ ხმალი ქარქაშში,
დიდ გამარჯვების დღეა სალხინო.
მტერი დამარცხდა; მშრთმელთ მთა-ბარში
უხვად გამოაქვთ პური და ღვინო.

ყველა შენობა, ქუჩა, ქალაქი
გადაქცეულა ტაშის გრიალად;
აგერ, სახლის წინ დგას მოქალაქე,
ხელში უპყრია ხავსე ფიალა.

— ძმებო, მიირთვიოთ, ძმებო, ასწიეთ,
ჩემი ვაჟკაცის თქვით სადღეგრძელო,
გმიორი შვილი მყავს, მტერი დავძლიეთ,
ცვლავ აფთარივით ვერ დაგვეძგერონ!

სვამენ, იღხენენ... ერთმანეთისთვის
ყველა ძმა არის და მეგობარი...
აგერ მოხუცი ამბობს მკრთალი ხმით:
— თქვით ჩემი შვილის შესანდობარიც!

ჩუმად ეტყვიან ვაჟკაცს მადლობას,
მჯიღს დაიცემენ ერთად გულზედა,
სვამენ მეომრის ძმურ შესანდობარს
და აწვეთებენ ღვინოს პურზედა...

ავტობიოგრაფიანი

ნურვინ დაკარგავს ძველ მეგობარს,
ნუ დათმობს მასა,
ნურვინ დაკარგავს ძველ მეგობარს
და ძველსა გზასა.

დავცალთოთ თასი, ხალისი გვაქვს
დღეს ღვინის სმისა,
ძველი მეგობრის ხსოვნის იყოლს
და ძველი გზისა.

მთაში დაკქროდით, მოვიკვლევდით
ყვავილთა ზღვასა,
მაგრამ ბარდნარი გაეხლართა
უეკლო გზასა.

დავცალოთ თასი, ხალისი გვაქვს
დღეს ღვინის სმისა,
ძველი მეგობრის ხსოვნის იყოს
და ძველი გზისა.

ერთად გავტოპეთ ბევრი წყალი
ჩვენ ორმა ბაღღმა,
მაგრამ ზღვამ გაჰყო ჩვენი გზები,
გაგვრია გაღმა.

დავცალოთ თასი, ხალისი გვაქვს
დღეს ღვინის სმისა,
ძველი მეგობრის ხსოვნის იყოს
და ძველი გზისა.

დღეს ისევ შევზვდით, მეგობარო,
მომეცი ხელი,
კვლავ შეიყარა ჩვენი ბედი
და გზები ძველი.

გადაკვრავთ ღვინოს, ძველებურად
შევაწყობთ ხმასა,
ძველ მეგობრობას ვადღეგრძელებთ
და ძველსა გზასა.

დავცალოთ თასი, ხალისი გვაქვს
დღეს ღვინის სმისა,
ძველი მეგობრის ხსოვნის იყოს
და ძველი გზისა.

რ თ ბ ე რ ტ ბ ე რ ნ ს ი

ამ ძველი თიხით, ძველი სასმისით,
რითი მოღებენაც მარად ვიცოდით,
ვთქვათ სადღეგრძელო ჩვენი ხალხისთვის
და საქართველოს მარადისობის.

ავდგეთ, ვახსენოთ ჩვენი ძველები,
იგივ ბრძენნი და იგივ ღლომები;
ჩვენი იმერნი, ეგრისელები,
ჩვენი მესხნი და ინგილოები;

ვინც წმინდად მისცა მამულს ხარაჯა
და წევს საფინანსო გლეხურ ტილოში,
ვინაც სამცხეში გვედგა დარაჯად
და მეციხოვნედ — საინგილოში;

ვინც გზებს იცავდა დედულ-მამულში
ერთი უღრუბლო დღის მონატრული,
ვინც შეგვიჩინა ქართლში ნამუსი
და საინგილოს — ენა ქართული;

ვისი ხმაც ისევ გვესმის ხელახლა;
იგივ ბრძნული და იგივ ღლომური;
შევსვათ, ვემთხვიოთ ფსკერზე ხელადას —
ეს ხომ მიწაა ინგილოური.

ი რ ა კ ლ ი ა ბ ა შ ი ძ ე

შენ მეგობარო, მწუხრში წახველ,
სად შენი ლანდი

გვლავ ღვინოს წურავს,
საიქიოს ჩრდილთა მჭვრეტავი.

ლი ბო არ არის მანდ, მეღვინევ,
კურთხეულ ნადიმს

ვინ გადაიხდის, ვის მიჰყიდი
ღვინოს ნეტავი?

ლ ი ბ თ

საქართველოში
ლექს ღვინოდ სვამენ,
ღვინო კახურიც
ისევ კახურობს...
შენ კი ჩვენს შორის
ვერ გხედავთ,
სამედ,
რომ ჯამი ჯამზე
მოგიჯახუნოთ.

საქართველოში
ლექს
ღვინოდ სვამენ,
გაღელილი აქვთ
ვაჟკაცებს მკერდი.
გადადის შენი ლექსები,
სამედ,
გულიდან გულზე
ვით ალავერდი.

იოსებ ნონეშვილი

ბედის ხვეული — დაცემა და ზესვლა ზმანებად...
აჰა: შამბი ხრავს უძველესი ტებანის კედლებს.

მხოლოდღა მწყემსის სალამური ეხმიანება —
რაიც აქ იყო და წასულა ყველაფრის შემდეგ...

აქა ვსვამთ ღვინოს ცეცხლის პირას, სადაც ტკბილია
გვამლიც კი,

სადაც ყოვლიანი მდუმარებს დღემდე!

ნონეშვილი

ვაზო ლამაზო, მათრობელა ღვინის დედაო,
ხვიარა ყლორტებს რომ დაიბამ უმშვენიერესს,
ბაბილოვანო,
მოჰხვრე შენი ნორჩი მკლავი ანაკრეონტ ტეოსელის
აზიდულ სტელას

და მის საფლავზე დაჰკიდე თავი...
ვინც სვამდა ღვინოს, იყო მთვრალი, იყო მათრობელი,
ვინც მთელ ღამეებს სატრფო-ქალას ალხენდა ჩანგით
და ვინაც ახლა მიწაშია, მის თავსა ზედა
შენ გადმოჰკიდე ქორფა ვარჯით მწიფე მტევანი...
და დაუსველე ბაგე, ჰანგებს რომ
გადმოადენდა შენი წვენი უტკბესს ოდესღაც.

ს ი მ თ ნ ი დ ე კ ე ო ს ე ლ ი

ჩვენს ბერიკაცებს ვადღეგრძელებ
მე ამ სასამისით,
ჩვენი სიცოცხლის საფუძველს და
ძლიერ საძირკველს,
ვაზის შრიალში უძველესი მათი ხმა ისმის,
ეს ხმა გვიამბობს წარსულს საკვირველს.

.

აწ მოვიგონოთ, ვინც არ არის ცოცხალთა შორის,
და ვადღეგრძელოთ ვინც ქვეყანას მოევლინება,
ვინც ვაზს მიხედავს, დაიღლება ალალი შრომით,
რომ არ შეგვიწყდეს ამ ღვთაებრივ სითხის დინება.

რომ მოვიდოს ქარვისფერი სხივები მტევნებს,
ეფერებოდეს ვაზის ლერწებს გლეხის ხელები,
რომ მოგვიგონონ ასი წლის შემდეგ,
ახსოვდეთ ჩვენი საქმეები და სახელები.

ა ნ დ რ ე ი ლ უ პ ა ნ ი

აგერ, შეჰხარის მიწის სიუხვეს,
ნაჭირნახულევს რაღა ეძნელოს,
ხვალ შავყურძნის წვენს ქვევრზე მიუშვებს,
და ჯამით ასწევს ამ სადღეგრძელს:

— ძმებო, ნეტავი ძმათა მრავალთა,
მზე მათთვის დღეში ცხრაჯერ ამოდის!
უხმოდ, უმოყვროდ მე ვარ ავადა,
და არც ცხოვრება მინდა სამოთხის!

დღეს ხალხის აზრის აფრა მოცურავს,
ტალღა წარღვნისა ვედარ ეძგეროს;
ამ ვენახიდან რაც დამიწურავს,
სიყვარულისთვის მსურს სადღეგრძელოდ!

მტკიცობდეს გულის სიანდამატე,
წვენმა ვაზისამ ტკბილად იმაჭროს!
სანამ მზის თვალი მიწას ანათებს,
ჩემო მამულო, შენ გაგიმარჯოს!

დე, ყველამ გულზე გული დავადოთ,
დე, გულზე გვენთოს ძმობის სანთელი
და ერთი დიდი ცეცხლი ავანთოთ,
წინაპართაგან დასანატრელი!

და არცა გნახოთ, ძმაო, ცალადა,
დაე, ჩემი ხმაც ყოველთვის მოგწვდეს,
გალომებული ცეცხლის ძალა და
აღელვებული ზღვის ჯანი მოგცეს!

განა რამეს ვთხოვ? მობრძანდი ჭურზე,
დატკბი, იხარე, ძმად შემიყვარე,
გულზე მომები... და ლუკმა-პურზე
ცოტა მარილი შემომიყარე.

ძმებო, ნეტავი ძმათა მრავალთა,
მზე მათთვის დღეში ცხრაჯერ ამოდის!
უძმოდ, უმოყვროდ ვხდები აკადა,
გახმეს, რათ მინდა, ბაღი სამოთხის,

მაშინ გადმექცეს სახლი მიწურად,
სიკვდილის ბჭყალიც მაშინ მეძგეროს...
ამ ვენახიდან რაც დამიწურავს,
სიყვარულს ერგოს, მის სადღეგრძელოს!

გიორგი ლეთიძე

კაცთა ცხოვრება სიზმრის მსგავსია.
ჩალად არა ღირს ქვეყნის დიდება.

სიბრძნე, სიმდიდრე, გვარიშვილობა...
სიკვდილთან ყველა გაბუდითდება.

ამქვეყნად ერთი არის ხარება —
მეგობრებთან სმა და ღროსტარება.

კორეული სიჯი

ორი ძმაბიჭი, ლექსთა კრებული,
და ძველი ღვინო ორი ხელადა,
თუ მექნა კუთხე მოფარებული
სამუსაიფოდ, მწვანე ველადა,

არ გავცვლი ამას მთელ სამყაროში,
თვით სამოთხეც კი რომ მომცენ თანა,
თუნდაც ამისთვის — ამ ნეტარ დროში,
წინააღმდეგეს მთელი ქვეყანა.

პ ა ფ ე ზ ი

თასით ღვინო და ალალი მეგობარი!
რას ინატრებს კაცი ამის უკეთესს,
ვინ რა იცის, სით დაბურავს ბედის ქარი,
ან ცხოვრება ვის რა თინს უკეთებს.

მაშ, ძმობილო, არ დაკარგო წამიც, თუნდა,
ნუ უყურებ სით რა ქარი ამოვა,
ღამიჯერე, ბედს და იღბალს ძებნა უნდა,
მორცხვია და თავისთავად არ მოვა.

რ ო ბ ე რ ტ ბ ე რ ნ ს ი

კვლავ შენთან ერთად უნდა შევსვა ქაფქაფა ღვინო,
სანამ ეს ღვინო სულის ღმერთია.
კვლავ შენთან ერთად უნდა ვჭამო მწარე ბალახი,
სანამ სიმწარე მატკობს ერთიან...
უნდა ვიარო ქუნა-ქუნა, ვვლიდე ქარდაქარ
მანამდე,
სანამ ქალამანი არ გამცვეთია.

ჩ ო ნ ჩ ხ ო ლ ი

დღეს მისდევს დღეა. სიბერის ჟამი
კარს მოგვდგომია გულის მყინველი.

წელი წელს მისდევს, წამს კიდევ — წამი,
კვლავ გაზაფხულის ჰყივის ფრინველი.

დავსხდებით ორნი და ავწევთ თასებს,
თასით ქაფქაფა ღვინო გვიცინის.

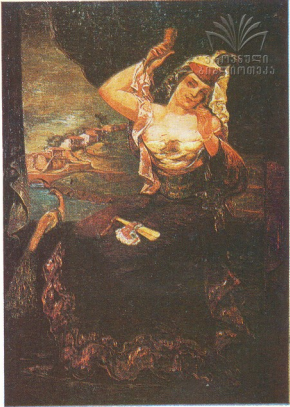
ნუ ნაღვლობ ჩამხმარ ყვავილთა დასებს,
აყვავებებიან კვლავაც ისინი.

ვ ა ნ ვ ე ა

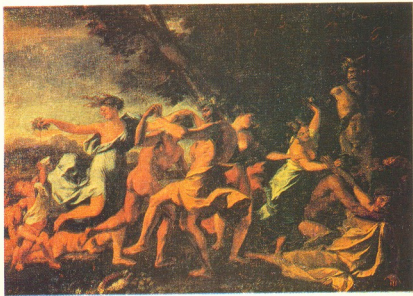

მე გოხვოვ დალიო,
ღვინის არსმა იქაც გვეყოფა.
 მოფრინდა ქარი
 და შენ, ფხიზელს დაგცინის მწარედ.
შეხედე ხეებს —
ჩვენს ძველისძველ ნაცნობ-მეგობართ,
 აყვავებულნი ვით შვენიან
 ამ არემარეს.
ჰა, ბუჩქნარებში
მოლალური სიმღერას ბედავს,
 ოქროს ფიალებს
 ოქროსივე მთვარე დასცქერის.
გუშინ რომ დედის ძუძუს წოვდნენ
იმ ბალებს — ხედავ,
დრომ როგორ უცებ გაუთეთრა
შავი თმა-წვერი!
მიწამ შეჭამა
სასახლეთა რამდენი მდგმური,
გუსუს სალხინო პალატებში
ირმები სძოვენ.
წარხდა დიდება მეფობისა,
დრომ ავთ შური,
მათ სამყოფელში აწ სამკვიდრო
ბინდებმა ჰპოვეს.
ჩვენც, მეგობარო,
ამ სოფელში ვინ დაგვარჩინოს?
წინაპართა ზნე მოივონე
და შესვი ღვინო!

ლადო გულიაშვილი. სად-
ლეგრძელი ოქროს ყან-
წით.

ნიკოლას პუსენი.
ბაკქანალია.

ნოელ ნიკოლა კუატი. ვენერასა და ზახუსის ქავეშირი. ლებასე მეთუნე მხარე-ლებული ჯუნგლური მხარე-ვის მუხეუმი.

დიეგო ველასკესი. მოქიფენი.

დენოს ვსვამთ მე და შენ.
 გარშემო ტიალი
 ყვაულითა ფურცლები
 ღაღანობს.
 მეორე ფიალა
 და მერვე ფიალა —
 ასე ვსვამთ
 და მოდის საღამო.
 დავთვერი
 და ძილმა იძალა. დავდუმდი.
 შენ წადი.
 შენი გზით იარე.
 მე ვიცი: მეწვევი
 დილაზე ფანდურით,
 ფანდურის დუღუნში
 გამოვცლით ფიალებს.

ლ ი ბ ი

ვინც საჭე შეატრიალა,
 როცა სხვა ქარმა დაჰბერა, —
 მასთან ვერ დავცელი ფიალას,
 მასთან ვერ დავლევე საფერავს.
 ვინც არის სიტყვის პატრონი,
 სიტყვა ხმალივით დაფერა
 და რწმენა გააბატონა, —
 მე მასთან დავლევე საფერავს.
 სული ცას ებუბუნება
 სხვა გზების გადასარბენად,
 მზეს თუ სისხლს მისცემს ბუნება,
 აღბათ, უბოძებს საფერავს.

მიწამ დოვლათი ბაღისა
კვლავ ამრავლა და აბეკრა,
და რაკი მოძმე მაღირსა,
როგორ არ მომცემს საფერავს.

ო ლ ე გ ლ ო ი კ ო

ესეც ჩვენი საჭაშნიკე,
ესეც ჩვენი „ნიკალა“,
აბაშიძემ თამაში ქნა,
ჭიქა წააკინკლავა.
— ჩვენ გვიყურებს მთელი ქუჩა.
ბიჭო, კარი მიხურე,
ზინკალს თვალი მოუხუჭავს
და გვერდულად მიყურებს.
ღვინომ, ღვთისგან მოცემულმა,
ყველას გზები მოუჭრა,
მკერდმოდელილ ბროწეულებს
ძოწის მძივი მოუჩანთ.
კვლავაც მიყმეთ, თუ მიყმევით,
თუა თავდავიწყება,
აღვანური გუდის ყველი
შოთის პურზე იწევა.
სიმინდს კაბა ისე მოსთრევს
სუფრაზე თავს მოიჭრის,
მედლებიან ღვინის ბოთლებს
სურა გასცქერს დოინჯით.
თიხა მღერის,
რთველი რთველობს
და კედლიდან
დაგვყურებს,
საყვარელი
საქართველო,
ხარის ტყავზე
გაკრული.
მითმინება დამეკარგა,

გადავკარ და ვიშარე,
გაზაფხულის დამესა ჰგავს
მუკუზანის სიშავე.
ერთი, ორი, სამი, ოთხი,
მეხუთე და მეექვსე,
სიყვარულის ბოლო კათხით
კვდება ყველა მეღექსე.
ვინ თითო და ვინ ორ-ორი,
გადავკარით ქურდივით,
დუღუკებზე — სიმონოვი,
დუღუკებზე — დუდინი...
სიყვარული არ იქნება,
არ იქნება ძალადა
და მოტეხილ ანდრონიკოვს
ეფერება თამადა.
საათნავას ჰამაკოა —
მიდი-მოდი სანგები,
ვაი, ვისაც არ აკლია
ძველი ამხანაგები.
თუმც ცხოვრება ფიცხი არი,
წალმა ბრუნავს ბორბალი,
პაოლოს და ტიცციანის
იყოს შესანდობარი.
დღეისთვის არ მემეტებით
გჭვრეტთ ხვალინდელ წიგნებად,
გაუმარჯოს, პოეტებო,
იმას, რაც ხვალ იქნება.
დღეისთვის არ მემეტებით,
შორითა ვჭვრეტ გასახედს,
ვინც მიწაზე ვერ ეტევიო,
ცაში გადაგასახლებთ.
სუფრაც ისე შეღობილა
სიყვარულის ჭიქებით,
ვითომ მარტო ჩვენ ვყოფილვართ,
ვითომ სულ ჩვენ ვიქნებით.

ჯანსუღ მარკვიანი

□
ქაფდებოდეს ფიალებში ბადაგივით ტკბილი ღვინო,
ღლე და ღამე გავასწოროთ — ერთად ვიყოთ, მოვილხინოთ!
ქვეყნად ბევრი სიმწარეა, მაგრამ დარდი ჩვენ რად გვინდა!
ოქროს ხანა განა მისთვის გვეძლევა, რომ მოვიწყინოთ?

ადიბ საბრი

ჩამთასხით, ჭავლი ღვინის
გესმით, ძმებო, როგორ მღერის?
შევსვათ, ქვეყნად ღვინოსავით
გულს არ აღხენს არაფერი!

ვადღებრძელთ თვითონ ღვინო,
ყინვაშიც რომ გულებს ათბობს;
როს მოვკვდებით, ის ქვეყანაც
დაე, ღვინომ გაგვინათოს!

ჯორჯ ბაირთნი

ოქროსფერი ნათელით
ფოთლები დაიფერა,
ღუქნებს ჩამოვუარეთ,
ვმღერით ძმობის სიმღერას.

ახლა ცოდვა ის არის,
ვისი დოქიც მშრალია...
მოდი, ძმებო იმართი
სადღებრძელი დავლიათ!

გვენ პეტაი

ცად ისწრაფვის ჩემი სული,
უგზოუკვლოდ მივდექ ლტოლვას;
იქეთ, სადაც შორეული
ვარსკვლავების საუფლოა.
მაგრამ არა! საგნებს შორის
სად სიცხადით გული ხარობს —
სჯობს ესვა ღვინო, ვინადიმო,
სჯობს ჭიქები ვაწკრიალო!

სუფრა აიშლება ვინემ,
ესვათ ნუნუა ტკბილი, გრილი.
დე, მღეროდეს თასში ღვინო,
ვით სტრიქონი ჩამოქნილი.
მოვეფერთო ერთურთს ძმებო,
სანამ გული გვიძგერს გზნებით,
სანამ ზარი განშორების
წაგვიყვანდეს უცხო გზებით.

არ ჩავტოვოთ თასში წვეთიც,
რომ არ გაშრეს უღვთოდ ყელი,
ყველამ თავის ერთადერთი
მოვიგონოთ საყვარელი.
ვადღეგრძელოთ, ვინაც გულის
წაიყოლა ლტოლვა, ფიქრი.
ვისთვისაც ვართ დადაგული —
ვადღეგრძელოთ ორი ჭიქით.
მესამე კი მათი იყოს,
ცხოვრებაში ვინაც მუდამ
ჩვენს ლხენას თუ ტკივილს იყოფს,
ვინც ძმობა არ გაგვიმრუდა.
მეგობრები ვის არ უყვარს?
ვინ არ დაღუვს სადღეგრძელოს?
გაუმარჯოს, ვინც შორს იყოს,
ვინც აქაა — ჩვენთან ევლოს!

სიხარულის შმაგმა ტალღამ
გადიარა გულზე ჩქერად.
სიყვარულში არ ვგრძნობ დაღლას,
მეგობრობის ძალის მჯერა.
მაშ, ჩაგვიდოთ ერთურთს ხელი,
ერთად ვძლიოთ დარდს და ვარაშს.
მეგობრობის მზე ნათელი
იკაშკაშებს ძმებო, მარად!

ვოე თ ე

„ვიდგეთ ფეხზე, ჩვენ თბილისი ვადღეგრძელოთ ჭაღარა...“

იღვრება ძველი დარდი არღნიდან,
იღვრება, როგორც ღვინო ტიკიდან.

შოთა ნიშნიანიძე

ოცნებაო ჩვენო ძველო,
ვართ ღამეთა მთეველი,
ბევრი, ბევრი სადღეგრძელო
დაგვრჩა დაუღეველი.

სადღეგრძელო იყოს მისი,
ვინც შიშმა ვერ დასარა.
ვიდგეთ ფეხზე. ჩვენ თბილისი
ვადღეგრძელოთ ჭაღარა!

აქ სიცოცხლე და ხალისი
ვის სხვად არ ესვენება, —
სადღეგრძელო იყოს მისი
და დიდებით სსენება.

მოდითა ერთზე ასი, —
გზა გვშვენოდა დიდების, —
ჩვენ დავცალათ ყველამ თასი
ბედთან არ დარიდების!

გ ა ლ ა კ ტ ი თ ნ ტ ა ბ ი ძ ე

მე სიზმრად ვსედავ კუზიან თბილისს,
ქვითინებს თარი და საზანდარი,
მიაფრიალებს ჭრელ სამოსს ქარი, —
ხიდზე გადადის ტალღები ხალხის,
ხიდქვეშ კი მღვრიე მიღელავს მტკვარი.

სანაპიროზე მოჩანს დუქანი,
აქ არის ღვინო და შილაფლავი,
ხოლო მედუქნე ზორბა, მსუქანი,
მუდამ თვალელებში შემოგვიცინებს,
რომ ლალის ღვინით აგივსოს ჯამი...

გრილი სარდაფი, სინათლე მკრთალი,
კახური ღვინო — მბზინავი ქარვა,
სიგრილე ამო, ბახუსი ლამობს
დავლით, ჭიქას მივურტყათ ჭიქა,
მარტო ვინც დაღევს, შეურგოს არმად!

აქ, ამ დუქნებში ყოველთვის ნახავ
თანამესუფრეს ალაღს, გულდიას;
ალავერდს ეტყვი მეგობარს ახალს,
აგატივტივებს მსუბუქი ტალღა,
ქალაქიც თითქოს ნისლს წაუღია...

კაცი მძიმდება წელიწადებით,
კრავი კი მუდამ ქორთა სჯობია.
მთვარის მკრთალ შუქზე შევწვათ მწვადები,
კვამლს გავაყოლოთ გულის დარდები,
და ამ საზანდრის ტკბილ მელოდიას.

თ ს ი ბ მ ა ნ დ ე ლ შ ტ ა მ ი

ვინდ მეძინოს, მაინც სულში მიზიხარ,
თვალს ავახელ, ზედ წამწამზე მიზიხარ!..

ორთაჭალის ბაღში მნახე, ვინა ვარ,
დარდიმანდის ღვინოში მნახე, ვინა ვარ!
ჯამით ტოლუმბაში მნახე, ვინა ვარ!
აბა მუშტის კრივში მნახე, ვინა ვარ! —
მაშინ შევიყვარდე, სოქვა: „ძვირფასი ხარ!“

გ რ ი გ ო ლ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

ყარაჩოხელი ძველი თბილისის ძველი თაობაა. იგი იმ-
დროინდელი მოქალაქეა, როცა „ქართლის ცხოვრების“ სიტყ-
ვით: „ქალაქი ტფილისი ჯერე არა სრულიად შემოყვანებუ-
ლიყო უღელსა ქვეშე მორჩილებისასა“.

ყეენობა, ამქრობა, აშუღობა, კრივი, არაფანა, რიგისპური,
ობა, ყავახანები, ზეპირსიტყვაობა, ქუჩის წარმოდგენები, სალ-
ხინო ბალები, მტკვრის სანაპიროები და სხვა, — ყველა ეს ადა-
თები, გასართობები და ზნეჩვეულებანი, რომლებიც ათადან-
ბაბადან მომდინარეობს ჩვენში, თავისი რაობით ჰქმნიან
თავისებურ კულტს, ერთგვარ რელიგიურ სიმთვრალეს, რაც
თბილისელებს ავგაროზივით უსვენიათ გულზე და თვალის
ჩინივით უფრთხილდებიან ამ ყარაჩოხელთა ღოთურ ტრადი-
ციულ თავდავიწყებას.

მათთვის არც დღეა და არც ღამე:

მე რომ ვლთათობ, შენ რას გიშლი, ძმობილო,
ბატონებო, ან შენ, კეთილშობილო!
ჯაფა-ტანჯვით ალალ ლუკმას ვმოულობ,
მთელი კვირა ოფლს სულ ასე ვიწურავ;
კვირა დღეს კი გამოვდივარ ძმა-ბიჭში,
ყარაჩოხულ ლურჯ ქუდას გვერდზე ვიხურავ!

ჩვენი ბიჭი ჩიტვიით იბადება:

დღეს ვიშოვი, დღეს ვჭამი ვარ ბედნიერი
ოჰ, რა ვუთხრა იმ მილიონის პატრონს,
ყუთში ფულს ჰკეტს, თვითონ კვდება მშიერი!

მე სულ ვლოთობ, შენ რას გიშლი, ძმობილო?
ღოთ-ბიჭშია, აბა, რა ნახე ცუდი?
მეც კაცი ვარ, რატომ ავრე მიყურებ?
მეც მასურავს თავზედ ნამუსჯა ქუდი!*

ყარაჩოხელი ყოველთვის პირველი გრძნობით და პირველი შთაბეჭდილებით ცხოვრობს.

ყარაჩოხელი უდარდელია, ქეიფის მოყვარული, დარდიმანდი და ჩიტვიით უზრუნველი. პური და ღვინო თუ გააჩნია — ბედნიერია, და თუ ზედ ცოტა მოთაღი და კიტრიც აქვს, მაშინ ხომ ცა ქუდად და დედამიწა ქალამნადაც არ მიაჩნია! ორთაჭალის ბაღი მისი ასპარეზია! ოღონდ დღეს ჰქონდეს ლუკმა-პური და ხვალ — ღმერთი მოწყალეა! ტოლ-ამხანაგისათვის, ძმა-ბიჭისათვის თავის მოკვლა გრომადაც არ უღირს...

იოსებ გრიშაშვილი

ჩემო იარაღი, ნეტავი ოდეს
ლხინით აღვსილნი ვჰსხდეთ ველსა მწვანეს,
ჩვენებურადა,
ძველებურადა,
ვსვამდეთ,
ვიძახდეთ:
იარი-არაღი!

ჯეირნის მწვადი შიშინით
ცეცხლზედა დატრიალებდეს,
ყნოსვა დამტკბარი მის სუნით,
მადასა განგვიღვიძებდეს.
კახურის ღვინით აღვსილი
აზარფეშაცა ხელს გვეპყრას,

* ლექსის ავტორია აკჰსენტი ცაგარელი.

მთალი, თევზი, მწვანელი
 აგვიჭრელებდნენ წინ სუფრას.
 ცა მშვენიერი,
 ცა მშობლიური
 მარად ბრწყინვალე ზე დაგვნათოდეს,
 გაცხელებულთა
 ღვინისგან შუბლთა
 კოჯრის ნიავი განგვიგრილებდეს...

გ რ ი გ ო ლ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

ყარაჩოხელი დარბაისელია, ჩასპანდი, გულმართალი, პა-
 ტიოსანი, რაინდი.

ყარაჩოხელის სასმისი იყო ჩინური ჯამი, თიხის ფიალა,
 აზარფეშა და ვერცხლით შეჭედილი ხის კულა...

ი ო ს ე ბ გ რ ი შ ა შ ვ ი ლ ი

სულით ერთნო, მოლხინენო, აწ შეკრბით
 თასით, ჯამით, ყანწით, აზარფეშებით!
 ღვინის სუფრა მოჰფინეთ ყვავილებით;
 ალავერდა დასვით თარით ნაქებით,
 ყოჯა ბულბულ ტკბილის ხმით აღუღუნეთ,
 დიპლიპიტო დაჰკარ-დაარაკუნეთ!
 ღვინის პაპა, სახით არაბისტნელი,
 ღვინისა და ეშნისათვის შექმნილი,
 ტოლუმბაშად დასვით ქუდ ჩაკეცილი!

გ რ ი გ ო ლ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

...ძველი თბილისის მშვენება და მისი კოლორიტის განუ-
 ყოფელი ნაწილი გახლდათ გრიგოლ ორბელიანი, ი. გრიშა-
 შვილისვე სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს „ინტელიგენტი ყარა-
 ჩოხელი“, თავისივე განუყრელი თანამგზავრითა და თანამეი-
 ნახით — ლოპიანათი...

აბანო ყარაჩოხელისათვის ბოჰემის ის შემადგენელი ნაწილი იყო, ურომლისოდაც ქეიფი ქეიფად არ მიაჩნდა. ამიტომ იყო, რომ მათი ქეიფი, ბაღებში დაწყებული, უჭკველად აბანოთი თავდებოდა...

აბანოში მოქეიფებებს, ამ აზიურ გასტრონომებს, განსაკუთრებული პირის გემო ჰქონდათ: გამხმარი ქართო პური და შხლოს ყველი, გოგირდის წყალგადავლებული, ისეთი სპეციფიკური გემოს საჭმელი იყო, რომლის არომატსაც ძველი ყარაჩოხელი დღესაც სიამოვნებით იგონებს...

მომღერალი მღეროდა, აბანოს გამაგრილებელი თაღები განსაკუთრებულ ბანს აძლევდა, სუფრა ითენთებოდა, ნახევრადშიშველი ლოთები ექსტაზში მოდიოდნენ და მთელი აბანო — ბოდისმს არ ვიხდი ამ შედარებისათვის! — დიონისოს ტაძრად იყო გადაქცეული...

აღსანიშნავია ყარაჩოხელის ერთი თავისებური ჩვეულებაც ღვინის სმის დროს: თუ სვამენ მკვდრის შესანდობარს, მაშინ ღვინოს თავს წაუქცევენ პურზედ, ხოლო ჩვეულებრივ ქეიფისა და დღევრძელობის დროს კი გამოცლილ ჭიქას ლოთფოთურად გაუხახუნებენ ხოლმე თავიანთ ვერცხლის ქამარს...

... ესეც გაუმარჯოს იმ მებაღეს, რომელი მებაღეც ვენახში გაივლის, დაწოლილ ვაზს შეამჩნევს, წამოაყენებს, ახეირებს, ნაყოფს გამოაღებინებს, დაჰკრეფს, დასწურავს, თითონაც დაღვეს და ჩვენც დაგვაღვევინებს!...

ძველი თბილისის სირაჯებს დროშაზე გამოსახული ჰყავდათ ნოე, როგორც სიმბოლო მევენახე და მეღვინე პირველკაცისა.

იოსებ გრიშაშვილი

ჩემო იარალი! — ასე ქადაგებდა ყაზახის გმირი — მსგავსება ლომის — ორბელისანი, რომელიც აქებდა ღვინოს და სალომეს.

ის დრო წავიდა! თბილისი ძველი
 მიინგრ-მოინგრა, სცივათ კახურებს,
 და ნარიყალა, ცრემლებით სველი,
 მატარებლების კივილს გაჰყურებს.

მე ვდგავარ მთაზე. მე ვდგავარ მარტო
 დამთვრალი ახალ სანახავითა,
 რითი გაგართო, როგორ გაგართო?
 ჩემო იარალი, ის დრო წავიდა!

გ ა ლ ა კ ტ ი ო ნ ტ ა ბ ი ძ ე

ღვინის აღმართი! ერთი ციცქნა ფოლორცია დედაქალაქის
 განახლებული მაგისტრალების კრებულში, მაგრამ ტევადი,
 შინაარსიანი, მიშზიდველია იგი.

აქვე, ღვინის აღმართზე სარდაფი ჰქონია კარდანახელ
 ივანე მაყიბეგაშვილს. მისი შეკვეთით ფიროსმანმა შექმნა 5
 ქვევრით, 7 კასრითა და მსხმოიარე ვაზით დამშვენებული
 მხატვრული ტილო, რომელსაც „წარაფი“ ჰქვია და აქვს წარ-
 წერა: „ღვინოს ვინ არ დაღევს, ჩვენი ზიარებაათ, ზოგჯერ
 ძალით გვაშმევენ, ზოგჯერ კი გვენატრებათ“.

განახლებულმა თბილისმა შთანთქა ძველი სირაჯხანა, მაგ-
 რამ ჩანჩქეროვანი კლდის მეზობელ ქუჩას მაინც შერჩა თა-
 ვისებური ეშხი და საკუთარი სახელი — ღვინის აღმართი.

ი. ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი

„პილით მისკრამლის ხმა იყო...“

დაიწყეს მორთმა პურისა ლაშქართა მის მესავსისა,
 ზროხა და ცხვარი დაკლული არს უმრავლესი მხავსისა,

 იაგუნდისა ჯამები იყვის, ლალისა ჭიქები,
 კვლა უცხო ფერთა ჭურჭელთა სხდის უცხო-უცხო სიქები.

მუტრიბნი მოდგეს ყოველგნით, ისმოდის ხმა წინწილისა;
 შეყრით ძეს გორი ოქროსა და ბალახშისა თლილისა;

მსმელთათვის წყარო ღვინისა ასგან დის, მსგავსი მიღლისა,
ბინდით ცისკრამდის სმა იყო გარდახდა ჟამი დილისა.

ერეკლესული
გინგლირთიქა

რას ვაგრძელებდე? გარდახდეს ღღენი ერთისა თვისანი.
თამაშობდიან, არ იყვნეს ყოლა გაყრანი სმისანი.

შოთა რუსთაველი

იქცევა ღვინო სვეტებიან პალატთა შინა...

ღრეობს კაცი და მთელი ღამე გადიდებს მთვრალი,
რა თვალს გაახელს ნამთვრალევეზე, გადიდებს ისევ.

ძველგვიბტური ლირიკა

ირიჟრაჟა! მერიქიფევე,
მომაწოდე ღვინის ჯამი.
ჩქარა, თორემ ეს საწუთრო
არ დაიცდის ერთი წამი!
ჩქარა, თორემ ეს სიცოცხლე
გაფრინდება, გაიქცევა,
ჩვენ წავიქცეთ მანამ, სანამ
დედამიწა დაიქცევა!
აღისფერი ღვინო მოღის
დალოცვილი დოქიდანა,
ადე, თუ გსურს გაიხარო,
ძილმა რალა მოგიტანა!
ვინც აქ ვლთობთ, ყველა წავალთ,
იპევე ვუღარ წამოვდგებით.
ღვინო გვახვი, ღვინო, იქნებ
ღვინის ჭურჭლად გამოვდგებოი!
უკვე თავი მოგვაბეზრა
ღვთისმოსავთა დარიგებამ.

ჩქარა, ღვინო მოგვაწოდე,
ჩქარა, მორჩი ჩარიგებას!
ჰაფეზ, ჭკუას მიტომ გიქებ,
ღვინის ჯამს რომ ეტანები.
მაშ, დალიე ტკბილი ღვინო
და აღივსე ნეტარებით.

ჰ ა ფ ე ზ ი

მხიარულების ავწიოთ თასი
და დავეწაფოთ ყველა უკლებლად,
ბედნიერების ნათელი წამი
სანამ წასულა დაუბრუნებლად.

მაშ, გავედევნოთ ამ ძვირფას წამეჭს,
ჯილდო ყრმობისა შევიტკბოთ, ვენდოთ!
როგორც ამ თასში ღვინო კამკამა —
დე, ჩვენს გულებში ტრფიალი ენთოს!

დე, ამ სიმღერის ძალა ცხოველი
გულებს გვითბობდეს დაუსრულებლად—
წარმავალია ქვეყნად ყოველი,
წარუვალია — მხიარულება.

ავავსოთ ჭიქა, დე, მთელი ღამე
იამოდეს ჩვენი სიმღერის ხმები,
დაე, რიჟრაჟი დაადგეს თავზე
ღრეობას ჩვენსას, ოქროსფერ თიმებით!

სუფრული ჯუზეპე ვერდის ოპერა —
„ტრავიატადან“

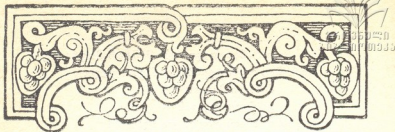
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

არც შე ვარ მთვრალი, არც შენ ხარ მთვრალი
ჯერ ისე, ოდნავ გვიბრწყინავს თვალი.

მამალი ჰყვივს,
ცისკარი ღვივის —
დამისხი, ძმაო, დღეის და ხვალის!

რობერტ ბერნსი

სევდა... ღვიძო... ლექსი... მოხარე... საბრწო...
ყვავილეები...

რომ მომხარეო ქვეყნად ღვინის სმა,
ხომ გაქრებოდა ლექსის თილისმა;
მუზის მსახურთაც წყაროდ ღონისა
ღვინო სწყურიათ...

არტურ ჯონსტონი

ო, წითლისა და ჭვირვალისთვის ჩემო გამკილავო,
სამოთხის ბაღნარს მიაშურე,
დაე, მე დამწვას ალისქარმა ჯოჯოხეთისა,
რაკი ჩვენ მალე არ მოვხვდებით საუკუნო სასუფეველში,
წუთისოფელში ამ ღვთაებრივი წვენის გარდა
უკვდავება არაფერშია.

ო, გამკილავო! ღვინო მასვი და მიგალობე.
მე ჭეშმარიტად, მისი ღვიძლი ძმა ვიქნები კუბოს ფიცრამდე.
როცა მოგვდები, ვაზის ძირში დამასაფლავე.
რომ ჩემმა ძვლებმა შეისრუტოს ამ ღვთაებრივი ფესვების
წვენი.

—
მე მინდა ვსვა ღვინო და დავტკბე ყველაფრით,
რაც აკრძალულია.

ღმერთია მოწამე — მე მინდა მთვრალი ვიყო ათას წელიწადს,
ვერ დამინახავს მე ალაპი ისე, რომ ხელში თასი არ შეპყრას,
ან ლამაზმანს არ ვკოცნიდე, ან უგონოდ მთვრალი არ ვეგდო.
ერთხელ მე მკითხეს: ხომ არ აპირებ მექაში წასვლას?
რატომაც არა, — ვუპასუხე, —
როცა ბაღდადი დროსტარებას გადაეჩვევა!

ა ბ უ ნ უ ვ ა ს ი

ღვინო სევდის კარგი გამქარვებელია.

პო რ ა ც ი უ ს ი

ეს ცხოვრება რა იქნება უღზინოდ?
სიჭაბუკე — სიმთვრალეა უღვინოდ.
ჭაბუკსა ჰგავს ბერიკაცი ნასვამი,
რა იქნება საკვირველი მასავით?
სულ საზრუნავს გვიჩენს მარად სოფელი,
და ვაზია დარდის დამაშრობელი.

გო ე თ ე

ბედსა რად სწყევლი? რად ჰაწუხარ? რას გარგებს
სულმოკლეობა?
მე უგუნურო, დალიე, ქვეყანა შენი იქნება!

გ რ ი გო ლ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

ვარდობისა ვე, რუისპირა ატეხილი ჭალაკი,
ორიოდე სატრფო და ჩუმი, მყუდრო ალაგი,
ღვინო მომეც, მოყვასო, ნასმურევზე გამოსულთ
არც მეჩეთი ახსოვთ და არც სამოთხის არაკი.

—

ვარდი და ღვინო! — ნუ გეკნება სხვა საზრუნავი,
სვი, დაივიწყე სატკივარი განუკურნავი,
სანამ ვარდით დაგფურცლავდეს, შემოგაცლიდეს
სიცოცხლის პერანგს ეგ სოფელი მიწყვი მბრუნავი.

—

ღვინო ჩემი ძალაა, ღვინო ჩემი სულია,
ღვინოა, რომ ამ ქვეყნად თავს მავიწყებს სრულიად.
შევიყვარე ღვინო და მისი ყადრიც გავიგე:
ის ღირსებით მეფეთა გვირგვინს გარდასულია!

—

ჩემსა და ღვინის შუა ძმობის ძაფი გაება,
უღვინოდ ღვინი ჩემთვის არის ტანჯვა-ვაება,
მითხრეს, ღვინის სმა მორწმუნე კაცს არ შეჰფერისო,
მე მსმელი ვარ და ღვინო არის ჩემი ღვთაება...

—

რა საოცრად მიქარავნობს ჩვენი ყოფნის ჟამი,
და რაოდენ საამოა ღვინის ერთი წამი,
მერიქიფევ, ნუ გაღონებს ხვალინდელი წარღვნა,
ღამე გადის, აბა, ჩქარა, მომაწოდე ჯამი.

—

დოქი წყაროა, ღვინის ლალი დუღს და მეტია,
ღვინო სულია, ჯამის ტანში ვერ დაეტია,
ღვინით მღიმარი ბროლის თასი განა რა არის,
ნაწამებ გულის სისხლნარევი ცრემლის წვეთია.

—

სიცოცხლის ფასი უამღვინოდ არაფერია,
უსალამუროდ, უღიღინოდ, არაფერია,
ამ ქვეყნად მხოლოდ ქეიფი ღირს, სხვა დანარჩენი,
თუ გინდ დღედაღამ მიკიჟინოთ, არაფერია...

—

როცა ფესვები სიცოცხლისა დამიდუნდება,
და ზედ სიკვდილი დამედება მძიმე სუნდებად,
ღვინის ჭურჭელი გააკეთეთ ჩემი მიწისგან,
აავსეთ ღვინით და სიცოცხლე დამიბრუნდება...

—

ამაღამ ჯამი მსურს ავწიო უზარმაზარი,
ღვინით მდიდარმა ბედისწერას დავცე თავზარი,
მსურს სამუდამოდ გავეყარო რჯულსა და რწმენას,
ვაზის ასული გვერდით მყავდეს, ვით პატარძალი.

—

წელთა ცვალებადობა თავის დროთა ამალით,
ისე ჩაიფურცლება, როგორც წიგნი ფრთაშალი,
ნუ იდარდებ, ღვინო სვი, ბრძენნი ასე ბრძანებენ:
ქვეყნის დარდი შხამია, ღვინო მისი წამალი.

მერიქიფევ, შენი ფეხი ჩვენთვის ბედნიერია,
ღვინო მოგვეც და გვიმღერე, დღეს ხომ არ გვიმღერებ
ბევრი ხოსრო და ჯემშიდი ახლა მიწის მტვერია,
ჩვენი მოსვლა ივნისია, წასვლა დეკემბერია.

ერთხელ ვიყიდე ღვინის დოქი, მეტყველი ვგონებ.
„შაჰი ვიყავი!“ — ჩემი დოქი ჩივის და გოდებს, —
„ახლა მტვერი ვარ! ამომიღო მედოქემ მტვერიდან
და ჩააბარა ძველი შაჰი სალხენად ლოთებს!

შეღავათია ორიოდ დღის სიცოცხლის არსი,
ისიც რად გინდა, თუ ითმინე და ღვინო არ სვი,
იცოდე, ბოლოს ეს ქვეყანა უნდა დაიქცეს
შენც წაიქეცი წმინდა ღვინით აღსავსე თასით.

დალიე ღვინო, თუ გასურს იყო უკვდავი მარად,
თუ გასურს მოხუცი გადაიქცე ჭაბუკის დარად.
შესვი და გულ-ღვიძლს მწუხარების ცეცხლი თუ გიწვავს, —
მის დასაქრობად ღვინის ერთი ფიალა კმარა.

ო მ ა რ ხ ა ი ა მ ი

დავლევ, ეგების გავხალისდე
გულსევდიანი,
ლექს ვიტყვი — იქნებ გამოვხატო
გულის ნადები...

თუკი არ გავიზარეთ,
 თუ არ ვსვით და დავლიეთ, —
 მაშინ ხომ ეს ცხოვრება
 სულ უაზროდ გავლიეთ.
 ჩვენ ეს ზნე გვჭირს, არც გვინდა
 შევიცვალთო შეგნება.
 ჩვენ არ ვფიქრობთ, თუ ბოლო
 ვის როგორი ექნება.
 გულის დვრიტა გავიხსნათ,
 ბედი არც გავიხსენოთ.
 ბედზე ზრუნვას შენ განდობ
 ბრიყვო ვარსკვლავთმრიცხველო!
 ასე რატომ გაოცებს
 ცვლილებანი ჟამისა.
 ცოტა მაგალითი აქვს
 ამ საწუთროს ამისა?
 მოდი, ხელში დაიჭი
 ჯამი ღვინით ავსილი.
 ის, ხომ იცი, თავია
 ბაჰმანის და ჯამისა,
 განა იცი, ისინი
 ახლა საით არიან?
 მათი დიდი დიდება
 ბედმა მტვერში გარია.
 მოდი, მოდი, დაცალე
 ღვინით სავსე ბადია,
 სანამ ჰყვავის მოსალი,
 სანამ რუქნაბადია!

—

თუ მნახთო მწარედ დაღონებული,
 თუ უნუგეშოდ მიცემდეს გული,
 ჩემი სხეულის ხორცი და ძვალი,
 თუ იყოს სრულად მოდუნებული,
 ნუ მომაკარებთ ექიმის წამლებს,
 არ მიყვარს მე ის შეჩვენებული!...

მომეცით ღვინო, თარი, ზონგური,
 ხმატკბილი საზი და ჭიანური.
 თუ ამის შემდეგ მე არ მოვრჩები,
 მიშოვნეთ სადმე ლაღის ტურები,
 და თუ ამანაც ვეღარ მიშველა,
 თქვით, რომ: ჰაფეზი გარდაიცვალა!..

—

მე მიყვარს ღვინო, ქეიფი და თავგასულობა,
 ვინ არის კიდეც, რომ ჩემსავით ის არ უყვარდეს.
 თვით ეზოს დარაჯს უყვარს ღვინო, მხიარულება,
 მას ნუ დასძრახავთ, იქეიფოს და გაუხარდეს!...
 ღვინო შენს სხეულს სასიცოცხლოს შემატებს ძაღლას,
 ნუ გინდა ქვეყნის ნურც იმედი, ნურც საყვედური.
 შენი ლეშიდან ის ამზადებს რაღაც მასაღას
 და უნდა მისგან გააკეთოს თიხის აგური.
 ჰოი, ჰაფეზო! არ უარყო ჯერ სიყვარული,
 გიყვარდეს ღვინო და იცოდე დროს დაფასება.
 ვარდსა და იას, ჰა, დაუდგა კვლავ გაზაფხული,
 მოწყენილობას ქეიფი და სიამოვნება.

—

უქმე დღე არის, ვარდი გაშლილა,
 მერიქიფევ მომეც, ეგ ღვინო ტკბილი,
 როდის გინახავს, რომ ვარდის დროზე
 უღვინოდ იდგეს ჯამი დაცლილი.

—

მერიქიფევ, გადმომისხი,
 ჩქარა, თორემ მწყურია!
 კიდეც ერთი თასი, თორემ
 დღენი მიმიწურია.

სიყვარულის ტკივილით ვარ
 კაცი განაწამები.

მაშ, მოიტა, მერიქიფეც,
ღვინით სავსე ჯამები

მალე, თორემ ხვალ, ვინ იცის
იქნებ ბარგიც ამიკრეს.
მოდი, გულის ეს ხანძარი
ღვინის ცეცხლით ჩამიქრე.

პ ა ფ ე ზ ი

ძმანო! სიცოცხლეს ნუ მოჰკლავთ ცდაში,
სულ ამათა ამ ქვეყანაში:
ქვეყნის დიდებას, ქვეყნის სიმდიდრეს,
რისთვისაც კაცი თავ-კისერს იმტვრევს,
არ გავცვლი ტრფიალ ქალის კოცნაში
და კახურ ღვინით ერთ სავსე ყანწში.
ორს პატივს სცემდეთ ამ ქვეყნიურსა:
მხიარულს ბახუსს და ცელქს ამურსა...
მენდეთ, ამათგან დაწნულ გვირგვინით
სიცოცხლეს ჩიტებრ განვლით ღიმილით.
ნუ დაუჯერებთ უგემურსა ჭკვას,
გრძნობის განსჯაში ყოველთვისა ბრმას,
გულის კითხვაზედ უარისთვის მზას;
რა უნდა სჯობდეს, მითხარით, ამას,
რომ ერთის ხელით ეხვით მიჯნურს,
მეორით — ყანწით ჰყლაპავდე კახურს?
ან ღვინის ორთქლით გახურებულსა,
რა დაგკოცნის შენ სხივი ავრორის, —
ცელქ სიყვარულით გაღვიძებულსა,
შენ საყვარლისა ხვევნათა შორის
შენ თავს იხილავ... მაშინ ჰკითხე ჭკვას —
რა უნდა სჯობდეს მაგ გაღვიძებას!

ი ლ ი ა ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ე

დავლით, ეგებ სულ სხვა სიმღერა,
ნაზი და თაფლზე უტკბილესი ვპოვოთ ღვინოში.
დამისხი ღვინო ქიოსური, ამივსე თასი,
სვი ლხენით გედილ, რა ყოფნაა უღვინოდ ყოფნა.

გ ე დ ი ლ ი

დალიე ღვინო, ასკლეპიადე! რა გჭირს, რას სტირი?
მარტოდენ შენზედ არ უსვრია პათიას ბადე,
მარტოდენ შენთვის არ უსვრია ერთსს ისრები,
რისად ჩადიხარ საფლავში ცოცხლად?
შევსვათ ანკარა, დიონისეს ნაკურთხი ღვინო!
მოკლეა დილა —
ხომ არ ველოდოთ ადრიან ძილის მაცნე სანთურებს,
დავლით შვებით, შევსვათ! ახლოა ჟამი აღსასრულის
ბედუკულმართი,
და გრძელ ღამეში, გრძელ ღამეში ვპოვებთ სიმშვიდეს.

ასკლეპიადე სამოსელი

დამისხი, დამალევინე,
ე ღვინო ოხერ-ტიალი,
ეგება წალმა ვიფიქრო
სოფლის უკულმა ტრიალი!
ეგება გულის ვარამი
ჩავკლა მა ჯიხვის რქაშია.
თვალ-წინ დამიდგეს ღამაში,
ფრჟოლა მამკიდოს ტანშია,
დეზი ვკრა ჩემსა ლურჯასა,
გადავერიო ზღვაშია.
თქვენთან ძალღურად სიცოცხლეს,
სიკვდილი მიჯობს ცდაშია,
ვერ მიაწონებთ კარგ ყმასა,
რაც არ უჯდება ჭკვაშია.

ვაჟა-ფშაველა

უცებ დამათრო ღვინომ ტიალმა,
ქვეყანა წალმა დამიტრიალა.

ჩემო დარდებო, მიდიხართ ჩემგან,
მწკრივში ჩამდგარნი მიემართებით!

მწდევ, ერთი ჭიქა დამისხი კიდევ,
რომ გავაცილო ჩემი დარდები.

მე სიძაბუნემ დამრია ხელი,
საწუთროს ღხენა გამიტიალა.

და აგრე ვცხოვრობ: არ მენადვლება
კაცთა სიავე, ჭმუნვა, იარა.

მკლავიდა შემრჩა მე ძველებური:
მაგრად მიჭირავს სავსე ფიალა!

რადა ღირს ზარი აღზევებულთა?
წარმავალია და ჟამიერი.

მე დავიგულე აწ მეგობრებად
ღვინის თასი და ჩანგი ხმიერი.

ერთმანეთს ტკბილად შევაბურდებით
განცხრომითა და მშვიდი იერით.

ყმაწვილი ვიყავ და სიყმაწვილე
მე წარუვალა მეგონა მაშინ.

მაგრამ უჩუმრად წლები გასულა
და თოვლისფერმა იძალა თმაში.

ღვინო შემასვით! ტკბილი სურვილით
წარსდეს სიცოცხლის დღე მიწურვილი.

XV—XVII საუკუნეების
კორეული სიჯო

ჟამი იწურება,
სიბერე შეიგრძნო კუნთებმა.

მიდის გაზაფხული,
მაგრამ ხომ მაინც დაბრუნდება.

მო, დავსხდეთ ნადიმად,
ღვინო გვაქვს, შევსვათ და დავისხათ.

ვარდებზე ნუ დარდობ:
კვლავაც აყვავდება გაისად!

მ ე ნ ხ ა თ ჟ ა ნ ა

დავლით ერთად, მელანიბე ხომ არ გვონია,
რაჟამს გადასცურავ აქერონტიის ზვირთებს,
მზის წმინდა ნათელს კვლავ ეღირსები?
თავი ანებე ტყუილს. ნუ ოცნებობ არარსებულზე.

ეოლიდ საზიფოსსაც, თავად ხელმწიფეს,
 კაცთა შორის პირველს ბრძენმორჭმულებით,
 ეგონა, განველტვიო სიკვდილს, იღონა ბევრიც,
 მაგრამ მეორედ აქერონტი ვერ გადასცურა

მან დაუსჯელად.

ქვესკნელში მძიმე სასჯელი დასდვა კრონიდემ.
 ნუ ოცნებობ არარსებულზე.
 ყველანი მიწაში ჩავილალეებით ადრე თუ გვიან,
 ეს გარდუვალი ხვედრია ჩვენი.
 და სანამ ბორეასი ბრდღვინავს, ავზნეობს შმაგი,
 მოდი, ნუნუას ქაფში ჩავკლათ ვარამი.

ა ლ კ ე ო ს ი

როდის იქნება, როდის იქნება, როდის იქნება, რომ
 რომ ის იქნება, რომ ის იქნება, რომ ის იქნება, რომ
 მე რომ ვიქნები, მე რომ ვიქნები, მე რომ ვიქნები, რომ
 ღვინოც იქნება, ღვინოც იქნება, ღვინოც იქნება — ხომ.

ჯ ე ლ ა ლ ე დ ი ნ რ უ მ ი

ყვავილთა შორის დოქი ჩავდგი,
 შუაღამ, ახლა,

დავჯექ და მარტო ღვინოსა ვსვამ,
 არავინ მახლავს.

მაგრამ მე მთვარე მოვიწვიე
 და მყუდრო ღამით

ჩემს ლანდს ვუხმე და
 შევიყარეთ ამრიგად სამნი.

მაგრამ მითხარით —
განა მთვარემ იცის ღვინის სმა,

ან ლანდმა — თუმცა სულ თანამდევს
გემო ლხინისა?

ლანდსა და მთვარეს კი ვერ გაჰყრი
და მყუდრო ღამით —

მთოვარე, მე და ჩემი ლანდი
ვქეიფობთ სამნი.

სიმღერას ვამბობ და მთოვარე
ჰქრის წინაუკმო,

ვროკავ და როკავს ჩემი ლანდი
გრძელი და უხმო.

გათენებამდე ვსვამდით ღვინოს,
ვილხენდით ასე,

დილით წავიდნენ,
წაბარბაცდნენ თავიანთ გზაზე.

აწ, ისევ მარტომ უნდა ვჭვრიტო
დღეთა წარხდომა,

ვიდრე შევხვდები მას, — შემომდგარს
ირმის ნახტომთან.

ლი პ ო

რალაა განწყობილება, როცა ყვავილებით ტკბები და ღვი-
ნით სავსე ჯამი ხელთ არ გიპყრია.

ხუან აუნ-ცზაო

—

ძველ ზინეთში ყვავილებით ტკობა და ღვინის სმარბთვესლი
ტური ბუნების ადამიანთა თავშესაქცევი იყო; უფრო მატუ-
ლობდა ეშხი და ლაზათი, თუკი შეკრებილნი თხზავდნენ და
კითხულობდნენ ლექსებს.

ხუან აუნ-ცზაო

დაყიყის მხოლოდ ოთხი რამე აქვს არჩეული,
რაც საწუთროში არის კარგი ან საძაგელი;
ტუნები ღია ლალისფერი, ჰანგი ჩანვისა,
ღვინო წითელი, რწმენა ცეცხლის თაყვანმცემელი.

აბუ მანსურ მოჰამედ დაყიყო

მცირე ფიალა
აივსება ჭვირვალი ღვინით.

მწვანეზე ხალის შეგვეძლება
გაშლა დროისად.

არ მოხვალ განა —
მუსაიფით განვლილთ ღამე:

მალე ხომ ნაპირს
შემოდგომის სუსხი მოიცავს.

—

მთებში ვეხეტები, მდინარეს დავყურებ,
ლექსები თან დამაქვს მელექსეს.
მთვარეს შევზარი და ღვინოს ვეძალები,
ყვავილებს დავეძებ ველებზე.

ექვსივე სიამე ზემთან რომ გაიყო,
იმ დროზე თცნებას ვუნდები,
სასო მაქვს მიხდილი, ნეტავი ვიცოდე-
ლოანში როდის დაბრუნდები.

საქართველოს
ქრონიკონი

ვ ა ნ - ი ტ ა ა

„ღვიძო შამრბო და გემოიან-სუნიანი...“

ტკბილი ყურძნის წვენს, წითელს ვით ლაღსა,
ანუ ოქროს ფერს, ან ქარვებრ მკრთალსა,
ჩვენი ღარიბის ენით ვხმოთ ღვინოთ
და ვსვამთ მას, მისთვის, რომ მოვიღვინოთ.
ნეტა ვინ მოსთვლის ღვინის ღირსებას,
მისს ძლიერებას, მისსა თვისებას?..

— ღვინოა სუფრის ჯილა, მასალა,
ღვინოა ჩვენი სიცოცხლე, ძალა,
ღვინოა მეფე და სიყვარული,
გამბედაობა, ნუგეში, ფული!
ღვინოა, ცამდის რომ აღგვამადლებს,
გვაბედნიერებს და გვაამაყებს!
კოჭლს აძლევს ფეხებს, ბრმას უხელს თვალსა,
ამდიდრებს უცებ ღარიბსა მთვრალსა!
ღვინოა, რომ ჩვენ გვართმევს ნებასა,
თვალის სინათლეს და გონებასა!
ღვინო ხომ გვართმევს ფეხებს და ჯანსა,
ღვინო გვიქარვებს ხანდისხან ჯავრსა!
ღვინოა, რომ თავს მას გვათაყვანებს,
ღვინოა, რომ მხდალს აგულიანებს,
ღვინოა, რომ ჯანს უმატებს ჩვენს მკლავს,
ღვინოა, რომ მტერს უცებ შეგვაკლავს!

ღვინო წყართა ბორბტებისა,
ღვინო — წამალი უძღურებისა,
ღვინო ახარებს გულსა კაცისას,
გულს აფუნდრუკებს ის ზარმაცისას!
ღვინოა, რომ ჩვენ დარდს მოგვაცილებს,
ზოგჯერ გვატირებს, ზოგჯერ გვაცინებს!
ღვინით ვსვამ მარად თქვენს სადღეგრძელოს,
ღვინითა ვლოცავ ერს და სამღვდელოს!
ღვინითა ვსვამ მე შესანდობელსა,
ღვინით ვპატიუბ მე მეზობელსა!
ღვინოა ჩემი მეფლიში, ლხინი,
ღვინოა ჩემი თვალისა ჩინი!
ღვინოა წმინდა სისხლი ქრისტესი,
წმინდა იგავი, რჯულთ უმტკიცესი,
მომტევებელი ჩვენისა ცოდვის,
კვერთხი ცხოვრების, ორივე სოფლის!..

რაჭიელ ერისთავი

ბაგე, ბადახშნის ლალის მარცვლად სხმული, სად არის,
ღვინო საამო და სავანე სულის სად არის,
ისლამის რჯულმა თუმც ეს ღვინო მკაცრად აკრძალა,
სვი და ნუ დარდობ, თვით ისლამის რჯული სად არის.

მას შემდეგ, რაკი მზე და მთვარე ცაზე ჰკიდია.
მადლი ღვინისა ამა ქვეყნად დიდზე დიდია,
ისინი, ღვინოს გასაყიდად რომ იმეტებენ,
ვერ გამიგია, ღვინოზე კარგს რას იყიდიან.

ღვინო ანელებს ქედმაღლობას ამაყთა ზედა,
მას ძალუძს ახსნა და დამსხვრევა ბორკილთა მძლეთა,
ემშაკს ამ ღვინის ერთი წვეთიც რომ დაეღია,
მორჩილი მონა იქნებოდა ადამის ძეთა.

ომარ ხაიამი

ლომი ლოკავს ყურძნის მტევანს. ბიზანტია. მარმარი-
ლო. ძველი კორინთოს მუზეუმი.

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

ნიკოლოზ გოროსმანი, ქეიფი.

ღვინო, უბრალო სარდაფებს,
როგორც სამეფო დარბაზებს,
გახდის წარმტაცს და მშვენიერს.
დარბაზის თეთრი სვეტები
ტყესავით აბრწყინვალდება
და ღვინო თქროსჭავლება
მზესავით გამოანათებს.

შ ა რ ლ ბ ო დ ლ ე რ ა

მეღვინეებს, ისევე როგორც ყველას, ჰყავთ შევირდები,
მაგრამ თვით მეღვინეობა, ჩემის აზრით, არის პოეტური არსის
მეცნიერება, რომელიც ახლოა ხელოვნებასთან. იშვიათი ღვი-
ნოების შექმნის მეცნიერება — ხელოვნებაა; და ადამიანები,
რომლებიც ფლობენ ამ ხელოვნებას, რასაკვირველია, პოეტე-
ბი არიან.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე გ ო რ თ ვ ი

ღვინო თხოულობს დროს და უნარს საუბრისას.

ი ლ ი ა ი ლ ფ ი

ასეა ქვეყნის წესი და რიგი,
ტრიალებს ასე, იცოდე იგი:
გულს ჟანგმოდებულს მწარე სიტყვისგან
წამს გასწმენდს ძველი ღვინო ჟანგისგან,
კაცს რომ სიბერე დაიმორჩილებს,
მას ძველი ღვინო გააყმაწვილებს.

ღვინოში მოჩანს ჭკუა ნამდვილი,
წმინდა არის თუ ლაფით გასვრილი.
თუ სვამს უგულო — გაგულადდება,
თუ შესვამს მელა — ლომი გახდება.
თუ სვამს მწუხარე — გახალისდება,
სახე იმისი ლალივით ხდება.
ვინც მას აიღებს თავისი ჭანვით,
მას უნდა ლხენა სალამურ-ჩანვით.
თვით კუზიანი ტან-საცოდავი,
მთვრალი სატურნსაც მისწვდება თავით.

ფ ი რ დ ლ უ ს ი

აავსეთ ჭიქა, ბოლომდე შესვით,
თაყვანი ეცით კურთხეულ ღვინოს,
ღვინოა ლხინის ძირი და ფესვი,
უღვინოდ აბა ვინ მოილხინოს.

ღვინო თვით გმირსაც შემატებს ღონეს,
არ შეეცვლება ბრძოლაში ფერი.
ხოლო მგოსანი, ვით აპოლონი,
ბახუსის ეშხით სხვაგვარად მღერის.

.....
ვიტყვი გარკვევით: ამ ცხოვრებაში
უღვინოდ ყოფნა ვინ გაიგონა.
ანაკრეონტი ამბობდა: დავთვრეთ!
ჩვენ დავუმატებთ: დავთვრეთ უგონოდ!

აავსეთ ჭიქა! ბოლომდე შესვით,
თაყვანი ეცით კურთხეულ ღვინოს!
ღვინოა ყოფნის ძირი და ფესვი,
უღვინოდ აბა, ვინ მოილხინოს!

ბედნიერია, ვისაც სწამს ღვინის,
 ვინც მიენდობა მის ღვთიურ ნებას.
 როგორ გვამშვიდებს, ვით გვავესებს ლხინით,
 როგორ გვანიჭებს უზომო შვებას.

რა შეედრება მის სილამაზეს,
 კმარა სულ ერთი ყანწის დაღვევა
 და გულს სხვაგვარი ცეცხლით აღანთებს,
 და სიტყვას აძლევს მეტ ბრწყინვალებას.

ნიკალაი იაზიკოვი

ჩვენებური ღვინო მართალი ღვინოა... ჩვენს
 ღვინოში არა არის-რა, გარდა ყურძნის წვენი,ა,
 ჩვენებურს ღვინის კეთებას დღევანდლამდე
 ამის მეტი საგანი არა ჰქონია.

ილია ჭავჭავაძე

საქართველოს სამარკო სუფრის ღვინოებს მნიშვნელოვან-
 ი ადგილი უჭირავს საბჭოთა კავშირის ხარისხოვანი ღვინო-
 ების ასორტიმენტში როგორც სახელწოდებათა სიმრავლით,
 ისე პროდუქციის ტიპების ნაირსახეობითა და ღირსებით.

ჯერ კიდევ გასული საუკუნის დამდეგს საქართველოში
 აყენებდნენ 15 000 დალ ქაუკეთესო სამარკო ღვინოს.

ქართული სამარკო ღვინოების აღმავლობა დაკავშირებუ-
 ლია საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვებას-
 თან, როცა შეიქმნა (1929 წ.) „სამტრესტი“. მან თავის სისტე-
 მაში გააერთიანა ახალი ტექნიკით აღჭურვილი რესპუბლიკას
 ყველა ცოტად თუ ბევრად მსხვილი და მნიშვნელოვანი მევე-
 ნახეობა-მეღვინეობის მეურნეობა.

კახური ღვინის წარმოება უხსოვარი დროიდანაა ცნობი-
 ლი. მაღალხარისხოვანი თვისებებით კახური ღვინო მსოფ-
 ლიოს საუკეთესო ღვინოების კატეგორიას ეკუთვნის. მას ახა-

სიათებს სხეულიანობა, სიძლიერე, ექსტრაქტულობა, სპეცი-
ფიკური ხილის არომატი, მუქი ჩაისფერი, პარმელისფერობა
სინოცივრე და საკვებ ნივთიერებათა მეტი შემცველობა.

გურჯაანის რაიონი კახურ თეთრ და წითელ კლასიკურ ღვინოებს იძლევა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია რქაწით-
ლისგან მიღებული ღვინოები. მაღალხარისხოვანი კახური ტიპის ღვინოებიდან გამოირჩევა შალიკოიანთზვრის, გოძიან-
თეულის, ბარბარეს მინდვრის, დუბეების, ნაყორულაღის, დიდშარების, ახობის, გვერდის მიწების ზვრებიდან მიღებუ-
ლი ღვინოები.

კახურო ღვინო, წითელო,
ყელმოჭედილო კულაო,
დამლია შენმა წყურვილმა,
შენ სად დაგლიო სულაო?

ხ ა ლ ხ უ რ ი

კარდანახის მიკრორაიონს სახელი მოუხვეჭა კახური ტიპის თეთრმა და წითელმა ღვინოებმა. საუკეთესოა წარაფის, ახობის, ძოღალის, გულისწარაფის მიდამოებში მიღებული ღვინოები. პროფ. კ. მოდებაძის გამოთქმით, კარდანახის ღვინოები კახეთის სიამაყე და სიმშვენიერეა.

წინანდლის მიკრორაიონის თეთრი და წითელი ღვინოები — „წინანდალი“, „თელიანი“ და „მუკუზანი“ საუკეთესოა ჩვენს ქვეყანაში. ამ მიკრორაიონის წითელი ღვინოები ხასიათდება საკმაო ენერგიით, სასიამოვნო ხილის არომატითა და გემოთი, პარმონიულობით, სიმაგრითა და ექსტრაქტულობით, სიძველეში ივითარებენ განუმეორებელ გემოსა და არომატს.

კურდღელაურის, ვარდისუბნისა და შალაურის წითელ ღვინოებს ახასიათებს მუქი ბროწეულისა და ლალის ელფერი, ნაზი არომატი, გემოვანი სირბილე და ხავერდოვნება. „კო-

დისწყართს“, „ბელანაფშას“ და თელავის საცდელი სადგურის
ვენახებში მიღებული საფერავისა და კაბერნეს წითელი ღვა-
ნობები არ ჩამოუვარდება სახელგანთქმული თელიანის წითელი
ღვინობს.

გიორგი ბერიძე

ბავშვობაში, ერთხელ, ვიყავი კუნძულ კრეტაზე, მინოსში
და კინალამ დავიკარგე ხელმწიფის ლაბირინთში. ვისურვებ-
დი, რომ აქ, ყვარლის ლაბირინთში დაკარგულიყავი მაშინ,
როცა ის წითელი ღვინით სრულად დაიტვირთება და, დაე, ნუ
მომძებნოს ნურავინ!

ბართნი პაერ ლერუა

აქ, საქართველოში, ჩვენ ვიხილეთ სრული ბედნიერება:
ხალხი, რომელსაც ძალუბს ისარგებლოს ცხოვრებისაგან მო-
ნიჭებული სიხარულით და გააჩნია საამისოდ აუცილებელი სა-
შუალება — ღვინო, ყველაზე მეტად სასიამოვნო და ნატურა-
ლური, რაც კი ოდესმე გაგვისინჯავს ცხოვრების მანძილზე,
ისიც რაოდენ სიბრძნითა და სტუმართმოყვრულად მოწოდე-
ბული... ჩვენ ამას არასოდეს დავივიწყებთ...

ლივით კოპუტო, მართო დე ბიანო

მე-19 საუკუნის 30-40-იან წლებში ინგლისელი აგრონომი
იაკობ მარი (აკად. ნ. მარის მამა) გურიაში ადგილობრივი ჯი-
შების — ჯანისა და მტევანდიდისაგან ჩინებულ ღვინობს აყე-
ნებდა. „მარის ღვინო“ ბაზარზე დიდი მოთხოვნილებით სარ-
გებლობდა. იგი იყიდებოდა არა მარტო ქუთაისის გუბერნია-
ში, არამედ რუსეთსა და საზღვარგარეთაც კი გაჰქონდათ.

პავლე სახეჩიძე

საქართველოში ცქრიალა ღვინოები საკმაოდ პოპულარული ყოფილა. ჰომეროსის გადმოცემით, „ქართველები და სურნელოვან ღვინოს აყენებდნენ“.

ცქრიალა ღვინოს დაყენების ტექნოლოგიის თვალსაზრისით საინტერესოა ატენის ხეობის მარნის რეკონსტრუქცია. სიცივეში აგებულ მარანს დაბალი ტემპერატურის შესაქმნელად სპეციალური გვირაბები ჰქონდა მოწყობილი ცივი ჰაერის ნაკადის შესასვლელად, რაც ყურძნის ჯიშურ თვისებებთან ერთად ხელშემწყობ პირობას ქმნიდა მაღალხარისხოვანი ცქრიალა ღვინოების დასამზადებლად. მარანში შექმნილი დაბალი ტემპერატურის გამო ტკბილის დუღილი სუსტად მიმდინარეობდა, ღვინო მოტკბო რჩებოდა და, ბუნებრივია, ნახშირმჟავა გაზი მასში ჭარბად იხსნებოდა. ღვინო სასიამოვნო, ხალისიანი და ენაზე მოაღერსე დგებოდა.

მაღალხარისხოვანი ცქრიალა ღვინოები მიიღებოდა აგრეთვე, გურიაში სოფ. ბახვიში, ლიხაურში, შემოქმედში, ასკანაში და სხვ. ჯიშ ჩხავერის ყურძნიდან.

ქართული ნატურალური ბუნებრივი ტკბილი ღვინოები ძველთაგანვეა ცნობილი და მათ ქართული მარკიანი ღვინოების ასორტიმენტში საკმაოდ მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია.

ნატურალურ ტკბილ ღვინოებს საბჭოთა კავშირში ღირსეული რეპუტაცია აქვთ მოპოვებული და სამართლიანადაა ჩარიცხული ქართული ღვინოების სამარკო ასორტიმენტში „ხვანჭკარის“, „ქინძმარაულის“, „უსახელოურის“, „ოჯალეშისა“ და სხვათა სახელწოდებით.

გიორგი ბერიძე

საქართველოს კონიაკის წარმოება ძველი და მდიდარი ტრადიციების შქონეა მთელს კავშირში. გიორგი ბოლქვაძის ქართული კონიაკი რუსეთის იმპერიასა და საზღვარგარეთის ქვეყნებში 1865 წლიდან არის ცნობილი. მის მაღალხარისხოვნებას მოწმობს არა ერთი ოქროს მედალი და უმაღლესი ხა-

რისხის დიპლომი. 1888 წლიდან დავით სარაჯიშვილმა დაიწყო ქართული კონიაკის სამრეწველო წარმოება, რომელიც უმძლავრესი და საუკეთესო იყო მთელს რუსეთის იმპერიის მანუფაქტურულ მრეწველობაში.

ქართული ორდინარული თუ სამარკო კონიაკები მკვეთრად ორიგინალური ნიშან-თვისებებით გამოირჩევა და მოწინავე პოზიციები უკავია საბჭოთა კონიაკის წარმოებაში. 1947 წელს ვახტანგ ციციშვილს კონიაკის საუკეთესო პროდუქციის შექმნისთვის საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო პრემია მიენიჭა.

რუსი რომ ვიყო, ვიეჭვიანებდი ჩვენს ქალებზე; იტალიელი რომ ვიყო (და ვარ კიდევ), მოშურნე ვიქნებოდი მშვენიერი ქართული სიმღერებისა, ხოლო ფრანგი რომ ვყოფილიყავა, ქართული კონიაკისა შემშურდებოდა.

აურელიო პეჩეი, სენი ჩელესტინო, ლეონე ფერერო
(ამონაწერი თბილისის კონიაკის ქარხნის შთაბეჭდილებათა წიგნიდან)

ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ 1955 წლამდე ქართულ ღვინოებსა და კონიაკებს საერთაშორისო კონკურსებსა და დეგუსტაციებზე მონაწილეობა არ მიუღია. 1955 წლიდან კი 1973 წლამდე „სამიტრესტის სხვადასხვა დასახელების ღვინომ, შამპანურმა და კონიაკმა საერთაშორისო სარბიელზე მთიბოვა 259 მედალი, მათ შორის 127 ოქროს, 120 ვერცხლისა და 12 ბრინჯაოსი.

ქართული მევენახეობისა და მეღვინეობის დიდი საერთაშორისო აღიარების გამოხატულება იყო თბილისში ვაზისა და ღვინის X საერთაშორისო კონგრესისა (1962 წ.) და ღვინის, შამპანურისა და კონიაკის I საერთაშორისო კონკურსის ჩატარება (1965 წ.).

□

ამ ქვეყანაზე, იცით თუ არა
რა მენატრება, რა უფრო მიყვარს?
ბორდოს წითელი ღვინით ავსილი
გამჭვირვალე და მაღალი ჭიქა!

ა ლ ფ რ ე დ დ ე მ ა უ ს ე

□

ბროდუქციის მრავალფეროვნებით, ორიგინალობითა და ხარისხით საფრანგეთს ერთ-ერთი წამყვანი დედილი უკავია მსოფლიოს განვითარებულ მევენახეობა-მეღვინეობის ქვეყნებს შორის.

საფრანგეთში კულტივირებული ძირითადი ჯიშებიდან აღსანიშნავია: არამონი, კარინიანი, სენსო, კლერტი, უნი თეთრი (სუფრის ორდინარული ღვინოებისთვის), პინო შავი, პინო შარდონე, გამე, კაბერნე სოვინიონი, მერლო, მალბეკი, მურვედრი, გრენაში, შენენი, კაბერნე ფრანი, რისლინგი, სილვანერი, გვეჟურცტრამინერი, მუსკატი, სარახი (სამარკო ღვინოებისთვის).

საფრანგეთის მეღვინეობის ძირითადი რაიონებია: შამპანი, ბორდო, ბურგუნდია და შარანტი.

შამპანის ფირმები და კოოპერატივები ყოველწლიურად ამზადებენ 30—32 მლნ ბოთლ შამპანურ ღვინოს. შამპანში 150-მდე ფირმაა. მათგან ყველაზე მეტად ცნობილია „Moet et Chandon“, „Mercier“, „Rederer“, „Mumm“, „Pommery“. ცალკეულ ფირმებს აქვთ 200 კმ-მდე სიგრძის სარდაფები, სადაც ძველდება 150 მილიონ ბოთლამდე შამპანური.

ბორდოს ვენახები განლაგებულია ჟირონდის დეპარტამენტში. აქ ყველაზე მეტად ცნობილია წითელი ღვინოების რაიონი — მედოკი. დეპარტამენტში აყენებენ აგრეთვე მშრალ, თეთრსა და წითელ ღვინოებს, თეთრ, ტკბილ ღვინოებს — სოტერნს, ბარზაკს, შატო იკემს, სერონს.

ბურგუნდიაში, ისევე როგორც ბორდოში, აყენებენ საუკეთესო ფრანგულ ღვინოებს, რომლებიც უფრო მეტად სრული

და მაგარია. განსაკუთრებით გამოირჩევა კოტ დ'ორის რაიონის ღვინოები.

შარანტის რაიონი ცნობილია კონიაკის წარმოებითა და უდარებელი სასმელის სამშობლოა ქ. კონიაკი. კონიაკს ამზადებენ ორ დეპარტამენტში: შარანტსა და შარანტის ზღვისპირეთში (გრანდ შამპანის, პტი შამპანის, ბორდერის, ფინ ბუას, ბონ ბუასა და ბუა ორდინერის რაიონები).

არმანაკის რაიონში ფოლ ბლანშისაგან ამზადებენ მაღალხარისხოვან ყურძნის არაყს — არმანაკს.

შამპანური სამეფო ღვინოა, ამასთანავე, ოგი მეფეა ღვინოა.

ფ რ ა ნ გ უ ლ ი ა ნ დ ა ზ ა

შუმუნა (შამპანური) ღვინოების ტექნოლოგიის შექმნა XVII საუკუნის ფრანგი სპეციალისტის დომ პერინდონის დამსახურებად ითვლება.

მრავალმხრივი ცდებითა და დაკვირვებებით დომ პერინდონი ცდილობდა მიეღწია ბოკალში შამპანური ღვინის ხანგრძლივი და ლამაზი თამაშისათვის. მასვე მიაწერენ მსუბუქი, ელეგანტური ბოკალის შემოღებას, „რომელშიც გაზის ბუშტუკები ათასფერად ნაპერწყლებად ბრწყინავენ...“

მ ე ჩ ი ს ლ ა ვ პ ე ლ მ ა ხ ი

ჰემინგუეი იდგა და სინანულით შესცქეროდა შამპანურის ბოთლში ჩარჩენილ ღვინოს.

— შეუსმელი შამპანურის ბოთლი ადამის მოდგმის მტერია, — თქვა ჰემინგუეიმ. ჩვენ კვლავ დავსხედით.

— როცა კი ფული გამაჩნია, შამპანური უნდა ვიყიდო, ეს ფულის დახარჯვის ერთადერთ საუკეთესო საშუალებად მიმაჩნია, — თქვა ჰემინგუეიმ და ბოკალი შეივსო.

ლ ი ლ ი ა ნ რ ო ს ი

ზოგიერთი შამპანური ღვინის ხარისხს ბოთლის გახსნი-
 სას საცობის მყისიერი და ხმაურიანი ამოსროლით ^{ერსაწინააღმდეგ}
 რავს. ჰგონიათ, რომ, რაც უფრო ძლიერია ხმაური, მით უფრო
 ხარისხიანია შამპანურიც. მაგრამ ეს მცდარი აზრია. შამპანუ-
 რის ბოთლი უხმაუროდ და ფრთხილად უნდა გაიხსნას, შენ-
 ჯღრვეის გარეშე. საცობის მკვეთრი ამოვარდნა იწვევს ღვინის
 თავზე მყოფი გაზის არის მკვეთრ გაუხშობას, რის შედეგადაც
 ღვინოში გახსნილი ნახშირორჟანგა გაზი მძაფრად გამოიყოფა
 და ღვინის ჭიქაში დასხმისას გაზის თამაშიც მალე ქრება.
 პირიქით, ბოთლის მშვიდად გახსნისას ღვინოში გახსნილი და
 შებოჭილ მდგომარეობაში მყოფი გაზი ნელა გამოიყოფა და
 გაზის თამაშის პროცესიც გახანგრძლივებულია.

ანტონ ფროლოვ - ბაგრევი

პარიზში არსებობს ღვინოების მიწისქვეშა მუზეუმი, რო-
 მელსაც „ეიფელის კოშკის სარდაფებს“ უწოდებენ. 1,5 კილო-
 მეტრი სიგრძის გალერეა აგებულია XV საუკუნეში. ღვინოე-
 ბის მუზეუმს ამშვენებს სანთლისაგან დამზადებული ფიგურე-
 ბი იმ ადამიანებისა, რომლებმაც ფრანგულ ღვინოებს შორს
 გაუთქვეს სახელი. ესენი არიან ფრანგი მევენახეები და მე-
 ღვინეები — მეცნიერები და უბრალო გლეხკაცები. მუზეუმშია
 შეკრებილია ღვინის წარმოებისთვის საჭირო სხვადასხვა სა-
 განი: ძველებური საწნახლები, ვეება კასრები, ღვინის სიმაგ-
 რის საზომი მოწყობილობები, უძველესი ჭურჭელი, კერ-
 ძოდ, XVIII საუკუნეში შატოს შუშის ქარხნის მიერ დამზადე-
 ბული ბოთლები და სხვ. აქ შეხვდებით ბორდოსა და შამპანუ-
 რის ბოთლებს, რომლებიც შემორჩენილია ლუი XVIII და ნა-
 პოლეონის დროიდან.

თამაზ სიხარულიძე

ვაზი და ღვინო რომ არ ყოფილიყო, ფრანგული ენა და-
 კარგავდა ყველაზე მკაფიო და გონებამახვილურ გამოთქმებს;

ჩვენ მეოცე საუკუნეშიც ვიმეორებთ სიტყვებს, რომლებსაც
ოდესღაც ჩვენი წინაპრების ბაგეები წარმოთქვამდნენ.

ანრი პუჩჩინი

„In vino veritas“ (ჭეშმარიტება ღვინო-
შია), — ამბობდნენ რომაელები.

იტალია კლასიკური მეღვინეობის ქვეყანაა. იტალიაში
ვაშის ძირითად ჯიშებთან — ბარბერასთან, ტრებიანოსთან,
მალვაზიასთან, სან-ჯიოვეტოსთან, ნეგრო ამაროსა და სხვებ-
თან ერთად გავრცელებულია ალიკანტი, კაბერნე სოვინდონი,
მუსკატი თეთრი, პინოს ჯგუფი, სოვინდონი, ტრამინერი,
ტოკაიურები და სხვ.

იტალიაში მევენახეობა-მეღვინეობის ძირითადი რაიონე-
ბია აპულია, პიემონტი, ლომბარდია, ვენეცია, ემილია-რო-
მანია, ტოსკანა და სიცილია.

პიემონტი ცნობილია მაღალხარისხოვანი წითელი ღვინო-
ებით (ბაროლო, ბარბიერო), ნახევრადტკბილი ბრაკეტით და
სახელგანთქმული ცქრიალა მუსკატით — ასტი სპუმანტით.
დიდი პოპულარობით სარგებლობს ფლორენციული წითელი
ღვინო კიანტი, ნეაპოლის პროვინციისა და კუნძულ კაპრის
ღვინოები.

საექსპორტო ღვინოების საერთო რაოდენობაში დიდი
ხვედრითი წილი (40%) უდევს სამხრეთ ტიროლის ორდინა-
რულ და სამარკო ღვინოებს, მიუხედავად ღვინის წარმოების
მცირე მოცულობისა.

იტალია ვერმუტის სამშობლოა. ალპური ბალახების ექს-
ტრაქტები ხელს უწყობს მაღალხარისხოვანი ვერმუტების დამ-
ზადებას. საუკეთესოდ ითვლება ტურინის ვერმუტი, რომელ-
ზეც მთელ მსოფლიოში ფართო მოთხოვნილებაა.

იტალიაში დიდი პოპულარობით სარგებლობს სპეციალუ-
რი ღვინოები — აპერიტივები და ლიქიტორული სადესერტო
ღვინოები. ფართოდ არის მიღებული ჭამის წინ ღვინის შესმა.
სადილის წინ ერთი-ორი ყლუპი ღვინო ხელს უწყობს კუჭის
წვენივს გამოყოფას და შემდგომში საჭმლის ნორმალურ მონე-

ლებას. ამ წესის დამკვიდრება პიემონტის მეღვინეობის და-
სახურებაა, აქ შეიქმნა მსოფლიოში სახელგანთქმული აპერი-
ტივები.

არქონული
გეგმარება

იტალიელებს უყვართ ღვინო. ისინი ღვინოს მიიჩნევენ
სიმშვიდისა და კეთილდღეობის წყაროდ.

იტალიაში არის 240-ზე მეტი ღვინის მარკა. ტიპური ღვი-
ნოები ატარებს წარმოშობის ადგილის სახელწოდებას. უმაღ-
ლესი მარკის ღვინოებთან ერთად არის ფართო მოხმარების
ღვინოებიც.

პორტუგალია მევენახეობა-მეღვინეობის მყარი ტრადიცი-
ების მქონე ქვეყანაა, რომელმაც განსაკუთრებით გაითქვა სა-
ხელი პორტვინებითა და მადერებით.

მადერის ღვინოს კუნძულ მადერაზე ამზადებენ. მშრალი
მადერა მზადდება სერსიალისა და ვერდელმოს, ნახევრად-
ტკბილი — ბოლისა და ტერანტეზის, ხოლო ტკბილი — მალვა-
ზისის ჯიშებისაგან.

პორტვინს ამზადებენ ქ. ოპორტოს რაიონში ბასტარდოს,
ალვარელიოს, მურისკო ტინტოს, ფრანცისკო ტინტოს, ტუ-
რიგასა და სხვებისაგან.

ცნობილია პორტუგალიური ლიქიორული ტიპის ღვინოე-
ბი — მუსკატელ სეტუბალი, კარკაველოსი და ესტრემადურა.

ესპანეთის მევენახეობასა და მეღვინეობას ქვეყნის ეკონო-
მიკაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია.

ესპანეთი ცნობილია როგორც ორიგინალური მაგარი ღვი-
ნის — „ხერესის“ სამშობლო. „ხერესი“ შექმნილია ესპანურ
ქალაქ ხერეს დე ლა ფრონტერაში, რომელიც ანდალუზიის
სამხრეთ პროვინციაში მდებარეობს. ხერესი უძველეს ქალა-
ქად ითვლება. არის ცნობები, რომ ჯერ კიდევ პლინიუსის
დროს რომაელები მისდევდნენ მეღვინეობას ანდალუზიაში
და სიამოვნებით სვამდნენ ესპანურ ღვინოს.

„ხერესი“ ესპანეთში მზადდება პალომონოს, მანტუო კას-

ტელმანოს, ალბილმოს, კაპონაცას, პედრო ხიმენესის, მუსკა-
დელის, პერუნოსა და ვეგას ჯიშებისაგან. ესპანეთში მზადდება
3 ტიპის ხერესი: ფინო, ამონტილმადო და ოლორონო.

„ხერესს“ ხოტბას ასხამდნენ სხვადასხვა დროისა და ქვეყ-
ნის პოეტები და საზოგადო მოღვაწეები, ესპანეთის დამპყრო-
ბი ვანდალები თუ არაბები.

„ხერესის“ ექსპორტი XV საუკუნიდან იწყება. ამას დიდად
შეუწყო ხელი კოლუმბის ექსპედიციებმა. მისი ექსპედიციას
მრავალი წევრი ქ. ხერესიდან იყო. სწორედ კოლუმბმა შეი-
ტანა პირველად „ხერესის“ ღვინო ამერიკაში და მას შემდეგ
ეს ღვინო ამერიკელების საყვარელი სასმელი გახდა. „ხერე-
სის“ გავრცელებას მსოფლიოში დიდად შეუწყვეს ხელი ინგლი-
სელებმაც, რომლებსაც ეს ღვინო ინდოეთში შეჰქონდათ სხვა-
დასხვა დაავადების პროფილაქტიკის მიზნით.

ესპანეთის გარდა „ხერესის“ ღვინოებს ამზადებენ ამერი-
კის შეერთებულ შტატებში, ავსტრალიასა და საბჭოთა კავ-
შირში.

საბჭოთა „ხერესის“ სამშობლოდ ყირიმი ითვლება, სადაც
1945 წელს დაიწყო ამ ტიპის ღვინის წარმოება. „ხერესის“
ღვინოები მზადდება თურქმენეთში, სომხეთში, უზბეკეთში,
მოლდავეთში, ყაზახეთში, დონის მხარესა და დაღესტანში.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში რქაწითლისაგან დამ-
ზადებულია მაღალხარისხოვანი „ხერესი“, რომელსაც ოქროს
მედალი აქვს მოპოვებული. ჯერჯერობით „ხერესის“ მასობ-
რივი წარმოება საქართველოში არ არის დაწყებული.

სამხრეთ ესპანეთის ქ. მალაგაში მზადდება მსოფლიოში
განთქმული სადესერტო ღვინო — მალაგა, ძირითადად პედრო
ხიმენესის ჯიშისგან.

მალაგას დიდი რაოდენობით ამზადებენ იტალიაში. ბულ-
გარეთში მალაგა დაამზადეს რქაწითლის, საფერავის, მუსკატ
ოტონელისა და დიმიატისაგან.

საბჭოთა კავშირში მალაგის ღვინო მზადდება თურქმე-
ნეთში, უზბეკეთში, სომხეთში. უზბეკეთში სხვა ჯიშებთან
ერთად გამოიყენება საფერავი და თავკვერი, სომხეთში კი
რქაწითელი.

კარგი „ხერესი“ ორნაირად არის სახეირო — რომ თავში დაგკრავს და რაც ტვინში სისულელე, სიტლანქე და სიჯიქეა აორთქლებული, ერთნაირად გამოაშრობს; გონება ერთბაშად მკვირცხლი, ნათელი, მოქნილი და ცეცხლოვანი გიხდება ხოლმე, ათასნაირი სახეები წარმოგვიდგება, მერე ეს ენას გადაეცემა და მშვენიერი ხუმრობა იბადება; მეორე კარგი თვისება მაგ შენი „ხერესისა“ ის არის, რომ სისხლს ახურებს, ცივი და დუნე სისხლი ღვიძლსაც ათეთრებს, თეთრი ღვიძლი კი სულმოკლეობისა და სილაჩრის ნიშანია. ჰოდა „ხერესი“ ახურებს სისხლს, ააჩქროლებს ხოლმე და მთელ სხეულში მიმოაქცევს, სახეს წამოგვინთებს, რომელიც, თავის მხრივ, თითქოს სანიშნო სინათლეაო, მთელს ამ პაწაწკინტელა სამეფოს — ადამიანის სხეულს — მოუწოდებს, იარაღი მოიმარჯვეთო. სასიცოცხლო ძალების მთელი ლაშქარი და პატარა სულები მაშინვე თავიანთი მხედართმთავრისაკენ — გულისაკენ დაიძვრებიან და გულიც, ასეთი ამალით გაბერილი და გაბლენძილი, რა მამაცობასაც გინდა, იმას ჩაიდენს. ეგ კი სულ ხერესის საქმეა. საომარი შემართებანი უღვინოდ მიქარვან, მხოლოდ ღვინო თუ აგვადებიან იარაღს ხელში. სწავლულობა რაღაა? ოქროს საწყობია, გუშაგად ეშმაკი უზის და არც არაფერი ფასი აქვს, მანამ ღვინო არ გამოამზეურებს და არ ამოქმედებს.

უილიამ შექსპირი

ბარებისა და სარდაფების მფლობელთა საერთაშორისო ასოციაციის მონაცემებით, ხოსე ჩიკოტე ფლობს ღვინის ყველაზე დიდ კოლექციას მსოფლიოში. მის მადრიდის ბარში ინახება 162 ქვეყნის სხვადასხვა მარკის 20 ათასზე მეტი ბოთლი ღვინო, მექსიკური ტეკილიდან იაპონურ კურამდე. ნიუ-იორკის მსოფლიო გამოფენის საორგანიზაციო კომისია შეუთანხმდა ჩიკოტეს, რათა მას გამოფენაზე წარედგინა არანაკლებ 400 ყველაზე იშვიათი სამარკო ღვინის ნიმუში, თავისი „სპირტიანი სასმელების მსოფლიო მუზეუმიდან“, როგორც

ჩიკოტეს კოლექციას უწოდებენ. მათ შორის იყო 1494 წლის ხერესის დაბეჭდილი ბოთლი. ამ სპირტიანი რელიქვიის ავტორი ამტკიცებს, რომ ეს ბოთლი იმ ღვინოების ნაწილია, რაც ქრისტეფორე კოლუმბს მიართვეს ამერიკაში პირველი მოგზაურობიდან დაბრუნების შემდეგ.

„იზვესტია“, 1964 წ., I. № 17

რუსი მხატვარი თ. ა. კიპრენსკი, როცა ღვინოს სვამდა, წინ ანთებულ სანთელს დაიდგამდა და სავსე ჭიქას სანთლის შუქზე ჭვრეტდა კარგახანს. „აფსუს, ჩემო მეგობარო, — უთხრა ერთხელ მხატვარმა ცნობილ რუს გრავიორს ფ. ი. იორდანს, — რომ არ შეიძლება ღვინით ხატვა. ფერთა რაოდენი სინათლე და სინაზე შეგვეძლო ჩაგვექსოვა მაშინ ჩვენს ქმნილებებში.“

ალექსანდრ ბრეობრაჟენსკი
ივან პროტოვი

არგენტინაში გამოშვებული ღვინოების 93,5% სუფრის ღვინოების წილად მოდის. აღსანიშნავია, რომ გამოშვებული ღვინოს 95% ორდინარული ღვინოა, მხოლოდ 5% ღვინოსა ძველდება. აქაური ღვინოები მაღალექსტრაქტული და მაღალგრადუსიანია.

ვაზის ტექნიკურ ჯიშებს — მალბეკს, მერლოს, კაბერნეს, ბონარდას, ბარბერას, ლაბრუსკოს, ალექსანდრიულ მუსკატს, სემილიონს, რისლინგს, პედრო ხიმენესსა და სხვებს უკავიათ ვენახების საერთო ფართობის 94%.

ბულგარეთის მევენახეობა-მეღვინეობას წამყვანი ადგილი უკავია ქვეყნის ეკონომიკაში. ბულგარეთის ვაზის სამრეწველო ჯიშებიდან ცნობილია გიმზა, მავრუდი, პამიდი, მისკეტი, დიმატი, ტამიანკა, შირთკა მელნიშკა როზა. ფართოდ გავრ-

ცელდა და მაღალხარისხოვან პროდუქციას იძლევა ბულგარეთისათვის ახალი ჯიშები — კაბერნე სოვინიონი, მერლო, ფერავი, რქაწითელი, რისლინგი, ფეტმასკა და სხვ.

ბულგარეთში აყენებენ ორდინარულ და მაღალხარისხოვან წითელ სუფრის ღვინოებს, აგრეთვე სუფრის თეთრ ღვინოებს შემოჩამოთვლილი ჯიშებისაგან. საკმაოდ პოპულარულია კაბერნე სოვინიონის, მისკეტის, რისლინგის, რქაწითლის, საფერავისა და ფეტმასკასაგან დაყენებული ღვინოები.

გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში უკანასკნელი ასწლეულის მანძილზე მეღვინეობა ვითარდებოდა მდინარე რეინისა და მისი შენაკადების მიმდებარე რაინლანდის, პფალცის, ჰესენის, ბადენ-ვურტენბერგის, ბავარიის, ნორდჰეიმ-ვესტფალიისა და საარის მიწებზე.

ვფრ-ში ვაზის ძირითად ჯიშებად ითვლება თეთრი: რისლინგი (80%), სილვანერი (10%), მჟულერ ტურგაუ, ტრამინერი, წითელი: პორტუგალიზერი, პინო შავი.

გერმანული ღვინოებიდან ცნობილია აუსლეზესა და შპეტლეს ნახევრადტკბილი ღვინოები; ზაუდბადენისა და ბადენ-ზეეს ვენახების 75% უჭირავს თეთრ ჯიშებს. ამ რაიონში დგება ისეთი ცნობილი ღვინოები, როგორცაა კაიზერშული, მარკგრაფლერლანდი და ორტენაუ. ცნობილია, აგრეთვე, ნახეს რაიონის ღვინოები.

ვაზის კულტურა საუკუნეთა განმავლობაში ისეთი პატივისცემით სარგებლობდა უნგრეთში, რომ ვენახში იკრძალებოდა ღანძლვა და სიბილწის ქმნა; ამ წესის დამრღვევნი ისჯებოდნენ და სერიოზულ უსიამოვნებას ეყრებოდნენ.

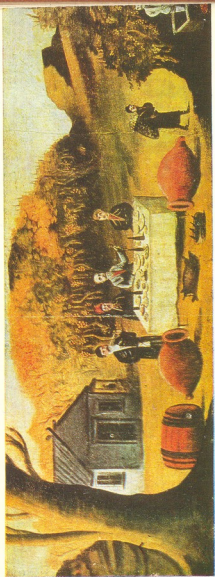
ზო ლ ტ ა ნ ხ ა ლ ა ს ი

ჩრდილოეთ უნგრეთის აღმოსავლეთ ნაწილში, მდინარე ბოდროვის ნაპირზე, მიჯრით მიწყობილან ვენახებით დაფა-

სენეფერის სამარხი. ქერის მხატვრობა
მსხმოიარე ვაზის გამოსახულებით. ქალა-
ქი თებე. ძვ. წ. XV საუკუნის I ნახევარ-
ი.

ნოქო ფიროსმანი, სვირა.

რული ზემბლეკის ქედის დამრეცი ფერდობები — ეს განლაკვი
ტოკაჲ-ჰედალის (ტოკაჲს მთის წინა ზოლი) მეღვინეობის მზა-
რე. აქაური ყურძნისაგან აყენებენ მსოფლიოში განთქმულ
ტოკაჲს ღვინოს, რომელზეც ვოლტერს უთქვამს: „მისი
სიტკბო და სიმაგრე აღორძინებენ ადამიანს. ამ ღვინოს მოჰ-
ყავს მოძრაობაში ტვინის ყველა ხვეული და სულის სიღრმე-
ში აღანთებს ნაპერწკლიანი მახვილგონიერებისა და სიხარუ-
ლის ჯადოსნურ ფეიერვერკს“. ტოკაჲს ღვინოს უმღერდნენ
მსოფლიოს მწერლები. გავიხსენოთ გოეთე. მისი მეფისტოფე-
ლი აუერბაკის ხარდაფში შეკრებილთ უმასპინძლდება ტო-
კაჲთ. ხოლო კალმან მიკრატი, ერთ-ერთი პირველი უნგრელი
მწერალი — რეალისტი, რომანში „უნცნური ქორწინება“ მო-
გვითხრობს, რომ ბენცურელი ჰუსარების პოლკოვნიკმა, ტო-
კაჲს ღვინისადმი პატივისცემის ნიშნად, თავისი პოლკი საზე-
იმო მარშით ჩაატარა ცნობილ ტოკაჲს მთასთან. ეს მთა მარ-
თლაც იმსახურებს ყურადღებას.

ერაზმ როტერდამელი, კრომველი, ანატოლ ფრანსი, მანოშ
ჰუნადი და ლაიოშ კოშუტი ადიდებდნენ სიმაგრეს, გემოსა
და შეუდარებელ არომატს აქაური ღვინისას. შუბერტმა ამ ნექ-
ტარის პატივსაცემად დაწერა სიმღერა — „ქება ტოკაიურს“.

გზამკვლევი — „უნგრეთი“

ტოკაჲს ღვინო მზადდება ვაზის ორი ჯიშის —
ფურმინტისა და ჰარს ლეველუსაგან. ტოკაჲს ღვინის სამ-
შობლო უნგრეთის ქალაქ ტოკაჲა.

ტოკაჲს ღვინო სამგვარია: ასუ ნატურალური ტკბილი
ღვინოა, რომელიც მიიღება ტკბილის ჭაჭაზე დუღილის შედე-
გად; ტოკაიური ესენცია ყველაზე იშვიათი და
ძვირფასი ღვინოა. იგი მიიღება დაქიშმიშებული ყურძნის
თვითნადენი ტკბილის (40—50%-მდე შაქრის შემცველობით)
დუღილის შედეგად; ტოკაიური თვითნაბადი მზად-
დება გვიანმოკრეფილი ყურძნისაგან. მწიფე და შექიშმიშებუ-
ლი ყურძენი იჭყლიტება და წვენი ჭაჭაზე ყოვნდება გარკვე-
ული დროის განმავლობაში.

როგორც მორწმუნე,
მე ვდგავარ ახლა,
მარადიული სივრცე ვიხილე,
ვწრუპავ ძველ ღვინოს
და ღვინოს ახლავს
მზის მცხუნვარება, მიწის სიგრილე.

მე ვსვამ თანდათან, სვენებ-სვენებით,
ვსვამ მდუმარებას გარდასულ წელთა
და მზე შემოდის სისხლში ჭენებით
და შენც მოდიხარ თანდათან ჩემთან.
მე ვსვამ ძველ ღვინოს —
ცისფერ სალამოს
და სიცხიანი შუადღის ხვატებს,
ისე საკვირველს, ისე საამოს,
რომ არც კი ვიცი
ძალას რა მმატებს.

მე ვსვამ ძველ ღვინოს —
აგვისტოს წვიმებს,
ვაზის ფოთლებს რომ მოედო შვებად,
მე ვსვამ იმ ქალის მთრთოლვარე სიმებს,
ვაზს რომ უვლიდა, ვაზთან რომ რჩება.

მე ვსვამ სიკეთეს —
მეღვინის ღიმილს,
ეშმაკურ ღიმილს,
მხიარულ სახეს
და ვიოლინოს შემკრთალი სიმის
მე ვსვამ მუსიკას — დუმილს რომ ამხელს.

მე ვსვამ სიმღერას, საოცარ სევდას,
თავსხმა წვიმის და

ტკარცალა ცეცხლის
და ვკოცნი მიწას —
საყვარელ დედას,
რომელსაც ვერსად
ვერავინ შეცვლის.

ე მ ი ლ ლ ო ტ ა ა ნ უ

ი ა ლ ტ ი ს რაიონში XIX საუკუნის ბოლოს შეიქმნა მე-
ღვინეობის მეურნეობა „მასანდრა“, რომელიც ამჟამად აერ-
თიანებს ყირიმის სამხრეთი სანაპიროს მეღვინეობის ყველა
მეურნეობასა და ქარხანას.

ყირიმის ოლქში ძირითადად გავრცელებულია ჯიშები:
ალეგატიკო, ალიგოტე, ალიკანტი, მაგარაჩის ბასტარდო, ბამან
შირეა, გარანდმაკი, ჰარს ლეველაუ, ფურმინტი, კაბერნე სო-
ვინაონი, ყარა უზაუმი, მურვედრი, თეთრი, ვარდისფერი და
შავი მუსკატი, რისლინგი, რქაწითელი, საფერავი, სემილით-
ნი და სხვ.

ყირიმის ღვინოებიდან აღსანიშნავია: თეთრი მუსკატი —
„კრასნი კამენ“, შავი მუსკატი — „მასანდრა“, „ტოკაი აუჟნობე-
რეჟნი“, წითელი პორტვეინი — „ლივადია“, ხერესი — „მასან-
დრა“, მადერა — „მასანდრა“.

უკრაინაში გამოშვებული 39 მარკის ღვინოდან 29-ს იძლე-
ვა ყირიმი.

მ ო ლ დ ა ვ ე თ ი ს მევენახეობა-მეღვინეობას დიდი ხნის
ისტორია აქვს. ხელსაყრელმა ნიადაგურ-კლიმატურმა პირო-
ბებმა ხელი შეუწყო მოლდაველ მევენახე-მეღვინეებს გაეშე-
ნებინათ ვაზის სხვადასხვა ჯიში და ფართო ასორტიმენტის
ღვინოებიც დაეყენებინათ.

მოლდავეთში გავრცელებულია ვაზის ჯიშები: ალიგოტე,
რქაწითელი, ფეტმასკა, სოვინაონი, ვარდისფერი ტრამინე-

რი, რაინული და იტალიური რისლინგი, თეთრი მუსკატის
პინოს ჯგუფი, კაბერნე და სხვ.

კიშინიოვის მახლობლად მდებარე კრიკოვის საცავებში ინახა
ნება ერთ მილიონ დეკალიტრზე მეტი სამარკო ღვინო. ფარ-
თო მასშტაბებს ლეზულობს მევენახეობა-მეღვინეობა რესპუბ-
ლიკის სამხრეთ რაიონებში.

მოლდავური ღვინოებიდან აღსანიშნავია „კაბერნე“, „რო-
მანეშტი“, „გრატიეშტი“, „ტრიფეშტი“, „ჩუმაა“ და სხვ. უკა-
ნასკნელ წლებში დიდ წარმატებებს მიაღწია მოლდავურმა
კონიაკის წარმოებამ.

გაფენილან ვენახები უნაპირო, ულევი,
ფოთლებია გამჭვირვალე, ნაზი — ხელისგულივით,
ვაზს მტევნები დაბლა ხრიან, სადაცაა დაწვება,
აღმასივით გაიელვეს დაცვარულმა მარცვლებმა.
გული ხარობს ბედნიერი, გული მღერის ხალისით,
ეს სიმღერა მოლდავური სხვა მხარეშიც გაისმის.
ეს სიმღერა ალერსია, სულში ტოვებს დანასა,
ყურძენს არქმევს ფეტმასკას — როგორც ლამაზ ლამაზმანს.
ცის შუქით და მიწის წვენით დაქარგულან მტევნები,
ვერც გაიგებ, დასაკრეფად ისე აედევნები...
ის გოგონაც ამას მღერის, სხვებსაც ამას აგონებს,
და სიმღერა ეფინება ბაღებსა და მთა-გორებს.
ფეტმასკას ლერწი მოსჭრა და მან გულით ინება,
იქ იხაროს, სადაც წყნარი დონი მიედინება.
მიიჩქარის ეშელონი, წყვდიადს ეამბორება,
ვოლგა-დონის გზები გახსნეს მკაცრმა სემაფორებმა.
იჩქარიან ვაგონები დღისითაც და ღამითაც,
ზოგი ლითონს, ზოგი კიდევ ფეტმასკას ჩაიტანს.
ფერს შეიცვლის მალე სტები, არ დარჩება უცვლელი,
დამწიფდება ფეტმასკა — თქროსფერი ყურძენი.
ეს იქნება სახსოვარი, საჩუქარი მცირედი,
გაიხარებს მზის ქვეშ ვაზი — მკვიდრი ვოლგისპირეთის.

როცა მოვა შემოდგომა, ყველას მოაგონდება
ჩვენი მწვანე მოლდავეთი, მისი მზე და კორდები,
ხოლო როცა გამოცლიან ღვინით სავსე ფიალას,
ფსკერზე ორ თვალს დაღანდავენ — გიშრისფერს და ბრიალას.

ბოგდან ისტრუ

სომხეთის ვენახების ფართობის დაახლოებით 70% განლაგებულია არარატის ველზე. აქ გავრცელებული ვაზის ძირითადი ჯიშებია: ვოსკეატი, მსხალი, არენი, კახეტი, რქაწითელი, გარანდმაკი, ლალვარი, ბანანცი, ალიგოტე, შარდონე, საფერავი, კაბერნე, მუსკატი და სხვ.

სომხეთში ამზადებენ სუფრის ღვინოებს (10–12%), საკონიაკე ღვინომასალებს (30–35%), ნახევრადტკბილ (2,5–3%), შამპანურ (0,5–0,7%), მაგარ და სადესერტო ღვინოებს.

სომხური ღვინოებიდან აღსანიშნავია სამარკო — „ენშიაპინი“, „ვოსკევაზი“ (მშრალი, თეთრი), „არენი“ (წითელი), „აშტარაკი“ (ხერესი), „ოშაკანი“ (მადერა), „აიგეშატი“ (პორტვინი) და სხვ.

პოპულარობით სარგებლობს სომხური ორდინარული და სამარკო კონიაკები. ყურძნის პროდუქტთა ასორტიმენტში განსაკუთრებული ხვედრითი წილი სწორედ კონიაკის წარმოებას უდევს, რომელიც ძველი ტრადიციების მქონეა.

ღვინის ფერის, გემოსა და არომატის დასახასიათებლად ქართულ ენაზე მეტად მდიდარი ტერმინოლოგია მოგვეპოვება. ესა თუ ის ტერმინი და გამოთქმა კარგად გადმოგვცემს ღვინის ზადისა და დადებითი მხარის, მისი მდგომარეობისა და წარმოშობის ამა თუ იმ ნიუანსს.

ღვინო შეიძლება იყოს:

თავანკარა, ვაჟკაცური, დაძველებული, ზერდაგი, დამტკნარი, დაშლილი, თვითნადენი, მჭახე, მოკლე, მოხდენილი, მრგვალი, მტკიცე, მჩქეფარე, მწვანე, მწიფე, მხე, მხურვალე,

ნადული, ნაზი, ნაირფეროვანი, ნორმალური, ნოციერი, ორდი-
ნარული, პატარა, პერანგიანი, პიკანტური, შოქო, ბლანტი,
შუმი, ჭმახი, ხავერდოვანი, ჩიხირი, ცოცხალი, ცქრილა, ცქელ-
გი, წყალწყალა, წყნარი, ჰარმონიული, ნედლი, სასიამოვნო,
აბრეშუმისებრი, ერბოსმაგვარი, გაწონასწორებული, სხეული-
ანი, სოლიდური, ნერვიული, მთლიანი, მაგარი, მწარე, სრუ-
ლი, სწორე, ტლანქი, უმანკო, უნაკლო, უნიკალური, უსხეულო,
უხეში, ანკარა, დუნე, ენერგიული, კაზმული, კუნთოვანი, მა-
რახოში, ნარევი, სქელი, ფაქიზი, ღარიბი, ღონური, შე-
თითხნილი, დაჭანგებული, დამძაღებული, მანკიანი, სიდამ-
პლის გემოთი, შმორიანი, მოთქროსფრო, ყვითელი, შებურუ-
ლი, ჩალისფერი, ქარვისფერი, ჩაისფერი, ოქროსფერი, კრია-
ლა, დაწმენდილი, მოტკბო, მჟავე, ტოპკირა (წყლიანი), წყალ-
მაჭარა, შამანი, ნაქაჩი, სახარჯო, შუადვინო, ლუყურტი, ჟიჟხა,
მოლეღვილი, გაპარული, ახალი, ციცხინა, ჩინჩხალა, ფრთია-
ნი, მჩატე, ცოცხალი, დასპირტული, მდიდარი და სხვ.

ღვინო კი მათრობელა სჯობს, ძალღი თეოზე მყეფარი.
ვაჟკაცი მწყნარი სჯობია, რომ გაჭირდება, მჭეხარი.

ასეთი ტიპის ღვინოები საუკუნეების მანძილზე მუშავდებოდა. ჭაჭაზე დუღდა: კახური, ქართლური, სვირული და სხვ. მართალია, ტკბილი ღვინოებიც ჩამოყალიბდა ჩვენში („ხვანჭკარა“ ანდა „ქინძმარაული“), მაგრამ სიტკბო ან მიკრორაიონის განსაკუთრებული თვისებაა (ქინძმარაული), ან თვით ღვინოში ბუნებრივ პირობათა გამო ტექნოლოგიური პროცესების მიმდინარეობის შედეგია (ხვანჭკარა), როდესაც შაქარი მთლიანად ვერ ასწრებს სპირტად გადასვლას.

მიუხედავად ამისა, ბუნებრივად ტკბილ ღვინოებს თავისებური იერი არ აკლია.

ამავე მიზეზით თრიალეთსა და მთიულეთში ტკბილს რომ ბარიდან აიტანდნენ და ქვევრებში ჩაასხამდნენ, ვახუშტი ბაგრატიონის ცნობით, დგებოდა ღვინო კეთილი, გემოიანი და ტკბილი.

საერთო მიმართულება ერთი იყო, მაგრამ რაიონებისა და

მიკრორაიონების მიხედვით ჩვენ გვაქვს ფრიად მრავალნაირი სურნელების, სინაზის, სიმაგრის, შეფერილობისა და სხვა თვისებებით შემკული ღვინო. ასეთია კახური ღვინოები — თქონი და წითელი ღვინო, წინანდლური, კარდანახული, ენისლური, ანაგური, ახმეტური, მანაური, წარაფებისა, გუმბათებისა და სხვ.; ქართლში: მუხრანული, ატენური, მეჯვრისხეული, ხიდისთაური და სხვ., იმერეთში: სვირული, ბაღდადური, დიმური, ალადასტური და სხვ.; რაჭაში: ხვანჭკარა, თეთრა, უსახელოური; გურიაში: ჩხავერი; სამეგრელოში: ოჯალეში და სხვა მრავალი.

ძველ ლიტერატურულ წყაროებში ეს მრავალფეროვნება საკმაოდ კარგად არის ასახული. ვახუშტი ბაგრატიონი ბევრ რაიონში იხსენიებს ღვინოს:

„აქავ ღვინო კონდოლისა წარჩინებული“;

„ჯარაშენიდამ ვანათამდენ, უწოდებენ გვერდისძირს, და არს ადგილი ესე ვენახოვანი, ხილიანი... არამედ ღვინო აქაური თხელი და მომჟავო, გარნა საამო სასმელად“;

„და არს ქვეყანა ესე (სვირი)... ღვინო მრავლად და კარგი“; გურიაში — „ვენახნი მაღლარნი, ღვინო კეთილი, მსუბუქა და შემრგო, გემოიან-სუნიანი მრავლად“.

ოდიშს: „აქა არს ღვინო ზარდაგი, ფერისათვის ეგრეთ წოდებული, ფრიად კეთილი, ძალიანი და ქებული ყოველთა შინა“.

ხალხური სიტყვიერებაც არჩევს სხვადასხვა ღვინოს:

„ღმერთმანი, ბოდბისხეური ღვინო დადგება სქელია, ასეთი ღვინო დადგება, წითელი ლალის ფერია. ველისციხის ღვინოები შავი არის და სქელია, იმით დამთვრალი კაცები ტკბილსა ხმაზედა მღერიათ“.

ნიკო კეცხოველი,
მაქსიმე რამიშვილი, დიმიტრი ტაბიძე

მე არ ვიცნობ არც ერთ გონიერ ადამიანს, რომელსაც თუნდ ოდნავ მაინც არ შეეძლოს ღვინის დაჭაშნიკება.

ანდრე ლამანიძე

1895 წლის 10 მარტს ძალტაში, ნიკიტის საიმპერატორო საბაღოსნო და სამედიცინო ლაბორატორიაში მოეწყო ქართული ღვინოების დეგუსტაცია. წარმოდგენილი იყო კ. ბაგრატიონ-მუხრანელის, წინამძღვრიანთკარის სამეურნეო სკოლისა და გიორგი ასათიანის მარნებში დაყენებული ღვინოები. ქართულ ღვინოებს ბორდოს, რეინის, ბურგუნდიისა და ყირიმის ღვინოებს ადარებდნენ.

მაღალხარისხოვან ღვინოებად აღიარეს გ. ასათიანის ღვინო — „ბოკოწინი“ (1893 წ.), წინამძღვრიანთკარის სკოლის თეთრი ღვინო — „რქაწითელი“ (1892 წ.), მუხრანული ღვინო № 5 (1884 წ.), რეინის ღვინოს სრული ბუკეტითა და არომატით აჯობა კ. ბაგრატიონ-მუხრანელის ღვინომ — „მუხრანმა“ (1889 წ.).

ქართული ღვინოები ძალიან უახლოვდებოდა რეინის, ბურგუნდიისა და ბორდოს ღვინოებს. ყურადღება მიიქცია წინამძღვრიანთკარის სკოლის წითელმა ღვინომ „საფერავმა“ (1892 წ.), აგრეთვე გ. ასათიანის წითელმა ღვინომ — „გალავანმა“ (1893 წ.). ყველაზე მეტი შეფასება — 5 ბალი დაიმსახურა კ. ბაგრატიონ-მუხრანელის დიდმის ღვინომ (1884 წ.), რომელიც ბურგუნდიის ღვინოს წააგავდა.

ფეოდალურ საქართველოში მეფე-დიდებულთა კარზე ღვინის დეგუსტაცია საგანგებო მოხელეს — მეღვინეთუხუცესს ევალებოდა. ზოგიერთი მათგანის სახელი ხალხის მეხსიერებასაც შემორჩენია. აი, ერთი ამბავი, რომელიც თედო სახოკიას გურიაში ჩაუწერია:

„გურიელს ერთი მეღვინეთუხუცესი ჰყოლია, გვარად ანთაბე. კაცი მეტად დახელოვნებული ღვინის ღირსების გამოცნობაში, რითაც თავი დიდად მოჰქონდა თურმე გურიელსა. ერთხელ, სასახლეში უცხო სტუმრებთან ჩამოვარდნილა მის შესახებ ლაპარაკი და გადაუწყვეტიათ, გამოვცადოთო. აურევიათ ერთმანეთში სამნაირი ღვინო: ორი მეხუთედი ფერსათული (სოფელია), ორი მეხუთედი ოსეთური (სოფელია) და ერთი მეხუთედი ჩაქვური... მოუხმიათ მეღვინეთუხუცესი

ანთაძე და უთქვამთ — გამოიცანით. იმასაც გემო უნახავს არა, შემდეგი პასუხი მოუხსენებია მთავრისათვის:

„ფერად ფერსათულიო,
გემოდ ოსეთურიო,
ცოტას მოიჩაქვურებსო...“

ერეკლესული
მეცნიერება

ღვინის დაჭაშნიკებისას უნდა გავითვალისწინოთ ორი ძირითადი ფაქტორი: ღვინის ტემპერატურა და ტიპი. ოთახის ტემპერატურისა უნდა იყოს ტკბილი ხერესი, პორტვინი, მადერა, მარსალა, მძუსკადელი, მალაგა, წითელი ღვინო; ოდნავ გაცივებული (+12—+15°C) — სუფრის თეთრი ღვინო; ძალიან უნდა გავაცივოთ ლიქიორული ტიპის ღვინო (მუსკატი, ტოკაი) და შამპანური (+6—+8°C). ესპანეთში მშრალ ხერესს ყინულით მიართმევენ სადეგუსტაციოდ.

დასაჭაშნიკებლად ღვინის წარმოდგენისას უნდა დავიცვათ გარკვეული თანამიმდევრობა და რიგი. ტკბილი, მაგარი და დაძველებული ღვინო გრძნობის ორგანოებს მალე ღლის. უფრო დამღლელია წითელი და კახური ტიპის ღვინოები ტანინის დიდი რაოდენობით შემცველობის გამო. ამდენად, ღვინოები შემდეგი თანამიმდევრობით მიეწოდება საჭაშნიკოდ: სუფრის თეთრი, მსუბუქი ღვინო; ვარდისფერი; სუფრის წითელი ღვინო; თეთრი კახური ტიპის ღვინო; მშრალი, თეთრი შემაგრებული ღვინო; ხერესი; მარსალა; მადერა; თეთრი პორტვინი; წითელი პორტვინი; ნახევრადტკბილი ღვინოები; ტკბილი ორდინარული ღვინოები; სადესერტო ტკბილი ღვინოები; ლიქიორული (ტოკაი, მუსკატი, სალხინო და სხვ.); წითელი ტკბილი (კაგორის ტიპის); შუშუნა ღვინო. გასათვალისწინებელია ერთი პრინციპიც: ჯერ ახალგაზრდა ღვინო უნდა გაისინჯოს, შემდეგ კი ძველი.

აქიმო თუ გაქვს ქამალი,
ჰსცადე ეს ჩემი ნასწავლი;
რაც სენი უკურნალ იყოს,
ღვინოა იმის წამალი.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე

ყურძნის ღვინო ადამიანმა უხსოვარი დროიდან ჩააყენა თავის სამსახურში. კულტურული მევენახეობა-მელვინეობის მქონე ყოველი ერი საუკუნეების განმავლობაში თავისებურად სრულყოფდა და ხვეწდა ღვინის დაყენების ხელოვნებას, აგრეთვე, ყურადღებით აკვირდებოდა ყურძნის ღვინის ზემოქმედებას ადამიანის ორგანიზმზე, რაც საფუძვლად დაედო კიდევ ხალხური მედიცინის ისეთ გავრცელებულსა და აღიარებულ დარგს, როგორიცაა ენოთერაპია, ანუ ღვინით მკურნალობა. ამ გარემოებამ ცხოვრებისეული პრაქტიკით გამართლებული საფუძველი შეუქმნა ყურძნის ღვინის გონიერ მოხმარებას და ადამიანს საშუალება მისცა უტილიტარული თვალსაზრისით იგი განსაკუთრებულად გამოერჩია სხვა სპირტიანი სასმელებისგან.

ენოთერაპია, ანუ ღვინით მკურნალობა სახალხო მედიცინის ერთი უძველესი დარგთაგანია. წარსულ საუკუნეებში სხვადასხვა სახის დაავადებათა მკურნალობისას წარმატებით იყენებდნენ სხვადასხვა ტიპის ყურძნის ნატურალურ ღვინოს. სამკურნალო მიზნებით მათს გამოყენებას, უთუოდ, ჰქონდა ცხოვრებისეული პრაქტიკით გამართლებული და განმტკიცებული საფუძველი. სხვაგვარად ენოთერაპია ვერ გაუძლებდა დროის გამოცდას, უკუგდებული იქნებოდა და ჯერ კიდევ კარგა ხნის წინ მიეცემოდა დავიწყებას.

არ შევცდებით, თუ ვიტყვით, რომ კაცობრიობის განვითარების ხანგრძლივი ისტორიის მანძილზე ენოთერაპიას ფართო გამოყენება ჰქონდა, განსაკუთრებით განვითარებულ მევენახეობა-მელვინეობის ქვეყნებში. საუკუნეთა მდიდარი გამოცდილება, სრულად თუ არასრულად, აისახა ჩვენამდე მოღწეულ სამკურნალო წიგნებსა თუ ზეპირ გადმოცემებში.

ბიოენერგეტიკული, ბაქტერიციდული და ანტისეპტიკური თვისებების წყალობით ყურძნის ღვინის გამოყენების სფერო მედიცინაში ამჟამადაც ფართოა.

ექიმები განსაკუთრებით აღნიშნავენ ღვინის როლს ტუბერკულოზის, აგრეთვე, გრიპისა და ფილტვების დაავადების მკურნალობის საქმეში.

(დადგენილია, რომ 6-100 გ ღვინის აბსორბცია იწვევს კუჭ-

ში 0,9—1,25 გ თავისუფალი მარილმჟავას შემცველი 120 გ სითხის გამოყოფას, ხოლო გლიცერინი და ღვინომჟავა მარილმჟავა ლები ხელს უწყობს ნაღვლის წვენის გამოყოფას.

ჭამის წინ თეთრი ღვინის ზომიერი რაოდენობით მიღება იწვევს ღვიძლის უჯრედების აღზუნებას, ხელს უწყობს თორმეტგოჯა ნაწლავში ნაღვლის წვენის გადადენას და აძლიერებს შარდის გამოყოფის პროცესს, ამავე დროს აქტივირდება ღვიძლის ამილაზა და მცირდება მასში გლიკოგენის რაოდენობა. ღვინო (განსაკუთრებით — თეთრი) ხელს უწყობს ორგანიზმიდან მავნე პროდუქტების — ფენოლების, ინდოლის, სკატოლისა და ტოქსინების გამოყოფას.

პროფ. ს. შერბაკოვის ექსპერიმენტებით დადგენილია თირკმლების ფუნქციებზე ღვინის დადებითი ზემოქმედების ფაქტი.

მდიდარი შემადგენლობის წყალობით ღვინოს შეუძლია ადამიანის ორგანიზმში C და B ჯგუფის ვიტამინების კომპენსაცია.

ალბერტონისა და სოსის მონაცემებით, ღვინოში შემავალი სპირტი მასტიმულირებელ ზეგავლენას ახდენს ნერვულ სისტემაზე და ზრდის სისხლში ჰემოგლობინს.

სხვადასხვა მეცნიერის გამოკვლევების საფუძველზე ღვინო გამოიყენება ისეთი დაავადებების მკურნალობისას, როგორცაა სკლეროზი, გულის ჰიპერტროფია, მიოკარდიტა, ართრიტი, სურავანდი, ფილტვების ანგიანა, ქუნთრუშა, წითელა, ყვავილი. დიდი სარგებლობა მოაქვს ტანინით მდიდარ დაძველებულ მშრალ წითელ ღვინოს დიაბეტის სამკურნალოდ.

ღვინოს, როგორც სამკურნალო საშუალებას, თავიანთ პრაქტიკაში ფართოდ იყენებენ პროფესორები: კ. სარლი, ა. მორგანი და სხვები ჩიკაგოს, დეტროიტის, ფრემინგემის (მასაჩუსეტსის შტატი), აგრეთვე, საფრანგეთისა (ა. ლაფონი, ჟ. ლაფონი, პ. კაუიარი, გ. ლეფტი) და იტალიის (დოქტორები რ. სტენტო, დ. ლოლი) კლინიკებსა და საავადმყოფოებში.

□

არაყსა და ყურძნის ღვინოს შორის დიდი სხვაობაა. მამინ, როცა არაყი ეთილის სპირტის წყალხსნარია, რომელიც შეი-

ცავს უმაღლეს სპირტებს (რახის ზეთებს), ზოგჯერ სიდის/წვენებს (ნაყენებისა და ლიქიორების დამზადებისას), სხვა ესენციასა და არომატულ ნივთიერებას, გამოიღობა ღვინო მდიდარია ადამიანის ორგანიზმისთვის აუცილებელი მთელი რიგი საკვები და ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებებით.

მიხეილ გერასიმოვი

ღვინო ყველაზე ჯანსაღი და ჰიგიენურია სასმელებს შორის.

პასტერი

ადამიანის ორგანიზმში სპირტის დაჟანგვის სინქარეზე მოქმედებს ორგვარი კატეგორიის ფაქტორი: 1. კონსტიტუციური — სქესი, ასაკი და 2. კონდიციური, რაც გამოიხატება სხვადასხვა საკვები ნივთიერების, შენარევეების, უმაღლესი ალკოჰოლების, ალდეჰიდებისა და სხვათა ორგანიზმზე ზემოქმედებაში; მაგალითად, დაჟანგვის სინქარე მატულობს ორგანიზმში ცილების ერთდროული შეტანით. ინტოქსიკაცია მცირდება ცილების ამინმჟავებთან ან ცხიმოვან მჟავებთან შერწყმისას. ზოგადად, დაჟანგვა მატულობს ცილებისა და ნახშირწყლების ფონზე, ხოლო მცირდება ცხიმოვანი რეჟიმის დროს. ტყუილად როდი ამბობენ ხალხში — ღვინო რომ არ მოგეკიდოს, დალევამდე რაიმე ცხიმოვანი შეჭამეო.

აღსანიშნავია, რომ თითოეული გრამი სპირტი ორგანიზმში დაჟანგვისას გამოყოფს 7,5 კალორია ენერგიას; ამ მხრივ სპირტი ჩამორჩება ცხიმებს (9 კალ.), ხოლო სჭარბობს ნახშირწყლებსა და ცილებს (4,4 კალ.).

როგორც ყოველი ძვირფასი ნივთი, ღვინო შექმნილია არა თავშექცევისთვის, მისმა ყოველმა წვეთმა უნდა შემატოს ძალა ჩვენს სულსა და სხეულს.

მიხაილ სადოვანო

□

ძველი ღვინო სამკურნალო წამლების რიგს ეკუთვნის და არა საკვები პროდუქტებისას.

აბუ ალი იბნ სინა

□

ვაზის გავრცელება იქ, სადაც მისი გაზარება შეიძლება, სოციალური სიკეთეა, კაცობრიობის მონაპოვარია. ყოველი ადამიანი, რომელიც დაუფლებულია მევენახეობისა და მეღვინეობის საიდუმლოებას, ვალდებულია თავისი ცოდნა სხვებს გადასცეს.

ჟან მარი გაუიო

□

ღვინის მოხმარების კულტურა იმითაც ვლინდება, თუ რამდენად არის ღვინო შეთანაწყობილი ადამიანის ყოველდღიურ საკვებთან. სასურველია, ღვინო, როგორც წითელი, ისე თეთრი, შედიოდეს ადამიანის კვების ყოველდღიურ რაციონში. უნდა ვიცოდეთ, რომელი სახის საკვებთან რა ღვინო დავლით. ამ ფაქტორს დიდ ყურადღებას აქცევენ საფრანგეთში, იტალიაში, ესპანეთში, გერმანიაში და სხვა ქვეყნებში, სადაც ერთ სულ მოსახლეზე წლის განმავლობაში ღვინო საკმაო რაოდენობით იხარჯება; მაგალითად, 1980 წლის მონაცემებით, იტალიელი წელიწადში სვამდა 93,0 ლ ღვინოს, ფრანგი — 95,36-ს, არგენტინელი—76,28-ს, შვეიცარიელი—47,08-ს, ბერძენი — 44,93-ს, ლუქსემბურგელი — 48,20-ს, უნგრელი — 35,0-ს, ავსტრიელი — 35,50-ს, რუმინელი — 28,90-ს, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკელი — 9,00-ს, ავსტრალიელი — 17,40-ს, ჩეხოსლოვაკიელი — 12,0-ს, ამერიკელი (აშშ) — 7,64-ს, საბჭოელი — 14,40 ლ ღვინოს.

აღსანიშნავია, რომ ფრანგის ყოველდღიურ რაციონში დადი ადგილი აქვს დათმობილი ღვინოს. ამასთან, ამა თუ იმ საკვებს გარკვეული ტიპის ღვინოს უთანაწყობენ; მაგალითად, თევზეულს თეთრი ღვინო და მშრალი შამპანური უხდება, სუ-

პეულს — მშრალი, თეთრი და ვარდისფერი, შემწვარ ხორცსა და ტაბაკას — წითელი, ყველეულზე გემრიელია ყოველგვარი წითელი ღვინო, სადესერტოდ კი რეკომენდებულია თეთრი, ტკბილი ღვინოები და შამპანური.

უნდა აღინიშნოს, რომ კერძებისა და ღვინის ამგვარი შერწყმა მეტად მნიშვნელოვანია არა მარტო იმიტომ, რომ იგი ხელს უწყობს საკვებისადმი ადამიანის განწყობას, რაც ზრდის ორგანიზმის მიერ საკვების შეთვისების უნარს, არამედ იგი ემსახურება ადამიანის გემოვნების დახვეწას და განვითარებას, მისი საყოფაცხოვრებო კულტურის საერთო დონის ამაღლებას. ეს კი ესთეტიკური თვალსაზრისით მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტორია.

ქართველი კაცი დასაბამიდან ზრუნავდა ყოფითი ცხოვრების გარეგნული ფორმის დახვეწისა და სრულყოფისთვის. მისი ეს თვისება ქართული სუფრის კულტურის შექმნაშიც კარგად გამოიჟღავნდა. ქართველმა დიდის გემოვნებით შემზადებულ კერძებს გარეგნული იერიც თავისებურად დაუხვეწა და ღვინოც შესაფერისი შეურჩია. სუფრაზე კერძების მიწოდებასაც ჰქონდა და აქვს თავისებური პეწი და მომხიბლავობა. პროფ. მ. გერასიმოვი წერდა: „კახური ტიპის ღვინო... გასაოცარ ჰარმონიას ქმნის სამხრეთის მოსახლეობის ცნომოვან და ცხარე საჭმელებთან“...

ღვინო აღამაღლებს სულსა და აზრებს, მწუხარებას განაშორებს ადამიანის გულს.

პ ი ნ დ ა რ ი

ალკოჰოლიზმი რომ აღმოვფხვრათ, ხელი უნდა შევუწყოთ ღვინის ზომიერი მოხმარების პროპაგანდას.

ლ უ ი ჯ ი ფ ო რ ე

ძველი ქრონიკები გვაუწყებენ: „... რომში განუხრელად იცავდნენ ამგვარ ჩვეულებას — ღვინოს არ სვამდა არც თავი-

სუფალი და არც მონა ქალი, არც კეთილშობილი რომაელი,
ვიდრე არ მიაღწევდა ოცდაათი წლის ასაკს“.

კლავდიუს ელენუსის
განმარტება

ორჯერ მეტად არასასიამოვნოა — დაუხვეწავ ღვინოზე და-
პატიჟო სტუმარი და შენც მასთან ერთად გასწიო სმური.

ვეა გუან - ფუ

ღმერთების ძლიერება თუ გაუტოლდება იმ სარგებელს,
რომელიც ჩვენთვის ღვინოს მოაქვს.

ასკლეპიადი

თუკი აზრი მოდუნებულია, ერთი ჭიქა კარგი ღვინო მყის-
ვე გამოაფხიზლებს.

რინარდ შერიდანი

.....
მიყვარდა ღვინო, დღესაც მიყვარს იმავე ჟინით,
არა ვთვლი ცოდვად, თუ ფიალა სავსეა ღვინით.
იგია, გულში სიხარულად რომ მოვარდება,
მისი ნათელით იწმინდება მუდამ გონება.
შევსვათ ბოლომდის, რომ გვეწვიოს ზემთაგონება,
შევსვათ, სანამდის დოქში ღვინო აგვიძმარდება!

გოეთი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სვი ლაღად და უდარდელად, როცა ახალთავახსნილდა მისი
რი ან კასრში ღვინო ილევა; როცა შუამდე ჩაზვალ, ზომიერად
სვი, ფსკერთან ახლოს კი სასაცილოა მომჭირნეობა.

პ ე ს ი ო დ ე

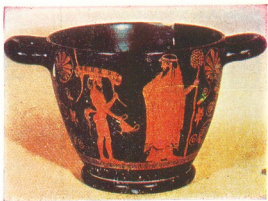
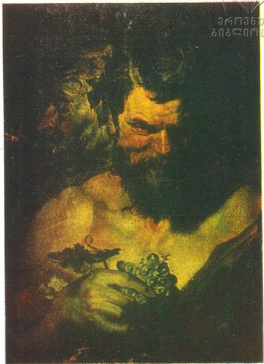
მოვედით უკუ მ და დავიტკბნეთ მდგომარეთა ამათ კეთილ-
თა და გავასაგმართოთ მოსაგებელი, ვითარცა სიჭაბუკისა მოს-
წრაფება; ღვინთა მრავალ სასყიდლისა და მირონისა კეთილ
სულნელითა აღვივსნეთ, რათამცა არა წარგუკდეს ჩუქნი ყვა-
ვილი ჟამოვანი.

ს ი ბ რ ძ ნ ე ს ო ლ ო მ ო ნ ი ს ა 2, 6

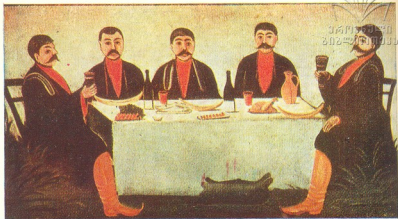
მეგრ ტუბენსი. ორი სა-
ბერი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

წითელფიგურიანი სკიფოსი დიონისესა
და სილენის გამოსახულებით. ატიკა. ძვ.
წ. V საუკუნის შუახსები.

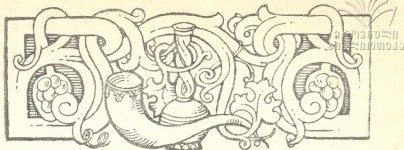
საქართველოს
განათლებლის

ნიკო ფირთსმანი. ხუთი თავადის კვიფი.

ლადო გუდიაშვილი. ნატურმორტი „ძველი თბილისი“.

„და ნუ დაითრგვებით ღ360თა...“

და ნუ დაითრგვებით ღუნითა, რომლითა არს სა-
ბილწე, არამედ აღივსენით სულითა.

ეფესელთა მიმართ, 5, 18

მიწაც კი იკლავს წყართით წყურვილს,
წყართა ფესვთა ტკბილი საგზალი,
ქარი ზღვის მლაშე წყალს ეწაფება,
მზეც მწყურვალ სხივებს ზღვაზე აგზავნის.
მთვარე მზის სხივს სვამს,

ღამე — მთვარისას,
უსმელად ყველას გული ტლუ არი...
რაკი ასეა, მოდი დავისხათ,
ჩვენ რად უნდა ვთქვათ სმაზე უარი?

პიერ რონსარი

ღვინო, რომლის დაღვევით მოხუცნიც ვიბადრებით,
მცხოვანს რომ აჯიელებს — ვსვათ, მაგრამ ნუ დავთვრებით.
ღვინო, სულ რომ გვაღაღებს, ერთურთს რომ მოგვანატრებს,
15. თ. ლლონტი

თვალზე ცრემლს რომ შეგვიშრობს — დავლით და არ
დარდით დამძიმებულებს, სუმრობით რომ აგვავესებებს
ნადველს რომ მოგვაშორებს — დავლით და არ დავთვრეთ.
ღვინო, ჯანს რომ გვიმატებს, გულს რომ ცეცხლით აღანთებს,
მხდალს რომ გაამამაცებს — დავლით და არ დავთვრეთ.
ღვინო, სამშო სასმელი, მტერს რომ არვინ არ ასმევს,
გამოვცალთ ბოლომდის, დავლით და არ დავთვრეთ!

გ ა მ შ ა თ ც ა დ ა ს ა

ერთ ყლუბ ღვინოში ადამიანი ვერ იბოვის ჭეშმარიტებას,
მაგრამ ჭარბად შეასვიო მას და ნახავთ, რომ ამ ჭეშმარიტებას
უმაღვე დაკარგავს.

ბ ლ ე ზ ბ ა ს კ ა ლ ი

ვკითხოთ ლოთს, თუკი შესძლებს ღვინოს თავი დაანებოს.
მე გიპასუხებთ მის მაგივრად: უმჯობესია მოიგონოს საქმენა,
რომელიც მას სიმთვრალეში მოუმიოქმედა.

პ ი თ ა გ ო რ ე

თევზი რომ არა, როგორ გასძლებდნენ
ეს ლოთი-შფოთი ახალგაზრდები,
რომ არ ითმენენ წყურვილს სრულიად,
დღე და ღამე რომ ღვინო სწყურიათ!
ან ეს ჭარმაგი ბერიკაცები,
რომ ხორხოცობენ თავისი დღენი
და სისხლის ნაცვლად ბახუსის წვენი
რომ უდგათ ძარღვში, — როგორ გასძლებენ!

ან იმ დედაბრებს ხომ არ დაღუპავ
ლაპარაკით რომ უყვართ წრუბვა?!
რომ მომსპარიყო ქვეყნად ღვინის სმა,
ხომ გაქრებოდა ლექსის თილისმა;
მუზის მსახურთაც წყართდ ღონისა
ღვინო სწყურიათ,
ამბობენ, წყლები ჰელიკონისა
უგემურია.

არის ბატონიც და ქვეშევრდომიც
კვირა დღეობით ღვინისა მდომი.
ჩვენში ღვინის სმა შემოდის წესად,
არც ცოდვაა და არც აუგია,
მთვრალის გაკიცხვა წმინდასა დღესა
შენგან მამაო, ვის გაუგია!
წმინდა მამაო, გარდა ამისა,
თვით გვაწვდი ღვინოს, სახელით ღვთისა.
რაც შეეხება შენს სახელს, მარადს,
ვერც შენ დაგწამებთ მასთან მწყრალობას,
ვიცი, დღეს გრძელსა გიმოკლებს ხშირად
და მარჯვედ გიწევს ღვინო წყალობას.

.

არტურ ჯონსტონი

ისპაჰანში ღვინის შესახებ ხალხური ლეგენდაა დარჩენილი, რომელიც კარგად ახასიათებს სასულიერო წოდების დამოკიდებულებას მისდამი.

ერთმა ლოთმა მუსლიმანმა ღვინო იყიდა და ქუჩაში დაუდევრად გაატარა. ამ ქუჩას „ჩეჰარბალი“ ჰქვია. აქ არის მეჩეთი და სასულიერო სასწავლებელი. ამ შენობის აივანზე მუდამ სხედან მეჩეთის მსახურნი და ყალიონის წევით თვალს ადევნებენ ქუჩაში გამვლელებს. მათ ღვინიანი კაცი რომ დაინახეს, აღშფოთებული გამოუდგნენ შესაპყრობად, მაგრამ ლოთი ყოჩალი გამოდგა, მოხსნა დოქს თავი და ვინც მიუახლოვდებოდა, თითო წვეთ ღვინოს ასხამდა, ეს კი გაუწმინდურება იყო.

ასეთი ბრძოლით გაიარა მთელი ქუჩა, ახლოს ვეღარ ეკარგებოდნენ. მაგრამ ბოლოს დოქი რომ დაიცალა, დაიჭირეს. ივე წაიყვანეს ცემით, ლანძღვა-გინებით და მეჩეთის კანცელსურა დაფში ჩააგდეს. ტყვემ, როდესაც სიბნელეს თვალი შეაჩვია, მიწაში კიდობანი შენიშნა, რომელიც სავსე იყო ნაირ-ნაირი სასმელებით. დალია, დაითრთ და სიმღერაც დაიწყო: — ბედი მაქვს, ეს რა კაი ალაგზე ჩამოვვარდიო. მისცვივდნენ დასამშვიდებლად, მაგრამ მან უფრო მოუმატა ყვირილს: — თუ ასე იყო საქმე, რისთვის დამალვრევინეთ ისეთი ძვირფასი ღვინოთ.

ბოლოს მოღები გამოუტყდნენ: როდესაც ღვინოზე დადიხარ, თითო ხელადა რატომ ჩვენთვისაც არ მოგაქვსო.

ამბაკო ჭელიძე

სპარსელები ღვინის დიდად მოყვარულები არიან. ღვინის სმისას ისინი სერიოზულ საქმეებზე ბაასობენ. ამგვარი შეკრებისას მიღებულ გადაწყვეტილებას, მასპინძელი მეორე დღით, ფხიზელ სტუმრებს კვლავ შეახსენებს. უკეთუ ფხიზელნი წუხანდელ აზრზე რჩებიან, გადაწყვეტილება სრულდება. და პირუკუ: ფხიზელი მოთათბირების გადაწყვეტილება ერთხელ კიდევ მოწმდება გაშლილ სუფრასთან.

პეტროლოტი

ლოთობა — ეს არის ვარჯიში უგუნურებაში.

პითაგორე

ლოთობა ნებაყოფლობითი სიგიჟეა.

სენეკა

მუშაკი მომთვრალე არა გამდიდრდეს და შეურაცხოს მყოფელი მცირეთა შემდგომად მცირედისა დაეცეს. ღვინო და დედა-კაცნი მიაქცევენ გონიერთა და რომელი შეერთის მებავთა, კადნიერ იქნების. მღილი და მატლი დაიმკვდრებენ მას და სული კადნიერი აღმოიფხურების სრულად.

იხილ ზორაქი, 19

თეთრსაც და წითელ ღვინოსაც თითოეულს თავისი საკუთარი ღირსება და დანიშნულება აქვს... სასურველი უფრო ის არის, რომ ყოველი ღვინო რიგიანად მოვამზადოთ; მაშინ ნურც ერთის შიში ნუ გვექნება, თუკი ზომიერებას არ გადავცდებით.

ვახილ პეტრიაშვილი

კარგია ლხინი, ღვინის სმა,
ხარ ლაღი, გაცინებული —
მეორე დილით ინანებ
გუნებადამძიმებული.

ქვევრს, მეგობარო, ავსებაში ნუ დაედრები,
იცოდე ზომა, ნუღარ დაღევ, როცა შეთვრება.

რასულ გამზათოვი

ვაზს სამი მტევანი მოაქვს: პირველი — კმაყოფილება, მეორე — სიმთვრალე, მესამე — უსიამოვნება.

ანაქარსიხი

პირველი ჯამი ეკუთვნის წყურვილს, მეორე — მხიარულე-
ბას, მესამე — განცხრომას, მეოთხე — უგუნურებას.

ა ბ უ ლ ე ი ო ს ი

მეჯრუსევე, მაყრათ გახელ,
რა ცუდი საქმე ვქენია!
ჯერ ერთი არ დამელია,
ფინთათ მეცვალა ფერია.
სამიოდ ჯამი დავლიე,
რა ფინთათ დავითვერია!
მაგრა დაკეტეს კარები,
ბანიდან ამოვძვერია,
ვეხეტე ბნელსა ღამესა,
ბოსელს ვერ მივაგენია;
დავწექ და დამძინებოდა,
სიცივე იყო ძნელია!
მშვიდობის დილა გათენდა —
მიბოვეს მეღვინეებმა,
ცემით მამწვიტეს წელია.
ერთი ქალი გამოვიდა:
— რას ერჩით, თქვე დასაქცევნო,
მოკეთე არის ჩვენია!
— შენ რას ამბობ, დედაკაცო?
წუხელისა სუფრაზედა
ღვინო აქცია ბევრია!

ხ ა ლ ხ უ რ ი

ვერ წარმომიდგენია, როგორ უნდა გაიხანგრძლივო ღვი-
ნით გამოწვეული კმაყოფილება, როცა სმა აღარ ვსურს, რო-
გორ უნდა შეიქმნა წარმოდგენა სმის გაგრძელების ხელოვ-
ნურ და არაბუნებრივ სურვილზე.

მ ი შ ე ლ მ ო ნ ტ ე ნ ი

ქართველ
წიგნების
კავშირი

სამართლიანია, რომ დავწერთ: „მითხარ, რას სვამ და გეტყვი, ვინ ხარ შენ“, — და დავუმატოთ: „მითხარ, როგორ სვამ?“.

ნთრბერტ ვოტი

ხალხმრავალ, ფსონში გამართულ ნადიმზე ნუ მოიღუპები. ნადიმი მრავალ სიხარულს განიჭებს, ხარჯი კი უმნიშვნელოა.

ჰესიოდე

ნადიმნი ჰყოფენ შუცხასა და სიხარულსა, და ღვწოა ალხენს ყოველთა.

ეკლესიასტი, 10, 19

შეიძლება წარმოვიდგინოთ სადღესასწაულო სუფრა ღვინის გარეშე? ასკეტიზმი კი არ უნდა ჩავუნერვოთ ჯანმრთელ ადამიანს — მშრომელს, არამედ მხიარულების წყაროს გონიერი გამოყენების ხელშეწყობა. მთავარი კი ზომიერების გრძნობაა. თითოეულს თავისი საზომი აქვს. ამიტომ თითოეულმა უნდა შეიცნოს თავი თვისი და იცოდეს ზღვარი, რომლის მიღმა ქრება სასმელის მიერ ადამიანისათვის მიმნიჭებული ძვირფასი რამ — შთაგონება და სიხარული, ენერჯისა და ძალების მოზღვაება; უნდა შეგვეძლოს შევჩერდეთ იმ ზღვარზე, რომლის იქით ჩვენი თავშეუკავებლობით შეურაცხყოფილი ღვინო აღარ არის ჩვენი მეგობარი.

„კომსომოლსკაია პრავდა“, 1965, I.

ჭკვიანურად სვი ევ წმინდა ღვინო,
როგორც დაღუევდა მას აბუ-ალი
და თუ ნამდვილად არსებობს ღმერთი,
თავადაც ღმერთად გადაიქცევი.

ა ბ უ - ა ლ ი ი ბ ნ ს ი ნ ა

სულთან სალიმ ჰკითხა ვეზირს:
„ღვინოს რად ელტვის ერიო,
რადგან ამ სასმელს ბოროტი
თან დასდევს მრავალ ფერიო?...
ვეზირმა ჰკადრა: „ბოროტს ვიქ,
თუ ძლიერ დავითვერიო.
თუ დავზარხოშიდი, მაშინ კი,
სულ სიკეთეზე ვმღერიო...
ღვინო კაცს აძლევს მხნეობას,
საშიშს არ მოარიდებსო,
ბრმას თვალს აუხელს, კოჭლს ავლენს
და გლახაკს გაამდიდრებსო“.
მაშინ სულთანმა უბრძანა
სამი ხეიბრის მოყვანა,
პირდაპირ დასხეს, დაათვრეს,
მათ შესცქეროდა ქვეყანა.
ბრმამ შეიძახა: „ვიშ ამ ლალს,
ერთ კიდევ დავლევ სავსესო,
ღმერთო, ადიდე ხელმწიფე,
რა წითელ ღვინოს გვასმევსო!..“
ეს თქმა იწყინა საპყარმა,
შეპყვირა: „ვირო გლახაო,
ვისთანა ჰბედავ მაგის თქმას,
შე ჩემგან გასალახაო?!..
ხელმწიფეს მზემა, არ ვტყუი,
მე შენ არ გაპატიოვო,
ისეთს წიხლს ჩაგცხებ გვერდებში,

ორივე ჩაგამტვრიოვო”.

აქ გლახამ შემოიძახა:

„დაკა მაგ წუნკალასაო,
მოკალ, დაჩეხე, აკუნე,
სისხლს მე ვზღამ მაგისასაო!..“

მაშინ წარმოსთქვა ვეზირმა:

„ეს გახლავს ღვინის ძაღლი:
ან ბრმამ რით ნახა, რომ ღვინის
ფერი არ შეეშალაო,
ან კოჭლი ამ ბრმას რით ჰკლავდა,
რომ იმას აეშალაო,
ან გლახა ბრმის სისხლს რით ზღვავდა,
რა უნდა მიეთვალაო?..“

ძველად უთქვამთ ჭკვიანებსა,
ბრძნებსა და თათრის მოღლებსო:
„განა ღვინოს ვინც რომ დაღვეს,
ჭკვასაც თან ჩააყოლებსო?“...
მაგრამ ხშირად გვსმენია,
რომ ღვინოს ბევრი ჰმონებსო...
ლთობა დიად ცუდია,
თუ ვინმე გაგვიგონებსო.

რაფიელ ერისთავი

...ზღვარს არ უნდა გადავცდეთ არც ჭამასა და არც სმაში.

პითაგორე

ღვინოსა შინა ნუ განმპნდები, რამეთუ მრავალნი წარსწყმი-
დნა ღვინომან. საპმილი გამოსცდის რკინას ფოლადსა შინა;
ეგრეთ ღვინო გულისაცა ამპარტავანთასა ლალვათა შორის.
ღვინო სარგებელ არს ცხოვრებისა კაცთაჲსა, უკეთუ სჭა იგი
საზომისაებრ მისისა. რაჲ არს ცხოვრება გარეშე ღვინისა?
ღვინო შექმნილ არს საშუშბლად კაცთა.

ანიჭებდა: შეეძლოთ ნებაზე ესვათ ღვინო და თავიანთი ნაძველები დიონისესადმი თაყვანისცემით დაემშვენებინათ, დადიანთა სესადმი — ამ კეთილი ღმერთისადმი, რომელიც ადამიანებს მხიარულებას ანიჭებს, ხოლო მოხუცებს სიჭაბუკეს უბრუნებს, ამოშმინებს და ათვინიერებს ვნებებს, როგორც გრდემლი იმორჩილებს და ალღობს რკინას. თავის „კანონებში“ მას მიაჩნია ამგვარი ნადიმები სასარგებლოდ (ოღონდ ნადიმს მამასახლისი ჰყავდეს თანამეინახეთა ვნებების დასაცხრობად), რამეთუ დათრობა ყოველი ადამიანის სასიათის ნამდვილი გამოცდაა; ღვინოს, როგორც არაფერს სხვას, შეუძლია ხანშიშესულ ადამიანებს მისცეს სითამამე — ჩააბას ცეკვაში ან სიმღერა შემოაძახებინოს, რასაც ისინი ფხიზლები ვერ გაბედავდნენ. ღვინოს ძალუმს მიანიჭოს სულს თავდაჭერილობა, სხეულს — ჯანმრთელობა.

მ ი შ ე ლ მ ო ნ ტ ე ნ ი

ცნობილია, რომ ქართულ სუფრაზე შემთვრალეობა ტრადიციულად სამარცხვინოდ ითვლებოდა; მთვრალი მყისვე საზოგადოებრივი გაკიცხვის ობიექტად იქცეოდა ხოლმე და მისი რეპუტაცია საგრძნობლად ილახებოდა.

აღიარებულია, რომ ქართველები წარსულშიც ბევრს სვაშდნენ, მაგრამ ქართული სუფრის ეტიკეტი არ ირღვეოდა. მსმელთაგან გამორჩეულებსაც ერთთავად გაუვარდებოდათ ხოლმე ხალხში კარგი მსმელის სახელი, თუმცა ეს იმას როდი ნიშნავდა, რომ ისინი ღვინოზე იქცეოდნენ და სუფრაზე თუ საზოგადოებაში გაკიცხვას დაიმსახურებდნენ.

გავიხსენოთ ალექსანდრე დუმას სტუმრობა საქართველოში, განსაკუთრებით კი ის სადილი, რომელიც მას ჟურნალ „ცისკრის“ რედაქციამ მოუწყო ივანე კერესელიძის ბინაში და რომელსაც თბილისის ცნობილი მსმელებიც ესწრებოდნენ. ბევრი ღვინო შესმულა იმ საღამოთი, მაგრამ ალ. დუმა ვერ დაუთვრიათ. ამ შემთხვევის გამო მწერალი წერდა: „ქართულ სუფრაზე ჩვეულებრივი მსმელები ხუთ-ექვს ბოთლ ღვინოს სვამენ. უფრო დიდი მსმელები კი თორმეტ-თხუთმეტ ბოთლს. ღმერთმა... ქართველ მსმელებს კახური ღვინო მისცა, ესე იგი

ის საუცხოო ღვინო, რომელიც არ ათრობს, ანუ უფრო სწორედ რად, თავში არ უვარდება მსმელს“.

ეს იმიტომ ხდებოდა, რომ ქართველს კარგად ესმოდა ღვინის დანიშნულება, აზრიანად ხმარობდა მას და მიზნობრივად აყენებდა თავის სამსახურში. მან კარგად იცოდა, რომ ღვინო, ეს კეთილშობილური სითხე, მისი უღირსი მომხმარებლის ხელში ბოროტებისა და სიავის საშუალებად შეიძლებოდა გადაქცეულიყო.

როგორც დიდი მწერლის სიტყვებიდან ჩანს, ქართველებს დიდი რაოდენობითაც შეეძლოთ ესვათ ღვინო და სუფრაზე თავი ღირსეულადაც სჭეროდათ. ალ. დამუშა „ქართველებს დედამიწის ზურგზე ღვინის პირველ მსმელებად“ თვლიდა და ამავე დროს აღნიშნავდა მათს თავდაჭერას, რაინდობასა და კეთილშობილურ საქციელს სუფრაზე თუ ყოფა-ცხოვრებაში.

ქართველისთვის ღვინის სმა თვითმიზანი არასოდეს ყოფილა; იგი ისევე მოიხმარებოდა მის ყოველდღიურ ყოფასა და შრომითს საქმიანობაში, როგორც ჩვეულებრივი საკვები პროდუქტი, ამიტომაც ჩვენში არასოდეს ჰქონია საფუძველი ალკოჰოლიზმს თანამედროვე გაგებით.

ჩემს დროს იქ იყო ერთი დიდებული, რომელიც ისე გამოჩენილი იყო სმაში, რომ მისი სახელი მთელს სპარსეთშიც გავრცელდა. მისი ქება თვით სპარსეთის ხელმწიფის, შაჰ სუფის ყურამდიც მივიდა. ამ ხელმწიფემ კაცი გაუგზავნა დადიანს და შემოუთვალა, რომ გავიგე შენს სამთავროში ასეთი გამოჩენილი მსმელი გყოლია და გთხოვ, გამომიგზავნო. დადიანმა დაუყოვნებლივ გაატანა იგი სპარსეთში შაჰის ახალგაზრდა ცოლს, რომელიც იყო ათაბაგის სახლის შვილი და ისიც იყო მიემგზავრებოდა სპარსეთში. სპარსეთში რომ ჩამოვიდნენ ისინი, შაჰი ერთი-ორად იყო მოხარული, რადგან მიუვიდა ახალგაზრდა ცოლიც და შესანიშნავი მსმელიც. ქორწილის გამო მრავალი წვეულება იყო, სადაც მუდამ პატივობდნენ შედან ჭილაძეს. ეს იყო მსმელის სახელი და გვარი. ამან იქაც ისახელა თავი და ყველას სჯობნიდა სმაში. ამის გამო მუდამ ჯილდოს იღებდა: ხან ნაჭედი თქრთთი მოწყო-

ბილ უნაგინს, ხან მდიდრულ კაბას სიასამურის ტყავის საბრ-
ჩულით. ხან ოქროთი და ძვირფასი ქვებით მოწყობილ თოფს
და ხან მრავალ სხვა საჩუქარს, რომელსაც უხვტრუნველნი
აძლეედა.

არქანჯელო ლამბერტი

ღვინის უზომოდ მოხმარებით გამოწვეული ინტოქსიკაცია (დათრობა) გაცილებით ნაკლებად ზემოქმედებს მისი მომხმარებლის ფსიქიკაზე, ვიდრე არყისა და სხვა მაგარი სასმელების მომხმარებლისაზე. ცნობილია, რომ ალკოჰოლიკი, ე. ი. სპირტისა და არყის რეგულარული მომხმარებელი მოწყენილია, გულღვარძლიანია, მიდრეკილია ჩხუბისა და უსიამოვნო სიტუაციის შექმნისაკენ, ჩადის სხვადასხვა სახის დანაშაულს, ღვინის მომხმარებელი კი მისგან განსხვავებით გულკეთილია, ამყია, ტრაბახაა, — წერდა პროფესორი ნ. პროსტოსერდოვი. იგი ალკოჰოლიზმისაგან გამოყოფს ღვინიზმს, როგორც ყურძნის ღვინის ბოროტად გამოყენებას. იგი წერს: „ალკოჰოლიზმის უკანასკნელი ფორმა ნაკლებად საშიშია, თუმცა მისი უფურადღებოდ დატოვება არ შეიძლება. ღვინიზმსაც აუცილებლად უნდა ვებრძოლოთ“.

ჩვენში ხშირად ირღვევა ქართული სუფრისათვის დამახასიათებელი ეტიკეტი და ტრადიციები, რაც, უთუოდ, ხელს უწყობს ზემოხსენებული „ღვინიზმის“ გავრცელებას.

როდესაც მცდიდნენ და ეჭვით მკითხეს,
რას ვამჯობინებ, მძლავრს რომელ სითხეს,

ვეკუთვნი რომელს, სახელდობრ, ბანაკს,
ვსვამ ორში რომელს — ღვინოს თუ არაყს,

მე ვუპასუხე, ჯერ იყო ვისაც,
რომ გააჩნია ეგ მიზეზს სმისას...

თუ, მაგალითად, კაცს შევხვდით კაცურს,
თუ გულს უხარის, ვსვამ ყურძნის ნაწურს

ღმერთო, შენ მოგვეც მიზეზი ღვინის,
ვარ, რა თქმა უნდა, ბანაკში ღვინის!

ხოლო, თუ ღვინის მიზეზი არ ჩანს,
თუ გულში ვიღაც აბრუნებს ხანჯალს,

ან უფერული დღეების წყება
ერთმანეთს ებმის, რაც ხშირად ხდება,

მაშინ, როგორც რამ სატკივრის წამალს,
ანუ ძილისას, მათრობელს ფრთამალს,

ვსვამ კოკობ ჭიქით იისფერ არაყს
და წუთისოფლის მივტოპავ ტალახს.

მ უ რ ძ ა ნ ლ ე ბ ა ნ ი ძ ე

თუ კაცი ღვინისა ნაწუევი იყოს და აღარა სუას, რაცა კარ-
გი სწერია, ისდონი ერთი სენი შერჩების კაცსა, გაუმძლავრ-
დების და მოჰკლავს კაცსა. რაცა ღვინისგან ძალი ჰქონებია
და სენი გაყრია, კიდევ გაძლიერდების და კაცი ველარა დარ-
ჩების. რასაცა კაცსა ანდაზითა ღვინო ესუას და თავი შეენა-
ხოს მისგან, სიმრთელე ჰქონდეს. თუ შერმე დაიწყოს ჭარბო-
ბა ღვინისა იმა ანდაზაზედა, რაცა პირველად სიმრთელე
ყოფილიყოს, ისი ყუალა სენად და სნებად შეექმნას. ვისცა
ღვინისა სმითა გული აევსების და ძარღუებშიგა სენსა შეიქს,
და კაცისა არართა ღ[ა]რიში მთარჩის; აგრე რომე ცეცხლა
ენტებოდეს, და კაცმან ბევრი შეშა დააყართს ნედლი და დაავ-
სოს, ისრევე ბევრი ღვინო სტომაქისა და გულისა სინათლე-
სა დაავსებს და კაცი მოკუდების. რა ბევრი ღვინო ჩავა, დამ-
ძიმდების სტომაქი, და ღვიძლი და საჭმელი შიგა დაღებების,
კაცი ველარა მოიღნობს, კაცისა სტომაქი და ღვიძლი წაპდე-

ბის, და ისი ავი ხლიტი კიდევე მოემატების, და შიგავე შერ-
ჩების სნება, და სიშმავე დაემართების და გულმწყრალი შეიქ-
ნების, და თუალსა შიგა მდიერი დაუწყოს და ძილშივე მტერი
ნება დაუწყოს, და ძილი არა დია მოეკიდოს. ესე ყუალაი მის-
გან იქმნების, როდეს დიდსა ღუნოსა სომს, ტუინშიგა შევარ-
დების და იქიდაღმან იქმნების ყუალაი.

ზაზა ფანასკერტელი-ციციშვილი

ნუ დათვრებით წარმეტებით, მფლობელებო ფიალისა!
ვაი ზანტებს! ქედმაღლობა საწყისია ზიანისა.

ნუ დიდგულობ, უდარდელო! დაცალე და გადაეცი:
ეს თასი ხომ წრეში ბრუნავს — წყარო შენი სიამისა!

აკლი შირაზელი

ლოთობა აკნინებს ადამიანს; უკიდურეს შემთხვევაში
დროებით მაინც ართმევს გონიერებას და საბოლოოდ კი
აქცევს მას ცხოველად.

ჟან-ჟაკ რუსო

ყოველგვარი მანკიერებიდან ლოთობა ყველაზე მეტად
შეუთავსებელია სულის სიდიადესთან.

ვალტერ სკოტი

დავეხსნათ ჭირვეულობას,
სუფრას ნუ ავარევინებთ,
ნურც მეტსა ვეტყვით ერთმანეთს,
ნურც მეტსა დავაღვევინებთ.

ხალხური

ვინც ზედმეტს სვამს, საიდუმლოების შენახვა არ
და არც დაპირებების აღსრულება შეუძლია.

მიგელ სერვანტესი

ჩემი, მამაჩემისა და ას წელს გადაცილებული ბაბუაჩემის ცხოვრების გამოცდილებამ მიმიყვანა ერთ დასკვნამდე: არ არსებობს სხვა ისეთი მიზეზი, რომელიც იმდენ ტანჯვასა და დაავადებას განაპირობებდეს, როგორსაც სპირტიანი სასმელების ბოროტად გამოყენება.

ჩარლზ დარვინი

ღვინთ მეგობარია, ვიდრე შენ ხარ ფხიზელი;
თუ დათვრები — მტერია; თუ ჩაისხამ — გესლია!
ყველაფერი ზედმეტი — მოსისხლეა ფიცხელი;
მცირე — დიდად სარგოა, ზომა — ბრძენთა წესია.

აბუ ალი იბნ სინა

ყველაზე ცუდ მდგომარეობაში ადამიანი მაშინ ვარდება, როცა კარგავს თავისი თავის შეცნობისა და ფლობის უნარს.

მთვრალზე სხვა რამესთან ერთად იტყვიან ხოლმე: ისევე, როგორც დუღილის დროს ფსკერიდან სიმღვრივე მალლა ამოდის, გადამთვრალ ადამიანს ამოთრთქლილ სპირტთან ერთად თან ამთაქვს გულის სიღრმეში დაფარული საიდუმლოებანი.

მიშელ მონტენი

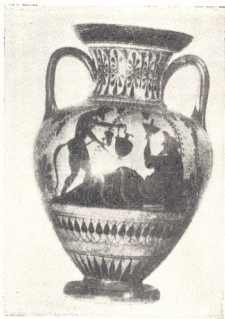
ღვინო!... არასოდეს შეიძლება თქმა იმისა, თუ რა საზომით შეიძლება დავაფასოთ ან შევიბულოთ, შევიყვართ ან შევიჯავროთ იგი; შეუძლებელია განვსაზღვროთ, რა ამაღლებუ-

ნიკო ფიროსმანი. სამი თავადის ქეიფი.

დიონისეს გამოსახულება ვერცხლის დრაჰმაზე. ნაქ-
 სოსი, ძვ. წ. 550-530 წწ. ლეუს კოლექცია. ცეურიხი.

შავფიგურიანი ამფორა დიონისესა და სილენის გა-
 მოსახულებით. ძვ. წ. VI საუკუნის დასასრული — V
 საუკუნის დასაწყისი. აბე მიზოს კოლექცია.

ლი ქმედების ან სასწაული ბოროტმოქმედების
შეუძლია უბიძგოს მან ადამიანს.

შარლ ბოდლერი

ძლიერი მიდრეკილება ღვინისადმი გზას უღობავს ყველა
ღირსებას, სამაგიეროდ, ფართოდ უღებს კარს ყოველგვარ
მანკიერებას.

ფრანგული ანდაზა

მემთრვალე მიზეზობს და იტყვიან სტუმართმოყვრობასა
და უცხოთშეწყალებასა.

არა, ძმაო, არა არს მემთრვალობა სტუმართა და მოყვასთა
მოყვარება, არამედ ფრიადი სიძულვილი, ვინაიფთვან:

შეიყვან სახლთა შენთა კაცსა ბრძენსა და კეთილად მხედ-
ველსა, პატიოსნად გონიერსა და ტკბილად მოუბარსა, დაუგებ
ტაბლასა, არა ზომიერ ასმევ და არცა საწყურვალთა ასმევ,
რათამცა კეთილი ეყოს, არამედ გარდაშეტებით ასმევ და გარ-
დარევით აჭმევ და ასხამ ღვინოსა, ვითარცა ყვიბართა შინა.
მოელეების სიბრძნე ღმრთისაგან მინიჭებული, და აღერევის
თვალნი კეთილად მხედველნი, არღარა ესმის ალერსი სხვათა
და თვით უბნობს, ვითარცა ხელი. ოდეს აღივსის, იწყის ჯლო-
ყინად და აღმოთხევად, ვითარცა თხიერმან პირგანჰსნილმან.
უკეთუ ტაბლათა შენთა აღმოსთხია, წარგიბილწნა ჭურჭელნი
შენნი; უკეთუ ზე აღდგა, ფერწნი შეპყრობილ აქვენ და არა ძალ-
უც დგომად, არა ჰყავნ კაცი, რათამცა გელპყრობილ ყო, ანუ
თუ პოვა ზღუდე და მიეყრდნა. ეხვევინ ბრუ და ჰკონებს ქვე-
ყანასა მბრუნავად, ბორტყავს მიწათა ზედა და განსდის/ნან-
თხევი. იხილიან ძაღლთა და ლოშნიან პირთა მისთა და
იბრძვიან ძაღლნი ზედა მთვრალისა მის, რომელთამე ზედან
შეაფსიან; თუცა მგელმან ნახის, განბძარის და ფრინველთა
აღმთჰყადიან თვალნი; თუცა ზამთარი იყოს, და არა ჰყავს
მწე და ყინვამან მოაკვდინის, ანუ დააზროს ასონი; უკეთუ
მცირედ განიფრთხოს და განძლიერდეს, უკეთუ მაღალთა გზა-

თა ვალს, ჩამოიჭრის და ზედასა-ზედა დაეცის და, ვინ ცხენულ ალჯდის, ტორტმანებს და თავდამოქცევით ჩამოიჭრის. უკეთესი თუ მტერთა იხილიან, უმტერიან და, უკეთუ მოყვარეთა ნახიან, არა მსახურიან, არამედ განკიცხიან და ე/ცინიან.

ესრეთ არიან მემთრვალენი კაცთმოყვარე და მოყვასთა კეთილისა მყოფენი.

იხილეთ, ვითარ-ძი ბორბტი უყო და არა კეთილი და არცა სიყვარული!

ამისათვის იტყვის მოციქული: „ნუ დაითრვებით ღვინით, რომლისაგან არს სიბილწე“.

—

რაოდენი უბრალო მკლველობა ქმნილ არს მთრვალობითა: რაოდენთა თავი თვისი მოუკლავსთ. რომელსამე — მოყვასი თვისი და მეგობარი და სხვათა — მამა, ვინა ძმა, რომელსამე — შვილიცა და ცოლი, ანუ რაოდენნი უნახვან ცხედარსა ზედა განსვენებისასა სიმთრვალითა მკვდარნი?

—

მემ/თრვალენი არც თვით უყოფენ პატივსა მამა-დედათა და არცა-ღა შვილთაგან პატივ-იცემებიან, რამეთუ ეკიცხვიან და აყვედრებენ, ჰგმობენ და ორნივე მცნებათა ღმრთისათა დამპსნელ იქმნებიან; და სახლნი ვაჭმითა აღევსებიან, საუნჯენი დაუცალიერდებიან, ღვინო და პური მოაკლდებისთ, და სახლეულნი მშიერნი დაუშთებიან და ესრეთ საკიცხელ იქმნებიან.

—

მითხარ მე, პოი საყვარელო, რა სასიხარულო შეგძინა შენ სიმთრვალემან: სიბრძნე და ჭკუა მოგიმატა, სიმშვიდე და სიწყნარე/მოგიძღვნა, საპატიო ყოფა-ქცევა გასწავა, ოქრო და ვეცხლი შეგიკრიბა, ღვინო, პური და ხვასტაგი განგიმრავლნა, საუნჯე საზრდოთ აღგივსო, კაცთა დაგამეგობრა, მტერთა

დაგაზავა, ცოდვის მოტევეებისა ღირს გყო ანუ სათნოებთა
ღმრთისა გაქმნია? რა სასიხარულო გიძღვნა ღვინომან, მაზ-
ვენეთ მეცა!

ს უ ლ ხ ა ნ - ს ა ბ ა ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

ღვინო თვისებას არ ჰსცვალეფს,
არამედ უმატებს ძალებს.
კეთილთ-თვისებათ მქონემან
ჯერ-არს სვას, კეთილს უმრავლებს.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ჭ ი

მაშა, რად დაბადა ღვინო ღმერთმან, უკეთუ არა ვსვათ და
არა ვილზინო/თ/?

ჰეე, ღმერთმან დაბადა ღვინო კაცთათვის სასმელად, და
საკურნებელად და ჰორცთა სასიმრთელოდ, არა-თუ — სამთრ-
ვლოდ და გასაშმაგებლად და სასნეულოდ და სასიკვდილოდ.
ღმრთისაგან თქვენთვის სიმრთელის წამალსა ესოდენსა შეს-
ვამთ, სტომაქმან ვერ დაიტიოს და სენად გარდაგექცესთ და
თვით თავისა თვისასა მკლველნი ბოროტად მოსწყდეთ.

ჰეე, ღვინო დაბადა ღმერთმან ღვინისათვის, არა-თუ ჭი-
რისათვის. მემთრვალენი ვინაფთგან ღვინად უკმობენ, იგი
არა თუ ღვინი არს, არამედ უფრომსად ჭირი და ვაება:

მაშინ არს უწესური ჭამა, უნებური სმა, შეუგვანი წარსა-
გებელი, ამათ საუბარი, უშვერი სიცილი, ურცხვინო ალერსი,
ბილწი სიმღერა, ბოროტი როკვა.

ძმანო, ესე ყოველივე ჭირი არს და არა ღვინი!

მაშინ არს ცნობისა მიღება, სობრძნისა წარდევნა, ხელო-
ბის მოწვევა, სიცოფისა სწავლება, საქონელთა ურიდად ფან-
ტვა და ნათხევართა მოშოება.

ძმანო, ესე არა-თუ ღვინი არს, არამედ ჭირთა უჭირესი...

განეკრძალენით ზედასა-ზედა ღვინის სმასა და მარადის
სიმთრვალისა, ვინაძთვან მთრვალობა არს თავი ყოვლისა
ცოდვისა და შემძინებელი უსჯულოებასა ზედა უსჯულოებისა.

სტუმარნი ისტუმრენით სიხარულითა, სვით ღვინო ზომი-
ერად და ჭამეთ ტაბლა კეთილად, მოყვასნი შეიყვარენით
უცოდველად და კეთილსა უყოფდეთ და ნუ ბორბტსა.

ს უ ლ ხ ა ნ - ს ა ბ ა ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი

გვართა საძიებელი

ა

- აბაშიძე ე. 123, 105, 123, 124,
128, 154
- აბუ ალი იბნ სინა 221, 232
- ალ-ახტალი 22
- ალიმჯანი პ. 149
- ალკეოსი 37, 145, 187
- ალ-კუტამი 22
- ალტდორფერი ა. 76
- ამირანაშვილი შ. 59
- ანაკრეონტი 44
- ანაქარსისი 229
- აპულეიოსი 230
- არისტიდე 67
- ასკლეპიადი 223
- აფინეუსი 20
- აჯიაშვილი ჯ. 32

ბ

- ბაირონი ჯ. 164
- ბარათაშვილი ნ. 140
- ბარათაშვილი ლ. 102
- ბარდაველიძე ვ. 52, 54, 56, 57, 66
- ბაქრაძე ა. 29
- ბერანკე პ. 147
- ბერიძე გ. 197, 198
- ბერნსი რ. 135, 153, 159, 175
- ბეჭიშვილი თ. 111
- ბოდლერი შ. 193, 241
- ბოხოჩაძე ა. 12, 14, 73, 74, 120,
122
- ბუნინი ი. 188
- ბურლაკი ს. 96

გ

- გაბუნია ს. 24
- გამზათოვი რ. 229
- გამსახურდია კ. 97
- გედილი 184
- გელოვანი ა. 12
- გელცერი მ. 15
- გერასიმოვი მ. 104, 220
- გიგლაშვილი ე. 142
- გოეთე 166, 177, 209, 223
- გოტი ნ. 195, 231
- გრიბაჩოვი ნ. 97
- გრიშაშვილი ი. 117, 169, 170, 171
- გურამიშვილი დ. 142
- გურგულია ბ. 137
- გურჯი ი. 132
- გუიოთ რ. 221

დ

- დავითანი ვ. 109, 121
- დალმასო ჯ. 124
- დანეკერი ი. 76
- დარგომიქსკი ა. 76
- დარვინი ჩ. 240
- დაყიყი ა. 189
- დე ბიაზი მ. 197
- დებაუსი კ. 76
- დე მაუსე ა. 200
- დეურერი ა. 76
- დიხდორე 20, 38
- დონატელო 76
- დუ ფუ 180

ბ

ევლორთვი ა. 193
ევრიბიდე 42
ელიანი კ. 223
ერისთავი რ. 86, 116, 192, 232,

ვ

ვაინპოლდი რ. 9, 15, 16, 18,
19, 27
ვან-ვეა 160
ვან-ი ტაა 190
ვატა-ფშაველა 184
ვეა გუან-ფუ 97, 223
ვეირენი ფ. 24
ვოლტერი 209

ზ

ზადნიბრუ ბ. 130
ზეკესისი 69

თ

თოლორდავა ვ. 57
თოფურია ნ. 57

ო

ოაზიკოვი ნ. 194, 195
ობნ ალ-მუთაზი 22
ოღფი ი. 193
ოორდანსი ი. 76
ოსაკიანი ა. 152
ოსტრუ ბ. 213

კ

კალანდაძე ა. 122
კალაძე კ. 129
კარნეიუსი 71
კაჭარავა დ. 142
კეოსელი ხ. 156
კეცხოველი ნ. 13, 91, 94, 215

კეშოკოვი ა. 130
კიკნაძე ზ. 28, 29, 30, 32, 35, 61
კოლინსკი ი. 68, 70, 71
კოლცოვი ა. 133
კოპუტო ლ. 197
კონდაკოვი ნ. 40, 67
კოშუტი ლ. 209
კრაჩკოვსკი ი. 23
კრომველი 229
კუფტინი ბ. 59

ლ

ლამანდი ა. 215
ლამპერტი ა. 237
ლაისტა ა. 104
ლეზანიძე მ. 30, 85, 99, 238
ლეკიაშვილი ა. 53, 98, 113, 114
ლეონიძე გ. 100, 103, 108, 119,
121, 125, 129, 158
ლეჟავა გ. 72
ლე რუა ბ. 197
ლი ბო 154, 160, 161, 188
ლინელი ვ. 142
ლოიკო თ. 162
ლორთქიფანიძე თ. 60, 63, 72, 142
ლოტაიანუ ე. 210,
ლუკასი ა. 20, 65
ლუკონინი ვ. 70
ლუპანი ა. 156

მ

მანდელშტამი თ. 167
მანტენაა ა. 76
მარი ნ. 29
მასნე ე. 76
მატევი ბ. 145
მაშანოვი მ. 22
მეგრელიძე ი. 51
მელიქიშვილი გ. 11, 16, 18, 35
მენ ხაო ჯანი 186
მენუარი რ. 43, 67, 68
მიუსე ა. 200
მიკრატი კ. 209

მირცხულავა ა. 118
 მიქელანჯელო 76
 მოდეზაძე კ. 19, 78, 114, 118
 მოდეზაძე ვ. 114
 მონტენი მ. 230, 235, 240
 მოშე იბნ ეზრა 112, 140

6

ნაკაშიძე ე. 51, 53
 ნალიკვინა მ. 67
 ნეგრული ა. 10, 12
 ნიშნიანიძე შ. 27, 50, 82, 83, 105,
 107, 119, 166
 ნონეშვილი ი. 89, 117, 127, 132,
 155, 190
 ნუვასი ა. 22, 79, 143, 176, 177,

ო

ოლშევესკი რ. 129
 ორბელიანი ვ. 151, 168, 170, 177
 ორბელიანი ს. 241-244

პ

პასკალი ბ. 226
 პასტერი ლ. 220
 პელაიხი მ. 201
 პეტისკუსი ა. 40, 42, 67
 პეტრიაშვილი ვ. 229
 პიატკოვი გ. 108
 პეჩეი ა. 199
 პითაგორე 226, 228, 233
 პინდარი 222
 პლინიუსი 19, 20,
 პოგოდინი ა. 39, 42, 43, 50
 პოტაე ე. 164
 პრაქსიტელი 70
 პრეობრაჟენსკი ა. 207
 პრიდიკი ე. 65
 პრისტლი ჯ. 121
 პრომტოვი ი. 207
 პროსტოსერდოვი გ. 237

პროტენი 99
 პუანკარე ა. 203
 პუსენი გ. 76
 პუშკინი ა. 46

ჟ

ჟუკოვსკი პ. 11, 14, 15, 20

რ

რამიშვილი მ. 13, 91, 94, 215
 რამიშვილი ქ. 66, 72,
 როდოსელი ა. 12, 13
 რონსარი პ. 225
 როსენი 103
 როსი ლ. 201
 როტერდამელი ე. 209
 რუბენსი პ. 76
 რუბინშტიინი რ. 34
 რუდაკი 79, 139
 რუმი ჯ. 187
 რუსთაველი შ. 142, 172
 რუსო ე. 239

ს

საბრი ა. 150, 164
 სადოვანო შ. 220
 სამოსელი ა. 184
 საფო 144
 სახეწიძე პ. 197
 სახოკია თ. 216
 სენეკა 228
 სერგეევ-ცენსკი ს. 109
 სერვანტესი მ. 240
 სიხარულიძე თ. 202
 სკოტი ვ. 239
 სკოპასი 68
 სოკოლოვი მ. 66
 სტრაბონი 11, 20
 სტოვბუნი ი. 78, 79
 საუი შუ-პი 97

ტ

- ტაბიბო თ. 138
- ტაბიბე ვ. 167, 172
- ტაბიბე დ. 13, 91, 94, 215
- ტიციანი 76
- ტიუმენევი ა. 15
- ტორვალდსენი ბ. 76
- ტრენენი-ვალდაფელ ი. 61
- ტურაევი ბ. 29
- ტუტ-ანპ-ამონი 20

უ

- უზნაბე დ. 16
- უმეტალიევი თ. 89
- ურუშაბე ა. 38, 60
- უშაკოვი ნ. 125
- უშაკოვი პ. 59

ფ

- ფანასკერტელ-ციციშვილი ზ. 239
- ფერერო ლ. 199
- ფიდასი 69
- ფირდოუსი 194
- ფირცხალავა მ. 142
- ფილარეტე კ. 76
- ფლიტნერი ნ. 30
- ფორე ლ. 222
- ფოცნიშვილი მ. 103
- ფრანსი ა. 209
- ფრეზერი ი. 18
- ფრუიბე ლ. 93
- ფროლოვ-ბაგრეევი ა. 202
- ფუთურიბე რ. 72
- ფურცელაბე ნ. 22

ქ

- ქეიჭაუსი იბნ ყაბუსი 234
- ქსენოფონტე 19
- ქუნიშვილი ვ. 117

ღ

- ღლონტი თ. 7, 31, 87, 101, 107, 135, 199, 201, 204, 205, 207-209, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 219, 222, 236, 237

შ

- შაფი მ. 157, 234
- შერიდანი რ. 223
- შექსპირი უ. 137, 147 206
- შირაზული ა. 239
- შპრანგერი ბ. 76
- შუბერტი ფ. 209

ჩ

- ჩარკვიანი ჯ. 92, 163
- ჩონ ჩხოლი 155, 159
- ჩელესტინო ს. 199

ც

- ცაგარელი ა. 169
- ცადასა ვ. 226

წ

- წერეთელი ა. 151
- წერეთელი მ. 29

ჭ

- ჭავჭავაძე ა. 139, 217, 243
- ჭავჭავაძე ი. 95, 183, 195
- ჭელიძე ა. 228
- ჭყონია ა. 142

ხ

- ხაიამი თ. 79, 142, 143, 147, 178-180, 192
- ხალასი ზ. 208
- ხომტარია ნ. 72

სუან მუნ-ცხაია 188, 189
ხუციშვილი თ. 123

კ

ჯ

ჯავახიშვილი თ. 21, 58, 77, 78
ჯავახიშვილი ი. 172
ჯანელიძე დ. 58
ჯგუბურია მ. 95
ჯონსტონი ა. 176, 226

პაღევანი ი. 134
პამურაბი 23
პაფევი 79, 148, 149, 159, 171,
181-183
პეროდოტი 20, 36, 39, 228
პესიოდე 19, 224, 231
პომეროსი 19, 41
პორაციუსი 177
პუნიადი ი. 209

თარგმნილი ლიტერატურის სარჩევი

აბოლონიოს როდოსელი — „არგონავტების მფარველმა ჰერამ...“ („არგონავტიკა“) (13) თარგმნა ა. გელოვანმა.

პომეროსი — „ზემოთ მოხატა დახუნძლული...“ („ილიადა“) (19) თარგმნა რ. მიმინოშვილმა.

უცნობი ავტორი — ჰიმნი დიონისესადმი (45) თარგმნა რ. მიმინოშვილმა.

თემურყულ უმეტალიევი — ვაზი (89) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

სოფრომ ბურლაკი — მოეხვია ვაზი ჭიგოს (96) თარგმნა გ. აღმაშვილმა.

ნიკოლაა გრიბაჩაოვი — უცნაურად ჰყვავის ვაზი (97) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

გრიგორი პიატკოვი — ლტოლუა ვაზისა (108) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

ვაჰაგნ დავთიანი — ვაზის ნათქვამი (109); ღვინო (121) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

სერგეი სერგეევი — ცენსკი — მევენახეს (109) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

მოშეიბნი ეზრა — ხმა განტყვევების გზაჯვარედინზე (112); ქათა საგალობელი (140) თარგმნა ჯ. აჯიაშვილმა.

ძველევგვიპტური ლირიკა — სართელო (119); დასაწყისი ტკბილსასურველი გამოთქმებისა, რომლებიც ნეკროპოლის სწაველულს, ნახტ-რობექს ეკუთვნის (150); ქალღმერთ პატორს (173) თარგმნა მ. ლე-ბანიძემ.

ნიკოლაა უშაკოვი — ღვინო (125) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

ივან ბუნიინი — „ღღეები, როცა ვაზის მტევნები...“ (128) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

რუდოლფ ოლშეესკი — ღვინო (129) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

პეტრუ ზადნიპრუ — „წვალეებით იშვა...“ (130) თარგმნა გ. აღმაშვილმა.

ალიმ კეშოკოვი — ისვენებს ღვინო (130) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

ივანუდა პალევი — საქორწინო სიმღერა (134) თარგმნა ჯ. აჯიაშვილმა.

ბოროს გურგულია — პატარძლის სანახავად რომ მოველ... (137) თარგმნა გ. გოგიაშვილმა.

უილიამ შექსპირი — „ვიქეფოთ, ეილზინოთ...“ (137); „ჰიქა ღვინოს...“ (147); „კარგი ხერესი ორნაირად არის სახეირო...“ (206) თარგმნა ვ. ჰელიძემ.

ოტომო ტაბიტო — „ფუჰ წვრილმანებზე...“ (138) თარგმნა მ. ლებანიძემ.

ალექსი კოლცოვი — ქოხი (138) თარგმნა მ. ლებანიძემ.

რუდაქი — „დამისხი ღვინო...“ (139) თარგმნა მ. თოდუამ.

ხაიამი — „ჩემსა და ღვინის...“; „რა საოცრად მიქარავნობს... (178); „დოქი წყაროა...“ (179); „სიცოცხლის ფასი...“; „წელთა ცვალებადობა...“ (179); „მერიქიფევე, შენი ფეხი...“ (180); „ბაგე ზადახშნის...“; „მას შემდეგ, რაც კი...“ (192); „ღვინო ანელეებს...“ (192); „როცა ფეხვები...“ (179); „ამაღამ ჭამი მსურს ავწიო უზარმაზარი...“ (179); „ერთ დროს ეს ჩემი ხელადა...“ (143); „მერიქიფევე, ეგ ღვინოა...“ (147); „უარდობისთვე, რუსპირს...“ (178) თარგმნა ვ. კოტეტიშვილმა; „ღვინო მინდა!...“ (142); „ღვინო ჩემი ძალაა...“ (178); „დალიე ღვინო...“ (180) თარგმნა მ. თოდუამ; „დამისხი ღვინო...“ (143); „უარდი და ღვინო...“ (178) თარგმნა თ. ჩხენკელმა. „ერთხელ ვიყიდე ღვინის დოქი...“ (180) თარგმნა ა. გელოვანმა.

აბუნუვასი — „...თასში, რომელზეც...“; „აივსო სასმელით...“ (143); „ო, წითლისა და ჰვირვალისათვის...“ (176); „მე მინდა ვსვა ღვინო...“ (177) თარგმნა თ. ჩხენკელმა.

ქებათა ქება — (96, 145, 149) თარგმნა ზ. კიქნაძემ.

ანაკრეონტი — „ძმაო, მოილე...“ (144) თარგმნა გ. სარიშვილმა.

საფო — „როს განაზავებს ამბროსია...“ (144) თარგმნა გ. სარიშვილმა.

პავლე მატევი — სურა (145) თარგმნა გ. ალხაზიშვილმა.

ალექსანდრ პუშკინი — ბახუსის სიმღერა (146) თარგმნა ვ. წულუკიძემ.

პიერ ეან ბერანე — გაზაფხული და შემოდგომა (147) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

პაფეზი — „ორი ძმაბიჭი, ლექსთა კრებული...“ (159); „ირიყრაქა, მერიქიფევე...“ (173); „თუ მნახოთ მწარედ დაღონებული...“ (181); „მე მიყვარს ღვინო...“ (182); „უქმე დღე არის...“ (182) თარგმნა ა. ჰელიძემ; „ჩემზე მეტი სიმდიდრე...“; „ვენებაშლილი, თმაგაშლილი...“ (148); „თუკი არ გაეიხარეთ...“ (181); „მერიქიფევე, გადმომისხი...“ (182) თარგმნა მ. თოდუამ.

ხამიდ ალიმჯანი — მებრძოლ მეგობარს (149) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

ადიბ საბრი — „პარასკევე ღამით...“ (150) თარგმნა ა. ჰელიძემ. „ქაფდებოდეს ფიალებში...“ (164) თარგმნა ა. გელოვანმა.

რობერტ ბერსი — მხიარული მათხოვრები (135); „არც მე ვარ მთვრალი...“ (175) თარგმნა მ. ლებანიძემ; ძველსა გზასა (152); „თასით ღვინო და ალალი მეგობარი...“ (159) თარგმნა თ. ერისთავმა.

აკტივი ისააკიანი — დიდი გამარჯვების დღე (154) — ლიბო

ლიბო — ნადიმზე (160); მთვარიანში მარტოდ ვსვამ ღვინოს (187) თარგმნა თ. ჩხენკელმა; დეტირი სახელოვან სიანჩენელ მეღვინეს მოხუცის (154); განღვივებულ ვეფხვებში მთებში (161) თარგმნა ჯ. ფხოველმა.

ჩონჩხოლი — „ზედის ხვეული...“ (155); „კვლავ შენთან ერთად...“ (159) თარგმნა ჯ. ფხოველმა.

სიმონი დეკოსელი — ანაკრეონტს (156) თარგმნა გ. სარიშვილმა.

ანდრეა ლუპანი — საღვთგებლო (156) თარგმნა გ. ალხაზიშვილმა.

XV—XVII საუკუნეების კორეული სიჯო — „კაცთა ცხოვრება...“ (158); „უცებ დამათრო...“; „მე სიძაბუნემ დამრია ხელი...“; „რადა ღირს ზარი აღზევებულთა?...“ (185); „ყმაწვილი ვიყავ...“ (186) თარგმნა თ. ჩხენკელმა.

ვანვეა — ვემშვიდობები გაზაფხულს (159) თარგმნა ჯ. ფხოველმა.

ოლეგ ლოიკო — საფერავი (161) თარგმნა ვ. ჯავახიძემ.

ჯორჯ ბაირონი — შევავსოთ ქიქები (164) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

ეჟენ პოტაე — ძმური საღვთგებლო (164) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

გოეთე — სუფრული (165); შეჩვეულს ნუ გადააჩვევ (223) თარგმნა თ. ბექიშვილმა. „ეს ცხოვრება...“ (177) თარგმნა ა. გელოვანმა.

ოსიპ მანდელშტამი — „მე სიზმრად ვხედავ...“ (167) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

სუფრული ჯ. ვერდის ოპერა „ტრავიატადან“ — (174) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

არტურ ჯონსტონი — მეზადურის აპოლოგია (176, 226) თარგმნა თ. ერისთავმა.

დუფუ — მენანება (180) თარგმნა თ. ჩხენკელმა.

გედილი — „დავლიოთ, ეგებ...“ (184) თარგმნა გ. სარიშვილმა.

ასკლეპიადე სამოსელი — „დალიე ღვინო, ასკლეპიადე...“ (184) თარგმნა გ. სარიშვილმა.

მენხაოტანი — გაზაფხულს ვაცილებ (186) თარგმნა თ. ჩხენკელმა.

ჯელალედინ რუმი — „როდის იქნება...“ (187) თარგმნა ა. ქელიძემ.

ალკეოსი — „დავლიოთ, ავანთოთ ჩირაღი...“ (145); „დავლიოთ ერთად, მეღვინე...“ (186) თარგმნა გ. სარიშვილმა.

აბუ მანსურ მოჰამედ დაყიყი — „დაყიყის მხოლოდ ოთხი...“ (189) თარგმნა ა. ქელიძემ.

ვანიტა — აღმოსავლელ მეზობელს ვეძახი (189); ვიგონებ ხუე-შუს (189) თარგმნა თ. ჩხენკელმა.

შარლ ბოდლერი — საწამლაივი (193) თარგმნა თ. ბექიშვილმა.

ფირდოუსი — „ასეა ქვეყნის წესი და რიგი...“ (193) თარგმნილია
ა. პელიძემ.

ნიკალაა იაზიკოვი — სიმღერა (194); ვილენსკისადმი (195)
თარგმნილია თ. ბექიშვილმა.

ალფრედ დე შაუსე — ბაკური ოდა (200) თარგმნილია თ. ბექიშვილმა.

ემილ ლოტმანუ — ვსვამ ღვინოს (210) თარგმნილია გ. ალბაზიშვილმა.

ბოგდან ისტრუ — ფეტმასკა (212) თარგმნილია ვ. ჯავახიძემ.

პიერ რონსარი — ოდა ბახუსს (225) თარგმნილია თ. ბექიშვილმა.

გამზათ ცადასა — სუფრული (226) თარგმნილია თ. ბექიშვილმა.

რასულ გამზათოვი — „ქვევრს, მეგობარო...“; „ქარგია ლხინი, ღვინის სმა...“ (229) თარგმნილია თ. ბექიშვილმა.

აბუ ალი იბნ სინა — „შეკვიანურად სვი...“ (232) თარგმნილია თ. ჩხენკელმა.

მირზა შაფი — „ვსვამთ სასმისებს...“ (157); „სვი ეს წვენი...“ (234) თარგმნილია ა. გელოვანმა.

აბლი შირაზელი — „ნუ დათვრებით წარმეტებით...“ (239) თარგმნილია ა. გელოვანმა.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

წინათქმა	5
„შინ ხარ ვინახი...“	8
„ვაჟო, შვილივით ნაზარდო...“	84
„მასკინძელო, ჩვენო ლხინო, მარნის კარი გვივრიალე...“	112
„სადღებრძელო იჟოს შინი...“	131
„სუფრისა თავსა მჯდომარეც...“	131
დახვეწილი ღვინისათვის — დახვეწილი სასმისი	140
„კვლავ ვადღეგრძელოთ ტურფა ქალწულნი...“	145
შესანდობარი	151
მეგობრობის საგალობელი	157
„ვიღგეთ ფეხზე. ჩვენ თბილისი ვადღეგრძელოთ ჰალარა“...	166
„ბინდიოთ ცისკრამდის სმა იყო...“	
სევადა... ღვინო... ლექსი... მთვარი... სატრფო... ყვავილები..	172
„ღვინო უმგრგო და გემოიან-სუნიანი...“	191
„და ნუ დაითრგვებით ღვინითა...“	225
გვართა საძიებელი	245
თარგმნილი ლიტერატურის სარჩივი	250

Глonti Темур Амбросович

В МИРЕ ЛОЗЫ И ВИНА

(На грузинском языке)

Издательство «Сабчота Сакартвело»

Тбилиси, Марджанишвили, 5

1983

რედაქტორი ვ. მაღანია-ნიქაბაძე
მხატვარი ვ. თრბელაძე
მხატვრული რედაქტორი კ. ტუხაშვილი
ტექნიკური რედაქტორი ნ. ქავთარაძე
კორექტორები: მ. რამიშვილი, ქ. ქავთარაძე
ვამომშვეები მ. წიეწივაძე

სბ № 2076

გადაეცა წარმოებას 2.06.82 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 23.03.83 წ.
საბეჭდი ქაღალდი № 1. 84×108¹/₃₂. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 13,44. სა-
ალრ.-საგამომც. თაბახი 11,79. პირ. საღ. ვატ. 16,87.
ტირაჟი 3000 შუკვ. № 2349.
ფასი 85 კაპ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი, მარჯანიშვილის 5.

საქართველოს სსრ გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა და წიგნის ეპრობას
საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის თბილისის ი. კავჭავაძის საბ. წიგნის ფაბ-
რიკა, მეგობრობის გამზირი № 7.

Тбилисская книжная фабрика им. И. Чавчавадзе, Государственно-
го комитета Грузинской ССР по делам издательства, полиграфии и
книжной торговли, пр. Дружбы № 7.